T. C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CUMHURİYET DÖNEMİ DERGİLERİNDE ROMAN ELEŞTİRİSİ (1923 – 1940)

TAMER YILDIRIM

2501141050

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. FIRAT KARAGÜLLE

İSTANBUL, 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	Tamer YILDIRIM	**Numarası**	:	2501141050
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	**Danışmanı**	:	Yrd. Doç. Dr. Fırat KARAGÜLLE
Tez Savunma Tarihi	:	09.11.2017	**Saati**	:	15.00
Tez Başlığı	:	Cumhuriyet Dönemi Dergilerinde Roman Eleştirisi (1923-1940)			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ /~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Yrd. Doç. Dr. Fırat KARAGÜLLE		Kabul
2- Yrd. Doç. Dr. Nuri SAĞLAM		Kabul
3- Yrd. Doç. Dr. Ali KURT		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Yrd. Doç. Dr. Çilem TERCÜMAN		
2- Yrd. Doç. Dr. Ali YILDIZ		

ÖZ

CUMHURİYET DÖNEMİ DERGİLERİNDE ROMAN ELEŞTİRİSİ (1923 – 1940)

Tamer YILDIRIM

Bu çalışma, Cumhuriyet döneminde yayımlanan dergilerdeki roman türü ve münferit romanlarla ilgili değerlendirmeleri ihtiva etmektedir. Üç bölümden oluşan tezin ilk bölümünde roman türü ile ilgili yazılara yer verilmiş, romanın eleştirmenler ve yazarlar tarafından algılanışı ortaya koyulmuştur. İkinci bölüm, Türk romanı ile romancıları; üçüncü bölüm, yabancı roman ile romancılar hakkındaki değerlendirmeleri ihtiva etmektedir. Çalışmanın sonunda ise faydalanılan kaynakların süreli yayın adına ve yazar soyadına göre dizinleri ile dergilerde yer alan değerlendirme yazılarının sayıları ek olarak yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet dönemi, edebî eleştiri, değerlendirme, dergiler, roman, Türk romanı

ABSTRACT

NOVEL CRITICISM IN THE MAGAZINES OF THE REPUBLICAN PERIOD (1923 – 1940)

Tamer YILDIRIM

This work contains the evaluations about the novel type in the magazines and separate novels in the Republican period. The thesis consists of three parts and the first part contains the writings about the novel type, the perspectives of the critics and writers about the novel have been stated in this part. Second part of the thesis contains the evaluations about the Turkish novels and novel writers. The third part is about the evaluations of foreign novels and novel writers. At the end of work, the sources used in this work are additionally listed and indexed according to the names of the periodicals and the surnames of the writers with numbers of evaluation writings which takes place in magazines.

Keywords: Republican period, literary criticism, evaluation, magazines, novel, Turkish novel

ÖNSÖZ

Cumhuriyet döneminin ilk yılları süreli yayın faaliyetleri açısından zengin bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. 1923 – 1940 yılları arasında yayımlanan dergilerde roman türüne ve romanlara olan bakış açısını bir bütün olarak vermeye çalıştığımız tezimiz için Beyazıt Devlet Kütüphanesi ile bünyesindeki Hakkı Tarık Us Koleksiyonu, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı kütüphaneler, Taksim Atatürk Kitaplığı ve İSAM Kütüphanesi'nde gerçekleştirdiğimiz tarama faaliyetleri neticesinde ulusal ve yerel olarak yayımlanan 125 dergi tespit ettik. Değerlendirmeler, tanıtma yazıları, yazar biyografileri ve yazarlarla yapılan söyleşiler içerisinde romanla ilgili kısımları ihtiva eden 552 metni kaynak olarak kullandığımız çalışmamızda, değerlendirmelerin yalnız bu dönemde yayımlanan romanlarla sınırlı kalmadığı, eski romanlarla ilgili olduğu da gözlemlenmiştir.

Çalışmanın giriş kısmında Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki dergicilik faaliyetleri hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra birinci bölümde romanın gelişimi, sınırları, tekniği, türleri, diğer türlerle ilişkisi, romanı etkileyen edebî akımlar hakkındaki yazılar değerlendirilmiştir. İkinci bölümde Türk romanı ve romancıları, üçüncü bölümde ise yabancı roman ve romancılarla ilgili incelemelere yer verilmiştir. Sonuç bölümünde Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında, eleştirmenlerle yazarların roman türüne ve münferit romanlara bakış açıları ortaya koyulmuş, çalışma süresince kanaat oluşturan çeşitli bilgiler paylaşılmıştır. Ayrıca ek kısmında tezin kaynağını teşkil eden metinlerin künyeleri, dergi adı ve yazar soyadına göre sıralanmıştır. Bunun yapılmasında, ilgili metinlere ulaşmak isteyen araştırmacılara kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca bu kısımda dergilerde yer alan değerlendirme yazılarının sayıları da paylaşılmıştır.

Çalışma için öncelikle edebiyat tarihleri ile Türk edebiyatındaki dergicilik faaliyetlerini merkeze alan metinlere başvurularak dönem dergileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra ulaşılabilen dergilerin çoğu için adı geçen kütüphanelere gidilmiş, bir kısmı ise internet üzerinden incelenmiştir. Kimi dergilerin deformasyonu sebebiyle okuyucuya çıkarılmak istenmemesi kimilerinin ise

sayfalarının eksikliği, yıpranmışlığı gibi zorluklar çalışma süresince problem oluşturmuştur. Karşılaşılan bu zorluklara rağmen elde edilen yazılar tasnif edilerek ana ve alt başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen başta ailem olmak üzere tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bana yol gösteren, zaman ayıran, fikirlerini paylaşan saygıdeğer danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fırat KARAGÜLLE'ye minnettarım.

Tamer YILDIRIM

İstanbul, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**

ABSTRACT ..... **iv**

ÖNSÖZ ..... **v**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xi**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMAN TÜRÜ ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER

1.1. Romanın Tanımı, Sınırları ve Gelişimi 5

1.2. Roman Türleri ve Romanın Diğer Türlerle İlişkisi 12

1.3. Romanda Teknik ve Akımlar 19

1.4. Roman Türü Üzerine Diğer Yazılar 29

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK ROMANI VE ROMANCILARI ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER

2.1. Türk Romanı Üzerine 33

2.2. Türk Romancıları Üzerine 47

2.2.1. Aka Gündüz 48

2.2.2. Ethem İzzet Benice 50

2.2.3. Falih Rıfkı Atay 52

2.2.4. Halide Edip Adıvar 53

2.2.5. Halit Ziya Uşaklıgil 59

2.2.6. Hüseyin Rahmi Gürpınar 64
2.2.7. Mahmut Yesari 66
2.2.8. Mehmet Rauf 67
2.2.9. Memduh Şevket Esendal 68
2.2.10. Mithat Cemal Kuntay 69
2.2.11. Mükerrem Kâmil Su 71
2.2.12. Nahit Sırrı Örik 72
2.2.13. Namık Kemal 73
2.2.14. Peyami Safa 74
2.2.15. Refik Ahmet Sevengil 77
2.2.16. Refik Halit Karay 79
2.2.17. Reşat Enis Aygen 79
2.2.18. Reşat Nuri Güntekin 81
2.2.19. Sabahattin Ali 86
2.2.20. Sadri Ertem 91
2.2.21. Samipaşazâde Sezai 94
2.2.22. Suat Derviş 94
2.2.23. Şükûfe Nihal Başar 95
2.2.24. Yakup Kadri Karaosmanoğlu 98
2.2.25. Yaşar Nabi Nayır 114
2.2.26. Diğer Romancılar 115

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI ROMAN VE ROMANCILAR ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER

3.1. Yabancı Romanlar Üzerine 127
3.2. Yabancı Romancılar Üzerine 133
3.2.1. Alexandre Dumas Fils 134
3.2.2. Anatole France 136
3.2.3. André Gide 138
3.2.4. André Maurois 141
3.2.5. Anton Çehov 144
3.2.6. Arthur Conan Doyle 144
3.2.7. Balzac 145
3.2.8. Cervantes 146
3.2.9. Charles Dickens 147
3.2.10. Dostoyevski 149
3.2.11. Emile Zola 153
3.2.12. Gabriele D'Annunzio 154
3.2.13. Georges Duhamel 156
3.2.14. Goethe 157
3.2.15. Gogol 158
3.2.16. Gustave Flaubert 159
3.2.17. Jack London 161
3.2.18. Maksim Gorki 161
3.2.19. Maupassant 163
3.2.20. Oscar Wilde 164
3.2.21. Paul Bourget 166
3.2.22. Pierre Loti 167
3.2.23. Stendhal 168

3.2.24. Tolstoy 169
3.2.25. Turgenyev 172
3.2.26. Victor Hugo 173
3.2.27. Diğer Romancılar 174
SONUÇ 194
KAYNAKÇA 197
EKLER 201
Ek – 1. Sistematik Dizin 201
Ek – 1.1. Süreli Yayın Adına Göre 201
Ek – 1.2. Yazar Soyadına Göre 260
Ek – 2. Doğrudan Değerlendirilen veya Tanıtılan Romanlar 323
Ek – 2.1. Türk Romanları 323
Ek – 2.2. Yabancı Romanlar 326

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	**:**	Aynı eser
a.g.e.	**:**	Adı geçen eser
A.Ş.	**:**	Anonim Şirket
bkz.	**:**	Bakınız
bs.	**:**	Basım
Çev.	**:**	Çeviren
Dr.	**:**	Doktor
İBB	**:**	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İSAM	**:**	İslam Araştırmaları Merkezi
MEB	**:**	Millî Eğitim Bakanlığı
Prof.	**:**	Profesör
s.	**:**	Sayfa
TAED	**:**	Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
v.d.	**:**	Ve diğerleri
vb.	**:**	Ve benzeri
vs.	**:**	Ve saire
Yay. Haz.	**:**	Yayına Hazırlayan

GİRİŞ

İlk yayımlandığı yer olan İngiltere'den asırlar sonra edebiyatımızda görülmeye başlanan süreli yayınlar, halkın edebî ve fennî haber alma ihtiyacını karşılamakla birlikte döneminin genel havasını yansıtan önemli birer kaynaktır.[1]

Cumhuriyet'in ilk yılları önceki yıllardan devam etmekte olan ve yayın hayatına yeni giren süreli yayınlarla dergicilik faaliyetleri açısından zengin bir dönem olmuştur. İstanbul merkezli yayımlanan bu dergilerin çoğu gerek mizanpaj gerekse içerik açısından Amerika ve Avrupa'nın tanınan dergilerini taklit etmiş, yalnız çok az bir kısmı özgün olabilmiştir. Harf devriminden sonra ise İstanbul, süreli yayınlar için bir merkez olma konumunu kaybetmiş; başta Ankara olmak üzere Anadolu'nun birçok kentinde dergicilik faaliyetleri artarak devam etmiştir.[2]

Bu yıllarda yayımlanan dergiler, modernleşme adına bir misyon yüklenmekle birlikte bünyelerindeki türlerde savaşlar neticesinde yıpranan Anadolu'yu, köy ve köylü sorunlarını merkezine alarak "memleket edebiyatı" düşüncesinin de ana aktörlerinden biri halini almıştır. Bu doğrultuda okura sadece gerçeği aktaran ve sosyal şartları iyileştirmek adına yararlı adımlar atmayı amaçlayan dergilerde estetik kaygılar geri planda kalmıştır.[3]

Özellikle 1931'den sonra Cumhuriyet rejimine ideolojik düzeyde bağlı bir toplum yaratmak adına eğitim ve propaganda hamlesine girişilmiş, buna paralel olarak okullaşma oranının arttırılmasına ciddi bir önem verilmiştir. Okul çağının dışındaki kesime ulaşmak amacıyla da 19 Şubat 1932'den itibaren Halkevleri açılmaya başlanmıştır.[4] Halkı siyasal, kültürel ve ideolojik bakımdan eğitmeyi sağlamak amacıyla açılan bu kurumlarda dil ve edebiyat, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, halk dershaneleri ve kurslar, kütüphane ve yayın, köycülük ile tarih ve

[1] Erdoğan Erbay, "Edebiyat Dergileri (1865 – 2000)", **Türk Edebiyatı Tarihi**, Yay. Haz.: Talât Sait Halman, Osman Horata, v.d., Cilt IV, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 565-566.
[2] Ergun Çınar, **İstanbul'un 100 Süreli Yayını**, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul, Aralık 2010, s. 12.
[3] Erdoğan Erbay, **a.g.e.**, Cilt IV, s. 568-569.
[4] "Yeni Rejim", **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1923 – 2000)**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, 4. bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2003, s. 12.

müze gibi şubelerde çeşitli faaliyetlerde bulunulmaktaydı.[5] Dergiler ise kütüphane ve yayın şubesi tarafından yayımlanıyordu. Sayısı artan halkevleriyle beraber halkevi dergilerinin sayısında da bir artış olmuştur.

Tüm bu süreli yayınlar, hem farklı düşüncelere sahip yazar ve eleştirmenleri bünyelerinde barındırarak edebiyatımızdaki yenileşme hareketlerine tanıklık etmiş[6] hem de dergilerin roman türüne ayrılan bölümlerinde farklı hayat görüşüne sahip olan kesimlerin romana olan yaklaşımlarının yansıtılmasını sağlamıştır.

Gerçekleştirdiğimiz tarama faaliyetleri neticesinde 1923 – 1940 yılları arasında yayımlanan ulusal ve yerel nitelikte[7] toplam 125 dergi tespit ettik.[8] Hiçbir sayısına ulaşamadığımız *Dağarcık, Güney, Karatepeli, Kilis Gençler Birliği* ve *Ocak*

[5] "Halkevleri Törenle Açıldı", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, s. 198.
[6] Şükran Kurdakul, "Dönemin Başlıca Edebiyat Dergileri", **Çağdaş Türk Edebiyatı III**, 2. bs., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992, s. 34.
[7] Bu dergiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Asuman GÜRMAN ŞAHİN, "İzmir Millî Kütüphane'de 1923 – 1938 Yılları Arası Yayın Hayatında Olan Edebiyat, Fikir, Kültür Süreli Yayınları", **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt XIII, Sayı 3, Manisa, Eylül 2015, s. 355-376. ve Nurettin Güz, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri**, Bilge Yapım, Ankara, 1995.
[8] 1923 – 1940 yılları arasında *19 Mayıs*, *6 Ok* (Derginin adı; 1-6. sayılarda *6 Ok*, 9-21. sayılarda *Edirne'de Altıok*, 22-26. sayılarda *Altıok* şeklindedir.), *Ağaç*, *Akpınar*, *Aksu*, *Alkım*, *Altan*, *Altınyaprak*, *Anadolu Mecmuası*, *Anafarta*, *Anayurt*, *Aramak*, *Arkadaş*, *Asrî Türkiye Mecmuası*, *Atayolu*, *Atsız Mecmua*, *Aydabir*, *Aydınlık*, *Başpınar*, *Batı Yolu*, *Bilgi Yurdu*, *Boğaziçi*, *Boğaziçi'nden Bir Ses*, *Bozkurt*, *Bozok*, *Burdur*, *Bütün*, *Bütün Dünya Matbuatı Bir Arada*, *Büyük Şark*, *Çağlayan*, *Çığır*, *Çoruh*, *Çorumlu*, *Dağarcık*, *Deneme*, *Derme*, *Devrimin Sesi*, *Dıranaz*, *Doğuda Kültür Hareketleri*, *Doğuş*, *Doğuş* (Kars Halkevi Mecmuası), *Dumlu*, *Edebiyat Gazetesi*, *Edirne*, *Ege'de Yeni Yol*, *Erciyes*, *Ergenekon*, *Fikir Hareketleri*, *Fikirler*, *Filiz*, *Geçit*, *Gediz*, *Görüş*, *Görüşler*, *Gül*, *Gündüz*, *Güneş*, *Güney*, *Haftalık Mecmua*, *Halkbilgisi Haberleri*, *Halkbilgisi Mecmuası*, *Halkevi* (Derginin adı; 1-36. sayılarda *Halkevi*, 37-98. sayılarda *Porsuk* şeklindedir.), *Hayat*, *Her Ay*, *Ilgas*, *Irmak*, *İçel*, *İçtihat*, *İnan*, *İnanç*, *İnsan*, *Kadro*, *Kalem*, *Karacadağ*, *Karaelmas*, *Karatepeli*, *Kaynak*, *Kırkpınar*, *Kilis Gençler Birliği*, *Konya*, *Küçük Menderes*, *Kültür*, *Kültür Haftası*, *Lokman Hekim*, *Marmara*, *Meslek*, *Meşale*, *Millî Mecmua*, *Muhit* (Derginin adı; 1-16. sayılarda *Muhit*, 17-45. sayılarda *Yeni Muhit*, 45-55. sayılarda *Muhit* şeklindedir.), *Muğla*, *Ocak*, *Oluş*, *Orhun*, *Ortayayla* (Derginin adı; 1-16. sayılarda *Ortayayla*, 17-37. sayılarda *4 Eylül* şeklindedir.), *Öz Dilimize Doğru*, *Resimli Ay* (Derginin adı; 1-23. sayılarda *Resimli Ay*, 24-36. sayılarda *Sevimli Ay*, 37-109. sayılarda *Resimli Ay* şeklindedir.), *Resimli Gazete*, *Resimli Her Şey*, *Resimli Şark*, *Selçuk*, *Servetifünun* (Derginin adı; 1475/1-1685/211. sayılarda *Servetifünun*, 1686/1-1895/210. sayılarda *Servetifünun [Resimli Uyanış]*, 1896/211-1997/312. sayılarda *Servetifünun [Uyanış]*, 1998/313. sayıda *Resimli Uyanış*, 1999/314- 2214/529. sayılarda *Uyanış [Servetifünun]*, 2215/530-2314/629. sayılarda *Servetifünun [Uyanış]* şeklindedir.), *Taşan*, *Taşpınar*, *Türk Akdeniz*, *Türkiyat*, *Uludağ* (Derginin adı; 1-5. sayılarda *Uludağ*, 6-10. sayılarda *Türkün*, 11-30. sayılarda *Uludağ* şeklindedir.), *Ülker*, *Ülkü*, *Ün*, *Varlık*, *Yarım Ay*, *Yedigün*, *Yeni Adam*, *Yeni Akademi*, *Yeni Edebiyat*, *Yeni Kalem*, *Yeni Kitap*, *Yeni Milas*, *Yeni Tokat*, *Yeni Türk Mecmuası*, *Yeşil Tire*, *Yeşilırmak*, *Yolların Sesi*, *Yücel ve Yürüyüş* adlı dergiler tespit edilmiştir.

dışındaki tüm dergileri inceledik. Ancak bazılarının ulaşamadığımız sayıları oldu.[9] Bunun yanında bazı dergilerde de roman türünü, romanları ve romancıları irdeleyen hiçbir yazıya rastlayamadık.[10]

Elde ettiğimiz 552 metinle yazmaya başladığımız tezin ilk bölümünü, roman türü hakkında yayımlanan çeşitli yazılara ayırdık. Bu bölümde öncelikle romanın tanımı, sınırları, gelişimi, özellikleri hakkında Türk ve yabancı yazar ile düşünürlerin görüşlerini aktararak edebiyatımız içerisinde edindiği yeri ortaya koymaya çalıştık. Dönem içerisinde hangi roman türlerinin ön plana çıktığına işaret ettik. Bununla birlikte türün tekniği, diğer türlerle ilişkisi, roman üzerinde etkili olan edebî akımlar ile roman eleştirisi gibi türü kuramsal açıdan irdeleyen yazılara yer verdik.

İkinci bölümde Türk romanı ve romancıları, üçüncü bölümde ise yabancı romanlar ve romancılar hakkında yazılmış yazılar bulunmaktadır. Bu bölümlerdeki metinler için hem eleştirmenlerin hem de romancıların imzasını taşıyan eleştiri, tanıtma ve biyografi yazıları ile mülakatlar içerisinde romanla ilgili değerlendirmeler barındıran kaynaklardan yararlanılarak herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiştir. Ancak bunlar arasında ismi, özeti, konusu, vb. verilmekle yetinilerek romanlar hakkında herhangi bir yorum barındırmayan yazılarla ilanlar incelememizin dışında tutulmuştur.

İkinci ve üçüncü bölümlerin türe ayrılan ilk başlıkları altında Türk ve yabancı edebiyatlarda romanın gelişimi üzerine yapılan ve genel değerlendirmeler içeren

---

[9] *Alkım*'ın 6-10, 18-23, 30-34.; *Anafarta*'nın 6-9.; *Asrî Türkiye Mecmuası*'nın 5.; *Aydınlık*'ın 17, 18, 20, 22, 25, 26, 28.; *Boğaziçi'nden Bir Ses*'in 3, 5-8.; *Boğaziçi*'nin 19.; *Çığır*'ın 14.; *Derme*'nin 9.; *Dıranaz*'ın 11, 12.; *Doğuş*'un 2-8.; *Edebiyat Gazetesi*'nin 9.; *Fikirler*'in 165-169.; *Görüşler*'in 1-3, 5-12.; *Gül*'ün 1-7.; *Halkevi*'nin 38. sayıdan sonraki; *İçel*'in 1, 2, 5, 6, 9-15, 20, 24, 30.; *Karacadağ*'ın 32-35.; *Karaelmas*'ın 3.; *Kırkpınar*'ın 10.; *Muğla'*nın 5, 7-9, 11, 12.; *Resimli Şark*'ın 49-52.; *Yedigün*'ün 157-182.; *Yeni Adam*'ın 53, 54.; *Yeni Akademi*'nin 2, 4-6.; *Yeni Edebiyat*'ın 11-26.; *Yeni Milas*'ın 9-17.; *Yeni Tokat*'ın 1-21, 51, 52. sayılarına ulaşılamamıştır.

[10] *Akpınar, Aksu, Altan, Altınyaprak, Altıok, Anadolu Mecmuası, Anafarta, Anayurt, Aramak, Arkadaş, Asrî Türkiye Mecmuası, Atayolu, Başpınar, Batı Yolu, Boğaziçi'nden Bir Ses, Bozok, Burdur, Bütün, Bütün Dünya Matbuatı Bir Arada, Büyük Şark, Çoruh, Çorumlu, Deneme, Derme, Devrimin Sesi, Dıranaz, Doğuda Kültür Hareketleri, Doğuş* (Kars Halkevi Mecmuası), *Dumlu, Edirne, Ege'de Yeni Yol, Ergenekon, Filiz, Geçit, Görüşler, Gül, Haftalık Mecmua, Halkbilgisi Haberleri, Halkbilgisi Mecmuası, Ilgas, Irmak, İçel, İnan, Karacadağ, Karaelmas, Konya, Küçük Menderes, Lokman Hekim, Meşale, Muğla, Orhun, Resimli Her Şey, Selçuk, Türk Akdeniz, Türkiyat, Uludağ, Ülker, Yeni Akademi, Yeni Kalem, Yeni Kitap, Yeni Milas, Yeni Tokat, Yeşilırmak ve Yürüyüş*'te roman türü, romanlar ve romancılar hakkında hiçbir yazıya rastlanılmamıştır.

yazılara yer verildi. Bu yazılar incelendiğinde, Türk edebiyatında daha çok romancılığın gelişimi, sorunları ile çözüm önerileri ve tercüme faaliyetlerinin tartışıldığı; yabancı romanlarda ise özellikle Fransız ve Rus edebiyatları olmak üzere realizm ile sosyal roman türündeki gelişimin ele alındığı görülmektedir.

Bölümlerin romancılara ayrılan kısımlarında ise öncelikle edebiyat tarihlerinde diğerlerine göre daha fazla yer bulan ve dönemde isimleri öne çıkan yazarlara ayrı ayrı başlıklar halinde, daha sonra diğer yazarlarla ilgili değerlendirmelere toplu olarak yer verilmiştir. Türk edebiyatında bu yıllar, değişen ve dönüşen bir toplum karşısında Türk romancılığının ve romancısının geçirdiği en zor dönemlerden biridir. Çünkü yazarların bu değişimi eserlerinde yansıtması beklenmekte ve eserler bu nazarla değerlendirilmektedir. Bu sebeple eleştirilerde ölçüt olarak Anadolu için realist bir gözlem, toplumu oluşturan katmanlar içinse derin psikolojik tahliller beklenmektedir.[11] Daha çok bu bakış açısıyla incelenen Türk roman ve romancılarının yanında özellikle Fransız edebiyatından olmak üzere Rus, Alman, İngiliz, İtalyan, Amerikan, İranlı, vs. birçok romancının hem tanıtıldığı hem de irdelendiği görülmektedir.

Sonuç bölümünde bu metinler aracılığıyla genel bir değerlendirme yaparak dönem içerisinde öne çıkan yazarlarla romanları belirlemeye çalıştık. Çalışmanın sonuna ek olarak incelediğimiz 552 yazının künyesini, roman ile romancılarla ilgili yazıların ve dergilerin bir bütün halinde görülebilmesi açısından hem süreli yayın adına hem de yazar soyadına göre sıraladık. Ayrıca dergilerdeki değerlendirme yazılarının sayısını da yerli ve yabancı romanlar şeklinde tasnifleyerek tablolaştırdık.

[11] Betül Özçelebi, "Hikâye ve Romanın İşlevi", **Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri (1923 – 1938)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 155.

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMAN TÜRÜ ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER

Fenelon'un yazdığı *Telemaque*'ın Yusuf Kâmil Paşa tarafından tercüme edilerek 1862'de *Tercüme-i Telemak* adıyla yayımlanması ile birlikte edebiyatımıza giren roman hakkındaki değerlendirme ve tartışmalar, Tanzimat'tan itibaren görülmeye başlamıştır. Cumhuriyet'in ilk döneminde de bu değerlendirme ve tartışmalar devam etmiş; süreli yayınlarda romanın tanımı, sınırları, gelişimi, tekniği, türleri ve roman türünü merkez alan edebî akımlarla birlikte türle alakalı çeşitli konularda yazılar yayımlanmıştır.

1.1. Romanın Tanımı, Sınırları ve Gelişimi

Tanzimat'tan itibaren tanınmaya çalışılan, üzerinde tartışılan romanın Cumhuriyet'in ilk döneminde de tanımı, sınırları ve gelişimi hakkında çeşitli yazıların yayımlandığı görülmektedir. Bu durum, türün edebiyatımıza hâlâ tam olarak yerleşemediğini göstermektedir.

Bu yazılardan biri, *Varlık*'ta "Romana Dair"[1] başlığı altında Yaşar Nabi tarafından kaleme alınmış ve türün özellikleri üzerinde durulmuştur. Burada roman, hayattan alınmış birtakım vakaların uzunca ve birbirleriyle bağlantılı olacak şekilde anlatımı diye tanımlanmıştır. Romanın yalnız macera ile vakadan ibaret olmadığını savunan yazara göre vaka, ancak bir ham maddedir ve başarı ancak bu ham maddenin üzerine işlenecek motiflerle sağlanabilir. Motifler ise yazarın hikâye etme becerisi, tahlil ve tasvir gücü, üslubu, hayat tecrübesi ile ansiklopedik malumatı şeklinde sıralanır. Ayrıca edebiyata en son giren türün okurlar arasında çok fazla ilgi gördüğü bilgisi verilir.

[1] Yaşar Nabi [Nayır], "Romana Dair", **Varlık**, Cilt X, Sayı 168, 1 Temmuz 1940, s. 609-612.

Kültür'de "Roman Nedir?"[2] başlığı altında "E. J." imzasıyla yayımlanan yazıda, romanın Fransa'da doğduğu bilgisi verildikten sonra yeniden yaratılmış bir dünya olduğu ve giderek daha sosyal, dramatik ve hisli hale geldiği değerlendirmesi yapılmış; okurun romanla kendini tahlil ettiği savunulmuştur.

Ağaç'ın "Tercümelerimiz" kısmında, "Roman (Le Roman)"[3] başlığı altında yayımlanan, François Mauriac'ın roman ve romancı üzerine düşüncelerini ihtiva eden seri halindeki yazılar, Burhan Ümit tarafından tercüme edilmiştir. Romanın ölmek üzere olduğunu düşünenlere seslenen yazar, bu iddiaları reddeder ancak bir buhran içerisinde olduğunu da kabul eder. Bu krizin nedenini geçmişte birçok romancının beslendiği dinde yaratıcı – yaratılan, aşkta kadın – erkek ve bireyin kendisiyle olan uyuşmazlığının önemini kaybetmesinde görür. Romanın beslendiği edebî aykırılıkların bir asırdan beri keskinliklerinden çok şey kaybettiğini düşünür.

Yazısının devamında romanın özünün insan olduğunu belirterek kahramanlar üzerine yoğunlaşan yazara göre dışarıdan bakılınca aynı görünen insanlar aslında birbirlerinden farklıdır ve romancının işi bu tezatlıkları ortaya çıkarmaktır. Romancı, bir taraftan mantıklı bir eser ortaya koymalı, diğer taraftan kahramanlara hayatın sırrını vermelidir.

Bu konu, yaklaşık üç yıl sonra *Oluş*'ta "Roman Hakkında"[4] başlığı altında Melih Cevdet tarafından da gündeme getirilerek üzerinde tartışılmıştır. François Mauriac'ın yazısını kısaca hatırlattıktan sonra yazarın, romanın buhranı için gösterdiği sebeplerin eksik olduğunu dile getiren Melih Cevdet, insanlar arasındaki uyuşmazlığın da bu buhrana dâhil edilmesi gerektiğini düşünür. Bunun yanında kadınla erkek, Allah ile kul arasındaki anlaşmazlıkların azalmadığını, aksine arttığını iddia eder. Yine kadın ve erkek arasındaki ilişkinin şekil değiştirdiğini sözlerine ekler. Bu nedenle aşkın değişmeyen tarafında takılıp kalan sanatçının eseri sanattan uzaklaştıracağını savunur.

---

[2] E. J., "Roman Nedir?", **Kültür**, Sayı 89, 1 İkincikanun 1940, s. 11-12.
[3] François Mauriac, "Roman (Le Roman)", Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, **Ağaç**, Sayı 1, 14 Mart 1936, s. 8-9. ; Sayı 2, 21 Mart 1936, s. 8-9. ; Sayı 3, 28 Mart 1936, s. 8-9. ; Sayı 4, 4 Nisan 1936, s. 8-9. ; Sayı 5, 11 Nisan 1936, s. 8-9. ; Sayı 6, 18 Nisan 1936, s. 8-10.
[4] Melih Cevdet Anday, "Roman Hakkında", **Oluş**, Cilt II, Sayı 26, 25 Haziran 1939, s. 407-408.

Yolların Sesi'nde "Roman Niçin Yazılır"[5] başlığı altında Vahdet Gültekin, çokça dillendirilen ve romanın duyulan bir ıstırabın itirafı amacıyla yazıldığı görüşünü reddederek bunun ancak sebeplerden biri olabileceğini dile getirir. Romanın yazılış amacının ise yaşanan güzel zaman ve vakaların, sebep ve neticeleriyle birlikte tekrar yaşatmak olduğu kanaatini taşır.

Bu dönemde romanın sınırları tam olarak belirlenemediği için roman, büyük hikâye ve hikâye isimlerini birbirinin yerine kullanan sanatçılar vardı.[6] Bu sebeple Nahit Sırrı, *Hayat*'ta "Roman, Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Birkaç Mülahaza"[7] başlığı altında roman, büyük hikâye ve hikâye türleri arasındaki farklılıkları seri halindeki yazılarıyla anlatmaya çalışmıştır. Yaptığı tasnif ve değerlendirmeleri İbrahim Necmi Bey'in *Milliyet*'te eleştirmesi üzerine, kendisine "Roman ve Hikâyelere Dair Mülahazalar"[8] ve "Roman Tasniflerine Dair Son İzah"[9] başlıkları altında cevap vermiştir.

Roman, büyük hikâye ve hikâye türlerinin yarım asırdır edebiyatımızda olmalarına rağmen bu türleri tarif eden ve aralarındaki farkı ortaya koyan bir yazının olmayışına dikkat çekerek yazısına başlayan Nahit Sırrı'ya göre roman, ya hayattan alınan büyük bir parça ya da hayal, sanat ve ilimle yaratılan bütün bir hayattır. İnsan hayatının en muazzam vaka, ihtiras ve heyecanları ancak romana sığdırılabilir. Bu sebeple konunun büyüklüğü ve önemiyle anlatılabilmesi romanda uzunluğu bir mecburiyet haline getirmektedir. Ayrıca yazar, son senelerde romanın hududunu iyice genişlettiğini, felsefe, tıp ve fen bilimlerinin üzerinde düşündüğü muğlâk konuları bile kendisine konu edindiğini sözlerine ekler.

---

[5] Vahdet Gültekin, "Roman Niçin Yazılır", **Yolların Sesi**, Sayı 14, 31 Kânunusani 1934, s. 288, 295.
[6] İnci Enginün, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, 12. bs., Dergâh Yayınları, İstanbul, Şubat 2012, s. 265.
[7] Nahid Sırrı [Örik], "Roman, Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Birkaç Mülahaza", **Hayat**, Cilt III, Sayı 77, 17 Mayıs 1928, s. 6-7. ; Cilt III, Sayı 78, 24 Mayıs 1928, s. 3-4. ; Cilt IV, Sayı 80, 7 Haziran 1928, s. 5-6.
[8] Nahid Sırrı [Örik], "Roman ve Hikâyelere Dair Mülahazalar", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 83, 28 Haziran 1928, s. 3-5.
[9] Nahid Sırrı [Örik], "Roman Tasniflerine Dair Son İzah", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 88, 2 Ağustos 1928, s. 3-4.

Yazının devamında yazarlara romancılığın bütün inceliklerini bilmeleri, okurun dikkat ve ilgisini romanın sonuna kadar canlı tutulabilmeleri ile dil ve üsluba özen göstermeleri tavsiye edilmiştir. Mehmet Rauf'un *Eylül*'ü, Reşat Nuri'nin *Çalıkuşu*'su, Halit Ziya'nın *Aşk-ı Memnu*'su ve Halide Edip'in *Seviye Talip*'i bu itibarla değerlendirilerek dikkat çeken kusurlara kısaca değinilmiştir. İyi bir hikâyenin, uzatılmamış bir roman olduğunu düşünen yazar, bunun sebebini konunun bir roman oluşturabilecek kadar kudret ve öneme erişememesine bağlar. Çünkü Nahit Sırrı, romanın doğrudan doğruya bütün hayatı, büyük hikâyenin ise hayatın bir safhasını alıp anlattığı kanaatine sahiptir. Türk edebiyatında roman adı altında yazılmış kitapların çoğunun aslında büyük hikâye olduğu inancındadır ve bu iddiasına Safveti Ziya'nın *Salon Köşelerinde* adlı romanını örnek gösterir. Ancak büyük hikâyelerin roman olamamasının bir kural olmadığını da sözlerine ekler. Ona göre Türk edebiyatının en güzel büyük hikâyesi olan Yakup Kadri'nin *Bir Serencam*'ı veya Refik Halit'in *Memleket Hikâyeleri*, eğer mevzuları genişletilebilseydi büyük bir roman olabilirdi. Yazar, hacimce romanın 500 – 600, büyük hikâyenin 150 – 200, hikâyenin ise 15 – 20 sayfadan oluştuğu kanaatine sahiptir.

Yazısının bu bölümünden itibaren Nahit Sırrı, *Milliyet*'in 12 Haziran 1928 ve 22 Temmuz 1928 tarihli sayılarında İbrahim Necmi Bey tarafından makalesine yöneltilen eleştirilere cevap verir. İbrahim Necmi Bey'in "büyük hikâye" adında bir türün olmadığını savunması karşısında ona Fransızca "kont" teriminin "büyük hikâye" anlamına geldiğini hatırlatır. Roman, büyük hikâye ve hikâye arasındaki farklara son kez değineceğini ifade eden yazara göre roman, doğrudan doğruya hayata naziredir; hayatın bin bir safhasını, sayısız şahıslarını ihtiva eder; uzunluğuyla ilgili bir sınır olmamasına rağmen kısalığının bir sınırı vardır. Büyük hikâye, birkaç kişi arasındaki macerayı etraflı bir şekilde anlatır. Hikâye ise bir maceranın tek safhasını, teferruatsız bir şekilde ele alır.

Servetifünun (Uyanış)'da "Roman Uzun mu Yazılmalı?"[10] başlığı altında romanın üzerine aldığı konuyu anlatacak kadar uzun olması gerektiği tezini savunan Hikmet Münir, hacminin İngiltere'de iki misline çıkmasını olumsuz bir gelişme olarak aktarır. Önceden tek bir hamlede okunan romanın artık bitirilemeyip okuru yorduğunu belirten yazara göre çıkarılan bir vaka romanın genel yapısını bozmuyorsa fazlalık, dolayısıyla roman uzundur. Ancak bir noktasını eksik bırakıyorsa da roman kısa kalır.

Servetifünun'da "Roman Hakkında"[11] başlığı altında Suut Kemalettin tarafından kaleme alınan diğer bir yazıda, tecrübelerin gelecek nesillere aktarılması rolüne işaret edilerek romanın toplumsal yaşamdaki önemi vurgulanmıştır. Daha sonra roman ile felsefe arasındaki ilişki, felsefenin tatbik edilişinin roman, romanın kuramsal halinin ise felsefe olduğu şeklinde açıklanmış; kendini tanımak isteyen bireylerin roman okuması tavsiye edilmiştir. Bazı okurların bu sebeple, çoğununsa vakit geçirmek amacıyla roman okudukları kanaati paylaşılmıştır.

Yazının devamında romancıları irdeleyen yazar, genel olarak iki farklı görüşe sahip olduklarını, bazılarının halktan aldığı fikirleri romanlarıyla halka iade ettiğini, bazılarınınsa okura yeni bir hayat sunduğunu ifade eder. İkinci düşünceyle yazılan eserlerin insanlığa daha fazla hizmet ettiğini ileri sürer. Buna Balzac ve Dostoyevski'nin romanlarını örnek gösterir. Ayrıca büyük romanların sırlarının yavaş yavaş ortaya çıktığını öne sürer, bu romanlardan iyi bir şekilde istifade edebilmek için yaşa paralel okunması gerektiğini hatırlatır. Romanların okunmadan önce yazarının hayatı hakkında bilgi sahibi olunmasının da daha verimli bir okuma sağlayacağını dile getirir.

Yeni Adam'da roman türünü çeşitli açılardan inceleyen yazılardan ilki, "Mürteci Roman"[12] başlığı altında İsmail Hakkı Baltacıoğlu imzasıyla yayımlanmıştır. Yazıda kahramanlarını hayattan alan ve eseri aracılığıyla toplumu

[10] Hikmet Münir, "Roman Uzun mu Yazılmalı?", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1916-231, 4 Mayıs 1933, s. 366.
[11] Suut Kemalettin, "Roman Hakkında", **Servetifünun**, Cilt LXIV, Sayı 1677-203, 4 Teşrinievvel 1928, s. 334-335.
[12] İsmail Hakkı Baltacıoğlu, "Mürteci Roman", **Yeni Adam**, Sayı 175, 6 Mayıs 1937, s. 2.

bilinçlendiren romancının halkın içinden çıktığı için yaratılmış, halkı bilinçlendirdiği için de yaratıcı olduğunu savunulmuştur.

"Romanın İstikbali"[13] başlığı altında Jean Maxence imzasıyla yayımlanan diğer yazıda romanın son zamanlarda rağbetten düşmesi sorgulanarak sebebi vaka eksikliğiyle kılı kırk yaran tahlil kaygısına bağlanmıştır. Sorunun çözümüyse yazar ile roman kahramanlarının kaynaşmasında görülmüştür.

Makalenin devamını da ihtiva eden başka bir tercümenin aynı dergide yayımlandığı görülmektedir. Burada hakiki romana dönüş olduğu iddiası savunularak bu iddia, yazarların son çıkan bazı romanlarda "roman yaratma kanunları"na uymalarına bağlanır. B. Guy Mazeline'in *Kurtlar*'ı ile Pierre Jeanneret'in *Dört Günün Romanı* bu türden romanlara örnek gösterilir.

Derginin "Edebiyat ve Tenkitleri" kısmında, "Yeni Romanda Fikir"[14] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazıda, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan yeni romanda, konu olarak kolektif hayatla fert hayatı arasındaki mücadelenin işlendiği ve bireyin kaybetmesiyle romanın neticelendiği bilgisi verilir. Toplumun "makineleşme ihtiyacı"na cevap vermek amacıyla yazılan bu romanlarda insan psikolojisinin eksikliğine dikkat çekilir.

Varlık'ta ise "Eve Düşen Yıldırım Münasebetile Roman ve Hikâyenin Menbaları"[15] başlığı altında, kendisine ait *Eve Düşen Yıldırım*'ın *Bağ Bozumu* adlı romanın tercümesi olduğunu iddia eden Selami İzzet Bey'e cevap veren Nahit Sırrı, bir romancının eserini yazarken faydalanabileceği kaynaklar üzerinde durmuştur. Yazarın sıradan insanlara göre daha hassas olan duyuları aracılığıyla dikkat edilmeyen noktaları hemen fark ettiği bilgisi verilmiştir. Bu sebeple bazen çocukluğunda duyduğu bir masalın, bazen de etkisinde kaldığı bir roman ile bu romandaki herhangi bir kahramanın yazara ilham verebileceği söylenir. Bu bağlamda

[13] Jean Maxence, "Romanın İstikbali", **Yeni Adam**, Sayı 19, 7 Mayıs 1934, s. 7. ; Sayı 122, 30 Nisan 1936, s. 12, 15.
[14] İmzasız, "Yeni Romanda Fikir", **Yeni Adam**, Sayı 26, 25 Haziran 1934, s. 6.
[15] Nahit Sırrı [Örik], "Eve Düşen Yıldırım Münasebetile Roman ve Hikâye'nin Menbaları", **Varlık**, Cilt II, Sayı 31, 15 Birinciteşrin 1934, s. 102-104.

eseriyle adı geçen roman arasında benzerliklerin bulunabileceğini kabul eden Nahit Sırrı, vaka tasvirleri ile şahıs mizaçlarının farklı olduğuna dikkat çekerek Selami İzzet Bey'in iddiasını reddeder.

Resimli Ay'da "Roman Nedir? Dün Nasıl Roman Yazarlardı, Bugün Nasıl Yazarlar?"[16] başlığı altında Peyami Safa tarafından kaleme alınan yazıda, Birinci Dünya Savaşı'nın, romanın gelişimi üzerindeki etkisi sorgulanmıştır. Nesiller arasında bir kopukluk yaratan savaşın, toplumla birlikte romanı da değiştirdiği, bu sebeple eskilerle yenilerin roman denilince farklı şeyler anladığı ifade edilmiştir. Eski nesillerin romandan hakiki bir vaka, farklı karakterlere sahip insanlar, gerçekçi mekân ve tasvirler ile bunların tamamından oluşan bir tahkiye becerisi anladığı ancak dönem içerisinde romanın bu tariften uzaklaştığı bilgisi verilir. Eskiden zihnî bir tasnife tutulabilen romanın artık türlere ayrılmasının imkânsız olduğu, hatta bazı büyük romanların konusunun bile olmadığı değerlendirmesi yapılır. Buradan yola çıkan yazar, Batı edebiyatlarında bir roman buhranı olduğunu iddia eder ve roman üzerine hiçbir şey yazılamamasını bu buhrana bağlar. Romanın genel karakterini belirleyebilmek için de bir öneri sunan Peyami Safa'ya göre öncelikle edebî vakalar gözlemlenerek tasnif edilmeli, sonrasında soyut bir roman kavramına ulaşılmalıdır.

Varlık'ta "Roman"[17] başlığı altında, M. Braunschvig'in yazıp Hayri Rüştü Akyürek'in tercüme ettiği yazıda, realizm ve natüralizm akımları ile roman türleri hakkında bilgi verildikten sonra romanın Birinci Dünya Savaşı dönemindeki gelişimi üzerinde durulmuş; o yıllardan itibaren romanda bir değişimin gözlendiği dile getirilmiştir. Bu sebeple yazar, muasır romancıları sınıflara ayırmanın imkânsız olduğunu düşünmektedir. Savaştan önceki senelerde ise sulhçu hülyalara kapılanlar ile vatanın menfaati için tüm nesli fedaya razı gösterenler olmak üzere romancıların fikirlerinin ikiye ayrıldığı bilgisini vermiştir.

[16] Peyami Safa, "Roman Nedir? Dün Nasıl Roman Yazarlardı, Bugün Nasıl Yazarlar?", **Resimli Ay**, Sayı 4, Haziran 1930, s. 9-10.
[17] M. Braunschvig, "Roman", Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 81, 15 İkinciteşrin 1936, s. 131-134. ; Cilt IV, Sayı 82, 1 İlkkanun 1936, s. 152-154. ; Cilt IV, Sayı 83, 15 İlkkanun 1936, s. 166-167.

1.2. Roman Türleri ve Romanın Diğer Türlerle İlişkisi

Roman türleri olarak tarihî, polisiye, savaş, macera, seyahat, karakter, ahlak, üslup, mörs, his, biyografik, otobiyografik ile şövalye romanları şeklindeki, bugünkü yaygın kabullerden farklılık gösteren tasniflerin yapıldığı çeşitli yazılar dönem dergilerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu türlerin tanımı, gelişimi, birbirlerinden farkları, vs. üzerinde durulan yazılarda tarihî roman hakkında çok sayıda değerlendirmenin yer alması dikkat çekmektedir.

Roman türlerinin birçoğunu inceleyen yazılardan biri, *Yeni Muhit*'te "Roman ve Hikâye Tarzları"[18] başlığı altında Yaşar Nabi tarafından kaleme alınmıştır. İlk olarak macera romanını inceleyen yazar, bu tarzın en basit ve eski tür olduğu bilgisini verir. Güzel ve heyecanlı olayların aktarımının bu türde başarıyı getireceğini dile getirerek vaka unsurunun önemine dikkat çeker. Hayal gücü geniş ve yaratıcı yazarların işi olduğunu belirttiği macera romanınlarına en yakın tür olarak addettiği egzotik romanda da yazara göre merak ön plandadır. Fakat burada merak edilen vaka değil bilinmeyen yerler ile tanınmayan insanların tasviridir. Fransa'da edebî kıymetini Pierre Loti ile alan bu türün edebiyatımızda örneği yoktur.

Diğer bir tür olan üslup romanında ne vakanın ne merakın ne de tahlil güzelliğinin romanı okuttuğunu belirten yazar, romanın sadece üslup sayesinde okunduğu kanaatini paylaşır. Edebiyatımızda Yakup Kadri'nin romanlarını bu tür içerisinde gösterir.

Hayatı anlatılan insanların yaşayış tarzları, ahlakları, lisanları gibi mahallî özelliklerinin en küçük ayrıntısına kadar gösterildiği mörs romanlarında hayalin değil gözlem gücünün etkili olduğunu işaret eder. Bu tarzı benimseyen romancıların iyi bir gözlemci ve güçlü bir hafızaya sahip olması gerektiğini savunur. Bizde Mahmut Yesari'nin bazı romanlarını bu kategoride sayar. Türe yakın olarak gördüğü karakter romanında da toplumun değil bir tipin irdelendiği bilgisini vererek edebiyatımızda bir örneğini gösteremez.

[18] Yaşar Nabi [Nayır], "Roman ve Hikâye Tarzları", **Yeni Muhit**, Sayı 25, Teşrinievvel 1930, s. 50-51.

His romanının realizmin etkisiyle önemini kaybettiği bildirildikten sonra psikolojik romanla meçhul ve değişken olan insan ruhunun keşfedilmeye çalışıldığı dile getirilir. Edebiyatımızda Halit Ziya ile Peyami Safa, bu tür için örnek gösterilir. Son olarak biyografik romanda ünlü bir kişinin hayatını, otobiyografik romanda ise yazarın kendi hayatını hakikate bağlı kalarak roman şeklinde yazdığını ifade eder.

Diğeri ise *Varlık*'ta "Roman"[19] başlığı altında M. Braunschvig tarafından kaleme alınmıştır. Hayri Rüştü Akyürek tarafından tercüme edilen ve türü farklı açılardan ele alan bu yazıda, romantizmden realizm ve natüralizme geçiş süreci üzerinde durulduktan sonra bazı roman türleri açıklanmıştır. İdealist romanın, modern medeniyete karşı hücumla canlandığı; tahlil romanının, hislerin tahliline önem verdiği; mörs romanının ise toplumsal hayatın ilginç manzaralarını ön plana çıkardığı bilgisi verilmiştir. Tarihî romanda hakikatlere sadık kalınması gerekliliği hatırlatılmıştır. Bazı yazarların Fransa'nın muhtelif yerlerini tanıtarak coğrafya romanını, bazılarınınsa uzak memleketleri tanıtarak egzotik romanı geliştirdiği düşünülmüş; rejyonalist romanda tarihle coğrafyanın birleştirildiği dile getirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra da macera romanları ve çocuk romanlarının ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Tarihî roman ile ilgili toplamda üç makalenin bulunduğu *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'daki ilk yazı, "Tarihî Bir Roman Münasebetile"[20] başlığı altında Hasan Refik imzasıyla yayımlanmıştır. Yazısına son dönemlerde yayımlanan tarihî romanlarda hakikatin dışına çıkıldığını hatırlatarak başlayan Hasan Refik, bu tür romanlarda ya tarihe mâl olmuş insanların ya da vakaların anlatılabileceğinin fakat hangi amaçla yazılırsa yazılsın tarihî gerçekliğin dışına çıkılamayacağının altını çizer. Ancak yazarın hayal gücünü kullanabileceği birtakım serbest alanların olduğunu belirtir. Ona göre tarihe mâl olmuş önemli bir şahsiyet, tarihî gerçekliği

[19] M. Braunschvig, "Roman", Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 81, 15 İkinciteşrin 1936, s. 131-134. ; Cilt IV, Sayı 82, 1 İlkkanun 1936, s. 152-154. ; Cilt IV, Sayı 83, 15 İlkkanun 1936, s. 166-167.
[20] Hasan Refik, "Tarihî Bir Roman Münasebetile", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXVII-III, Sayı 1749-64, 20 Şubat 1930, s. 183.

bozmamak kaydıyla başka vakaların kahramanı yapılabilir. Eğer vaka söz konusuysa yine tarihî gerçekliği bozmamak kaydıyla romana hayalî birtakım olaylar eklenebilir.

"Tarihî Roman"[21] başlığı altında yine Hasan Refik tarafından kaleme alınan diğer yazıda, türün edebiyatımıza çok geç girdiği ve en başarılı örneklerinin dört, beş sene önce yazıldığı bilgisi verilerek günlük gazetelerde sözde tarihî roman adıyla yer alan eserler "şarlatanlık" olarak nitelenir. Yazının devamında ise bu tür, tarihe mâl olmuş vakalar ile insanların hikâye edildiği romanlar olarak ikiye ayrılır.

Türle ilgili dergideki son yazı, "Roman Nevileri"[22] başlığı altında Reşat Feyzi tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, romanın on iki türü olduğu bilgisini vererek bunları, tarihî roman, tasvirî roman, kır romanları, roman eseotik, didaktik romanlar, imoristik romanlar, satirik romanlar, epistoler, içtimaî romanlar, ruhî roman, sergüzeşt romanları ve kahramanlık romanları şeklinde sıralar. Bu türler içerisinde on dokuzuncu yüzyılın başlarında ilk olarak tarihî romanın geliştiği ve en güçlü kaleminin Walter Scott olduğu bilgisini verir. Türün 1835'e kadar en parlak dönemlerini yaşadığı, bu tarihten sonra da devrinin kapandığı yorumunu yapar.

Bilgi Yurdu'nda "Bizde Tarihî ve Edebî Roman"[23] başlığı altında Ali Rıza Korap tarafından tür hakkındaki kalem kavgalarından yola çıkılarak tarihle romanın, yani ilimle sanatın birbirleriyle karıştırılmaması gerektiği uyarısı yapılır. Romanda okurun gerçeklikten ziyade hayalî olana rağbet ettiği hatırlatılarak yazarın, vakanın yalnızca özünü alması ve olayları hayalleriyle süslemesi gerektiği belirtilir.

Aynı dergide "Tarihî Roman"[24] başlığı altında Muzaffer Esen imzasıyla da bir yazı yayımlanmıştır. Öncelikle tarihin sadece romana değil bütün edebî eserlere kaynaklık ettiğini dile getiren yazar, Homeros'un *İlyada* destanını örnek gösterir. Daha sonra konuya döner ve bu türde ya bir vakanın ya da meşhur bir şahsiyetin hayatının konu edinilebileceğini belirterek tarihî roman yazarının neler yapması

[21] Hasan Refik, "Tarihî Roman", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1784-99, 23 Teşrinievvel 1930, s. 334-335.
[22] Reşat Feyzi, "Roman Nevileri", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXIX-V, Sayı 1799-114, 5 Şubat 1931, s. 150-151.
[23] Ali Rıza Korap, "Bizde Tarihî ve Edebî Roman", **Bilgi Yurdu**, Sayı 7, 1 Mayıs 1937, s. 229-231.
[24] Muzaffer Esen, "Tarihî Roman", **Bilgi Yurdu**, Sayı 9, 1 Temmuz 1937, s. 286-287.

gerektiği üzerinde durur. Onun öncelikle tarihî vesikaları incelemesi ancak eserini buradaki ayrıntılarla boğmaması gerektiğini, hakikatlere zarar vermeyecek şekilde vakalara hayal gücünü de katabileceğini ifade eder. Türün ilk örneğinin dünya edebiyatında Alfred de Vigny'in *Cing Mars*, Türk edebiyatında ise Namık Kemal'in *Cezmi*'yle verdiği bilgisini paylaşır.

Çığır'da tarihî roman, "Tarihle Romanın Hudutları"[25] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından incelenmiştir. Yazıda, roman kahramanı yaratmada yazarın serbest olduğu ancak tarihî romanda böyle bir durumun söz konusu olmadığı, romancının emin olmadığı vakalara eserinde hakikatmiş gibi yer veremeyeceği dile getirilmiştir.

Kendisi de tarihî roman yazarı olan İskender Fahrettin Sertelli, *Gündüz*'de "Tarihî Romancılık ve Tarihî Romanların Kültür Yayımı Bakımından Faydası"[26] başlığı altında tarihî romancılığın Amerika ve Fransa'da on sekizinci yüzyıldan beri görüldüğü, edebiyatımızda ise çok yeni olduğu bilgisini verir.

İnanç'ta ise "Romanlaştırılmış Tarih"[27] başlığı altında J. H. Rosny-aîné tarafından yazılıp Muhsin Eke tarafından tercüme edilen yazıda, tarihî roman ile romanlaştırılmış tarihin iki farklı tür olduğu savunulmaktadır. Bu görüş, tarihî romanı iki alt türe ayıran diğer yazılardan farklıdır. Yazar, tarihe mâl olmuş bir kişinin hayatını merkeze alarak yazılan romanları, "romanlaştırılmış tarih" adı altında farklı bir tür olarak kabul etmektedir.

Hakkında toplamda dört yazı yayımlanan polisiye roman, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "Roman Policier"[28] başlığı altında Şerif Hulusi tarafından tanıtılmış; öncelikle türün yeni olduğu bilgisi verilmiştir. Bu tür romanlarda önce cinayet ve dehşetin teşhir edilmesi, sonra olayın çözümünün tasvir edilmesi gerektiği dile getirilerek bu unsurların ihmal edilmesinin sorunlara neden

[25] Nahit Sırrı [Örik], "Tarihle Romanın Hudutları", **Çığır**, Cilt I, Sayı 3, Mart 1933, s. 12. ; Cilt I, Sayı 4, Nisan 1933, s. 14. ; Cilt I, Sayı 5, Mayıs 1933, s. 13.
[26] İskender Fahrettin Sertelli, "Tarihî Romancılık ve Tarihî Romanların Kültür Yayımı Bakımından Faydası", **Gündüz**, Cilt II, Sayı 11, 15 Şubat 1937, s. 259-260.
[27] J. H. Rosny-ainé, "Romanlaştırılmış Tarih", Çev.: Muhsin Eke, **İnanç**, Cilt I, Sayı 4, Nisan 1940, s. 26.
[28] Şerif Hulusi, "Roman Policier", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 49, İkincikanun 1937, s. 748-749.

olabileceğine dikkat çekilmiştir. On dokuzuncu yüzyılda hissî romanlara olan alakanın artmasıyla polisiye romanların ilgiyi kaybettiği kaydedilmiştir.

Yeni Adam'da "Polis Romanı"[29] başlığı altında türün, macera romanından farkını ortaya koyan ve Stanislas Andre Stegman tarafından yazılıp Selmin Siber tarafından tercüme edilen bir yazı yayımlanır. Öncelikle birbirine karıştırılan bu türlerin aynı şeyler olmadığının altı çizilir. Polisiye romanda okurun merakını canlı tutabilmek için muammaların çoğaltılması, ipuçlarının karıştırılması gerektiği söylenip bu zorluğun altı çizilir. İlgi görmesi ise dönemin hareketliliğini yansıtmasına ve kahramanlık destanı sayılmasına bağlanır. Bunun yanında iyi seçilmiş polisiye romanlarının, çocuğun hayal gücünü geliştireceği de iddia edilir.

Aynı dergide "Amerika'da Polis Romanı"[30] başlığı altında Joseph Remenyi tarafından kaleme alınan makalede tür, Amerikan edebiyatı özelinde irdelenmiştir. Öncelikle halk romanı ile polisiye romanı karşılaştıran yazar, halk romanındaki basitliğin bazen "ahmakça" bir şekil aldığı ve mantıklı bulunmadığı, buna karşın polisiye romanda tekniğin mükemmel olduğu değerlendirmesini yapar. Amerika'da birçok fikir adamının türe hayran olduğu bilgisini vererek türün eski "cowboy" romanının devamı niteliğinde olduğunu hatırlatır. Bu türde Amerika'yı geçen hiçbir ülkenin olmadığını iddia eder.

Her Ay'da ise polisiye roman, "Abdülhamidin Kütüphanesi ve Zabıta Romanları"[31] başlığı altında Mithat Cemal tarafından, "zabıta" ile "cinayet" romanı adları altında açıklanmıştır. Yazar, zabıta romanlarının eski Yunan edebiyatı döneminden beri görüldüğü ancak Edgar Allen Poe'ya gelinceye kadar geçen iki asırlık süreçte örneğine rastlanmadığı bilgisini verir. En çekici tarafının okuru şaşırtması olduğunu düşündüğü türün genel kurallarını Allen Poe'nun koyduğunu dile getirir.

---

[29] Stanislas Andre Stegman, "Polis Romanı", Çev.: Selmin Siber, **Yeni Adam**, Sayı 232, 8 Haziran 1939, s. 8, 20.
[30] Joseph Remeny, "Amerika'da Polis Romanı", **Yeni Adam**, Sayı 124, 14 Mayıs 1936, s. 12.
[31] Mithat Cemal [Kuntay], "Abdülhamidin Kütüphanesi ve Zabıta Romanları", **Her Ay**, Sayı 4, 20 Haziran 1937, s. 79-86.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da "Harp ve Seyahat Edebiyatı"[32] başlığı altında Sehap Nafiz tarafından "Savaş Romanları" ile "Seyahat Romanları" birlikte incelenmiştir. Her iki türün de Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişme gösterdiği bilgisini veren yazar, Avrupa edebiyatlarında bu türlerde zevkle okunan birçok roman yazıldığı kanaatini taşımaktadır. Türk edebiyatında ise her iki türde de eserlerin az olmasından yakınır.

Yücel'de "Akademide Roman"[33] başlığını taşıyan, Paul Bourget'in yazıp Vedat Günyol'un tercüme ettiği yazıda karakter ile ahlak romanları arasındaki fark ortaya koyulur. Balzac, Stendhal, Flaubert gibi büyük romancıların çağdaş romanın üstatları arasında sayıldığı yazıda Stendhal, "müşahede mektebi"nin simgesi olarak gösterilmiştir. Romanda gözlemin, amaca göre değiştiğini dile getiren yazara göre romancı toplumu irdelerse roman, ahlak; gruptaki tek bir kişiyi tasvir ve tahlil ederse karakter romanı halini alır. Ahlak romancısının "silik" ve "vasat"ı, karakter romancısının da "çıkıntı" ve "istisna"yı aramasının mantıklı olacağını düşünür. Amaca göre gözlem metodunun son zamanlarda değiştiğini belirten yazar, akademide romancı sayısının arttığına dikkat çeker.

Kültür Haftası'nda "Roman ve Biyografi"[34] başlığı altında Peyami Safa, biyografik romanın Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dikkatleri üzerine çektiği, edebiyatımızda tercüme veya telif hiç örneğinin bulunmadığı bilgisini vermiştir.

Yeni Muhit'in "Edebiyat Meseleleri" kısmında, "İçtimai Roman Yeniden Canlanacakmı?"[35] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazıda, İhtilal'den sonra Fransız edebiyatının toplumsal bir vasıf taşımaya başladığı, toplumsal meselelerin de daha çok roman türü içerisinde aktarıldığı dile getirilir.

---

[32] Sehap Nafiz, "Harp ve Seyahat Edebiyatı", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXXII-VIII, Sayı 1886-201, 6 Teşrinievvel 1932, s. 294.
[33] Paul Bourget, "Akademide Roman", Çev.: V.[edat] Günyol, **Yücel**, Cilt V, Sayı 26, Nisan 1937, s. 52-54.
[34] Peyami Safa, "Roman ve Biyografi", **Kültür Haftası**, Sayı 17, 6 Mayıs 1936, s. 322.
[35] İmzasız, "İçtimai Roman Yeniden Canlanacakmı?", **Yeni Muhit**, Sayı 23, Eylül 1930, s. 353.

Servetifünun (Uyanış)'da "Eski Şövalye Romanları"[36] başlığı altında Reha Mazhar tarafından edebiyatımızda ilgi görmeyen şövalye romanları üzerinde durulmuştur. Türün birtakım serserilerin hikâyeleri olmadığını ifade ederek doğru bilinen bir yanlışı ortaya koyan yazar, en eski örneği *La Chanson de Roland* olan şövalye romanlarının Ortaçağ'ın asil adamlarını anlattığı bilgisini verir ve kısmen Alexandre Dumas Pere tarafından temsil edildiğini kaydeder. Daha sonra şövalye romanları, "Şarlman" ve "Breton" olarak ikiye ayrılarak şövalyeler hakkında bilgi verilir. Şarlman şövalyelerinin dinleri ve efendileri Şarl için; Berton şövalyelerinin ise sevgililerinin etkilemek için çarpıştıkları belirtilir.

Romanın; sinema, felsefe ve röportaj gibi diğer türlerle ilişkisini ele alan yazılarda ise, sadece sinemayla kıyaslandığı görülmüş; felsefe ve röportajla olan ilişkisi hakkındaki düşünceler paylaşılmıştır.

Romanla sinama arasındaki ilişkiyi konu edinen ve "Sinema – Roman"[37] başlığı altında yayımlanan bir yazı, *Kültür Haftası*'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında yer almıştır. Burada Şerif Hulusi, konuyu bir derginin yayımlamış olduğu ankete gelen cevaplar üzerinden tartışmıştır. Vaka ile sinema tekniğini uzlaştırma noktasında cevapların tek noktada birleştiği bilgisini veren yazar, sinemanın, tiyatro türünün yerini tutacağı tartışmalarında bir artış olduğunu gözlemlemiştir. Bu iki türün farklı amaçlarla ortaya koyulduğunu dile getirerek tiyatronun sanat, sinemanın ise zanaat olduğunu düşünenlerden olduğunu aktarır.

Daha sonra anket sonuçlarına dönen yazar, bu konudaki görüşlerini açıklamaya devam eder. Romanın yarattığı geniş hayal âleminin sinemada kaybolduğunu belirterek iki türü net bir şekilde ayırır. Romanda sınırsız bir hayal gücünden, sinemada ise ancak maddi imkânların etkisinden bahsedilebileceğini hatırlatır. Birkaçını ayırdıktan sonra sinemanın roman tekniğiyle uyuşan hiçbir eser vermediğini savunur.

[36] Reha Mazhar, "Eski Şövalye Romanları", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1964-279, 12 Nisan 1934, s. 311.
[37] Şerif Hulusi, "Sinema – Roman", **Kültür Haftası**, Sayı 16, 29 Haziran 1936, s. 314.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında da Şerif Hulusi, "Sinema ve Roman"[38] başlığı altında iki türü karşılaştırmıştır. Sinemanın daha fazla ilgi gördüğünü gözlemleyen yazar, bu türe yeni bir ifade vasıtası arayan insanların yöneldiği kanaatini paylaşır. Sinemanın edebiyatı öldüreceği inancına katılmayarak romandan daima istifade edeceğini düşünür.

Kalem'de "Roman ve Felsefe"[39] başlığı altında iki tür arasındaki ilişki Suut Kemal Yetkin tarafından ortaya koyulur. Bir devrin felsefesiyle romanının, ihtiva ettiği hayat görüşü itibariyle paralel olduğunu dile getiren yazar, filozofun mücerret olarak düşündüğünü, romancının dinamik olarak canlandırdığını savunur. Bu ilişkinin J. J. Rousseau'nun *Nouvelle Héloïse* romanının önsözüyle başladığı, ondan önce romanın bayağı bir eğlence olarak kabul edildiği bilgisini verir.

Oluş'un "Kitaplar, Mecmualar, Notlar" kısmında, "Roman ve Röportaj"[40] başlığı altında roman ile röportajın farklı türler olduğunu savunan Melih Cevdet, bir kusur olarak bazı romancıların zihnî hazırlık bakımından röportaj yazarlarına yaklaştığı tespitini yapar. Röportaj yazarının bir konuya sadece topluma aktarmak amacıyla yaklaştığını dile getirerek romancının anlatacağı olayı hissetmesi gerektiğini savunur. Buradan hareketle köy ve köylü hayatını işleyen romanlardaki artışa dikat çeker ve köy hayatının hissedilmeden yazıldığı bu romanların ruhsuz olduğunu ileri sürer.

1.3. Romanda Teknik ve Akımlar

Bu başlık altında hem roman yazımında dikkat edilecek noktalar, plan ve karakterlerle genel olarak tekniğinden hem de romanda etkili olan akımlardan bahseden metinler toplanmıştır.

[38] Şerif Hulusi, "Sinema ve Roman", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 46, Birinciteşrin 1936, s. 586-588.
[39] Suut Kemal Yetkin, "Roman ve Felsefe", **Kalem**, Cilt II, Sayı 7, 1 Birincikanun 1938, s. 11-12.
[40] Melih Cevdet Anday, "Roman ve Röportaj", **Oluş**, Cilt I, Sayı 24, 11 Haziran 1939, s. 377.

Roman tekniği üzerinde durulan ve *Yeni Türk Mecmuası*'nda "Roman Tekniğinin Bazı Esasları"[41] başlığı altında, Peyami Safa tarafından kaleme alınan makalede roman yazmanın belli bir kuralının olmadığı düşünülmüş; bu görüşe de büyük romancıların şahsî usullerindeki farklılıklar örnek gösterilmiştir. Bununla beraber klasik tertiple oluşturulmuş bir romandan yola çıkılarak roman tekniği hakkındaki düşünceler sıralanmıştır. Buna göre romanın temelini hayatın oluşturduğunu belirten yazar, iyi bir romanda vaka, insan, canlı ve cansız her şeyin doğal olması gerektiğini savunur. Ancak hayatla ilgili her ayrıntının yer almaması gerektiğinin altını çizerek bazı vakaların feda edilebileceğini, bazılarının kronolojik sıralarının değiştirilebileceğini ifade eder. Bunu, başkahramanın hayatı hakkındaki bilginin en başta verilmesi yerine, sırası geldikçe ve öz halinde verilebileceği şeklinde örneklendirir. Ona göre bir romanda somuttan soyuta gidilmelidir. Yani önce vaka, sonra tasvir, en sonunda da tahlil ve açıklama okura sunulmalıdır.

Hayat'ta "Romanlarda Plân ve Tesadüf Mes'eleleri"[42] başlığı altında roman, plan ve barındırdığı tesadüf şekilleri yönünden Nahit Sırrı tarafından değerlendirilmiştir. Önce plan üzerine yoğunlaşan yazar, gerçek kişilerle vakaların romanda yeniden yaratıldıklarını hatırlatır. Ona göre yetersiz bir yazar, roman ilerledikçe farklı olaylarla karşılaşan karakterleri karşısında seyirci kalabilir; roman ve kahramanlar üzerindeki hâkimiyetini yitirebilir. Kudretli fakat birkaç karakter üzerine yoğunlaşan romancıysa yarattığı diğer şahısları vakalar içinde nasıl yaşatacağı konusunda tereddüt yaşayabilir. Bu sebeple roman yazılmadan önce plan yapılması gerektiği hatırlatılır. Konu İzzet Melih Bey'in *Tezat* romanı üzerinden örneklendirilir. Yazarın iyi bir üsluba sahip olmasına rağmen vakaların sınırlarını net bir şekilde çizemediği için romanın anlaşılamadığı, hatta meçhullüğünün başlığa dahi yansıdığı düşüncesi paylaşılır.

Daha sonra tesadüf meselesine değinen Nahit Sırrı'ya göre romanlarda iki türlü tesadüf vardır. Bunlardan biri, romana planlı bir şekilde konulan tesadüflerdir ki

[41] Peyami Safa, "Roman Tekniğinin Bazı Esasları", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 7, Nisan 1933, s. 587-590.
[42] Nahit Sırrı [Örik], "Romanlarda Plân ve Tesadüf Mes'eleleri", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 103, 15 Teşrinisani 1928, s. 5-6.

bunlar tenkit edilemezler; sadece "Böyle bir tesadüf olur mu?" diye düşündürürler. Diğeri ise işin içinden çıkamayan yazarın bir kaçış noktası olarak romana koyduğu tesadüflerdir. Bunlar ise romanın realitesini zedelemektedir.

Aynı dergide Nahit Sırrı, "Romanı Bitiriş Tarzları"[43] başlığı altında romanın nasıl sonlandırılacağı üzerine de bir değerlendirme yapar. Hayatta hemen hiçbir şeyin kesin neticesi yokken malzemesini hayattan alan romanların da kesin bir şekilde bitirilemeyeceğini savunan yazar, bu görüşüne Balzac ve Bourget'in romanlarını örnek gösterir. Adı geçen yazarların bir romanında genç olarak karşımıza çıkarılan karakterin, başka bir romanda ihtiyarlık devresinin anlatıldığı bilgisini vererek metinlerarasılık kuramına işaret eder.

Millî Mecmua'da "Romancılık ve Tenkid"[44] başlığı altında Safvet Örfî, Maupassant'ın *Pierre ve Jean*'ın önsözünde romancılık ve eleştiri konularında paylaştığı görüşleri aktarmıştır. Romancılık konusunda yazar, yazım için ilk perdede gerçeğe yakın bir olayın tarifi, ikincide olayın gelişimi, üçüncüde ise neticeyi ihtiva eden üç perdelik bir tiyatro tarzında tertip edilmesi gibi bir anlayışın olduğunu dile getirir. Bu tarzın ancak kendi dışındaki tüm usulleri kabul etmesi şartıyla uygulanabileceğini düşünmektedir. Daha sonra romantik ve realist yazarları karşılaştırarak eski romancının romantizmin etkisiyle bireyin kalp ve ruh acılarını, çağdaşlarının birçoğununsa realizmin etkisiyle gerçeği yansıttığı bilgisini vermiştir. Realist tarzı benimseyen romancılara da bazı uyarılarda bulunmuştur. Buna göre realist romancı, sadece gördüklerini aktarmak yerine şahısların içine girmeli, çevresiyle olan ilişkilerini irdelemeli ve çevrenin ruh halleri üzerindeki etkisini göstermelidir. Kahramanların hayatındaki küçük ve önemsiz ayrıntılara ise eserinde yer vermemelidir.

Marmara'da "Roman Mes'elesi"[45] başlığı altında Abdülhak Şinasi, *Sefiller*'den yola çıkarak Victor Hugo'nun romanda, vakaları bölüp okura bilgi vermesini eleştirenleri anlayamadığını dile getirir. Romanın sadece realist olması

[43] Nahit Sırrı [Örik], "Romanı Bitiriş Tarzları", **Hayat**, Cilt V, Sayı 115, 7 Şubat 1929, s. 4-5.
[44] Safvet Örfi, "Romancılık ve Tenkid", **Millî Mecmua**, Cilt II, Sayı 15, 29 Mayıs 1340, s. 238-240. ; Cilt II, Sayı 16, 12 Haziran 1340, s. 254-256.
[45] Abdülhak Şinasi, "Roman Mes'elesi", **Marmara**, Sayı 2, 15 Mayıs 1936, s. 41-43.

yönündeki düşünceyi, romanı sınırlandırdığı için kabul etmez. Romanda tüm güzel imkânların önüne set çekilmesine karşı çıkar.

Yarım Ay'da Enver Naci Gökşen'in romancı üzerine yoğunlaştığı yazı, "Romancıdan Ne Beklenir?"[46] başlığı altında yayımlanmıştır. Roman yazmanın formüle edilmemiş bir tekniği olduğunu savunan yazara göre romancı kabiliyetli, ince bir görüş ve duyuş sahibi olmalı, herkesin göremediğini görmelidir. Ana hatlar dâhilinde dilediğince kalem yürütebilir.

Ülkü'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Roman Tekniğine Dair Bir Yazı Münasebetile"[47] başlığı altında Nahit Sırrı, André Maurois'in "Roman Teknikleri" başlıklı makalesi üzerinde bir değerlendirme yapar. Bu makalede "roman, kahraman anlatıcının bakış açısıyla yazılmalı" ve "roman okuru sürüklemek koşuluyla istenildiği gibi yazılabilmeli" görüşlerinin açıklandığı bilgisi verilir.

Kahraman anlatıcının bakış açısıyla yazmanın kolay olduğunu kabul eden yazar, buna bütün şahısları ve değişken olayları en heyecanlı anlarda bile dışarıdan, soğukkanlılıkla aktarmaktansa bir kahramanın mizacına girerek anlatmadaki basitliği kanıt gösterir. Fakat okurun olayları daha dar bir çerçeveden yani tek bir karakterin gözünden göreceği tehlikesini hatırlatır. Bununla birlikte gözlemci bakış açısıyla yazılan romanlara da yazarın kişisel görüşünün sinebileceği çekincesini belirtir.

Aynı dergide Nahit Sırrı, "Roman ve Hikâye Yazanlar İçin Bir İbret Dersi"[48] başlığı altında Louis Bertrand'ın roman yazımındaki özverisi üzerinde durmuştur. Edebiyatımızdaki bu eksiğe dikkat çekmiş ve yazarın romancılığı üzerinden örneklendirmiştir. Buna göre Bertrand, bir romanında konu olarak işleyeceği kasabada bir müddet yaşayıp kasabalının hayatını tetkik ettikten sonra romanını yazmıştır. Kendisi de bir özeleştiri yaparak romanını yazarken buna dikkat etmediğini ifade etmiştir.

---

[46] Enver Naci Gökşen, "Romancıdan Neler Beklenir?", **Yarım Ay**, Sayı 104, 15 Haziran 1939, s. 6-7.
[47] Nahid Sırrı [Örik], "Roman Tekniğine Dair Bir Yazı Münasebetile", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 51, Mayıs 1937, s. 231-232.
[48] Nahid Sırrı [Örik], "Roman ve Hikâye Yazanlar İçin Bir İbret Dersi", **Ülkü**, Cilt X, Sayı 58, Birincikanun 1937, s. 376.

Yolların Sesi'nde Hikmet Münir, "Roman Yazmanın Sırrı Bulunmuş Gibidir"[49] başlığı altında romancı olmak isteyen bir gence, Aldous Huxley tarafından anlatılan, evde bir çift kedi beslenmesi ve onların gözlemlenmesi hadisesini hatırlatır. Yazara göre bu kediler alındı mı artık onları eve salıvermek, hayatlarını izlemek, insan hakikatlerine dair keşifler yapmak kâfidir. Geriye oturup yazmaktan başka bir şey kalmaz. Çünkü kediler, başta gerçek bir aşk hikâyesi olmak üzere hayatın pek çok yönünü gözler önüne sermektedirler.

Boğaziçi'nde "Roman ve Romancı"[50] başlığı altında Burhan Cahit, roman yazarken yazarların faydalandığı kaynak olarak "aşkları" ile "çocuklukları"nı yani mazilerini işaret etmiş; kahramanları ise kendi muhitlerinden aldıklarını dile getirmiştir. Ancak son dönemlerde bunun romanda eksik bir taraf bıraktığı yorumunu yapan yazar, romanı ferdiyetçilikten kurtarmak ve toplumsallaştırmak amacıyla seyahat romanının ortaya çıktığı bilgisini vermiştir. Bu doğrultuda romancıların artık masa başında değil seyahat halinde olduklarını belirtmiştir.

Romanda herhangi bir eğilimin gösterilip gösterilemeyeceği, eğer bir konu savunulacaksa bunun nasıl yapılması gerektiği konusundaki fikirler, *Yedigün*'ün "Fikir ve Sanat" kısmında, "Romanda Tandans"[51] başlığı altında Sadri Ertem tarafından paylaşılmıştır. Yazar, öncelikle tüm yazarların edebî metinlerde saadet hissinin bulunduğunu kabul etmeleri gerektiğini ifade eder. Çünkü herhangi bir fikri ihtiva etmeyen romanların eksik, bu konuda aşırıya kaçanlarınsa "tatsız, tuzsuz bir seri nasihatler" olduğunu düşünür. Bu sebeple romana her iki unsurun "milimetrik hesapla" yerleştirilmesi gerektiğini yazarlara tavsiye eder.

Resimli Şark'ın "Hayat ve Romanlar" kısmında, "Romandaki Tip, Hayat ve Hakikattaki Tip! Hayatın Fevkindeki Hakikat… Pére Grandet…"[52] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazıda, Balzac'ın *Eugénie Grandet* adlı romanından yola

[49] Hikmet Münir, "Roman Yazmanın Sırrı Bulunmuş Gibidir", **Yolların Sesi**, Sayı 6, 28 Şubat 1933, s. 132-136.
[50] Burhan Cahit [Morkaya], "Roman ve Romancı", **Boğaziçi**, Cilt I, Sayı 6, Mart 1937, s. 18-19.
[51] Sadri Ertem, "Romanda Tandans", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 377, 28 Mayıs 1940, s. 15.
[52] İmzasız, "Romandaki Tip, Hayat ve Hakikattaki Tip! Hayatın Fevkindeki Hakikat… Pére Grandet…", **Resimli Şark**, Sayı 1, Kânunusani 1931, s. 20-21.

çıkılarak bir romanın, gerçek hayattan izler taşıyabileceği hükmü verilir. Ancak Balzac, hayatın romana birebir değil hayal gücünün eklenerek yansıyacağının altını çizmektedir.

Aynı konu hakkında *Yeni Muhit*'in "Edebî Musahabe" kısmında, "Romanda Hakikat ve İcat, Göthe ve Werther"[53] başlığı altında Ahmet Cevat tarafından da bir yazı kaleme alınmıştır. Burada da Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* adlı romanındaki Charlotte karakterinin gerçek hayattan alınmasından yola çıkılarak aynı hüküm verilmiştir.

Aynı dergide Ahmet Cevat, "Roman ve Romancı"[54] başlığı altında roman, romancı ve okur arasındaki ilişki üzerinde durmuştur. Öncelikle çocuğun masal dinlemesini sağlayan ruhî etkenin merak duygusu olduğu bilgisini vererek bu merakın romanda, toplumsal ve ahlakî kanunlara muhalifliğe doğru evrildiğini dile getirir. Yaşamda belli kuralların dışına çıkamayan insanın, fiilen gerçekleştiremediği her şeyi, romanda kahramanlar aracılığıyla hayalî olarak gerçekleştirdiğini savunur. Buna *Çalıkuşu*'ndaki Feride'nin düğün günü bir şüphe sebebiyle Anadolu'ya kaçışını örnek göstererek normal şartlarda çoğu gencin bunu yapamayacağını ileri sürer. Diğer bir unsurun merak olduğunu dile getiren yazara göre hiç kimse ruhunun iyi ve kötü taraflarıyla bütün derinliklerini başkalarına açmaz. Fakat romancı kendi ruhunun iyi ve kötü taraflarını kahramanları aracılığıyla tasvir etmektedir.

Kalem'de "Romanda Şahsî İfade"[55] başlığı altında yayımlanan ve üslup üzerine yoğunlaşılan yazılardan ilki, Emile Zola imzasını taşımaktadır. Çalışkan ve güzel yazan her sanatçının tüm edebî türlerde kolaylıkla eser oluşturabileceğini ancak şahsî ifadelerinin olmayabileceğini düşünen yazara göre romandaki orijinallik reel âlemin şahsî ifadesinden kaynaklanır ve tam bir formüle ihtiyacı yoktur.

[53] Ahmet Cevat, "Romanda Hakikat ve İcat, Göthe ve Werther", **Yeni Muhit**, Sayı 44, Haziran 1932, s. 1-7.
[54] Ahmet Cevat, "Roman ve Romancı", **Yeni Muhit**, Sayı 42, Nisan 1932, s. 1-3.
[55] Emile Zola, "Romanda Şahsî İfade", **Kalem**, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 110-113.

Yeni Adam'da "Yeni Romanda Dil ve Üslûb"[56] başlığı altında, Vahdet Gültekin imzasıyla yayımlanan diğer yazıda son dönem romanlarında eski edebiyatın dil inceliğine yoğunlaşan üslubundan farklı olarak yalnızca gerçeğin ortaya koyulduğu bir dil kullanıldığına dikkat çekilmiştir. Buna realizm akımının romandaki etkisi sebep olarak gösterilmiştir.

Bu dönemde romandaki karakterlerin gelişim ve değişimini inceleyen üç yazı bulunmaktadır. Peyami Safa imzasını taşıyan iki yazıdan biri, *Resimli Şark*'ta "Tiyatroda ve Romanda Kahramanların Şahsiyetleri"[57] başlığı altında yayımlanmış; bu konudaki eski ve yeni görüşlerin birbirinin tam karşıtı olduğu ortaya koyulmuştur. Önceden eserlerdeki tek boyutlu olan tiplerin okurda da tek bir his uyandırdığı belirtilerek bu durum dönemin sanat anlayışına bağlanmıştır. Ancak artık roman kahramanlarının gerçeğe uygun hale getirildiği, onlardaki hâkim ihtirasların bile zaman zaman değişebildiği bilgisi paylaşılmıştır.

Diğeriyse *Edebiyat Gazetesi*'nde "Kahramansız Roman"[58] başlığı altında yayımlanmış, bir romanın bitirildikten sonra karakterlerinin okurun hafızasında niçin iz bırakamadığı sorgulanmıştır. Yeni romanlarda tek tip karakterlerin yaratılmadığını dile getiren yazar, nedenini sabit bir insanın olmamasına bağlamıştır. Eskiden var olduğu düşünülen tek boyutlu insanların aslında yazarların zihinlerinde oluşturduğunu ifade ederek romanlarda artık fedakâr Goriot Baba ile nankör kızlarının, âşık Werther'in olmadığını dile getirir. Fedakârın değil fedakârlığın, nankörün değil nankörlüğün olduğu romanlarda yazarların sabit karakterleri değil değişen ruh hallerini tahlile çalıştığını belirtir.

Yedigün'de "İntikal Devrinde Roman Kahramanları"[59] başlığı altında, Sadri Ertem tarafından kaleme alınan yazıda ise roman ve hikâyenin en ilkel şekli olarak tanımlanan masaldaki kahramanların dönemin anlayışına paralel olarak peri, dev gibi

[56] Vahdet Gültekin, "Yeni Romanda Dil ve Üslûb", **Yeni Adam**, Sayı 59, 14 Şubat 1934, s. 16.
[57] Peyami Safa, "Tiyatroda ve Romanda Kahramanların Şahsiyetleri", **Resimli Şark**, Sayı 6, Haziran 1931, s. 33.
[58] Peyami Safa, "Kahramansız Roman", **Edebiyat Gazetesi**, Sayı 4, 14 Temmuz 1932, s. 1.
[59] Sadri Ertem, "İntikal Devrinde Roman Kahramanları", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 366, 12 Mart 1940, s. 5.

olağanüstü varlıklar olduğu bilgisini veren yazar, teknolojinin gelişmesiyle roman kahramanlarının mantık çerçevesinde yaratıldığını dile getirir. Okurun ise eserlerde tesadüfle sürprizi değil olaylar arasındaki sebep ve neticeyi aradığını ifade eder.

Romanda tasvir konusunu işleyen tek yazı, *Kalem*'de "Romanda Tasvir Hakkında"[60] başlığı altında yayımlanmıştır. Emile Zola imzasını taşıyan bu yazıda tasvirin bir resim egzersizi olmadığı, tasvirde ilmî bir zaruretin bulunduğu belirtilir ve bu durumun Balzac, Flaubert ve Goncourt Kardeşler tarafından başlatıldığının bilgisi verilir.

Romanda etkili olan akımlarla ilgili olarak dönemin sanat anlayışına paralel olarak sadece realizm ve natüralizm üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu akımların tanımlarıyla birlikte daha çok romana nasıl uygulanacağı hakkındaki düşünceler paylaşılmıştır.

Realizm hakkındaki düşüncelerin paylaşıldığı yazılardan biri, *Aydabir*'de "Roman ve Hayat"[61] başlığı altında Yaşar Nabi tarafından kaleme alınmıştır. En büyük romanların hayat ve realiteye bağlı kalınarak yazıldığını savunan yazara göre romancının işi sadece vaka ile kahramanları kamera sessizliğiyle aktarmak değildir. Hayatın içerisindeki farklı parçalar hayal gücüyle birleştirip sunulmalı, bunun yanında kahramanların ruhlarının en kuytu köşeleri dahi aydınlatılmalıdır.

Yazının devamında edebiyatımızda büyük romancılara rastlanmadığını düşünen yazar, millî kültürümüzün romanlarımızda anlatılmamasını eksiklik olarak görmektedir. Bir Rus romanıyla Rus hayatının tanınabildiğini ancak Türk romanlarında bunun söz konusu olamadığını dile getirir.

Kalem'de "Romanda Reel Duygusu"[62] başlığı altında yayımlanan diğer yazı, Emile Zola imzasını taşımaktadır. Yazar, eskiden romancı başarısının hayal gücüyle ölçüldüğünü ancak şartların değiştiğini, artık bunun bir kusur kabul edildiğini ifade eder. Hayalin Balzac ve Stendhal'dan beri romancının ana vasfı olmadığı, onlarla

[60] Emile Zola, "Romanda Tasvir Hakkında", **Kalem**, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 152-155.
[61] Yaşar Nabi [Nayır], "Roman ve Hayat", **Aydabir**, Cilt I, Sayı 2, 1 Birinciteşrin 1935, s. 61-62, 78.
[62] Emile Zola, "Romanda Reel Duygusu", **Kalem**, Cilt I, Sayı 2, 15 Nisan 1938, s. 60-64.

birlikte gözlem ve tahlil gücünün romana girdiği bilgisini verir. Balzac'ın romana reel duyguyu ilk getirenlerden biri olduğunu hatırlatır.

Realizmin gelişimi ve romancılara olan etkisi üzerinde duran başka bir yazı da *Hayat*'ta "Réalizme"[63] başlığı altında Ali Canip imzasıyla yayımlanmıştır. On dokuzuncu yüzyılın felsefî görüşü olan pozitivizmin, edebiyata yansımasının realizm olduğu bilgisini veren yazar, Auguste Comte'un başlattığı bu akımı, Hippolyte Taine'ın tenkide tatbik ettiğini dile getirir. Pozitivist düşünceye göre bir ağacın çiçek açmasıyla bir yazarın eser vermesi arasında hiçbir farkın olmadığını, akımın etkisiyle edebiyatta uyanan hakikat zevkinin realizmi başlattığını ve romantizmin güç kaybettiğini ifade eder.

Realizmin en temel özelliğinin gözlem olduğunu aktaran Ali Canip, aslında realizme mahsus kabul edilen gözlemin romantizmde, romantizme ait olduğu düşünülen his ve hayalin de realizmde olduğunu savunmaktadır. Victor Hugo'nun en önemli romanı olan *Sefiller*'de yazarın gözlemleri neticesinde birçok şahıs ve vakanın olduğunu, bu iddiasına örnek gösterir. Shakespeare'i en büyük realistlerden sayar. Aynı şekilde realist eserlerde de his ve hayalin olduğunu belirterek yanlış bilinen bir gerçeği ortaya koymaya çalışır.

Realizmin tarihi hakkında da bilgi veren yazar, Fransa'da doğduğunu ve en güzel örneklerini orada verdiğini ifade eder. Daha sonra akımın gücünü kaybetmesi üzerinde durarak bunu eserlerde gösterilen çirkin sahnelere bağlar ve Zola'nın *Toprak* adlı romanını örnek gösterir.

Natüralizm ile ilgili yayımlanan makalelerde akımın tanıtılarak romana nasıl uygulanacağı, realizmle olan ilgisi ve önemli temsilcileri hakkında bilgi verilirken birinde yanlış yorumlanan natüralizmin doğurduğu olumsuz sonuçlara dikkat çekilmiştir.

[63] Ali Canip [Yöntem], "Réalizme", **Hayat**, Cilt I, Sayı 12, 17 Şubat 1927, s. 3-4.

Bu yazılardan biri, *Kalem*'de "Natüralizm ve Alphonse Daudet"[64] başlığı altında Hasan Âli Yücel tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda tanıtılan natüralizmle tabiat kanunlarının ve insan fizyolojisinin, ruha tatbik edilmesinin amaçlandığı dile getirilir. Önde gelen isimleri arasında Goncourt Kardeşler, Emile Zola, Alphonse Daudet, Guy de Maupassant sayılır. Adı geçen yazarların; romancının iyi bir gözlemci olması, yazacağı muhitlerde ve şahıslarla yaşaması, "ben"in tesirinden kurtulması gerektiği noktalarında birleştikleri bilgisi aktarılır.

Yeni Adam'da "Emile Zola ve Natüralizm"[65] başlığını taşıyan ve Henri Barbusse tarafından kaleme alınan yazıda natüralizmin temel prensibinin ilim olduğu ve Zola'nın ilk notlarından itibaren natüralizmin açık bir şekilde görüldüğü dile getirilmiştir.

Aynı dergide Dr. İzzeddin Şadan, "İlim ve Romancılar"[66] başlığı altında, natüralizm akımıyla birlikte yazarların romanı, salt görünenin aktarıldığı bir metin olarak kabul edişlerini, Stefan Zweig'ın Freud hakkında yazmış olduğu eser üzerinden eleştirir. Görünenin aktarılma çabasına rağmen Freud'un eserde yanlış tanıtıldığı ve tahlil edildiğini not düşer.

Bilgi Yurdu'nun "Her Ay Bir Konuşma" kısmında, "Zola'nın Natüralizmine Dair"[67] başlığı altında Şefik Can tarafından yazarın sanatına değinildikten sonra realizm ile natüralizmin birbirine karıştırılmaması gerektiği belirtilir ve aralarındaki fark ortaya koyulur. Her iki akımda da gerçeklikten yola çıkıldığını, ne kadar kötü olursa olsun olayların tüm çıplaklığıyla yansıtıldığını ifade eden yazar, realist sanatçının vakalara his ve hayal karıştırmaksızın tasvir ettiği, natüralistin ise biyolojik ve sosyolojik kanunları göz önünde bulundurarak deneysel roman yazdığı bilgisini verir. Yani natüralizmde tasvir edilen olay gerçekte yaşanmamış olabilir. Bu sebepten ötürü her natüralistin, realist sayılabileceğini ancak her realistin, natüralist sayılamayacağını düşünür.

---

[64] Hasan Âli Yücel, "Natüralizm ve Alphonse Daudet", **Kalem**, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 226-228.
[65] Henri Barbusse, "Emile Zola ve Naturalizm", **Yeni Adam**, Sayı 142, 17 Eylül 1936, s. 8-9.
[66] İzzeddin Şadan, "İlim ve Romancılar", **Yeni Adam**, Sayı 208, 23 Birincikanun 1937, s. 9.
[67] Şefik Can, "Zolanın Natüralizmine Dair", **Bilgi Yurdu**, Sayı 9, 1 Temmuz 1937, s. 287-291.

Varlık'ta, M. Braunschvig'in kaleme alıp Hayri Rüştü Akyürek'in tercüme ettiği "Roman"[68] başlığı altındaki yazının "Realizm ve Natüralizm" adlı ilk bölümünde realizm ve natüralizm akımları üzerinde durulmuştur. Romanda romantizmden realizm ve natüralizme geçiş sürecini açıklayan yazar, romantizmdeki hayal bolluğundan sonra romanın sağlam bir surette hakikat zeminine oturtulma ihtiyacının doğduğunu dile getirir. Stendhal, George Sand, Balzac gibi yazarların romanı gerçekliğin salt gözlemine sürüklediği, on dokuzuncu yüzyıl realistlerininse gerçeklikten tam bir iktibas yaptığı bilgisini paylaşır. Ona göre romantizme karşı olan bu tepki klasisizme kabataslak bir dönüştür. Flaubert'in *Madame Bovary*'si romantizmin ölümüne sebep olmuş, ilk eserlerini realizmin etkisinde kalarak yazan Zola'nın *Tecrübî Roman*'ı ise natüralizmin nazariyelerini ortaya koymuştur. Daha sonra yazar, diğer realist ve natüralist sanatçılardan kısaca bahseder ve realizm ile natüralizmin karıştırılmaması gerektiğini hatırlatır.

1.4. Roman Türü Üzerine Diğer Yazılar

Bu başlık altında herhangi bir isimlendirme için yeterli sayıda kaynak bulunamayan romanda eleştiri, roman ve çocuk ilişkisi, genç kızlarda roman hevesi gibi konuları tartışan yazılara yer verilmiştir.

Romanda eleştiri konusunu irdeleyen iki yazıdan biri, *Millî Mecmua*'da yayımlanmıştır. "Romancılık ve Tenkid"[69] başlığı altındaki bu yazıda Savfet Örfî, *Pierre ve Jean*'ın önsözünde Maupassant'ın eleştiri konusunda paylaştığı görüşleri aktarmıştır. Öncelikle bu konudaki fikirlerini beyan eden yazar, Türk edebiyatında iki tür münekkit olduğunu dile getirmiştir. Ona göre bunlardan biri, yazarlığın yanında eleştirmenliği yapanlardır ki bu münekkitler, romanı kendi bakış açılarına göre değerlendirirler. Diğeriyse asıl meslekleri olan gazeteciliğin yanında bu işi

[68] M. Braunschvig, "Roman", Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 81, 15 İkinciteşrin 1936, s. 131-134. ; Cilt IV, Sayı 82, 1 İlkkanun 1936, s. 152-154. ; Cilt IV, Sayı 83, 15 İlkkanun 1936, s. 166-167.
[69] Safvet Örfi, "Romancılık ve Tenkid", **Millî Mecmua**, Cilt II, Sayı 15, 29 Mayıs 1340, s. 238-240. ; Cilt II, Sayı 16, 12 Haziran 1340, s. 254-256.

yapar ve okuduğu romandan duyduğu hissin etkisi altında çabucak hüküm verirler. Gerçek eleştirinin bu olmadığını belirten yazar, rehber olarak nitelendirdiği bu önsözde gerçek bir eleştiri için ölçütlerin olduğunu ifade ederek önsözü aktarır.

Yazısında Maupassant, eserlerinin gerçek manada bir roman olmadığını ve bunun büyük bir kusur sayıldığını iddia edenlere, yansıttıkları görüşlerin gerçek bir eleştiri olmadığı yönünde cevap vermektedir. Bu sorundan hareketle eleştirinin temeli ve niteliklerinin ne olduğunu sorar. Yazara göre eleştirmen, herhangi bir edebî ekolün etkisi altında kalmadan, sanat anlayışlarından bağımsız, peşin hükümlerden uzak bir şekilde sadece sanatsal inceleme yöntemlerini kullanarak romanı kavramalı, tarif etmeli, yazarın çabasını takdir etmekten kaçınmamalıdır. Aynı zamanda iyi bir tahlilci olmalıdır ve yazarın şahsiyetini tamamen kavrayarak eseri aracılığıyla kıymetini ortaya çıkarmalıdır. Maupassant, münekkitlerin incelediği romanda kendinden önce yayımlanmış eserlere en az benzeyen şeyi aramalarını ve genç yazarları yeni yollara teşvik etmelerini tavsiye eder. Son olarak dönemin iki önemli akımı olan romantizmle realizmin sanat görüşlerini bilmesi, bu akımların etkisiyle oluşturulan eserleri kendi içerisinde değerlendirmesi gerektiğini dile getirir.

Kalem'de ise "Romana Tatbik Olunmuş Tenkit Formülü"[70] başlığı altında Emile Zola tarafından kaleme alınan yazıda, romancı ile eleştirmenin aynı noktayı yani "natüralist metot"u temel aldığı dile getirilir. Metodu eleştirmenin yazılan bir eseri, romancının ise bir şahsın fiillerini izah etmek amacıyla kullandığı belirtilir.

Roman ve çocuk hakkında yazılan yazılardan biri, *Gediz*'de "Çocuk ve Roman"[71] başlığı altında Muzaffer Sayman tarafından kaleme alınmıştır. Yazısında romandan kısaca bahseden yazar, roman okunabilmesi için bir kültür seviyesi gerektiğini belirtirek okuyucudan olgunluk bekler. Hâlbuki çocukların değişken fikirlere sahip olduğunu, bu sebeple de çocuk okurların romanı tenkitli bir şekilde okuyamayacağını aktarır. Çocukların ağır olanlarla değil zihin dünyalarına hitap eden romanlarla baş başa bırakılmasını tavsiye eder. Edebiyatımızda bu tip

[70] Emile Zola, "Romana Tatbik Olunmuş Tenkit Formülü", **Kalem**, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 204-207.
[71] Muzaffer Sayman, "Çocuk ve Roman", **Gediz**, Sayı 5, 1 Eylül 1937, s. 19-20.

romanların azlığına dikkat çeker ve bunun için başka milletlere ait romanların tercümesini bir çıkış yolu olarak görmez.

Yeni Türk Mecmuası'nda ise "Oyun – Masal – Roman Dünyasında Çocuk"[72] başlığı altında yayımlanan yazıda ise Sabri Esat Ander tarafından çocuk zihniyetinin bu minvalde silsile ile gelişimi irdelenmiştir. Çocuğun masaldan romana farkında olmadan geçtiği belirtilerek romanın, çocukların zihinsel gelişiminin kilometre taşı olduğu savunulur. Çocuğun romandan beklediğiyle romanın çocuğa verdiğinin örtüşmediğini dile getiren yazara göre hayal âleminde de olsa büyüklere benzemek isteyen çocuğa roman reel dünya karşısındaki aczini göstermektir.

Yazının devamında çocuklar için yazılmamış olan *Don Kişot, Robinson Crouse* gibi romanların çocuklar tarafından daha fazla ilgi gördüğü iddia edilir. Bununla birlikte gerçeği ve makulü arayan çocukların bu arayışına seyahat ve macera romanlarının tekabül ettiği, ilerleyen yaşlarda ise çocuklar adına en iyi romanların gerçek yaşamın sırlarını gösteren romanlar olduğu yorumu yapılır.

Yedigün'de "Genç Kızlarda Roman Hevesi"[73] başlığını ve Vahdet Gültekin imzasını taşıyan yazıda genç kızların romana duyduğu ilgi sorgulanmıştır. Bu ilginin sebepleri arasında ilk olarak hayal ile hakikatin çarpıştırıldığı romanla kızların hassas ruhlarının doyuma ulaştırılması gösterilir. Yazara göre diğer bir sebep, hayalin kazanıp hakikatin kaybetmesi neticesinde kızların kendisinden daha kötülerinin olabileceği düşüncesine kapılmasıyla duyacağı tesellidir. Ayrıca başkalarının hayatı hakkında bilgi alma içgidsüdür ki bu ihtiyacını da roman kahramanları aracılığıyla doyurur. Son olarak da kahramanlarla yapılan empati duygusu gösterilir.

[72] Sabri Esat Ander, "Oyun – Masal – Roman Dünyasında Çocuk", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 42, Haziran 1936, s. 308-316.
[73] Vahdet Gültekin, "Genç Kızlarda Roman Hevesi", **Yedigün**, Cilt XVI, Sayı 407, 21 Birincikanun 1940, s. 9.

Kültür Haftası'nda "En Büyük Sanatkâr Romancı"[74] başlığıyla Nizamettin Nazif imzasını taşıyan makalede mütevazı görünen romancı; ressam, heykeltıraş, mimar, bestekâr, şair vb. sanatçılarla karşılaştırılmış ve onlardan üstün tutulmuştur.

[74] Nizamettin Nazif, "En Büyük Sanatkâr Romancı", **Kültür Haftası**, Sayı 20, 27 Mayıs 1936, s. 391-392.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK ROMANI VE ROMANCILARI ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER

2.1. Türk Romanı Üzerine

Dönem dergilerinde münferit Türk romanlarıyla birlikte edebiyatımızda türün gelişimi üzerine genel değerlendirmelerin de yapıldığı görülmektedir. Bu yazılarda romanın gelişimiyle beraber maruz kaldığı farklı sorunlar ile çözüm önerileri, tercümesinde karşılaşılan zorluklar, romancılarımız hakkında yapılan genel değerlendirmeler ve Türk romanında tipler, millîlik, realizmin edebiyatımızdaki yansımaları ile romancılığımızı irdeleyen iki eserin tanıtımı gibi bazı spesifik konulara değinilmiştir.

Edebiyatımızda romancılığın gelişimi konusunda yazılan makalelerden biri, "Bizde Roman"[1] başlığı altında *Servetifünun (Uyanış)*'da yayımlanmıştır. Bu yazıda Sadri Ertem, edebiyatımıza Tanzimat'tan sonra giren ve yeni olan bu türün, ilk dönemlerde Avrupa sermayesine sömürme hakkı vererek yaşamak isteyen burjuva ideolojisini yansıttığı bilgisini verir. Bu ideolojiyi yansıtma sebebi olarak da "Maarif intişar etmediği için yalnız havasa hitap ediyordu." ve "İdeal olarak gösterdiği tip ancak İstanbul'da yaşıyor ve Avrupa sermayedarının hayatını örnek alıyordu." görüşlerini işaret eder.

Bu esaslar temel alındığında tiplerin tasnifinin kolaylaşacağını belirterek romancının amacını, sahte aristokrasi hayranlığını açığa çıkarmak ile küçük burjuvanın ve memurların aşkını, idealini ifade etmek şeklinde iki kısma ayırır. İlk romanlarda sahte aristokrasi ile Avrupa sermayedarlarının yaşamına hayranlık

[1] Sadri Ertem, "Bizde Roman", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2267-582, 1 Şubat 1940, s. 163, 169. ; Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2268-583, 8 Şubat 1940, s. 185. (Bu yazının devamı için bkz.: Sadri Ertem, "Türk Romanı", **Kalem**, Cilt II, Sayı 11, 1 Nisan 1939, s. 201-203. ; Yazının tam metni için ayrıca bkz.: Sadri Ertem, "Roman Tipleri", **Yedigün**, Cilt X, Sayı 235, 8 Eylül 1937, s. 16. ; Cilt X, Sayı 239, 6 Birinciteşrin 1937, s. 13.)

hastalığının konu olarak seçildiği, tiplerin de bu doğrultuda romana yerleştirildiği bilgisini veren yazar, bu sunî aristokrasi edebiyatını Servet-i Fünuncuların yaptığını düşünür. Sadece Halit Ziya'nın halktan gelen bazı tipleri tespit ettiğini, Ahmet Mithat Efendi'nin ise tiplerde yaptığı yeniliğin anlaşılamadığını dile getirir. Bazı bilgisiz münekkitlerin teknik hatalar sebebiyle Ahmet Mithat Efendi'yi Servet-i Fünun mantığıyla ölçtüklerini öne sürer.

Romancının amacındaki dönüşümün ise Birinci Dünya Savaşı'yla birlikte başladığını belirten yazara göre artık aristokrasi iflas etmiştir ve onun yerini burjuvazi almıştır. Bu doğrultuda Burhan Cahit, Reşat Nuri, Peyami Safa da küçük burjuvayı, memurları romanlarında işleyen yazarlara örnek gösterilmişlerdir. Dönem romanlarında az rastlanan halk tabakasını yalnızca Aka Gündüz ile Mahmut Yesari'nin ele aldığı; Hüseyin Rahmi'nin seçtiği tipler itibariyle popülist bir romancı olduğu; köylü ve işçinin ise Sabahattin Ali ve Suat Derviş'in romanlarında merkeze alındığı bilgileri verilmiştir.

Makalenin diğer bölümünün yer aldığı *Kalem*'de daha çok romancılığımızın kimliği üzerinde durulmuştur. Aydınlarımızın Türk romanının karakterini ortaya koymak ve uygun şeklini bulmak amacıyla düşündüklerini ancak bunun doğru olmadığını savunan Sadri Ertem; Fransız, Rus, Alman ve İngiliz roman vasıflarının üzerinde düşünülerek yaratılmadığını, zamanla ortaya çıktığını hatırlatır. Türk romanının karakterinin, halkın mizacını yansıtan eserler aracılığıyla zamanla ortaya koyulacağı kanaatini taşır.

Yazarın, bu dönemin roman ve hikâyeciliğindeki değişimden bahsettiği başka bir yazısı, *Yarım Ay*'da "15 Yılda Roman ve Hikâyeciliğin Geçirdiği İstihale"[2] başlığı altında yayımlanmıştır. Yazar, son on beş yılda gerçekleşen değişime geçmeden önce 1900 – 1919 yılları arasında yazılan romanlardaki konulara işaret eder. Konuları bireysel aşk macerası olan bu romanların, ferdî hislerin tahlili olup karakterlerinin Servet-i Fünun roman kadrosu dışına çıkmadığı bilgisini verir. Yazara

[2] Sadri Ertem, "15 Yılda Roman ve Hikâyeciliğin Geçirdiği İstihale", **Yarım Ay**, Sayı 90, 29 Birinciteşrin 1938, s. 19-21.

göre bu sonuç, romancıların da içinde bulunduğu zümrenin, toplumdaki sosyal meselelerle ilgilenmeyişi ile dinî tefekkürün bütün sorunları halledişinin sonucuydu.

Son yıllarda ise roman ve hikâyede konu, dil, üslup, felsefe vs. itibariyle büyük değişimler görüldüğünü ifade eden Sadri Ertem, en büyük değişimin romanın hayatı kavrayışında yaşandığını düşünür. Artık toplumun tamamının yer aldığı romanda konu ve karakterlerin çeşitlendiğini belirtir. Bu görüşüne Mithat Cemal'in *Üç İstanbul*'uyla şehir tahlilinin, Sabahattin Ali'nin *Kuyucaklı Yusuf*'uyla kasaba tahlilinin romanda yer almasını örnek olarak gösterir. Köyün ise eskiden olduğu gibi "muhayyel yeşil yurt" ve "cennet" şeklinde değil gündelik mesele olarak işlendiği bilgisini verir. Yazara göre tüm bunların yanında romanda görülen başka bir değişim artık ferdin değil aile hayatının irdelenmesidir. Böylece mevzusu genişleyen türün dokusu da değişmiştir. Yazar, diğer değişimleri sıralamaya devam eder. Buna göre roman ve hikâyede bazen bir tez, bazen de bir gözlem aracı olarak sosyal meseleler yerini almıştır. Zengin hayatı dekorunun şekli değişerek beyaz gömlekli, kupa arabalı, kibar hayatı yerini villa, otomobil, apartmana bırakmıştır. Bunun yanında artık orta halli insanların aşkları, dertleri de konu edilmiştir. Tarihî konular daha fazla ele alınmış, çocuk ilk kez mevzu olmuştur. Şuuraltı, mizah, fantezi çeşnisi, harp ve spor, egzotizm, toplumsal değişimler romanlarda görülmeye başlanmış; otobiyografik romanlar edebiyatımıza girmiştir. Ahmet Mithat Efendi'den beri ihmal edilen seyahat romanı canlanmıştır.

Roman ve hikâyeyi tekdüzelikten kurtaran yazarlar hakkında da yorum yapan Sadri Ertem'e göre bu yazarların hemen hepsinin realizmin etkisi altında olması ile eserlerinde üslup kaygısı gütmemesi ortak özellikleridir. Türk romanı ve sanatındaki değişimse genel olarak toplumdaki zihniyetin, dilin, harflerin değişmesine bağlanmıştır.

İçtihat'ta "Edebiyatımız ve Bugünkü Muvaffakiyetli Roman Tarzı"[3] başlığı altında Sabih İzzet, divan edebiyatından başlayarak edebiyatımızın, özellikle de roman türünün gelişimini irdeler. En başta divan edebiyatı sanatçılarının, Doğu

[3] Sabih İzzet [Alaçam], "Edebiyatımız ve Bugünkü Muvaffakiyetli Roman Tarzı", **İçtihat**, Sayı 263, 1 Teşrinisani 1928, s. 5071-5073.

kültürünün ve İslam medeniyetinin etkisi altında yetiştiklerini ortaya koyan yazar, toplumsal sorunlara pek değinilmediği için bu hareketin yok olduğunu savunur. Tanzimat devrinde ise Şinasi ve arkadaşlarının "medrese zihniyetinde" olup hayatı anlayamadıklarını, ona edebî bir kıymet veremediklerini ileri sürerek tahlilî romanların yazılamamasını bu sebebe bağlar. Diğer bir sebep olarak Avrupa'dan, özellikle de Fransız edebiyatından sadece soyut kaidelerin alınmasını gösterir. Çünkü o dönemde Fransızlar, egemenliği de güzelliği de mutlak gören bir toplumdu ve Türk toplumunun mutlakiyetçi fikirleriyle uyuşmaktaydı. Namık Kemal'in eserlerindeki "mutlak aşk"ı bu mantığa örnek gösteren Sabih İzzet'e göre yazarlarımız İngiliz, Alman sanatçıları gibi edebiyatı, kültürle temas ettirebilselerdi aşkı, güzelliği, vs. Batılı toplumların değil Türk toplumunun tarihinde arayabileceklerdi.

Daha sonra Servet-i Fünun edebiyatı hakkında düşüncelerini paylaşan yazar, bu nesli, Tanzimat neslinin devamı olarak görmektedir. Doğu kültüründen kopamayan sanatçıların aynı zamanda Batı kültürlerinden de etkilendiğini, bu çatışma dolayısıyla dönemin büyük bir yazar çıkaramadığını iddia eder. Fransız eserlerinin etkisi altında yazan Halit Ziya, Mehmet Rauf ve Safveti Ziya'yı örnek gösterir. Servet-i Fünun'un devamı olarak nitelendirdiği Fecr-i Aticilerin ise bu sebepten ötürü doğarken öldükleri yorumunu yapar.

Meşrutiyet döneminde ise büyük bir fikirsel inkılâbın yaşandığını dile getirerek yaşanan bu fikir inkılâbının özünün değil sadece şeklinin alındığını belirtir. Ona göre Mustafa Şekip ile Nizamettin Nazif'in eserleri dışında edebiyatın halka yönelmesi gerektiğini savunan yazılara rastlanmaz. Aka Gündüz de millî romancılarımız arasındadır. Bu isimlerin dışında kalan yazarların eserinde Türk toplumunun ruhu yoktur. Peyami Safa'nın *Bir Akşamdı* ile *Sözde Kızlar*'ında olduğu gibi.

Alkım'da "Bizde Romancılık.."[4] başlığı altında Vecihi Bayal, Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine kadar romancılar üzerinden romanın gelişimini değerlendirmiştir. Edebiyatımızda ilk romancıların Ahmet Mithat Efendi ile Namık

[4] Vecihi Bayal, "Bizde Romancılık..", **Alkım**, Sayı 2, 15 Ocak 1937, s. 23-24.

Kemal olduğu bilgisini veren yazar, bu türde dilinin ağırlığından ötürü Namık Kemal'in başarı gösteremediğini düşünür. Ahmet Mithat'ın ise çok sayıda roman tercümesi yaptığını dile getirir. Recaizade Mahmut Ekrem'le birlikte edebiyatımızın dilde İran etkisinden tamamen kurtulduğunu, yazarın roman ve hikâye türünü canlandırdığını savunur. Hüseyin Rahmi'nin kahramanlarını halktan seçerek farklı bir yenilik getirdiği, Halide Edip'in kadın karakterleri merkeze aldığı bilgisini veren yazar, Yakup Kadri'yi eserleriyle millî edebiyatın kahramanı olarak niteler.

Taşpınar'da "Edebiyatımıza Bir Bakış"[5] başlığı altında Eflâtun Cem Güney, Halit Ziya Uşaklıgil'den Peyami Safa'ya kadar romanımızın gelişimini irdelemiştir. Yazar, bu dönem aralığında romanın tiplerinde ve yazılış amacında bir değişim ve olgunlaşmanın görüldüğünü dile getirmektedir. Servet-i Fünun dönemi yazarlarının kahramanlarını ait olduğunu sınıfın içerisinden aldıklarını, buna bağlı olarak aristokrasi sınıfına hayran tiplerin eserlerde yalılardan, salonlardan çıkmadığını belirtir. Millî Edebiyatçılarla durumun değiştiğini, onların orta halli insanların ideolojisini yansıttığını; kahramanların da tüccar, memur, köylü ve işçi sınıflarından seçildiğini dile getirir. Amaç noktasında da romanın herhangi bir tezi müdafaaya doğru gelişme göstermesini memnuniyetle karşılayan Eflâtun Cem Güney'e göre Tanzimat ve Servet-i Fünun dönemlerinde roman, kuru ve içsiz bir teknik işiydi. Hikâye tesadüflerle yürütülür, kahramanlardan birisi öldürülerek bitirilirdi. Tez, belki farkında olunmadan romana koyulurdu. Fakat artık tez romana başlanmadan bulunmakta, felsefî bir kanaate oturtulmaktadır. Bu sebeple roman, toplumda bir şuur oluşturmakta ve sosyolojiye malzeme hazırlamaktadır. Bu doğrultuda tasvirlerdeki değişim de işaret edilmiş, romandaki romantik tasvirlerin yerini de realist tasvirlerin aldığı bilgisi verilmiştir.

Ülkü'de ise "Cumhuriyet Devrinde Türk Edebiyatı" ana başlığı altında Nahid Sırrı, çeşitli edebî türler hakkındaki görüşlerini paylaşmıştır. Yazıda Cumhuriyet döneminin çeşitli yönleriyle dikkatleri üzerine çeken romancıları, "Roman ve

[5] Eflâtun Cem [Güney], "Edebiyatımıza Bir Bakış", **Taşpınar**, Cilt I, Sayı 4, 19 Şubat 1933, s. 66-73.

Hikâyeye Gelince"[6] başlığı altında sıralanmıştır. Türk edebiyatının en büyük romancısı olarak Halit Ziya zikredilmiş, eski romancılardan Hüseyin Rahmi'nin de bu dönemde birkaç eser kaleme aldığı bilgisi verilmiştir. Yeniler arasındaysa özellikle Halide Edip ve Yakup Kadri olmak üzere Refik Halit ve Reşat Nuri dönemin değerli yazarları olarak sayılmış ve diğer yazarların öne çıkan özellikleri paylaşılmıştır. Buna göre Mahmut Yesari realist; Sadri Ertem eserlerinde birey yerine cemiyeti kahraman olarak seçen; Aka Gündüz, Ercüment Ekrem ile Ethem İzzet geniş okur kitlesine sahip; Nizamettin Nazif ile Turhan Tan ise tarihî romancı sıfatıyla zikredilmiştir.

Resimli Şark'ta "10 Cümhuriyet Yılında Edebî Hayatımıza Bir Nazar"[7] başlığı altında imzasız olarak romanın, Cumhuriyet'in ilk altı yılındaki gelişimi üzerinde durulmuştur. Bu dönemde klasikler başta olmak üzere birçok romanın tercüme edildiği, bundaki amacın da öncelikli olarak halka okumayı öğretmek olduğu bilgisi verilerek yayınevlerinin basımı masraflı olacak kitaplara yönelmemesinden şikâyet edilir. Daha sonra Türk romancılığı büyük milletlerin romancılığıyla kıyaslanır ve Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Falih Rıfkı Atay'ın *Roman*'ı ve Sadri Ethem'in *Çıkrıklar Durunca*'sı örnek gösterilerek Türk romanı Batılı romanlarla eş değer tutulur.

Konuyla ilgili "Namık Kemal'in Romanları"[8] adıyla çıkarılan ve o dönemde romancılığın gelişiminden bahseden bir kitabın önsözü alıntılanıp *Varlık*'ta Baha Dürder tarafından tanıtılmıştır. Sonundaki kitap lisesi hariç, üç bölümden oluştuğu bilgisi verilen eserin birinci bölümünün Tanzimat dönemi romancılığını ihtiva ettiği ve altı kısımdan oluştuğu bilgisi verilmiştir. Birinci bölümde Tanzimat'tan önceki hikâyeciliğimizle Avrupa romanının görünüşüne, ikincide Tanzimat romanının nereden ve nasıl geldiğine, üçüncüde dönemin romancı kadrosuna, dördüncüde roman çeşitlerine, beşincide Tanzimat döneminin karakterine, altıncıda ise

[6] Nahid Sırrı [Örik], "Roman ve Hikâyeye Gelince", **Ülkü**, Cilt XII, Sayı 69, İkinciteşrin 1938, s. 282-283.
[7] İmzasız, "10 Cümhuriyet Yılında Edebî Hayatımıza Bir Nazar", **Resimli Şark**, Sayı 35, 29 Birinciteşrin 1933, s. 99.
[8] Baha Dürder, "Namık Kemal'in Romanları", **Varlık**, Cilt XI, Sayı 179, 15 Aralık 1940, s. 251-252.

Tanzimat'tan sonraki roman anlayışına yer verildiği aktarılmıştır. İkinci bölümde başta *İntibah* ve *Cezmi* olmak üzere romanların tanıtıldığı, son kısımda ise beğenilen roman parçalarından örnekler paylaşıldığı ifade edilmiştir.

Türk romancılığındaki farklı sorunların tartışıldığı ve bu sorunlarla ilgili çözüm önerilerinin sunulduğu metinlerden biri, *Kültür Haftası*'nda "Bizde Roman"[9] başlığı altında yayımlanmıştır. "Bir Türk romanı niçin yoktur?" sorusunu soran Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre geniş okur kitlesine hitap eden Türk romanı vardır fakat bu roman, Batı sanatının olgun örneklerinden istifade eden okurun, zevkle okuduğu örnekler gibi değildir. Bu bolluğun içerisindeki kısırlığın nedeni olarak sıralanan "Türk romancısı cemiyet ve hayatımızla alakadar değildir.", "Garp'ten okuduklarının tesiri altındadır." ve "Samimi değildir." görüşlerinin hiçbirine katılmadığını dile getirerek nedenlerini sırayla açıklar.

İlk olarak romanımızın yaşamımızla alakalı olduğunu belirtir ve kusurun realiteden uzaklık ve sunîlikten kaynaklandığının altını çizer. Daha sonra her sanat hareketinin başka bir sanat hareketinden olumlu veya olumsuz etkilenip gelişeceğini savunarak ikinci görüşü de reddeder. Diğer görüşün kendiliğinden düştüğünü ifade eden yazara göre başarıya ulaşamamış; zaafları ortada olan bir roman, bizzat samimiyetin kendisidir. Daha sonra Ahmet Hamdi, romancılığımızdaki başarısızlığın sebeplerinin başka yerlerde aranması gerektiğini tavsiye eder.

Yazısının ikinci bölümünde bu başarısızlığın asıl sebepleri üzerine yoğunlaşan yazara göre roman yazmak adına tüm imkânların mevcut olduğu edebiyatımızdaki problemlerin başında edebiyatımızın dağınık ve fakir oluşu gelir. Edebiyat âleminde fikir hayatının olmayışı, romancılığın günlük gazetelerdeki umumi hayata yön veren sığ fikirlerin içinde kalışı ile gazeteciliğin bir şubesi olarak kabul edilişi de diğer problemlerdir. Bu sebeple Türk romanı münferit eserler şeklinde kalmıştır ve bu şekilde ilerleyemez. Ancak tüm bunların değişmesiyle romancılığımız gelişebilir.

[9] Ahmet Hamdi [Tanpınar], "Bizde Roman", **Kültür Haftası**, Sayı 2, 22 İkincikanun 1936, s. 25-26. ; Sayı 3, 29 İkincikanun 1936, s. 45-46.

Uyanış (Servetifünun)'ta konuyla ilgili üç yazı karşımıza çıkmaktadır. "Bugünkü Roman ve Hikâyecilik"[10] başlığı altındaki ilk yazıda Ali Kemal Meram, hikâye ve romanın henüz hiçbir yenilik yapamadığı sorununu dillendirir. Bunun sebebi olarak savaş sonrası ortaya koyulan kötü roman örnekleri, ağdalı üslupla fakat Batılı teknikle yazılmaya çalışılan romanlar ile gündelik gazetelerde yayımlanan ve özensizce hazırlanan adapte romanlar işaret edilir. Genç hikâyeci ve romancılarda ise şu kusurlar saptanır:

> "Garp hikâyeci ve romancılarının büyük tesiri altında kalmak; eski tarz ve üsluba bağlı bulunmak; hakiki hayattan uzak görüş ve düşünüşlerle, hayal âlemlerinde yarattıkları hadiseleri mevzu olarak belirlemek; üslupsuz mevzu; mevzusuz üslup."

Günün koşullarında öldürücü ve eğlendirici roman olmak üzere iki tür romanın bulunduğunu, ikisinin de kahramanlarını "mezara götürdüğünü", bizde çok kez romancılığın bu zannedildiğini ifade eden yazara göre asıl roman reel hayatın aksettirdiği bir aynadır. Bu aynada lüzumsuz teferruatlar değil hayatın mübalağasız ifadesi yer almalıdır.

Diğer yazı, "Romanda Psikoloji"[11] başlığı altında Halit Fahri Ozansoy tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda romanlarımızdaki psikolojik tahlillerin eksikliği üzerinde durularak sorunun çözümü için izlenecek yol gösterilmiştir. Buna göre romanlarımızda sadece basit maceralar nakledilmekte ve kahramanların bilinçaltındaki ürperişler gösterilmemektedir. Bu yanlışın düzeltilmesi için yazar, büyük romanları adres olarak gösterir ve okunmasını ister. Yapılmadığı takdirde kırk, elli yıl önce mevcut olan ve derin tahlillerin bulunmadığı romancılığa dönülebileceği tehlikesini hatırlatır.

Derginin "Sanat Konuşmaları" kısmında yayımlanan ve "Çırpıştırma Roman"[12] başlığını taşıyan son yazıda, Enis Bülend Yedek tarafından roman yazmak

---

[10] Ali Kemal Meram, "Bugünkü Roman ve Hikâyecilik", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2171-486, 31 Mart 1938, s. 295.
[11] Halit Fahri Ozansoy, "Romanda Psikoloji", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2133-448, 8 Temmuz 1937, s. 98.
[12] Enis Bülend Yedek, "Çırpıştırma Roman", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2180-495, 2 Haziran 1938, s. 22.

için uyulması gereken birtakım şartlar sıralanmıştır: "Disiplinli okumak, okunulan bilgileri hazmetmek ve tasnif etmek." Fakat roman dünyamızda bu temelin çürük olduğu savunulmuştur.

Varlık'ta Yaşar Nabi, "Romancılığımız ve Tercüme"[13] başlığı altında yazarlarımızın bir süreden beri hem yerli hem de tercüme sahasında yetkin romanlar verememesi sorununa değinmiştir. Mahmut Yesari ve Peyami Safa'dan beri edebiyatımızda kendini kabul ettirmiş bir romancı yetişemediğini iddia eden yazar, sorunu roman zihniyetinin yerleşememesine, genç yazarların romanı tam olarak anlayamamasına ve ekonomik getirisi az olduğu için yazarların türe rağbet göstermemesine dayandırmaktadır. Dergilerde tefrika edilen kalitesiz romanların sebebini bu sorunlara bağlar ve yeni yeteneklerin ortaya çıkabilmesi için sorunların çözülmesi gerektiğini düşünür. Edebî zevkimizin yükselebilmesi için de başta Batı'dan olmak üzere kaliteli eserlerin tercümesini çıkış yolu olarak gösterir.

Ağaç'ta "Romanımızın Hali"[14] başlığı altında ise Burhan Ümit tarafından kaleme alınan yazıda öncelikle Türk romancılığından Batılı romanlar karşısında bir mucize beklenmemesi gerektiği dile getirilerek konumu tespit edilmiştir. Diğer değerlendirmelerden farklı olarak romancılığımızın yarım asırlık bir geçmişinin olduğu; bu sebeple kaideleri oturmuş Fransız, Rus, İngiliz romanlarıyla kıyaslanmamasının daha doğru olacağı yorumu yapılmıştır.

Romancılarımız hakkında yapılan genel değerlendirmelerden biri, *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'da "Meşrutiyetten Sonra Türk Romanı, Hususiyet"[15] başlığı altında Hüseyin Necmettin tarafından kaleme alınmış, Meşrutiyet sonrası Türk romancılığı ve romancıları kısaca değerlendirilmiştir. Öncelikle romancılığımız hakkında düşüncelerini paylaşan yazara göre Meşrutiyet'te, Servet-i Fünun dönemindekiler kadar nitelikli roman neşredilememesine rağmen sade Türkçeyle

[13] Yaşar Nabi [Nayır], "Romancılığımız ve Tercüme", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 122, 1 Ağustos 1938, s. 17.
[14] Burhan [Ümit] Toprak, "Romanımızın Hali", **Ağaç**, Sayı 1, 14 Mart 1936, s. 7-8.
[15] [Hüseyin] Necmeddin, "Meşrutiyetten Sonra Türk Romanı, Hususiyet", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXVII-III, Sayı 1761-76, 15 Mayıs 1930, s. 374-375. ; Cilt LXVII-III, Sayı 1762-77, 22 Mayıs 1930, s. 390-391, 394.

romanlar yazılması önemlidir. Başlarında Ömer Seyfettin'in bulunduğu bu yazarlardan yalnız sade Türkçe ile eser yayımlamaları istendiği için başarılı sayılmalıdırlar. Ayrıca bu dönemde edebiyatımızın daha fazla yabancı yazar ve eserlerle tanıştığı bilgisini veren yazar, romancıları değerlendirmeye geçer.

İlk olarak incelenen Ömer Seyfettin için "ne yaptığını bilen ilk muharrir" nitelendirmesi yapılmıştır. Hikâye vakaları düzgün ve kahramanları yerli bulunan yazarın konuşma dilini eserlerine başarılı bir şekilde uyguladığı belirtilmiştir. Yakup Kadri içinse "durgun edebiyatımız ortasında en kuvvetli kalem" değerlendirmesi yapılarak Yeni Lisan'a yabancı kaldığı halde, yazarın mevzuları anlatışı ve tahlil edişi başarılı bulunur. Her yönden güçlü başlayan romanlarının ilerleyen sayfalarda gücünü kaybetmesi ise zayıf yönü olarak not düşülür.

Daha sonra Refik Halit Karay'ın hem Ömer Seyfettin hem de Yakup Kadri ile benzeşen ve ayrılan yönleri açıklanır. Hüseyin Necmettin, Refik Halit ile Ömer Seyfettin'in eserlerindeki hemen her şeyin aynı olduğu yorumunu yapar ancak Refik Halit'i, tipleri mizahî açıdan aktarması yönüyle Ömer Seyfettin'den ayırır. Bir romanlarında aynı konuları işlemelerine rağmen Yakup Kadri'nin kahramanların içyüzünü, Refik Halit'in ise vakayı ön plana çıkarmalarını örnek göstererek farklarını ortaya koyar.

Halide Edip'in millî mevzuları gerçekçi bir şekilde ilk defa işlediği yorumu yapılır. Romanlarında tüm kahramanların başarılı bir şekilde canlandırılıp tasvir edildiği ifade edilir. Ayrıca kadın kahramanların daha fazla yer bulduğu bilgisi verilir. Daha sonra okuduğu romanlardaki konuların benzer olduğunu dile getiren yazar, Reşat Nuri'nin bambaşka yazdığı, her romanında bir "Çalıkuşu"nun bulunduğu değerlendirmesini yapar. Eserlerindeki üslubu başarılı, kahramanları canlı bulur. Romandan önce piyes ve hikâye yazdığı ve her iki türde de başarılı addettiği yazarın adapte eserlerinde telifteki kadar kuvvetli olmadığı kanaatini taşır.

Peyami Safa ise yakaladığı şöhrete nazaran birkaç eseri dışında başarısız bulunmuştur. Çünkü iyi fikirlere sahip olmasına rağmen yazarın eserlerine itina

göstermediği düşünülmektedir. Buna ne yazacağından emin olmadığı için aklına vaka geldikçe eserini uzatması kanıt olarak gösterilir.

Hüseyin Rahmi'nin mizahta tattığı başarıyı Ercüment Ekrem'in dramda tecrübe ettiğini düşünen yazar, sadece *Gün Batarken* ve *Kopuk* adlı romanlarından yola çıkarak Ercüment Ekrem'in savunduğu tezi başarılı bir şekilde romanlarında işlediğini dile getirir. Roman türünden uzaklaşmasını da edebiyatımız açısından kayıp olarak görür.

Mahmut Yesari, "ne yaptığını bilen, lisanı çok ciddi, mevzuları çok hayatî, son senelerin ağır başlı genç romancısı" olarak nitelendirilmiştir. Yeterince tanınmamasından şikâyet edilerek kıymetinin zamanla anlaşılacağı tahmin edilmiştir. Yazarın romanları için mevzularını hayattan aldığı, sade bir dille anlattığı, kahramanlarının canlı, üslubunun ise sıcak olduğu değerlendirmeleri yapılır.

Aka Gündüz'ün ayrı ayrı okunduğunda tat verebilecek olan hikâyelerinin aynı üslup ve anlatış tarzı sebebiyle bir kitaba toplandığında okuru sıkabileceği düşünülür. Burhan Cahit hakkında ise son senelerde çok okunan ve iltifat gören bir yazar olduğu paylaşıldıktan sonra yazarın ne yazacağını bildiği ancak roman yazmasını bilmediği savunulur. Aynı tez etrafında benzer vakaları işlemesi, romanlarını gereksiz yere uzatması eleştirilir. Yazının son bölümünde Ethem İzzet Bey'in *Yakılacak Kitap* adlı romanı üzerinde durularak roman için kötü bir konunun seçildiği düşünülmüştür.

Uyanış (Servetifünun)'ta "Yeni Nesil Romancıları ve Romancılığı"[16] başlığı altında Neriman Hikmet tarafından bazı romancılar "usta" olarak addedilmiş ve birtakım özelliklerinden bahsedilmiştir. Yazar, Sabahattin Ali'nin tüm eserlerinde Anadolu'yu motif olarak kullandığı bilgisini vermiştir. Reşat Enis Aygen'in cemiyet hayatını, sosyal görüş ve duyuşlarla yansıtan titiz ve genç bir sanatçı olduğunu savunmuş ancak romanlarında İstanbul'dan çıkmayışını eleştirmiştir. Bekir Sıtkı'dan ise uzun bir sessizliğin ardından, yeni eserler beklediğini ifade etmiştir. Son olarak

[16] Neriman Hikmet, "Yeni Nesil Romancıları ve Romancılığı", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2130-445, 17 Haziran 1937, s. 51.

Cahid Uçuk ile Mükerrem Kâmil Su'nun yeni neslin romancıları olup olmadığını tartışan yazar, bunu zamanın göstereceğini dile getirmiştir.

Yarım Ay'da "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar"[17] başlığı altında Enver Naci Gökşen tarafından kadın romancılarımız hakkında genel değerlendirmelerde bulunulmuştur. Edebiyatımızda ilk kadın romancının Fatma Aliye Hanım olduğu bilgisini veren yazar, 67 yıllık romancılık tarihimizde 700 romandan 150 tanesinin, 1908'e kadar yayınlanan 94 romandan da 4 tanesinin kadın romancılar tarafından yazıldığı tespitini paylaşır. Bu romanlarda daha çok erkekler tarafından hor görülen kadınların sorunlarından bahsedildiği, feminizmin öne çıktığı belirtilerek bu durum doğal karşılanır. Kadın romancılardan yalnız Halide Edip'in romancılığı meslek edindiği ifade edilir.

Edebiyatımızda roman tercümeleri etrafında kaleme alınan genel mahiyetteki yazılardan ilki, *Kalem*'de "Klâsikler Meselesi"[18] başlığı altında yayımlanmış ve Baha Dürder tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, 1919'dan beri Grek ve Romen eserlerinin asıllarından mı yoksa Fransızca tercümelerinden mi yapılmasının daha doğru olacağının tartışıldığı, son zamanlarda bu meseleye Hasan Âli Yücel, Şekip Tunç ve Nurullah Ataç'ın da katıldığı bilgisini verir. Tüm bu tartışmaları bir kenara koyan yazar, şimdiye kadar yapılan tercümelerin plansız ve devamsız olduğunu düşünmektedir. Edebiyatımızdaki bu eksikliğin giderilmesi amacıyla klasik eserlerin önemlilerinden başlanarak planlı bir şekilde tercüme edilmesini önerir.

Servetifünun (Uyanış)'da ise Ahmet İhsan, "Yarım Asırlık Roman Tercümeleri Etrafında"[19] başlığı altında kendisinin tercümeler vasıtasıyla romancılığa yaptığı hizmeti andığı için Halit Ziya'ya öncelikle teşekkür eder. Onun edebiyatımıza yaptığı hizmetlerin yanında kendi yaptıklarının gölge gibi kalacağını dile getirir.

---

[17] Enver Naci Gökşen, "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar", **Yarım Ay**, Sayı 108, 15 Eylül 1939, s. 8.
[18] Baha Dürder, "Klâsikler Meselesi", **Kalem**, Cilt II, Sayı 7, 1 Birincikanun 1938, s. 34-38.
[19] Ahmed İhsan Tokgöz, "Yarım Asırlık Roman Tercümeleri Etrafında", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXV-XXI, Sayı 2222-537, 23 Mart 1939, s. 274-275.

Dönem dergilerinde Türk romanında tipler ile millîlik, realizmin edebiyatımızdaki yansımaları ve romancılığımızı irdeleyen iki eserin tanıtımı gibi bazı münferit yazılar da karşımıza çıkmaktadır.

Kültür Haftası'nda Peyami Safa ve Ahmet Ağaoğlu'nun romanda tipler hakkında sahip olduğu düşünceler, "Romana Dair Konuşuldu"[20] başlığı altında imzasız olarak yayımlanmıştır. Peyami Safa, Ahmet Ağaoğlu'na hitaben romanlarında neden kompleks tipler yaratmadığını sormuş; diğer romancıların zaten sabit karakterli tipler yarattığını, edebiyatımızın böyle tiplerle dolu olduğunu dile getirmiştir. Ahmet Ağaoğlu da Peyami Safa'ya cevaben kendisinin Türk edebiyatında gelecek kuşaklara ahlak örneği olabilecek tipler göremediğini ve yaratmak istediği karşılığını vermiştir. Ayrıca Batılıların kültür merhalelerini geçtikten sonra ancak Fransız ve Rus romanlarında olduğu gibi kompleks tiplerin yaratılabileceğini ifade etmiştir.

Adı geçen dergide bir romanı millî yapan değerler hakkında Suut Kemal Yetkin, "Romanda Millî Vasıf"[21] başlığı altında fikirlerini beyan etmiştir. Ona göre romana millî damgasını vuran olayların ait olduğu topraklarda geçmesi, kahramanlarının ait olduğu milletten olması değil yazarın millî duyuşu, görüşü, anlayışı, tarzı eserine yansıtmasıdır. Bu sebeple vakaları farklı memleketlerde geçen, kahramanları farklı milletlerden olan romanların da millî olabileceği yazar tarafından savunulmuştur.

Hayat'ta Fuat Köprülü ise "İnkılâp ve Edebiyat"[22] başlığı altında Kurtuluş Savaşı'ndan sonraki edebî eserlerin millîliği üzerinde durmuştur. Yazar, henüz millî zaferi ve ardından gelen büyük inkılâbı yansıtan, toplumun geçirdiği değişimle dönüşümü barındıran hiçbir eserin yazılamadığını belirterek üzülür. "Gayrî millî" yazarların, Fransızların "fuhuş" ve "zina" barındıran eserlerini adapte ettiğini, İstanbul hayatının en kirli safhalarını eserlerine doldurduklarını dile getirir. Roman

[20] İmzasız, "Romana Dair Konuşuldu", **Kültür Haftası**, Sayı 4, 5 Şubat 1936, s. 61.
[21] Suut Kemal Yetkin, "Romanda Millî Vasıf", **Kültür Haftası**, Sayı 4, 5 Şubat 1936, s. 74.
[22] [Mehmet] Fuad Köprülü, "İnkılâp ve Edebiyat", **Hayat**, Cilt I, Sayı 5, 30 Kânunuevvel 1926, s. 2-3.

kahramanlarınınsa bu anlayışa paralel olarak millî bilinçten yoksun ve yabancı kültürlerin etkisi altında kalan tipler olduğunu hatırlatarak şu soruyu sorar:

> "Lâkin, bugünkü Türk cemiyetinin, bugünkü Türk hayatının asıl meseleleri bunlar mıdır? 'Millî zafer'i kazanan, 'millî inkılâp'ı yaratan asil ve orijinal Türk ruhu, binlerce senelik istiklâl ve hâkimiyet hayatının yoğurduğu o hürriyetine müştak, yabancı harsların esaretinden müteneffir Türk seciyesi, edebiyatımıza niçin daha giremedi? Bize Anadolu'nun saf ve temiz Türk halkının hayatını ve esrarını anlatacak ve gayr-ı meş'ûr duygularımızı şuurlu bir hale sokacak millî 'şaheser'e ne zaman nâil olacağız?"

"Lisan" ve "vezin"i örnek göstererek yenileşmenin sadece şekilcilikte kaldığı tespitini yapan yazar, ruha tesir etmesi gerektiğini savunur. Daha sonra sanatkâr, eleştirmen ve edebiyat tarihçilerine seslenerek yeni edebiyatın kurulabilmesi adına nelerin yapılabileceğinin tartışılabileceği bir ortamın yaratılması gerektiğini tavsiye eder.

Millî Mecmua'nın "Muhasabe" kısmında, "Edebiyatımıza Realizm Tavsiyesi"[23] başlığı altında Hasan Ali tarafından kaleme alınan yazıda, realizmin edebiyatımızdaki yansımaları değerlendirilmiştir. Edebiyatımızda hakiki manada realist bir sanatçı olmadığını düşünen yazar, bu durumu realizmin felsefesinin anlaşılamamasına bağlamıştır. Servet-i Fünun döneminde Ahmet Şuayip'in Flaubert'ten etkilenerek edebiyatımıza realizmi yerleştirmek istediğini ancak sanatçıların Avrupa hayranı, hayalperest ve halka yabancı olduklarından dolayı başarılı olamadığını belirtir. Bu sebeple Servet-i Fünunculardan ve hatta sonraki dönem sanatçılarından da realist yazarlar çıkamadığını iddia ederek bunu bazı romancılar üzerinden örneklendirir. Halide Edip'in romanlarında görünüşte bir realizmin olduğunu ancak roman kahramanlarının zaman zaman hayalîleştiğini savunur. Refik Halit'in ise eserlerinde realist tipler verebilecek kadar olgunlaşmadığını düşünür, *İstanbul'un İçyüzü* adlı romanındaki kahramanları buna örnek gösterir.

Yazının devamında realizmin sadece görünenin aktarılması olduğu görüşü, eserlerde bir orijinalliğin kalmayacağı belirtilerek kabul edilmez. Yine eserlerin

[23] Hasan Ali, "Edebiyatımıza Realizm Tavsiyesi", **Millî Mecmua**, Cilt II, Sayı 15, 29 Mayıs 1340, s. 229-230.

sadece realizmle değil farklı sanat görüşleriyle de yazılabileceği savunularak bu tür kısıtlamalar reddedilir.

Türk romancılığını merkeze alan münferit iki eserden biri, *Genç Romancılarımız ve Eserleri* adlı, M. Behçet Yazar tarafından kaleme alınan bir tenkit eseridir. *Yeni Adam*'da "Bir Adam ve Bir Kitap"[24] başlığı altında Adnan Cemil imzasıyla değerlendirilen eserin öncelikle içeriğine değinilmiş ve iki kısımdan oluştuğu bilgisi verilmiştir. Birinci kısmın Türk romancılığının yirmi dokuz yılını ihtiva edip eserlere toplu bir bakış sunduğunu, ikinci kısmın da antoloji şeklinde oluşturulduğu belirtilir. Eserlerimizi tanıtma gayretinden ötürü yazara teşekkür edilerek kitapta Sabahattin Ali, Sait Faik ve Niyazi Remzi'nin eserlerine örnek verilmemesi eksiklik olarak gösterilir.

Mustafa Nihat'ın *Türkçede Roman Hakkında Bir Deneme* adlı eseri, *Ağaç*'ta "Türkçede Roman"[25] başlığı altında imzasız, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında ise "Türkçede Roman Hakkında Bir Deneme. Yazan: Mustafa Nihad"[26] başlığı altında Hüseyin Cahit tarafından tanıtılmıştır. Bu tanıtma yazılarında eserin içeriği hakkında bilgi verildikten sonra üzerinde çok uğraşıldığı, objektif olduğu ve herkesin faydalanabileceği yorumları yapılmıştır.

2.2. Türk Romancıları Üzerine

Değerlendirmelerin kaleme alındığı dönemde, Türk romancıları hakkındaki yazılar ışığında 59 romancımızın ve onlara ait romanların süreli yayınlarda yer aldığı görülmektedir. Burada, edebiyat tarihlerinde diğerlerine göre daha fazla yer edinen 25 yazara alfabetik sıraya göre müstakil başlık açılmış; diğerleri ise tek başlık altında incelenmiştir.

[24] Adnan Cemil, "Bir Adam ve Bir Kitap", **Yeni Adam**, Sayı 181, 17 Haziran 1937, s. 14.
[25] İmzasız, "Türkçede Roman", **Ağaç**, Sayı 16, 25 Temmuz 1936, s. 15.
[26] Hüseyin Cahid Yalçın, "Türkçede Roman Hakkında Bir Deneme. Yazan: Mustafa Nihad", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 147, 15 Ağustos 1936, s. 267-268.

En çok incelenen yazar olarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu dikkatleri üzerine çekmektedir. Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Sabahattin Ali, Peyami Safa ve Halit Ziya Uşaklıgil üzerinde en çok tartışılan diğer yazarlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında Hüseyin Rahmi Gürpınar, Namık Kemal, Samipaşazade Sezai ve Refik Halit Karay gibi bazı güçlü yazarların yeterince değerlendirilmediği gözlemlenmiştir.

2.2.1. Aka Gündüz

Türk edebiyatının önemli simalarından biri olan Aka Gündüz'ün pek çok türde yetmişe yakın eseri bulunmaktadır.[27] Bunlardan *İki Süngü Arasında*, *Bu Toprağın Kızları*, *Üvey Ana*, *Giderayak* ve *Odun Kokusu* adlı romanları çalışmamıza kaynak olan dönem dergilerinde değerlendirilmiştir.

İki Süngü Arasında hakkında değerlendirme ve tanıtma olmak üzere üç yazı yayımlanmıştır. *Hayat*'ın "Kitap Tanıtımları" kısmında, "Kitaplar Arasında"[28] başlığı altında Mustafa Nihat, romandan çok yazarı üzerinde durmuştur. Aka Gündüz, söyleyiş bakımından Namık Kemal, Abdülhak Hamit ve Süleyman Nazif'e benzetilerek lirik bulunmuş fakat görüşündeki sükûn ve emniyetten ötürü onlardan ayrılarak realist bir sanatçı olarak nitelendirilmiştir.

Resimli Ay'ın "Son Neşriyat, Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, "İki Süngü Arasında: Aka Gündüz"[29] başlığı altında imzasız olarak yapılan değerlendirmede, öncelikle "ileri bir Türk romancısı" olarak nitelendirilen yazarın eserlerinde hep aynı konuları tekrarladığı ve aynı tezi ortaya koyduğu tespiti yapılarak eleştirilir. Adı geçen romanda aile kızı olan Emine'nin, romanın ilerleyen bölümlerinde hırsız oluşu tezadına ve bunun sebebinin tam olarak anlaşılamamasına dikkat çekilerek yapılan

[27] Sema Uğurcan, "Aka Gündüz (1885 – 1958) Türk Romancısı, Gazeteci ve Şair", **İslam Ansiklopedisi**, Cilt II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 1989, s. 208.
[28] Mustafa Nihat, "İki Süngü Arasında", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 131, 30 Mayıs 1929, s. 17-18.
[29] İmzasız, "İki Süngü Arasında: Aka Gündüz", **Resimli Ay**, Sayı 2, Nisan 1929, s. 34-35.

teknik hataya işaret edilir. Yazın hayatında sanatçıdan olgunluk beklendiği dile getirilir.

Aynı derginin "Resimli Ay Matbaasının Yeni Harflerle Olan Neşriyatı" kısmında, eserin "İki Süngü Arasında"[30] başlığı altında imzasız olarak tanıtıldığı yazıda, bir önceki değerlendirmenin aksine romanın beğenilmesi dikkat çekicidir. Romancının derin bir toplumsal meseleyi; heyecanlı ve sürükleyici bir biçimde aktardığı ve başkahramanın ruh tahlilinde başarı gösterdiği kanaati paylaşılır.

Hakkında iki yazı bulunan *Bu Toprağın Kızları*, ilk olarak aynı derginin "Musahabe" kısmında, "Muvaffak Fakat Korkunç Bir Eser"[31] başlığı altında Ali Canip Yöntem tarafından değerlendirilmiştir. Türk edebiyatının telkin kuvveti en yüksek eseri olarak gösterilen romanın ihtiva ettiği maceralar "korkunç" olarak nitelenir. Bu iddiaya da romanın toplumsal yaralara dokunuşu ve ifade yönüyle romantik bulmasına rağmen ruhu itibariyle realist oluşu kanıt olarak sunulur.

Derginin "Kitap Tanıtımları" kısmında, "Kitaplar Arasında"[32] başlığı altında Mustafa Nihat tarafından da incelenen romandaki realist sahneler beğenilmiş; romanın bazı bölümlerinde yazarın kendini lirizme kaptırması eleştirilmiştir.

Üvey Ana, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Kitaplar Arasında" kısmında, "Üvey Ana"[33] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiş; üslubu beğenilmeyen romanın yarı reel, yarı romantik tarzda yazıldığı bilgisi verilmiştir.

Giderayak ise *Ülkü*'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "İki Kımeli Muharrirden Bir Roman"[34] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilir. Bazı sahnelerin gerçekçi bulunmadığı romandaki başkahramanın Aka Gündüz'e benzediğine dikkat çekilir. Ancak münekkit, hangi açılardan benzettiğine dair bilgi

[30] İmzasız, "İki Süngü Arasında", **Resimli Ay**, Sayı 3, Mayıs 1929, s. 37.
[31] Ali Canip [Yöntem], "Muvaffak, Fakat Korkunç Bir Eser", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 98, 11 Teşrinievvel 1928, s. 1.
[32] Mustafa Nihat, "Bu Toprağın Kızları", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 131, 30 Mayıs 1929, s. 17-18.
[33] İmzasız, "Üvey Ana", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 799-800.
[34] Nahid Sırrı, "İki Kımeli Muharrirden Bir Roman", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 83-84.

vermez. Romanda genç kızın yaşlı kahramana fazlaca âşık oluşu da gerçekçi bulunmaz.

Fikirler'in "Yarım Ayın Neşriyatı Arasında" kısmında, *Odun Kokusu*'nun aynı başlık altında[35] kitap halinde basıldığı haberi verilmiştir. Üslup, tasvir ve tahlilleri beğenilen romana başlanırken okuru saran zevkin, sonuna kadar devam edeceği iddia edilmiştir.

2.2.2. Ethem İzzet Benice

Yazdığı aşk ve macera romanlarıyla tanınan ve bir dönem geniş okur kitlesine hitap eden[36] Ethem İzzet Benice'nin, bu dönemde *Yosma*, *Gözyaşları*, *Yakılacak Kitap*, *Istırap Çocuğu* ve *Aşk Güneşi* adlı romanlarının değerlendirildiği görülmektedir.

Hakkında iki yazı bulunan *Yosma*, ilk olarak *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Yeni Neşriyat" kısmında, aynı başlık altında[37] imzasız olarak tanıtılmıştır. Konusu hakkında bilgi verilen roman, sadece tekniği itibariyle yazarın diğer romanlarından ayrılmıştır.

Çığır'da ise "Bir Roman Hakkında"[38] başlığı altında Celal Sertkaya tarafından değerlendirilen romandaki kadın karakterin çiziliş şekli tartışılmış ve eserde kadının sosyal konumunun zayıf gösterilmesi eleştirilmiştir. Cinsî hassasiyetin anormalliğinin, eserin lisanına da yansıtıldığı dile getirilerek beş yüz sayfalık romanın "saçma" ve "zevksiz" bulunan cümleleri de dâhil aslında iki yüz sayfayı bile dolduramayacağı iddia edilmiştir. Yazarlara bu roman örnek gösterilerek Türkçeyi modaya kurban etmemeleri konusunda uyarıda bulunulmuştur.

[35] İmzasız, "Odun Kokusu", **Fikirler**, Cilt II, Sayı 28, 1 Teşrinisani 1928, s. 16.
[36] İhsan Işık, "Benice, Ethem İzzet", **Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi**, 3. bs., Cilt I, Elvan Yayınları, Ankara, 2004, s. 365.
[37] İmzasız, "Yosma", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 50, Şubat 1937, s. 808.
[38] Celâl Sertkaya, "Bir Roman Hakkında", **Çığır**, Cilt VI, Sayı 67, Temmuz 1938, s. 108-109.

Hakkında iki değerlendirme bulunan diğer bir roman *Gözyaşları* hakkındaki ilk yazı, *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'da, "Gözyaşları"[39] başlığı altında Reşat Feyzi tarafından kaleme alınmıştır. Romanlarında işlediği konular itibariyle toplumu yansıttığı düşünülen yazarın bu son romanı; tekniği, sanatı ve lisanındaki olgunluk itibariyle diğer romanlarından ayrılmıştır.

Servetifünun (Uyanış)'da yer alan diğer yazı, "Gözyaşları, Etem İzzet B.in Romanı"[40] başlığı altında Halit Fahri Ozansoy tarafından kaleme alınmıştır. Değerlendirmesinde romandaki karakterlere özellikle işaret eden eleştirmene göre yazar, hakiki karakterleri bile gölgede bırakan tipler yaratmış; bu karakterlerin ıstıraplarını güzel bir şekilde ifade etmiştir. Bir önceki yazıda teknik ve üslup açısından beğenilen romanın, bu değerlendirmede tekniğindeki aksaklıklar ile üslubun mensur bir şiire kayması gerekçeleri gösterilerek eleştirildiği dikkat çekmektedir.

Yazarın bir diğer romanı *Yakılacak Kitap*, *Hayat*'ın "Yeni Eserler" kısmında, aynı başlık altında[41] Hikmet Şevki tarafından değerlendirilir. Romanın tekniğini başarılı bulan münekkide göre sıradan bir vakaya sahip eseri değerli kılan olayların İstanbul'da değil Anadolu'nun çeşitli noktalarında geçmesidir. Böylelikle Anadolu'nun muhtelif köşelerindeki yaşayış, zevk, düşünce tarzları, vs. okura gösterilmiştir. Hikmet Şevki, bu durumdan yola çıkarak yazarın Anadolu'da uzun bir araştırma yaptığı sonucuna varmıştır. Eserin bir fikir romanı olduğunu, yazarın da fikirlerini vakaya başarılı bir şekilde yansıttığını düşünmektedir.

Istırap Çocuğu'na *Hayat*'ta "Edebiyat Senesi"[42] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından kısaca değinilmiş; romanın melodrama kaçtığı, buna rağmen yazarın romanda çok iyi bildiği gazetecilik âlemini iyi canlandırdığı yorumu yapılmıştır.

---

[39] Reşat Feyzi, "Gözyaşları", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXXII-VIII, Sayı 1892-207, 17 Teşrinievel 1932, s. 390.
[40] Halit Fahri [Ozansoy], "Gözyaşları, Etem İzzet B.in Romanı", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1896-211, 15 Kânunuevvel 1932, s. 42.
[41] Hikmet Şevki, "Yakılacak Kitap", **Hayat**, Cilt II, Sayı 37, 11 Ağustos 1927, s. 20.
[42] Nahit Sırrı, "Edebiyat Senesi", **Hayat**, Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 6-7.

Aşk Güneşi ise *Muhit*'te aynı başlık altında[43] imzasız olarak değerlendirilir. Birinci Dünya Savaşı, işgal yılları ve Kurtuluş Savaşı'nı ihtiva eden pasajları aktarılan romanın, buradan yola çıkılarak millî hayat ve vatanî duyguların tahlilini yapan ilk eser olduğu savunulmuştur.

2.2.3. Falih Rıfkı Atay

Cumhuriyet döneminin en üretken yazarlarından biri olan Falih Rıfkı Atay, birçok türde eser vermesine rağmen bu dönemde çeşitli gözlem ve eleştirilerini barındıran ve bu yönüyle klasik romanlardan farklı bir yapıya sahip olan *Roman* adlı ütopik eseriyle[44] eleştirmenlerin dikkatini çekmiştir. Değerlendirmelerde eserin hem klasik romanlardan farklı bir yapıya sahip olduğuna hem de yazarın idealini ihtiva ettiğine dikkat çekilmiştir.

Eser, *Ülkü*'nün "Kitaplar" kısmında, "Roman"[45] başlığı altında Kâzım Nami tarafından değerlendirilmiş ve diğer romanlardan farklı olduğuna dikkat çekilmiştir. Eleştirmen, romanda yeni Türk dünyasının hüküm ve ideallerini gösteren yazarın "dava için sanat" anlayışını savunduğunu, kendisinin de bu anlayışı doğru bulduğunu dile getirmiştir.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Bay Falih Rıfkı Atalay, Roman"[46] başlığı altında Hüseyin Cahit Yalçın, klasik romanlardan farklı olduğu değerlendirmesini yaptığı eserde olayın ve kişilerin belli olmamasını bu görüşüne delil olarak gösterir. Esere yönelik beğenisini ortaya koyarak yazarın önceliğine davasına hizmet edecek içeriği aldığı bilgisini verir.

[43] İmzasız, "Aşk Güneşi", **Muhit**, Sayı 16, Şubat 1930, s. 1260-1261.
[44] Funda Selçuk Şirin, "Hatıradan Ütopyaya: Falih Rıfkı Atay", **Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 11, Konya, Nisan 2014, s. 81.
[45] Kâzım Nami, "Roman", **Ülkü**, Cilt I, Sayı 2, Mart 1933, s. 173-176.
[46] Hüseyin Cahid Yalçın, "Bay Falih Rıfkı Atalay, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 78, 18 Nisan 1935, s. 412-413.

İki kez ele alındığı *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Kitaplar Arasında" kısmında eser, "Roman"[47] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiştir. İnkılâp davasının ele alındığı eserin yapısı ve içeriği beğenilmiştir. Tasvirleri başarılı bulunan, tipleri canlı çizilen bu romandan bir değil on roman çıkarılabileceği iddia edilmiştir.

"On Yıllık Edebiyat"[48] başlığı altında da Cumhuriyet'in ilk on yılındaki edebî gelişmeleri değerlendiren İlhami Bekir, yazısında *Roman*'dan da bahsetmiştir. Baştan aşağı tenkitlerle dolu, alaycı ve yıkıcı bir eser olduğu düşünülen eser, diğer değerlendirmelerden farklı olarak beğenilmemiştir.

2.2.4. Halide Edip Adıvar

Halide Edip Adıvar, yirmi bir roman, dört hikâye, iki tiyatro eseri ve yazdığı anılarıyla Türk edebiyatının en çok tanınan kadın sanatçılarından biridir. Onun Millî Mücadele'yi konu edinen eserleri, savundukları edebî değerler açısından çok önemlidir.[49] Yazarın, Yakup Kadri'yle birlikte romanları üzerinden romancılığının değerlendirildiği bir metnin yanında en çok tanınan *Sinekli Bakkal*, *Tatarcık* ve *Yol Palas Cinayeti* adlı romanları üzerinde incelemeler yapılmıştır.

Dergilerde en çok incelendiği görülen *Sinekli Bakkal*'la ilgili yapılan hemen hemen tüm yorumlarda, romanın realist oluşuna ve yazarın eserle artık klasik aşk ve ihtiras konularından uzaklaştığına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte yazıldığı devri ve devrin İstanbul'unu güçlü şekilde yansıttığı konusunda eleştirmenlerin hemfikir olduğu görülmüştür. *Tatarcık* hakkında ise eleştirmenler, eserin devrin ve muhitin bütün psikolojisini yansıtarak bir devir romanı olduğu noktasında birleşmektedirler. Kimi değerlendirmelerde ise yazarın romanlarındaki bazı karakterleri kolladığına dikkat çekilmiştir.

---

[47] İmzasız, "Roman", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 797-798.
[48] İlhami Bekir, "On Yıllık Edebiyat", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 11 – 14, Teşrinievvel 1933, s. 1125-1129.
[49] İnci Enginün, **Halide Edib Adıvar**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, s. 36.

Yazarın romancılığını merkeze alan tek yazı, *Yücel*'de "Dile Gelseler…"[50] başlığı altında Vedat Günyol tarafından kaleme alınmıştır. Değerlendirmede yazarla Yakup Kadri'nin romanlarındaki benzerliklerden yola çıkılarak Halide Edip'in romancılığı incelenmiştir. Romanlarının hemen hepsinde Millî Mücadele'nin realist bir gözle anlatıldığı bilgisi verilerek *Ateşten Gömlek* buna örnek olarak gösterilmiştir. Romanda, Binbaşı İhsan adlı kahramanın, münevverler ile köylüleri zihnî olarak birleştirmeyi amaçladığı bilgisi verilmiş; toplum katmanları arasında yaşanan bu uyuşmazlık probleminin *Vurun Kahpeye*'de de masaya yatırıldığı belirtilmiştir. Vedat Günyol'a göre bu iki roman, Millî Mücadele'nin şüpheden inanca uzanan hikâyesidir ve Yakup Kadri'nin *Yaban*'ı ve *Ankara*'sıyla tam uyanışa doğru evrilecektir. Yazarın *Yeni Turan* hakkındaki yorumu ise "Türk edebiyatının ilk büyük ütopya romanı" olduğu görüşüdür.

Daha sonra Halide Edip'in romanlarındaki karakterler üzerine yoğunlaşılarak her birinin sembol ve idealist oldukları savunulmuş, hemen hepsinin ruh karmaşası yaşadığı bilgisi verilmiştir. Ayrıca yazarın romanlarındaki Anadolu tasviri hakkında da yorum yapılarak yazarla beraber romanlarda köy ve kasabaların dekorluktan çıktığı, ruh ve felsefesiyle birlikte yer aldığı dile getirilmiştir.

Hakkında beş değerlendirme ve iki tanıtma yazısı bulunan *Sinekli Bakkal*'ın, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Eserler ve Hadiseler" kısmında, "Sineklibakkal"[51] başlığı altındaki değerlendirmesi Agâh Sırrı Levent tarafından kaleme alınmıştır. Öncelikle barındırdığı karakterler üzerine yorum yapılan roman, sadece aşk ve ihtiras içerisindeki tipler değil kendi hallerinde yaşayan basit kahramanlar barındırması yönüyle yazarın diğer romanlarından ayrılır. Ancak bu kahramanların romanın sonuna doğru ikinci plana atılması eleştirilir, kendilerine yakışmayan bazı fikirleri savunmaları hoş karşılanmaz.

Eserin kuvvetli bir realizm taşıdığını dile getiren Agâh Sırrı Levent, romanı eski ahlak ve âdetleri tasvir etmesi, dönemin cemiyet hayatının iç yüzünü göstermesi

[50] Vedat Günyol, "Dile Gelseler…", **Yücel**, Cilt XI, Sayı 62, Nisan 1940, s. 111-117.
[51] Agâh Sırrı Levend, "Sineklibakkal", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 51, Mart 1937, s. 831-834.

bakımından kıymetli bulur. Fakat bu noktada derin tahliller yapılmamasını da eksiklik olarak gösterir.

Ülkü'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Sinekli Bakkal"[52] başlığı altında eser, Nahit Sırrı tarafından değerlendirilmiştir. Romanda "garba mahsus şark yaratmak" ve "Avrupalı ile Amerikalının hoşuna gitmek mecburiyeti" şeklinde tanımladığı iki hâkim mecburiyet olduğunu iddia eden eleştirmen, romanın Doğu – Batı meselesi üzerine temellendirilmesini yanlış bulmaktadır. Ayrıca romanda bazı teknik hatalarla dikkatsizliklere dikkat çekerek bunları örneklendirir. Dedesinin nüfuzu altında bulunan dindar Rabia'nın dedesiyle yoğun çatışma yaşamadan Peregrini'yle evlenmesinin ve Avrupa'ya kaçan Jöntürk oğlunu getirmek için seyahate çıkan zaptiye nazırının yaşadığı sürecin o dönem için mümkün olmayacağını savunur. Ancak kusurlarına rağmen yazarın olgunlaşmış romancılığının her sayfada kendini hissettirdiğini belirten Nahit Sırrı'ya göre romanın en önemli tarafı Abdülhamit devri ve dönemin İstanbul'unun kudretle yaşatılmasıdır. Bununla birlikte romanda döneme ait nefis portreler çizildiği, canlı tasvirler yapıldığı da dile getirilmiştir.

Roman, *Yeni Edebiyat*'ın "Yeni Kitaplar" kısmında da "Sinekli Bakkal"[53] başlığı altında Ragıp Şevki tarafından değerlendirilmiş; yazarın bu son romanının diğerlerinden farklı olarak ideoloji yansıtmaktan ziyade bir devri canlandırdığı ifade edilmiştir. Meşrutiyet'in öncesi ve sonrasını gözler önüne sermesi, romanda yer alan tiplerin tüm İstanbul'u temsil etmesiyle üslubun olgunlaşmış olması gibi sebepler gösterilerek genel anlamda beğenilen roman, tasvirlere fazlaca yer vermesinden dolayı eleştirilmiştir. Ancak eleştirmen, bu tasvirlerin kuvvetli olduğunu ayrıca belirtmiştir.

Yücel'de "Yeni Halide Edip, 'Sinekli Bakkal'-Halide Edip"[54] başlığı altında romanın önce İngilizce yayımlandığına, daha sonra Türkçeye çevrildiğine dikkat çeken Orhan Burian, buna rağmen eserin yerli bir konu ve hayat barındırdığını

[52] Nahid Sırrı [Örik], "Sinekli Bakkal", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 53, Temmuz 1937, s. 396-398.
[53] Ragıp Şevki [Yeşim], "Sinekli Bakkal", **Yeni Edebiyat**, Sayı 3, 1 Şubat 1937, s. 2.
[54] Orhan Burian, "Yeni Halide Edip, 'Sinekli Bakkal' – Halide Edip", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 31, Eylül 1937, s. 20-24.

vurgulamıştır. Romanın asıl kahramanının Rabia değil Sinekli Bakkal semti olduğunu ifade ederek hiçbir tarih, sosyoloji, iktisat kitabının dönemin İstanbul'unu bu roman kadar tam ve eksiksiz canlandıramayacağını iddia etmiştir. Ayrıca eserin asıl cazibesinin ayrıntılarında gizli olduğu düşünülmektedir.

Eleştirmene göre yeni bir Halide Edip tanıtan eser, yazarın sanat anlayışında bir dönüm noktasıdır. Çünkü bu eserle ruhun heyecanları, ihtirasları arka plana atılmış; hayatı ve cemiyeti tasavvuf felsefesiyle görüş ön plana çıkmıştır. Romanın eksik tarafları olarak da üslupta ihmalciliğin devamı, gramer yanlışları ile ifade düşüklükleri örnek gösterilir ve İngilizcesinde bu tür kusurların olmadığına dikkat çekilir.

Aynı derginin "15 Yılda Yaratılan 15 Eser" kısmında, "Sinekli Bakkal"[55] başlığı altında romana imzasız olarak kısaca değinilmiş; Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanan romanın her iki dilde de teknik bakımdan ustalıkla yazıldığı, etkileyici bir üsluba sahip olduğu ifade edilmiştir. Eserin tekniğinde ve üslubunda kusur bulmayan değerlendirme, bu yönüyle diğerlerinden ayrılmaktadır.

Roman hakkında imzasız olarak yapılan tanıtma yazılarından ilki, *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, "Sinekli Bakkal"[56] başlığı altında yayımlanmış; romanda vakaların bol ve üst üste oluşu, tasvirle yetinilip tahlil edilmeyişi, hadiselerin izahsız bırakılışı eleştirilmiştir.

İnsan'da ise "Sinekli Bakkal"[57] başlığı altında Halide Edip'in eserle İslam'ın ve Şark kültürünün savunucusu, adeta yeni Pierre Loti'si olduğu iddia edilmiştir.

Yazarın diğer romanı olan *Tatarcık,* ilk kez *Yedigün'*de tefrika edilmiştir.[58] Romanın bu dönemde beş dergide incelendiği görülmektedir. Bunlardan ilki, *Yücel*'de "Tatarcık"[59] başlığı altında Vedat Günyol tarafından kaleme alınmıştır.

[55] İmzasız, "Sinekli Bakkal", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 163.
[56] İmzasız, "Sinekli Bakkal", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 89, 15 Mart 1937, s. 267.
[57] İmzasız, "Sinekli Bakkal", **İnsan**, Cilt II, Sayı 11, 8 Nisan 1939, s. 925.
[58] Romanının ilk tefrikası için bkz.: Halide Edip Adıvar, "Tatarcık Büyük Millî Roman", **Yedigün**, Cilt XII, Sayı 305, 10 İkincikanun 1939, s. 11.
[59] Vedat Günyol, "Tatarcık", **Yücel**, Cilt X, Sayı 58-59, İlkkanun 1939 – Sonkanun 1940, s. 179-187.

İstiklal Harbi'nden sonra yetişen idealist yedi genç ile maziye sımsıkı sarılan eski nesil adamlarının çatışmasının konu edindiği bilgisi verilen romanda vakaların önemsiz olduğu, romanın sırf vaka için okunamayacağı değerlendirmesi yapılır. Eser, bir devir ve muhit romanı olarak gösterilip bu yönüyle *Sinekli Bakkal*'a benzetilir.

Daha sonra yeni Halide Edip ile eskisi arasında kıyaslama yapan Vedat Günyol, yazarın eski romanlardaki cansız olan tabiat unsurunun bu romanla daha canlı ve reel hâle getirildiğini, lisanının olgunlaştığını, romanda okurla samimi bir havanın yakalandığını ifade eder.

Ülkü'nün "Kitaplar ve Mecmualar" kısmında, "Halide Edip, Tatarcık (Roman)"[60] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilen romanın, ana hatlarını ortaya koyacak bir mevzusunun olmadığı belirtilerek merkezinde dönemin gençliği olan Yediler'in nezdinde gençliğin, gençliği yetiştiren muhitin tahlil edildiği bilgisi verilir. Yazarın bazı kahramanları himaye etmesi burada da eleştirilir.

Eser, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Eserler ve Hadiseler" kısmında, "Tatarcık"[61] başlığı altında Agâh Sırrı Levent tarafından da incelenmiştir. Romanda önceki değerlendirmelerin aksine aşk ve ihtirasın merkeze alındığı, yazarın "eski vadisine" döndüğü değerlendirmesi yapılır. Bu sebeple *Sinekli Bakkal* okurlarının bu romanda benzer bir yapıyı bulamayacağı belirtilir. Üslup yönüyle başarılı bulunan eserin kahramanları, eleştirmene göre kendi devrinin ve neslinin özelliklerini kişiliklerinde toplamış birer prototiptir. Bununla beraber derinlere inen bir tahlil ile devamlı bir maceranın olmayışı, yazarın bazı kahramanları himaye edişi romanın eksik tarafları olarak gösterilmiştir.

Erciyes'in "Kitaplar" kısmında ise roman, Galip Güneri tarafından "Tatarcık"[62] başlığı altında değerlendirilmiştir. Yazarın kadın tipleri yaratmadaki başarısına dikkat çeken münekkit, bu romanda yazarın farklı bir kadın tipiyle karşımıza çıktığını ifade eder. Lale'nin 1939'ların Türkiye'sinde az rast

[60] İmzasız, "Halide Edip, Tatarcık (Roman)", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 93-96.
[61] Agâh Sırrı Levend, "Tatarcık", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IX, Sayı 89, Mayıs 1940, s. 213-216.
[62] Galip Güneri, "Tatarcık", **Erciyes**, Cilt II, Sayı 15-16, Mart 1940, s. 493-494.

gelinebilecek kadınlardan biri olduğunu belirterek erkek gibi yetiştirilmesini işaret eder. Bu noktada naif Rabia ile güçlü Tatarcık arasındaki farka dikkat çeker.

Daha sonra yazarın, bu romana *Sinekli Bakkal* kadar özen göstermediğini iddia eden eleştirmen, romandaki zayıf dekorları kanıt olarak sunar. Birçok kahramanın evlatlarının da *Sinekli Bakkal*'da görüldüğünü ifade ederek eserdeki metinlerarasılık kuramına işaret eder.

Romanla ilgili son değerlendirme, *Servetifünun (Uyanış)*'un "Edebiyat Konuşmaları" kısmında, "Tatarcık Romanı Hakkında"[63] başlığı altında Sefer Aytekin tarafından yapılmıştır. O da eserin bir devir ve muhit romanı olduğunun hükmünü vermiştir. Romandaki açıklamadığı bazı hususların Şükufe Nihal'in *Yalnız Dönüyorum*'unu, bazılarının ise Turgenyev'in *Babalar ve Oğullar*'ını andırdığı değerlendirmesini yapmıştır.

Yol Palas Cinayeti hakkında yayımlanan yazılardan ilki, *Yeni Adam*'ın "Kitap Haberleri" kısmında, aynı başlık altında[64] İrfan Beydeş tarafından kaleme alınmıştır. Eleştirmen, romanı özetledikten sonra Halide Edip'in hukuk bilgisinin olup olmadığını sorgulamış; romandaki kusurlardan yola çıkarak olmadığına hükmetmiştir. Roman yazacaklara da değinecekleri konu hakkında araştırma yapıp bilgi sahibi olmalarını tavsiye etmiştir.

Yücel'in "Kitap Dünyamız" kısmında ise "Yol Palas Cinayeti"[65] başlığı altında kısaca tanıtılan eser, farklı bir açıdan ele alınmış; romanla yazarın ilk eserlerinin heyecan ve sürükleyiciliğine olgunluk ve tahlil ilave ettiği, toplumu inceleyerek okuru düşündürdüğü yorumu yapılmıştır.

[63] Sefer Aytekin, "Tatarcık Romanı Hakkında", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2288, 27 Haziran 1940, s. 76, 84.
[64] İrfan Beydeş, "Yol Palas Cinayeti", **Yeni Adam**, Sayı 151, 19 Birinciteşrin 1936, s. 16.
[65] İmzasız, "Yolpalas Cinayeti", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 35, Sonkanun 1938, s. 220-221.

2.2.5. Halit Ziya Uşaklıgil

Servet-i Fünun döneminin ve Türk edebiyatının en büyük romancılarından biri olan Halit Ziya Uşaklıgil, sanatı ve romanlarıyla sonraki dönemlerde de yankı uyandırmıştır. Sanatıyla alakalı Ahmet Hamdi Tanpınar'ın görüşü şu şekildedir:

> "O, 'Edebiyat-ı Cedide' adıyle andığımız neslin sâde ön safta gelenlerinden değil, işe ilk başlayanlardandı. Uzun, çalışkan ömrü onu neslinin sonuncusu yaptı. Hayatı, bir parantez gibi, zevk ve edebiyat tarihimizin ehemmiyetli bir devrini içine alır. Bizde asıl romancılık Hâlid Ziya ile başlar."[66]

Dönem dergileri incelendiğinde yazarın daha çok sanatı ve romancılığı üzerinde tartışıldığı görülmektedir. Bu konuya yoğunlaşan beş dergiden, *Resimli Ay*'da romancılığıyla alakalı kendi kaleminden bilgiler ihtiva eden bir yazı; *Yeni Muhit*'te kendisiyle yapılan bir söyleşi; diğer dergilerde romancılığı hakkında yapılan çeşitli değerlendirmeler yer almaktadır. Bu yazıların yanı sıra ilk kez 1897'de Servetifünun'da tefrika edilen[67] ve büyük ses getiren *Mai ve Siyah* ile *Aşk-ı Memnu* romanları hakkında inceleme ve tanıtma yazılarının yayımlandığı görülmüştür. *Mai ve Siyah* için daha çok Latin harfleriyle yapılan basımı hakkındaki düşünceler paylaşılmıştır.

Resimli Ay'da "Eserlerimi Nasıl Yazdım?"[68] başlığı altında Halit Ziya'nın Servet-i Fünun dönemi hakkındaki fikirleri, eserlerini yazdığı devrin koşulları ve Batı edebiyatının kendisi üzerindeki etkisi, başlıklar halinde kendi kaleminden aktarılmıştır. Fakat burada tezimizin çerçevesi dâhilinde romanlarıyla ilgili paylaştığı bilgiler üzerinde durulmuştur.

"Sefile" başlığı altında adı geçen romanı, yaptığı gözlemlerin yanı sıra genç yaşının birikimleri ve okuduğu Fransızca hikâyelerin kendisi üzerinde bıraktığı tesirle yazdığı bilgisini verir. Ayrıca bu dönem sanat anlayışında Flaubert, Balzac, Zola, Goncourt Kardeşler'in etkisi olduğunu ifade eder. Bu romanla ilgili bir

---

[66] Ahmet Hamdi Tanpınar, "Halid Ziya Uşaklıgil", **Edebiyat Üzerine Makaleler**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969, s. 296.
[67] Ahmet Kabaklı, "Halit Ziya Uşaklıgil (1866 – 1945)", **Türk Edebiyatı**, 14. bs., Cilt III, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 242.
[68] Halit Ziya [Uşaklıgil], "Eserlerimi Nasıl Yazdım?", **Resimli Ay**, Cilt V, Sayı 57-9, Teşrinisani 1928, s. 24-26.

hatırasını paylaşan yazar, romanı yayımlaması için Maarif Nezareti'ne götürdüğü fakat orada basımının İslam âdetlerine uygun olmadığı gerekçesiyle reddedildiği bilgisini paylaşır. Daha sonra romanı üzerindeki şerh damgası ve tüm müsveddeleriyle beraber ocağın ateşinde yaktığını hatırlatıp kitap halinde yayımlanmamasının sebebi olarak bu hadiseyi gösterir. Burada Halit Ziya ilginç bir bilgi de paylaşarak, bu olayla *Mai ve Siyah*'taki Ahmet Cemil'in eserlerini yakması arasında bir alakanın olabileceğine işaret etmiştir.

"Nemide" başlığı altında *Sefile*'nin üzüntüsüyle bu romanın tefrikasına başladığını dile getirir. Eseri, Edmond Goncourt'un bir hikâyesinden etkilenerek yazdığını, iki hikâyenin kahramanlarının karakterlerindeki benzerliğe dikkat çekerek ifade eder. Bu iki romandan sonra roman yazmayarak iki küçük hikâye kaleme aldığını belirtir.

"Bir Ölünün Defteri" başlığı altında yazar, romanı için üslup ve tahkiye sanatı başta olmak üzere yayımlandığı dönemde her açıdan bir devrim yarattığı yorumunu yapar. Romana karşı yapılan ilkel, küçük gibi eleştirilerin sahiplerine, romanı otuz yedi sene önceki şartlar altında yazdığını göz önünde bulundurmaları gerektiğini hatırlatır.

Romanlarıyla ilgili son başlık olan "Ferdi ve Şürekâsı" adı altında eseri, diğer Servet-i Fünun sanatçıları gibi yapmacıklık düşkünlüğüne kapılarak yazdığı özeleştirisini yapmış; bu sebeple diğer romanlarından daha değersiz addetmiştir.

"Küçük Hikâyeler" başlığı altında hikâyeleriyle ilgili bilgi verdikten sonra yazar, Servet-i Fünun döneminde millî olmayan hiçbir şey bulunmadığını düşünmekte ve kendisine yapılan "millî olamama" ithamını reddetmektedir. *Mai ve Siyah*'ta millî olmayan ne bulunduğunu sorarak romanın dönem gençliğini yansıttığını savunur.

Yeni Muhit'te Halit Ziya ile Kenan Hulusi tarafından yapılan bir söyleşi, "Edebiyatımız Hakkında Halit Ziya Bey Ne Diyor?"[69] başlığı altında yayımlanmıştır. Çocuk denecek yaşta yazmaya başladığının bilgisini veren Halit Ziya, bu yazıda da Fransız yazarlarından Flaubert, Goncourt Kardeşler, Zola'dan etkilendiğini ve *Sefile* ile *Nemide* romanlarını bu etki altında yazdığını ifade eder. En sevdiği romanının *Mai ve Siyah* olduğunu, romanın kendisi üzerinde çok etki bıraktığını belirterek yeni basımlar için yaptığı her düzenlemede ağladığına dikkat çeker.

Yazarın sanatçı kişiliği ve romanlarıyla ilgili yayımlanan yazılardan ilki, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Yepyeni Bir Muharrir: Bay Halit Ziya"[70] başlığı altında Hüseyin Cahit tarafından kaleme alınmıştır. Dildeki sadeleşme hareketlerine bağlı olarak yazarın sadeleştirdiği eserlerindeki başarı övülmüş, bu romanlarıyla Servet-i Fünun dönemindeki başarısına ulaştığı iddia edilmiştir.

Varlık'ta "Halit Ziyaya Hayranlık ve Sevgi"[71] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından kaleme alınan yazıda, ağır kelime ve terkipleriyle bazı uzun tasvir ve tahlillerine rağmen Halit Ziya; Halide Edip, Reşat Nuri, Yakup Kadri, Peyami Safa gibi dönemin diğer sanatçılarıyla kıyaslanmış ve hiçbirinin onun derecesine ulaşamadığı savunulmuştur.

Yeni Adam'da "Halit Ziya 55'inci Sanat Yılı"[72] başlığı altında Sadri Ertem tarafından kaleme alınan diğer bir yazıda, yazarın edebiyatımıza yeni bir zevk getirdiği ve modern romanın iskeletini kurduğu yönünde iki büyük katkısının bulunduğu ileri sürülmüştür. Türk edebiyatının modern hikâye ve romanı tanımasının onun kalemi sayesinde olduğu iddia edilmiştir.

---

[69] Kenan Hulûsi [Koray], "Edebiyatımız Hakkında Halit Ziya Bey Ne Diyor?", **Yeni Muhit**, Sayı 20, Haziran 1930, s. 91-93, 158.
[70] Hüseyin Cahid Yalçın, "Yepyeni Bir Muharrir: Bay Halit Ziya", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 59, 6 Birincikanun 1934, s. 107-109.
[71] Nahit Sırrı [Örik], "Halit Ziyaya Hayranlık ve Sevgi", **Varlık**, Cilt III, Sayı 54, 1 İlkteşrin 1935, s. 84.
[72] Sadri Ertem, "Halit Ziya 55'inci Sanat Yılı", **Yeni Adam**, Sayı 176, 13 Mayıs 1937, s. 14.

Fikirler'de ise İhsan Altıntuğ, yazarın romanlarındaki konu ve üslubu hakkında yapılan eleştirilere "Halit Ziya Uşaklıgil"[73] başlığı altında cevap vererek farklı bir konuyu tartışmıştır. Yapılan eleştirileri iki ana kısma ayıran yazar, kısımlar içerisinde de üçer başlık açar:

"Mevzu bakımından yapılan itirazlar:
– O zamanki hayata uyarak yazmadı.
– Avrupa'yı taklit etti.
– Mevzuları millî değildi.
Dil bakımından yapılan itirazlar:
– Yabancı terkipleri çok kullandı.
– Lisanı çok süslü idi.
– Yalnız münevver insanlara hitap etti."

İhsan Altıntuğ, bu eleştirilere cevap vermeden önce *Mai ve Siyah* ile *Aşk-ı Memnu* adlı romanların özetini vermiştir. Bu romanlar üzerinden cevap vermeye çalıştığı eleştirilerden ilkini, iki romanda da insan hayatının her devrinde görülebilecek vakalar olduğunu dile getirerek reddeder. Romanlardaki kahramanların Batı özentisi karakterler gibi gösterilme çabalarını, yazarın gençliğinde Beyoğlu'nun Avrupaî hayatına dalmış birçok genç ile aileye şahit olduğunu ve bu bireyleri romanında işlediğini ifade ederek anlamsız bulur. Daha sonra konusunun millî olup olmama durumunu tartıştığı romanların, millî havayı ve hayatı yansıttığını öne sürer.

Dil bakımından yapılan itirazlara geçen eleştirmen, yabancı terkiplerin çokça kullanmasının, romanların yazıldığı dönemle ilgili olduğunun altını çizer. Yazarın döneminin moda ve şartlara uymuş olabileceğini, bu sebeple eserlerin dönemleriyle değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder. Dilinin süslü olduğu iddialarını, sanatçının diğer sanatçılar gibi yazış kudretini gösterme arzusuna bağlar. Yalnız aydın kesme hitap etme eleştirilerini de tüm topluma hitap edebilecek bir sanatçının mümkün olmayacağını belirterek yersiz bulur.

Hakkında üç değerlendirme ve iki tanıtma yazısı bulunan *Mai ve Siyah*'la ilgili değerlendirmelerden biri, *İnanç*'ın "Edebiyat Köşesi" kısmında, "Mai ve

[73] İhsan Altıntuğ, "Halit Ziya Uşaklıgil", **Fikirler**, Cilt VIII, Sayı 192, 15 Teşrinievvel 1939, s. 2-4.

Siyahın Tahlili"[74] başlığı altında Fehmi Erdoğan imzasıyla yayımlanmıştır. Dönem romanlarında toplumsal konuların merkeze alındığını dile getiren eleştirmen, romanı bir kişinin hayal ve ideallerini anlatması yönüyle diğerlerinden ayırmıştır. Herhangi bir ahlak dersi vermediğini savunduğu eserin, realist olduğunu ancak bazı kısımlarının romantizme kaydığını ifade eder. Önce olayın, sonrasında ise tasvir ve tahlilin verilmesi sebebiyle romandaki tekniği beğenir.

Aynı dergideki diğer yazı, "İki Roman ve İki Devir"[75] başlığı altında Tahsin Saygunışık imzasıyla yayımlanmıştır. Namık Kemal'in *İntibah* adlı romanıyla karşılaştırılarak üstün görülen eser, münekkide göre toplumu oluşturan tüm karakterleri bünyesinde toplamış ve yazar, romana müdahale etmemiştir. Kusurlu tarafı olarak romandaki Arapça ve Farsça kelimelerin yoğunluğu gösterilmiştir.

Yücel'de ise "Gençlik Bilse…"[76] başlığı altında Orhan Burian tarafından kaleme alınan değerlendirmede romanın sadeleştirilmiş hali üzerinden Halit Ziya, ilk olarak üslubu yönünden ele alınmıştır. Batılı bir teknikle, Latin harfleriyle yazan romancının ağdalı bir dille, Arap harflerine göre imla kullanması eleştirilmiştir. Yazar, karakter yaratma bakımından da zayıf bulunarak başkahraman Ahmet Cemil'in dahi okurda derin bir iz bırakmadığı savunulmuştur. Bu sebeple eserin henüz örneği verilmemiş dünya romanlarından biri olduğu iddiası abartılı bulunmuştur.

Kalem'de "Tekrar Basılan Kitaplar"[77] başlığı altında yayımlanan tanıtma yazısında Baha Dürder, romanı sadeleştirme çalışması üzerinden yazarı eleştirmiştir. Eski bir eserin tekrar basımı sırasında herhangi bir yerinde değişikliğe gidilmemesi gerektiğini savunan münekkit, Halit Ziya'nın bunu yapmadığını dile getirir. Romandaki bazı yerlerin atılıp dilinin tamamen değiştirilmesini doğru bulmaz.

[74] Fehmi Erdoğan, "Mai ve Siyahın Tahlili", **İnanç**, Cilt I, Sayı 16, Haziran 1938, s. 13-14.
[75] Tahsin Saygunışık, "İki Roman ve İki Devir", **İnanç**, Cilt IV, Sayı 43, Eylül 1940, s. 10-12. ; Cilt IV, Sayı 44, Birinciteşrin 1940, s. 13-15.
[76] Orhan Burian, "Gençlik Bilse…", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 42, Ağustos 1938, s. 238-241.
[77] Baha Dürder, "Tekrar Basılan Kitaplar", **Kalem**, Cilt II, Sayı 12, 1 Mayıs 1939, s. 286.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Mai ve Siyah"[78] başlığı altında imzasız olarak karşımıza çıkan yazıda ise eserin yayımlandığı ilk yıllarda Türk edebiyatında çığır açtığı dile getirilerek dünden miras kalan birkaç şaheserden biri olduğu yorumu yapılmıştır. Halit Ziya'nın romanı genç nesiller için sadeleştirdiği haberi verilmiş, sadeleştirme işinin romanın kıymetini arttırdığı savunulmuştur. Diğer yazılarda eleştirilen romandaki sadeleştirme çalışmasının bu yazıda takdir edilmesi ayrıca dikkat çeken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yazarın diğer romanı olan *Aşk-ı Memnu*'ya *Gündüz*'de "Halit Ziya Hakkında"[79] başlığı altında Ali Kâmi Akyüz tarafından kısaca değinilmiştir. Münekkit, romanın yayımlanmasının ardından geçen kırk seneye rağmen tiplerini bir türlü unutamadığını dile getirerek karakterlerin canlılığına dikkat çeker; tekniğiyle ruh tahlillerini başarılı bulur.

İnanç'ta ise "Aşkı Memnu'un Tahlili"[80] başlığı altında Fehmi Erdoğan tarafından kaleme alınan yazıda, öncelikle karakterlerin ruh tahlilleri noktasında Paul Bourget'in etkisi işaret edilmiştir. Kompozisyonu, üslubu ile romandaki dekorların çizimini beğenen eleştirmene göre kahramanların psikolojisi başarılı bir şekilde yansıtılmıştır ancak bazı teknik kusurlar göze çarpmaktadır. Ayrıca Fehmi Erdoğan, eserin dilinin sadeleştirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

2.2.6. Hüseyin Rahmi Gürpınar

İlk romanı *Şık*'ın ardından farklı türde yayımladığı eserleriyle modern Türk edebiyatının en üretken ve önemli yazarlarından biri olan[81] Hüseyin Rahmi Gürpınar hakkında bu dönemde dört yazıya rastlanmıştır. *Yeni Muhit*'te kendisiyle yapılan bir söyleşi, diğer dergilerde ise romancılığı üzerine yoğunlaşan yazılar yer almıştır.

---

[78] İmzasız, "Mai ve Siyah", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 122, 1 Ağustos 1938, s. 25.
[79] Ali Kâmi Akyüz, "Halit Ziya Hakkında", **Gündüz**, Cilt V, Sayı 27, Haziran 1938, s. 33-36. ; Cilt V, Sayı 28, Temmuz 1938, s. 50-51.
[80] F.[ehmi] Erdoğan, "Aşkı Memnu'un Tahlili", **İnanç**, Cilt I, Sayı 17, Temmuz 1938, s. 10-12.
[81] Ali Serdar, **"Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Ahlak Sorunsalı"**, Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Ankara, Ağustos 2007, s. 1.

Yeni Muhit'te yazarla romancılığı hakkında Hikmet Feridun tarafından yapılan bir söyleşi, "Nasıl Yazıyorsunuz? Hüseyin Rahmi Bey Anketimize Cevap Veriyor."[82] başlığı altında yayımlanmıştır. Romanları için sürekli gözlem yapıp notlar aldığını belirten Hüseyin Rahmi, romancı için gözlem yapmanın önemini vurgular. Yazım aşamasında çok ayrıntılı planlar yapmadığı, sonunu ise romana başladığı günden belirlediği bilgisini paylaşır.

Yeni Adam'da "Vir Gül" imzası ve "Hüseyin Rahmi Gürpınar"[83] başlığı ile yazarın romanlarını realist tarzda kaleme aldığı bilgisi verilmiş ve okura en yakın romancı olduğu yorumu yapılmıştır. Romanlarındaki karakterle kurduğu bağ ise kahramanlarının babası olduğu nitelendirmesiyle dile getirilmiştir.

Gediz'de "Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Eserleri"[84] başlığı altında Mustafa Gürses tarafından kaleme alınan yazıda, Hüseyin Rahmi'nin okurlarca ilgi gördüğü dile getirilerek bu ilgi, romanlarının konusunu hayattan almasına, toplumsal bir görüş barındırmasına ve halkı konu edinmesine bağlanmıştır. Dili sade bulunan bu romanların Meşrutiyet'ten sonraki toplumsal gelişmeleri konu edindiği bilgisi verilmiştir.

Yedigün'de ise "Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları"[85] başlığı altında Refik Ahmet tarafından kaleme alınan metinde, yazarın romanlarındaki kahramanlar üzerinde durulmuştur. Kahramanların Abdülhamit devrinin konak efendisi, hanımı, kalfası, dadısı, züppesi, vs. olduğu belirtilmiş; her gün görülen, tanıdık tipler olduğu işaret edilerek de yazarın gözlem gücüyle tip yaratmadaki ustalığına dikkat çekilmiştir.

---

[82] Hikmet Feridun "Nasıl Yazıyorsunuz? Hüseyin Rahmi Bey Anketimize Cevap Veriyor.", **Yeni Muhit**, Sayı 43, Mayıs 1932, s. 59-60.
[83] Vir Gül, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", **Yeni Adam**, Sayı 89, 12 Eylül 1935, s. 3.
[84] Mustafa Gürses, "Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Eserleri", **Gediz**, Sayı 26, 1 Haziran 1939, s. 14.
[85] Refik Ahmet [Sevengil], "Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları", **Yedigün**, Cilt III, Sayı 63, 23 Mayıs 1934, s. 3, 26.

2.2.7. Mahmut Yesari

Sayısız öykü, elliden fazla tiyatro eseri ve yirmi beş romanın yazarı olan[86] Mahmut Yesari'nin dönem dergilerinde sadece *Tipi Dindi* ile *Bağrıyanık Ömer* adlı romanları incelenmiştir. Tüm değerlendirmelerde yazarın romancılığı ile romanlarının beğenildiği dikkat çekmektedir.

Hakkında iki yazı yayımlanan *Tipi Dindi*, *Yolların Sesi*'nde "Tipi Dindi ve Mahmut Yesari"[87] başlığı altında Baha Hulusi tarafından değerlendirilmiş; daha çok kahramanları üzerinde durulmuştur. Tek cepheli konuya sahip olan romanda buna paralel olarak kahramanların da sınırlı olduğu bilgisini veren eleştirmen, tiplerin gerçekçi bir şekilde çizilmesini takdir eder. Macit ile Niyazi ve Süt Hala ile Hafız Efendi gibi birbirlerine zıt karakterli tipleri tanıtır. Romandaki tasvir ve tahlilleri beğenir.

Servetifünun (Uyanış)'un "Kalemin Ucundan" kısmında, "Romancılık"[88] başlığı altında "R. F." imzasıyla tanıtılan romanın her yerde arandığı ve okunduğu bilgisi verilmiştir. Romanla ilgili derli toplu ve tam, kahramanlarının ise gerçekçi olduğu değerlendirmeleri yapılır; okuru etkilediği düşünülür.

Bağrıyanık Ömer ise *Yedigün*'ün "Fikir ve Edebiyat" kısmında, "Edebiyatta Çocuk"[89] başlığı altında Sadri Ertem tarafından değerlendirilmiştir. İlk olarak çocuğun romandaki varlığının tarihinden bahseden Sadri Ertem, on sekizinci yüzyılda J. J. Rouseseau'nun *Emile*'siyle bu adımın atıldığını, *Paul ve Virgini* ile *Rene*'de de çocukların ilk kez romana konu edindiği bilgisini paylaşır. Bunun tesadüfî olmadığını düşünen eleştirmene göre demokrasi fikri, kadın, çocuk ve işçi olmak üzere toplumdaki üç kesme dayandırılmış; böylece bu üç kesim romanlarda en önemli unsur haline gelmiştir. Çocuklar ise romanlarda daha çok zengin ve fakir olmak üzere sınıfsal açıdan yer almıştır.

---

[86] "Mahmûd, Yesârî", **Yeni Rehber Ansiklopedisi**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., 2. bs., Cilt XIII, İhlâs Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 161.
[87] Baha Hulusi, "Tipi Dindi ve Mahmut Yesari", **Yolların Sesi**, Sayı 10, 31 Temmuz 1933, s. 212.
[88] R. F., "Romancılık", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1927-242, 20 Temmuz 1933, s. 115.
[89] Sadri Ertem, "Edebiyatta Çocuk", **Yedigün**, Cilt VIII, Sayı 185, 23 Eylül 1936, s. 13.

Daha sonra Türk edebiyatına dönen eleştirmen, çocuğun romanda ilk kez Mahmut Yesari tarafından konu edindiği ve en önemli kahraman yapıldığı kanaatini paylaşır. Romandaki diğer bir yenilik olarak köy hayatından alınan canlı tasvirleri işaret eder. Üslubunu da beğendiği bu eserle yazarın edebiyatımızda büyük bir boşluğu doldurduğu yorumunu yapar.

Resimli Ay'ın "Yeni Kitaplar" kısmında, "Mahmut Yesari, Bağrıyanık Ömer, Roman"[90] başlığı altında roman, Süleyman tarafından tanıtılmıştır. Eleştirmen, romanda yazarın yaptığı ruh tahlillerinde başarı sağladığına dikkat çekerek romanın yeni çıkan diğer bazı romanlar gibi bir an da parlayıp sönmeyeceğini, okurun aklına ve kalbine zamanla kazınacağını iddia eder.

2.2.8. Mehmet Rauf

Edebiyatımızda ilk psikolojik roman kabul edilen *Eylül*'ün yazarı Mehmet Rauf[91]; roman, hikâye, mensur şiir ve tiyatro türlerinde önemli eserlerin imzasını taşımaktadır. Romanlarının birçoğunda ideal kadını arayan kahramanların başlarından geçen olayları anlatan[92] yazarın, süreli yayınlarda *Eylül*, *Son Yıldız* ve *Halâs* adlı romanları değerlendirilmiştir.

Bu romanlardan *Eylül, Servetifünun (Resimli Uyanış)*'da "Eylül ve Mehmet Rauf"[93] başlığı altında Reşat Feyzi tarafından incelenmiş ve tahlilî romanın en olgun örneği sayılmıştır. Tasvirleri güzel, kahramanları gerçekçi bulunan eser, lisan itibariyle de okura en yakın roman olarak değerlendirilmiştir.

İki yazıya konu olan *Son Yıldız*, ilk olarak *Hayat*'ın "Kitâbiyat" kısmında, aynı başlık altında[94] Hikmet Şevki tarafından tanıtılmış ve genel olarak

[90] Süleyman, "Mahmut Yesari, Bağrıyanık Ömer, Roman", **Resimli Ay**, Sayı 4, Haziran 1930, s. 36.
[91] "Eylül Yazarı Mehmet Rauf", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, s. 173.
[92] Selçuk Çıkla, "Halit Ziya ile Mehmet Rauf'un Hayatları ile Romanları", **Dergâh, Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi**, Cilt XXII, Sayı 142, İstanbul, Aralık 2001, s. 14.
[93] Reşat Feyzi, "Eylül ve Mehmet Rauf", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1848-163, 14 Kânunusani 1932, s. 106.
[94] Hikmet Şevki, "Son Yıldız", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 98, 11 Teşrinievvel 1928, s. 8.

beğenilmemiştir. Vaka itibariyle kuvvetsiz bulunan eser, vakaların azlığı sebebiyle de uzun hikâye olarak değerlendirilmiştir. Eleştirmen, romanda tasvirlerin abartıldığını iddia ederek buna İtalya hakkındaki bilgilerin bir yığın olarak sunulmasını örnek gösterir. Tekniğinde de birçok mantıksız ve anlaşılamayan nokta olduğunu ayrıca iddia eder. Bu yazıda roman sadece üslup noktasında beğenilmiştir.

Aynı derginin "Edebiyat Senesi"[95] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından kısaca değinilen roman, lisan ve teknik itibariyle *Eylül* kadar güçsüz bulunmuştur. Hatta ondaki ruh ve ateşten dahi mahrum olduğu savunulmuştur.

Yazarın bir diğer romanı olan *Halâs*, yine aynı derginin "Hafta İçinde" kısmında, "Yeni Neşriyat"[96] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. İstiklal Savaşı'nı konu edinen romanın, savaş atmosferini başarılı bir şekilde yansıtamadığı değerlendirmesi yapılmıştır.

2.2.9. Memduh Şevket Esendal

Edebiyatımızda Çehov tarzı hikâyeciliğin en önemli temsilcisi kabul edilen[97] Memduh Şevket Esendal'ın sadece imtiyaz sahibi olduğu gazete olan *Meslek*'te ilk romanı olan[98] *Miras*'ın tefrika edileceği haberi yer almaktadır. Tefrika edilen bu ilk romanın haberi, yazarın edebiyatımızda henüz tanınmadığını göstermektedir. Çünkü "Romanlarımıza Dikkat Ediniz!"[99] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazıda, romanları okutan en önemli unsurlardan birinin yazar olduğu, *Miras*'ın yazarı Memduh Bey'in ise henüz tanınmadığı dile getirilmiştir. Başta İstanbul olmak üzere memleketin toplumsal hayatının canlı bir şekilde yansıtıldığı romanın edebiyatımızda bir örneğinin olmadığı iddia edilerek okurlara tavsiye edilmiştir.

---

[95] Nahit Sırrı, "Edebiyat Senesi", **Hayat**, Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 6-7.
[96] İmzasız, "Yeni Neşriyat", **Hayat**, Cilt V, Sayı 121, 21 Mart 1929, s. 20.
[97] Ahmet Kabaklı, "Memduh Şevket Esendal (1883 – 1952)", **a.g.e.**, Cilt III, s. 740.
[98] Olcay Önertoy, "Memduh Şevket Esendal'ın İlk Romanı Miras", **Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi**, Cilt IX, Sayı 1, Ankara, 1991, s. 9.
[99] İmzasız, "Romanlarımıza Dikkat Ediniz!", **Meslek**, Sayı 1, 15 Kânunuevvel 1925, s. 6.

2.2.10. Mithat Cemal Kuntay

Mithat Cemal Kuntay, pek çok türde eser vermesine rağmen tek romanı olan *Üç İstanbul* ile adını duyurmuştur. "Adında da geçtiği üzere roman, şehrin üç dönemini ele alır. Bu dönemler; II. Abdülhamit, II. Meşrutiyet ve Mütareke yıllarıdır. Romanda insan, zaman ve mekân ve eşya arasında önemli bir bağ söz konusudur."[100] Günümüzde de önemini koruyan bu romanla ilgili *Aydabir*'de sanatçıyla yapılan bir söyleşiye, dönemin diğer dergilerinde ise değerlendirme ve tanıtma yazılarına yer verilmiştir. *Yücel*'deki tanıtma yazılarından birinin, yazarın imzasını taşıması dikkat çekicidir.

Mithat Cemal ile romanı hakkında yapılan bir söyleşi, *Aydabir*'de "Mithat Cemal ve Üç İstanbul"[101] başlığı altında imzasız olarak yayımlanmıştır. Yazar, İstanbul'u ilk softasından son levantenine kadar tanıdığını ve toplumsal bir roman yazdığını belirterek eserin Abdülhamit, İttihat ve Terakki ile Mütareke dönemlerini kapsadığını dile getirir. Lisanı hakkındaysa Falih Rıfkı'nın üslubunu örnek aldığı, Namık Kemal ile Halit Ziya'nın ağdalı üsluplarından kaçındığı bilgisini verir.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Üç İstanbul, Roman. Yazan: Mithat Cemal"[102] başlığı altında Hüseyin Cahit, romanı iki seri halinde değerlendirmiştir. Romanı incelemeden önce münekkit, Mithat Cemal ile adı geçen eseri üzerine yapmış olduğu söyleşiye yer verir. Bu söyleşide de Türkçeyi Namık Kemal ile Halit Ziya'nın hâkim nesirlerinden kurtarmayı amaçladığını tekrar ettiği görülür. Ayrıca romanda iyilerin hep iyi, kötülerin hep kötü olduğu düz karakter tipini yıkmak istediğini de ifade eder. Bu noktadan yola çıkan eleştirmen, romanda tüm kahramanların iyi ve kötü taraflarıyla yer bulduklarını belirtip okuru uydurma bir dünyanın içine sokmadığı için yazarı tebrik eder. Edebiyatımızın gerçek bir eser kazandığı yorumunu yapar.

---

[100] Nezahat Özcan, "Mithat Cemal Kuntay'ın Üç İstanbul Romanında Tiplerin ve Dönemlerin Aynası Eşya", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]**, Sayı 52, Erzurum, 2014, s. 181.
[101] İmzasız, "Mithat Cemal ve Üç İstanbul", **Aydabir**, Cilt I, Sayı 6, 1 Şubat 1936, s. 10-19.
[102] Hüseyin Cahid Yalçın, "Üç İstanbul, Roman. Yazan: Mithat Cemal", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 238, 14 Mayıs 1938, s. 57-59. ; Cilt X, Sayı 239, 21 Mayıs 1938, s.73-75.

Yazarın romanı ile ilgili yazdığı tanıtma yazısı, toplamda üç yazının yer aldığı *Yücel*'de "Sıfır Rakkam Oldu"[103] başlığı altında yayımlanmıştır. Tekniği hakkında bilgi verilen romanın birbirinden bağımsız olan bölümlerinin vaka çizgileriyle birbirine bağlandığı ve "skeç" tarzında yazıldığı ifade edilir.

Dergideki diğer yazı, "İki Roman Okudum"[104] başlığı altında "C. A." imzasıyla yayımlanmıştır. Yakup Kadri'nin *Bir Sürgün* adlı romanıyla birlikte ele alınan *Üç İstanbul*'un karakterleri, tasvirleri ve üslubu üzerine yoğunlaşılmıştır. Eleştirmen, tiplerin gerçekçi olduğu hükmünü vermiş, özellikle Abdülhamit devrinin yüksek ve orta halli ailelerine mensup "hafif meşrep" kadın tiplerinin kudretli bir tarzda yansıtılmasına dikkat çekerek yazarı tebrik etmiştir. Mithat Cemal'in ev eşyaları hakkındaki derin bilgisiyle bunları tarif edişine, eğlence evleri ve yatak odası tasvirlerine hayran kaldığını dile getirmiştir. Ancak beş yüz elli sayfalık eserde hep geçmiş zaman kipinin kullanılmasını, bazı cümlelerin Fransızcadan çevrildiği hissi vermesini, şive bozukluklarını, teşbih ve istiare sanatlarının gereğinden fazla kullanmasını eleştirmiştir.

Üç İstanbul ile ilgili *Yücel*'deki son yazı ise aynı başlığı[105] ve Faik Karabudak imzasını taşımaktadır. Burada da romanın İstibdat, Meşrutiyet ve Mütareke devirlerini barındıran bir ansiklopedi mahiyetinde olduğu değerlendirmesi yapılmış; yazarın üslubu beğenilmiş fakat lisanı istismar ettiği düşünülmüştür.

Erciyes'te roman, "Üç İstanbul"[106] başlığı altında Galip Güneri tarafından değerlendirilmiştir. Münekkit, konusu hakkında bilgi verdiği romanın kahramanlarından Adnan Bey'in şair ve vatanperver oluşunu, Namık Kemal'in Cezmi'sine, parayla ders verip roman yazışını ise *Mai ve Siyah*'ın Ahmet Cemil'ine benzetmiştir. Kahramanın eserini yazarken yakalanıp Traplusgarp'a sürülmesindeki ayrıntıların anlatılmayıp gereksiz kısımların uzatılmasını da eleştirmiştir. Daha sonra yazarın romanı yazmak için birçok kaynaktan yararlandığı bilgisini vererek bu

[103] Mithat Cemal [Kuntay], "Sıfır Rakkam Oldu", **Yücel**, Cilt I, Sayı 3, Nisan 1935, s. 8.
[104] C. A., "İki Roman Okudum", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 47, Kanunusani 1939, s. 272-274.
[105] Faik Karabudak, "Üç İstanbul", **Yücel**, Cilt X, Sayı 60, Şubat 1940, s. 218-220.
[106] Galip Güneri, "Üç İstanbul", **Erciyes**, Cilt II, Sayı 14, İkincikanun 1940, s. 446-449.

kaynaklardan biri olarak Sait Paşa'nın *Kombertin* adlı hatıratını işaret eder. Orada geçmekte olan bir terzinin adının, romanda aynen yer almasını örnek gösterir.

2.2.11. Mükerrem Kâmil Su

Dönemin okurları arasında tanınan ve sevilen kadın romancılar arasında gösterilen Mükerrem Kâmil Su'nun[107] *Bu Kalp Duracak, Sevgim ve Istırabım* ile *Dinmez Ağrı* adlı romanları hakkındaki değerlendirmeler dönem dergilerinde yer almıştır. *Bu Kalp Duracak* ile ilgili değerlendirmelerde eleştirmenlerin, üslubun beğenilmesi noktasında birleştikleri görülmektedir.

Bu Kalp Duracak, Kaynak'ın "Kitaplar Arasında" kısmında, aynı başlık altında[108] R. G. Arkın tarafından değerlendirilir. Romanın sevgi konusunu işlediği bilgisini veren münekkit, eseri öncelikle üslup noktasında ele alarak dilini temiz, üslubunu sürükleyici bulur. Ancak kitaptaki basım hataları ile yazarın diline takılan ve yerli yersiz kullandığını düşündüğü kelimeleri eleştirir, "ılık" kelimesini buna örnek gösterir. Son olarak tekniğinde herhangi bir kusur bulamadığını belirtip bunu bir kusurun olmayışına ya da kendisindeki bilgi eksikliğine bağlar.

Alkım'da "Bizde Ramancılık"[109] başlığı altında Vahdet Başaran, romanı diğer romanlarla karşılaştırmış; romanda biri onursuz diğeri gururlu iki karakter üzerinden vakanın sürdürülmemesini ayırt edici bir unsur olarak göstermiştir. Kadın ruhu ve duygusunun akıcı bir üslupla anlatıldığı romanı genel olarak başarılı bulmuştur.

Roman, *Kültür*'de "Yeni Eserler"[110] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmış, ince duygular barındıran eserin üslubu burada da sürükleyici bulunmuştur.

Yazarın diğer romanı *Sevgim ve Istırabım*, *Yarım Ay*'ın "Kitaplar Arasında" kısmında, "Sevgim ve Istırabım'ın İkinci Basılışı…"[111] başlığı altında Tarık Tunaya

[107] Nihat Sami Banarlı, "Fevziye Abdullah Tansel (1912)", **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Cilt II, MEB Yayınları, İstanbul 2001, s. 1232.
[108] R. G. Arkın, "Bu Kalp Duracak", **Kaynak**, Cilt III, Sayı 29, 19 Haziran 1935, s. 664-665.
[109] Vahdet Başaran, "Bizde Ramancılık", **Alkım**, Sayı 1, 15 Aralık 1936, s. 29.
[110] İmzasız, "Yeni Eserler", **Kültür**, Sayı 39, 1 Temmuz 1935, s. 16.

tarafından incelenmiştir. Romanın romantik bir tarzda yazıldığı bilgisini veren eleştirmen, ilgi görmesinin sebebini millî duygulara önem vermesine bağlamıştır. Ruhî tahlilleri beğendiği romanda tasvirlere önem verilmeyişini ve sahnelerin canlı olmayışını eksiklik olarak göstermiştir.

Dinmez Ağrı ise *Yeni Adam*'ın "Kitap Haberleri" kısmında, yine "Dinmez Ağrı"[112] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Romanın özeti verilerek vatan ve aşk konularının birlikte işlendiği, üslubun ise genç kızlara gözyaşı döktürecek nitelikte olduğu değerlendirmesi yapılır. Bu sebeple genç okurlara bu tarz eserlerden ziyade insanlığa mâl olmuş Batılı eserlerin tercümelerini okumaları tavsiye edilir. Yoksa hakiki sanat eserlerinden mahrum kalacakları uyarısında bulunulur.

2.2.12. Nahit Sırrı Örik

Bu dönemde roman hakkındaki görüşleri ve birçok roman ile ilgili değerlendirmeleriyle karşımıza çıkan Nahit Sırrı'nın ilk romanı olan *Eve Düşen Yıldırım*'ın, hakkında yayımlanan iki yazıda da beğenilmemesi dikkat çekicidir.

Ülkü'nün "Bitikler" kısmında roman, "Eve Düşen Yıldırım"[113] başlığı altında "K. N." imzasıyla değerlendirilmiştir. Konusu hakkında bilgi verildikten sonra genel olarak beğenilmeyen romanın hangi türde yazıldığı sorgulanmış, toplumsal ve psikolojik roman türleri arasında kalınmış fakat bu konuda herhangi bir hüküm verilememiştir. Sıradan bir ailenin anlatıldığı eserde, ortalama bir ailede olması gereken tüm karakterlerin olmadığı savunulmuş; yazarın diliyse ağdalı bulunmuştur. Romanda takdir edilen tek husus, esere mahallî bir özellik ve orijinallik kattığı gerekçesiyle Ankara'nın bulunmasıdır.

---

[111] Tarık Z. Tunaya, "Sevgim ve Istrabım'ın İkinci Basılışı…", **Yarım Ay**, Sayı 40, 1 Birinciteşrin 1936, s. 23.
[112] İmzasız, "Dinmez Ağrı", **Yeni Adam**, Sayı 175, 6 Mayıs 1937, s. 13.
[113] K. N., "Eve Düşen Yıldırım", **Ülkü**, Cilt IV, Sayı 20, Birinciteşrin 1934, s. 142-144.

Çığır'ın "Tenkit" kısmında ise "Eve Düşen Yıldırım"[114] başlığı altında, Çakmakçıoğlu tarafından yapılan değerlendirmede romanın adı, hakkında bilgi verilen konuya uygun olduğu bildirilmekle beraber hafif bulunur ve beğenilmez. Dil ve üslup noktasında da eleştirilen romanda yapay bulunan roman tipleri kukla olarak nitelendirilir. Yazar özellikle tipleri yaşatamaması ve kadınlara olan bakış açısı noktasında eleştirilmiştir. Çünkü romanda kadın tipi, ahlaksız olarak yansıtılmaktadır.

2.2.13. Namık Kemal

Edebiyatımızda "Vatan Şairi" olarak bilinen[115] Namık Kemal'in dönem içerisinde sadece ilk edebî roman olarak kabul edilen *İntibah* adlı eseri hakkında, *İnanç*'ta "İki Roman ve İki Devir"[116] başlığı altında Tahsin Saygunışık tarafından bir değerlendirme yazısı yayımlanmıştır. İki seri halinde yayımlanan bu yazıda roman, Halit Ziya'nın *Mai ve Siyah* adlı romanıyla mukayese edilerek incelenmiştir. Genel olarak romanı beğenmeyen münekkit, baştaki altı sayfalık tasviri, okuru sıkacağı gerekçesiyle gereksiz bulur. Tasvir ile asıl hikâyenin başlayacağı kısım arasında yapılan ve hikâye başkahramanı Ali Bey'i tarif eden kısmın yama gibi kaldığını düşünür. Eleştirilerine devam eden Tahsin Saygunışık'a göre tip ve karakterlerin iyi tespit edilemediği, gelenekle âdetlerin doğru iletilemediği roman, toplumun tam bir yansıması değildir. Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olarak kullanldığı dil, ağır ve ağdalıdır. Romancı hislerini esere karıştırarak olaylara müdahale etmiş ve kahramanların ruh tahlillerini yapmamıştır.

[114] Çakmakçıoğlu, "Eve Düşen Yıldırım", **Çığır**, Cilt II, Sayı 18, Birinciteşrin 1934, s. 16-17.
[115] Ahmet Kabaklı, "Namık Kemal (1840 – 1888)", **a.g.e.**, Cilt III, s. 54.
[116] Tahsin Saygunışık, "İki Roman ve İki Devir", **İnanç**, Cilt IV, Sayı 43, Eylül 1940, s. 10-12. ; Cilt IV, Sayı 44, Birinciteşrin 1940, s. 13-15.

2.2.14. Peyami Safa

Edebiyatımızın üretken yazarlarından biri olan ve pek çok türde eser kaleme alan Peyami Safa, asıl başarısını psikolojik roman türünde verdiği eserlerle kazanmıştır. "Diğer türler yelpazesi, kaleme alınan romanların malzeme dağarcığını zenginleştirmiş ve ona, bu alanda rahat hareket etme imkânı vermiştir."[117] Yazarın romancılığı ile *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, *Bir Tereddüdün Romanı*, *Fatih – Harbiye*, *Şimşek*, *Bir Akşamdı* ve *Attilâ* adlı romanları hakkında yazılar yayımlanmış; *Resimli Gazete*'de ise *Sözde Kızlar*'ın sinemaya uyarlandığı haberi verilmiştir. Bu değerlendirmeler içerisinde Hüseyin Cahit Yalçın'ın taşıdığı, Peyami Safa'nın edebiyatımızda büyük bir romancı olacağına dair inanç dikkat çekicidir.

Çağlayan'ın "Portreler" kısmında, "Peyami Safa"[118] başlığı altında romancılığı hakkında imzasız olarak yapılan değerlendirmede yazarın, Türk edebiyatına yeni bir teknik getirmediği belirtilmiş ancak yarattığı gerçekçi tipler ve üslubu açısından takdir edilmiştir.

En çok tanınan romanlarından *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* ile ilgili yayımlanan üç yazıdan ilki, *Resimli Ay*'ın "Yeni Kitaplar" kısmında, "9-uncu Hariciye Koğuşu, Roman. Muharriri Peyami Safa"[119] başlığı altında imzasız olarak yer almıştır. Eleştirmen, romanı defalarca okuduğunu ve her okuyuşunda farklı yönlerini keşfettiğini dile getirmiştir. *Çalıkuşu* ile kıyasladığı romanın yeterince anlaşılabilseydi, ondan daha fazla satacağı iddiasında bulunmuştur. Satamayışını da okuryazar oranının azlığına bağlamıştır. Daha sonra *Erenlerin Bağından*, *Nur Baba* ve *Damla Damla* gibi romanların kendisinde doğurduğu hisleri, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nunkiyle karşılaştırarak onun yanında "komik" ve "adi" kaldığı değerlendirmesini yapmıştır.

---

[117] Mehmet Tekin, **Romancı Yönüyle Peyami Safa**, 2. bs., Ötüken Yayınları, İstanbul, Ekim 2014, s. 9.
[118] İmzasız, "Peyami Safa", **Çağlayan**, Cilt I, Sayı 2, 10 İkincikanun 1936, s. 14.
[119] İmzasız, "9-uncu Hariciye Koğuşu, Roman. Muharriri Peyami Safa", **Resimli Ay**, Sayı 12, Şubat 1930, s. 32, 39.

Görüş'te, "A. H." imzasıyla "9uncu Hariciye Koğuşu"[120] başlığı altında eser değerlendirilmeden önce, Türk romancılığının olup olmadığı sorulmuştur. Kendi sorusunu, romanın nicelik bakımından olduğu fakat nitelik bakımından olmadığı şeklinde cevaplayan münekkidin taşıdığı kanaate göre romanın merkezinde vakadan ziyade birey yer almalıdır, vaka ise roman karakterinin şahsiyetini açıklamaya yarayan bir vasıtadır. Bu doğrultuda bir görüşe sahip olan eleştirmen, Türk romanında bunun tam tersi bir durumun olduğunu, tek cepheli bir aşk mevzusu içerisinde olayların yürütüldüğünü, şahısların ikinci planda kaldığını belirtir.

Yazının devamında ise *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nu bu önyargıyla okuduğunu ifade eden eleştirmen, böyle bir genel anlayış içerisinde bu eserin ortaya çıkmasına hayret eder. Romanın klasik konuları, gösterişli salonları, vs. bırakarak aciz bir insandan ve hastaneden bahsettiği bilgisini verir. Eserde acı çeken bir birey ve onun kaderi olmak üzere iki kahramanın olduğunu belirtir. Ancak romanın teknik açıdan bitmemiş hissi vermesi ile üslup açısından çok fazla süslü cümle barındırmasını eleştirir.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında ise "Bay Peyami Safa, 9cu Hariciye Koğuşu"[121] başlığı altında Hüseyin Cahit Yalçın tarafından yapılan değerlendirmede, farklı bir açıdan incelenen yazarın edebiyatımız açısından çok önemli bir kalem olmasına rağmen adını duyuramayışı sorgulanır. Sebebiyse geçinebilmek adına gazetelere çeşitli yazılar göndermesine ve kendini sanata adayamamasına bağlanır. Edebiyatımızda bu durumda birçok genç sanatçının olduğu, bu nedenle de iyi şair ve romancı yetişemediği yorumu yapılır.

Yazının devamında eseri değerlendirmeye geçen Hüseyin Cahit, eserin kıymetini hikâye tarzı ile tahlillerden aldığını ileri sürer. Romanda herhangi bir tezin savulmamasından ve başkahramanın çekmiş olduğu acı hissiyatının doğallığından memnun kalır. On beş yaşındaki çocuğun yaşadığı muhit itibariyle Fransızcayı nasıl

[120] A. H., "9uncu Hariciye Koğuşu", **Görüş**, Cilt I, Sayı 1, Haziran 1930, s. 56-60.
[121] Hüseyin Cahid Yalçın, "Bay Peyami Safa: 9cu Hariciye Koğuşu", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 80, 2 Mayıs 1935, s. 27-29.

öğrendiğinin açıklanamaması ve konusunun kuru ve soğuk olmasını romanın kusurları olarak sayar.

Aynı dergide sanatçının diğer bir romanı olan *Bir Tereddüdün Romanı*, yine Hüseyin Cahit tarafından "Peyami Safa, Bir Tereddüdün Romanı"[122] başlığı altında değerlendirilmiştir. "Bizde edebiyat yok!" diyenlere kızmaya başladığını söyleyen eleştirmen, bu eseri ortaya koyan bir memlekette Avrupa ile kıyaslanabilecek bir edebiyatın olduğunu şöyle iddia eder:

> "Bir Tereddüdün Romanı, yalnız memleket hudutlarımız içinde kalacak kitaplardan değildir. Bunu bugünkü Avrupa'nın her diline çevirebiliriz ve göğsümüzü gere gere: İşte yeni Türk edebiyatından bir örnek diyebiliriz."

Eserin adının neden tereddüt olduğunu açıklamak amacıyla roman içerisinden çeşitli pasajları örnek gösteren münekkit, "tereddüt"ün ölümden başka bir şey olmadığını ve bir teknik olarak kullanılan "tertipsizlikler"le bu hissin okura yansıtıldığını savunur. Romanın tekniği hakkında verdiği bir diğer bilgi ise baştan sona ruh tahlilleri silsilesi halinde yazılmasıdır.

Türk toplumundaki kültürel değişimi, toplumsal ve psikolojik çatışmaları işleyen *Fatih – Harbiye*'yi[123] de Hüseyin Cahit, "Peyami Safa, Fatih – Harbiye"[124] başlığı altında değerlendirmiştir. Romanın daha çok tahlil ve tasvir noktasındaki başarısı üzerine yoğunlaşan eleştirmene göre bu tasvirler sadece edebiyat yapmak maksadıyla yapılmamıştır. Romanın teknik açıdan özensiz tarafı ise bazı kahramanların isteklerinden sebepsizce, bir anda vazgeçmesi olarak gösterilmiştir.

Şimşek, Hayat'ın "Kitap Tanıtımları" kısmında, aynı başlık altında[125] Hikmet Şevki tarafından değerlendirilmiştir. Yazarın diğer romanlarından farklı bir tarzda yazdığı bilgisi verilen roman, edebiyatımızda o dönem için az görülen "karakter romanı" olarak tanımlanmış; kıskanç ve şüphe içindeki bir tipin başarılı bir şekilde çizildiği dile getirilmiştir. Aynı zamanda bir "tahlil romanı" olduğu da belirtilen

[122] Hüseyin Cahid Yalçın, "Peyami Safa: Bir Tereddüdün Romanı", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 85, 6 Haziran 1935, s. 107-109.
[123] "Fatih – Harbiye", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, s. 175.
[124] Hüseyin Cahid Yalçın, "Peyami Safa: Fatih – Harbiye", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 87, 22 Haziran 1935, s. 140-141.
[125] Hikmet Şevki, "Şimşek", **Hayat**, Cilt II, Sayı 37, 11 Ağustos 1927, s. 20.

eserde vakalar arasında verilen fikirlerin, olayların ruhî ve felsefî kısımlarına nüfuz edilebilmesini kolaylaştırdığı ifade edilir. Tahlillerin fazlalığı ise okuru vakalardan uzaklaştırması gerekçesiyle eleştirilen tek noktadır.

Aynı derginin "Edebiyat Senesi"[126] başlığı altında Nahit Sırrı, *Bir Akşamdı* adlı romana kısaca değinmiş, öyküleme tekniği ve lisanındaki garipliklere rağmen romanın okura tesir edeceği yorumunu yapmıştır.

Peyami Safa'nın tek tarihî romanı olan *Attilâ, Resimli Şark*'ta "Atilâ ve Peyami Safa"[127] başlığı altında "P. S." imzasıyla incelenmiştir. Münekkit, zaferlerle dolu hayatı olan fakat hakkında pek çok yalan yanlış bilgi bulunan Türk hükümdarı Atilla'nın hayatını ve aşklarını konu alan gerçekçi bir tarihî romanı, ilk kez Peyami Safa'nın yazdığı bilgisini verir.

Sözde Kızlar'ın sinemaya uyarlandığı haberi, *Resimli Gazete*'de "Sözde Kızlar Sinemada"[128] başlığı altında duyurulmuştur. Önceden yayımlanmış romanın konusu okurlara hatırlatılır. Gazete haberi yapmaktaki amacını, "hem edebiyat hem de sinema âlemindeki önemli bir gelişmeyi duyurmak" şeklinde açıklar.

2.2.15. Refik Ahmet Sevengil

Aslında gazeteci olan Refik Ahmet Sevengil, *Çıplaklar* ve *Açlık* adlı romanlarıyla eleştirmenlerin dikkatini çekmiştir. Bu eserlerden *Çıplaklar*, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Eserler ve Hadiseler" kısmında, aynı başlık altında[129] Agâh Sırrı Levent tarafından değerlendirilmiştir. Eleştirmen, romana konu olarak seçilen aşk macerasının zengin bir dekor içerisinde yaşatılmasını, asıl vakayı ikinci plana atarak okuru yorduğu gerekçesiyle bir kusur saymıştır. İşaret edilen bir diğer kusur ise romanda görülen bazı teknik hatalardır. Fakat eleştirmen, toplumsal sorunların en

[126] Nahit Sırrı [Örik], "Edebiyat Senesi", **Hayat**, Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 6-7.
[127] P. S., "Atilâ ve Peyami Safa", **Resimli Şark**, Sayı 14, Şubat 1932, s. 1-2.
[128] İmzasız, "Sözde Kızlar Sinemada", **Resimli Gazete**, Sayı 9, 3 Teşrinisani 1339, s. 5.
[129] Agâh Sırrı Levend, "Çıplaklar", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 47, İkinciteşrin 1936, s. 625-628.

ince ayrıntısına kadar anlatılarak tenkit edilmesinin bu kusurlu noktaları telafi ettiği yorumunu yapar.

Daha sonra yazarın romandaki tutumunu değerlendirmeye geçer. Değişen toplumun eksiklerini gülünç göstermediği, kurulmaya çalışılan yeni toplumun manzarasını çizerken de realiteden ayrılmadığı bilgisini verir. Romanın en güçlü yönünün gösterilmeye çalışılan bu tarafsızlık olduğunu belirtir. Ayrıca yazarı hikâye etme becerisiyle psikolojik tahlillerde başarılı bulur.

Roman, aynı derginin "Yeni Neşriyat" kısmında "Çıplaklar"[130], *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında da "Çıplaklar"[131] başlıkları altında imzasız olarak tanıtılmıştır. İlk tanıtma yazısında vakaların bağlanışı ile karakterlerin tahlili beğenilmiştir. İkincisinde ise yazarın gerçekçi şahıs kadrosuyla tezli bir roman yarattığı dile getirilmiştir.

Yazarın diğer romanı olan *Açlık, Uyanış (Servetifünun)*'ın "Kitaplar İçinden" kısmında, "Refik Ahmed Sevengilin Son Romanı: Açlık!"[132] başlığı altında Gavsi Halit Ozansoy tarafından değerlendirilmiştir. Öncelikle romanın tezi hakkında bilgi verilerek yazarın romanda "mide açlığı" ile "nefis açlığını" kıyasladığı, bu psikolojiyi okura vermeye çalıştığı dile getirilir. Ancak iyi anlatılamadığı düşünülen tezin romanda baskın bir şekilde kendini göstermesi eleştirilerek eserin teze feda edildiği iddia edilir. Bu eleştirilerle birlikte romandaki gözlem gücü ile sade dil beğenilir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Açlık"[133] başlığı altında "Y. N." imzasıyla tanıtılan romanın herhangi bir tezi müdafaa etmediği ve ferdî bir eser olduğu düşüncesi, tez konusunda *Uyanış (Servetifünun)*'taki görüşün tam tersini savunması yönüyle dikkat çekmektedir. Bunun yanında romanın sade ve akıcı üslubu beğenilir. Yazar da tasvirler ile ruh tahlillerinde başarılı bulunur.

[130] İmzasız, "Çıplaklar", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 45, Eylül 1936, s. 526.
[131] İmzasız, "Çıplaklar", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 78, 1 Birinciteşrin 1936, s. 94.
[132] Gavsi Halid Ozansoy, "Refik Ahmed Sevengilin Son Romanı: Açlık!", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2138-453, 12 Ağustos 1937, s. 182.
[133] Y. N., "Açlık", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 95, 15 Haziran 1937, s. 364-365.

Açlık, Yeni Adam'ın "Kitaplar" kısmında da aynı başlık altında[134] imzasız olarak tanıtılmış; sade ve açık bir dille yazıldığı belirtilmiştir.

2.2.16. Refik Halit Karay

Okuru bağlamak amacıyla romanlarında vakalara önem veren[135] Refik Halit Karay'ın *Yezidin Kızı* adlı romanı, *Varlık*'ta "Yezidin Kızı İçin"[136] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilmiştir. Romanın olumlu ve olumsuz yönlerinin tartışıldığı yazıda eleştirmen, lisanı güzel ve pürüzsüz bulmuş; tabiat tasvirlerini beğenmiştir. Ancak karakter tahlilleriyle Yezidîler hakkında verilen bilgilerin eserin bünyesine yayılmadan bırakılmasını eleştirmiştir. Yazarın eleştirildiği bir başka nokta ise gereğinden fazla verildiği düşünülen tarihî ve coğrafî bilgilerdir. Bu bilgiler sebebiyle karakterlerin kukla gibi kaldığı, bu durumun karakterlerle alakalı olmak isteyen okuru olumsuz etkilediği değerlendirmesi yapılır.

2.2.17. Reşat Enis Aygen

Okura tesir eden bir anlatım kullanarak kaleme aldığı romanlarında toplumsal hayatın sadece kötü yönlerini işleyen[137] Reşat Enis Aygen'in bu dönemde değerlendirilen *Kanun Namına, Afrodit'in Buhurdanında Bir Kadın* ve *Gonk Vurdu* adlı romanlarındaki üslubun hemen hemen tüm yazılarda beğenildiği görülmektedir.

Yazarın ilk romanı olan *Kanun Namına, Servetifünun (Resimli Uyanış)*'da "Reşat Enis! Seni Tenkit Ediyorum!.."[138] başlığı altında Hasan Refik tarafından değerlendirilmiştir. Münekkit, beğenmediği romanda ahlaksızlık tezini işleyen yazarın, bu tezi iyi bir şekilde savunamadığını iddia eder. Önemli olayların sürekli

[134] İmzasız, "Açlık", **Yeni Adam**, Sayı 190, 19 Ağustos 1937, s. 14.
[135] Ahmet Kabaklı, "Refik Halid Karay (1888 – 1965)", **a.g.e.**, Cilt III, s. 781.
[136] Nahid Sırrı [Örik], "Yezid'in Kızı İçin", **Varlık**, Cilt IX, Sayı 150, 1 Ekim 1938, s. 176-177.
[137] İhsan Işık, "Aygen, Reşat Enis", **a.g.e.**, Cilt I, s. 264.
[138] Hasan Refik, "Reşat Enis! Seni Tenkit Ediyorum!..", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1859-174, 31 Mart 1932, s. 279, 287.

yağmurlu günlerde geçmesini teknik açıdan kusurlu sayar. Daha sonra roman kahramanlarını tahlil ederek karakterlerindeki tutarsızlıklar nedeniyle onları gerçekçi bulmaz, ikinci dereceden kahramanları da beğenmez. Romanda takdir edilen tek nokta ise yazarın üslubu olarak gösterilir.

Yazarın diğer romanı *Afrodit'in Buhurdanında Bir Kadın*, *Uyanış (Servetifünun)*'ta aynı başlık altında[139] "F. T. C." imzasıyla değerlendirilmiştir. Eleştirmene göre yazar, bu romanında diğer bütün romanlarında olduğu gibi realisttir. Fikirlerini okura doğrudan sunmaz, hadiseler içerisinde verir. Ayrıca romanın üslubu akıcıdır.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da "Bir Kitab, İki Düşünce. Hayat mı Bu!?" [140] başlığı altında, "Venüs Buhurdanında Kadın" alt başlığında Rahmi Yağız tarafından *Afrodit'in Buhurdanında Bir Kadın*'ın, yalnızca adının tahlil edilmesi dikkat çekicidir. Yazar; "Venüs", "Buhurdan" ve "Kadın" kelimelerinin müşterek halde kâinatın kendisini ifade ettiğini düşünmektedir.

Gonk Vurdu ise *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Reşat Enis Bey: Gonk Vurdu, Roman"[141] başlığı altında Hüseyin Cahit tarafından değerlendirilmiştir. Bir ahlak ve âdet romanı olarak nitelendirilen eserin beğenilen ve eksik görülen taraflarını sıralayan eleştirmene göre roman, dönemini başarılı bir şekilde yansıtmıştır. Bazı tabirlerin fazlalığına rağmen üslubu temiz ve samimidir, edebiyatımız açısından bir kazançtır. Kahramanların kişilikleri, yaşları hakkında yeterince bilgi verilmemesi de eksik tarafıdır. Ayrıca romanda bir sunîlik, hayalîlik ve yapaylık vardır. Sunîlik vakaların tertip noktasındaki eksikliğinden, hayalîlik kimi vakaların realiteye uymamasından, yapaylık ise bazı karakterlerin tutarsızlığından kaynaklanmaktadır.

---

[139] F. T. C., "Afrodit'in Buhurdanında Bir Kadın", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2195-510, 15 Eylül 1938, s. 260.
[140] Rahmi Yağız, "Bir Kitab, İki Düşünce. Hayat mı Bu!?", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2197-512, 29 Eylül 1938, s. 294.
[141] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Reşat Enis Bey: Gonk Vurdu, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 17, 15 Şubat 1934, s. 12-14.

2.2.18. Reşat Nuri Güntekin

Edebiyatımızın en önemli kalemlerinden biri olan Reşat Nuri, Birinci Dünya ve Kurtuluş savaşlarından sonra eserlerinin çoğunda millî konulara değinmesi sebebiyle memleket edebiyatı hareketinin kurucuları arasında sayılır.[142] Yazarın romanlarını nasıl kaleme aldığıyla ilgili yapılan bir söyleşi ile beraber *Gökyüzü, Çalıkuşu, Acımak, Yeşil Gece, Yaprak Dökümü, Eski Hastalık, Kızılcık Dalları* ve *Bir Kadın Düşmanı* adlı romanları dönemin birçok dergisinde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler, yazarın bugün olduğu gibi o dönemde de dikkatleri üzerine çektiğinin bir göstergesidir. Bununla beraber görüş bildirilen tüm romanların Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yazılmasına rağmen *Gökyüzü*'nün diğerlerine göre daha fazla değerlendirilmesi dikkat çekicidir.

Yeni Muhit'te Hikmet Feridun tarafından yapılan, yazarın romanlarını nasıl kaleme aldığıyla ilgili bir söyleşi, "Nasıl Yazıyorsunuz? Reşat Nuri Bey Anlatıyor."[143] başlığı altında yayımlanmıştır. Yazılarının bel kemiğini kimi zaman bir vakanın ancak çoğu zaman bir tipin oluşturduğu bilgisini veren yazar, eserinin ham maddesini aldıktan sonra hemen yazmaya başlamadığını, bir müddet beklediğini dile getirir. Bu süre zarfında da kafasındaki konuya bazı eklemeler veya konudan çıkarmalar yaptığını, konunun bazı yerlerini değiştirdiğini ifade eder. Romanın sonunu tayin etmeden yazmaya başlamadığını, ismini ise yayımlanmadan birkaç gün önce belirlediğini paylaşır.

Hakkında altı değerlendirme yazısı bulunan *Gökyüzü* hakkındaki ilk yazı, *Aydabir*'in "Yeni Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[144] yayımlanmıştır. Nurullah Ataç'ın kaleme aldığı bu değerlendirmede, romanın sürükleyiciliği çeşitli sırlar barındıran bir roman olmasına bağlanır. Başkahramanın tanıtıldığı ilk kırk beş sayfa başarılı bulunur fakat bazı olayların nedensiz bırakılışı anlamlandırılamaz. Bu

[142] Nihat Sami Banarlı, "Reşat Nuri Güntekin (1889 – 1956)", **a.g.e.**, Cilt II, s. 1209.
[143] Hikmet Feridun, "Nasıl Yazıyorsunuz? Reşat Nuri Bey Anlatıyor.", **Yeni Muhit**, Sayı 42, Nisan 1932, s. 4-5, 73.
[144] Nurullah Ataç, "Gökyüzü", Cilt II, Sayı 7, **Aydabir**, 1 Mart 1936, s. 68-69.

yönüyle romanın okuru tatmin etmeyeceği düşünülür. Önemsiz şeylerin uzunca anlatılması da romanda eleştirilen diğer bir husus olarak karşımıza çıkar.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Eserler ve Hadiseler" kısmında, "Gökyüzü"[145] başlığı altında roman, Agâh Sırrı Levent tarafından değerlendirilmiştir. Romanın içeriğine değinilen yazıda kaybolmaya yüz tutmuş Türk âdetlerine, gelenek ve göreneklerine yer vermesi olumlu karşılanır. Tasvirler başarılı bulunurken çok fazla dağınık tip olması eleştirilir.

Yarım Ay'da "Gökyüzü"[146] başlığı altında eserin konusu hakkında bilgi veren Sabih İzzet Alaçam, romanda II. Abdülhamit döneminden başlayarak sosyal ve siyasal gelişmelerin işlendiğini dile getirir. Burada bazı tarihsel şahsiyetlerin gerçeğe uygunluğunu sorgulayarak verilen birtakım hükümlerin yanlış olduğunu düşünür. Tekniği başarılı bulunup yazılış tarzı beğenilen romanda, yazarın diğer eserlerinde de görülen "ölüm havası"nın mevcut olduğu tespiti yapılır.

Uyanış (Servetifünun)'ta "Kitaplar arasında: Gökyüzü"[147] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan değerlendirmede, önce romanın konusuna değinilmiş; sadece sevgi temasının işlenmediği, toplumun önüne engel koyan vehimler, masallar, hurafeler, ruhlar gibi korkunç ve esrarlı kuvvetlerin de çekilip alındığı dile getirilmiştir. Farklı bir bakış açısının görüldüğü değerlendirmede gökyüzünün aslında insanın içyüzü olduğu belirtilmiş ve ancak önüne serdiği geniş yol sayesinde bireylerin aydınlığa çıkılabileceği düşünülmüştür. Roman, teknik ve kahramanların gerçekliğe uygunluğu açılarından beğenilmiştir.

Alkım'ın "Biblioğrafya" kısmında, "Gökyüzü"[148] başlığı altında eser, Pınarlıgil tarafından incelenmiş; bu romanıyla yazarın, dönemin en büyük romancısı olduğu iddia edilmiştir. Konusu ilgi uyandırıcı bulunan romanın tekniği, üslubu, tasvir ve tahlilleri beğenilmiştir.

---

[145] Agâh Sırrı Levend, "Gökyüzü", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 39, Mart 1936, s. 127-129.
[146] Sabih İzzet Alaçam, "Gökyüzü", **Yarım Ay**, Sayı 29, 15 Nisan 1936, s. 26-27.
[147] İmzasız, "Kitaplar Arasında: Gökyüzü", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXX-XVI, Sayı 2092-407, 24 Eylül 1936, s. 286.
[148] Pınarlıgil, "Gökyüzü", **Alkım**, Sayı 11-12, 15 Kasım 1937, s. 19-20.

Romanın incelendiği diğer bir yazı, *Yücel*'de "Gökyüzü"[149] başlığı altında Sabiha Özsoy tarafından kaleme alınmış ve adı geçen yazılardan farklı olarak roman tamamen olumsuz bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Yazarın diğer eserleriyle kıyaslanan roman, teknik açıdan zayıf bulunmuştur. Boş itikatlardan sıyrılmış bir tip olarak tanıtılan genç kızın sonradan, birdenbire bu türden inanışlara saplanması, "okunmak" neticesinde bir anda iyileşmesi örnek gösterilerek bu durum anlamlandırılamamıştır. Tavandaki yarıktan gelen kelimelerin gökyüzüne bağlaması ve romanın adını buradan alması da abes bulunmuş, romandaki mesajın net olmadığı savunulmuştur.

Çalıkuşu'yla ilgili yayımlanan üç yazıdan ikisi, romanın yeni harflerle yapılan basımıyla alakalıdır. Bu değerlendirmelerden ilki, *Uyanış (Servetifünun)*'ta "Çalıkuşu Romanı Yeniden Basıldı"[150] başlığı altında Feridun Timur tarafından kaleme alınmıştır. Münekkit, romanın ilk yayımlandığında dil ve söyleyiş sadeliğiyle çığır açtığını, bugün dilinde hafif de olsa eksiklik sezildiğini dile getirerek bir karşılaştırma yapar.

Diğeriyse *Yücel*'de "Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler"[151] başlığı altında imzasız olarak yayımlanmıştır. Karakterleri üzerine yoğunlaşılan romandaki tüm karakterlerin bu yeni basımda tekrar yorumlandığı ve eskisinden çok daha kuvvetli bir eserin meydana getirildiği değerlendirmesi yapılır.

Aynı derginin "15 Yılda Yaratılan 15 Eser" kısmında, "Çalı Kuşu"[152] başlığı altında roman, imzasız olarak kısaca değerlendirilmiş; konusunu hayattan aldığı ve sade bir dille yazıldığı dile getirilmiştir. Bu romanla yazarın sonradan yazdığı tüm romanları karşılaştıran eleştirmen, *Çalıkuşu*'nun henüz aşılamadığını iddia etmiştir.

Yazarın hakkında iki yazı yayımlanan romanı *Acımak* ile ilgili değerlendirmeden biri, *Millî Mecmua*'nın "Tahlil ve Tenkit" kısmında, aynı başlık

[149] Sabiha Özsoy, "Gökyüzü", **Yücel**, Cilt V, Sayı 30, Ağustos 1937, s. 227-228.
[150] Feridun Timur, "Çalıkuşu Romanı Yeniden Basıldı", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXVII-XIII, Sayı 2017-332, 18 Nisan 1935, s. 326-327.
[151] İmzasız, "Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 33, İkinciteşrin 1937, s. 141.
[152] İmzasız, "Çalı Kuşu", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 163.

altında[153] Sabih İzzet tarafından kaleme alınmıştır. Eleştirmen, yazarın romanlarındaki konuların öğretmen zümresinin tekelinde olmasını, kahramanların da bu zümreden almasını eleştirmiştir.

Böyle bir önyargıyla esere yaklaştığını söyleyen münekkit, romanın kıssadan hisse ilkesiyle yazıldığını, "kendisine acınmayan acımaz" ve "kendisine acınan acır" muhtevalı iki kısımdan oluştuğunu belirtir. İlk kısımdaki iddianın sebeplerinin gösterilmemesini teknik bir hata olarak ortaya koyar. İkinci kısmın ise kıssanın ispatına yönelik olduğunu, eserin iskeletinin ikinci kısımda kurulduğunu ifade eder. Ayrıca ikinci kısımda gördüğü teknik hataları sıralar. Buna göre birinci kısımda tanıtılan Muallim Zehra Hanım psikopattır. İkinci kısımda karşımıza çıkan babası da psikopattır. Sabih İzzet'e göre bu psikopatlık sanki veraset kanununun hatırı için kabul edilmiş, kahramanı ahmak mevkisine düşürmüştür. Başka bir yerde adı geçen Mürşit Efendi, memurdur. Ailesinin geçimini sağlamak için hırsızlık yapmıştır. Bir memurun hırsızlık yapabileceğini normal karşılayan eleştirmen, hırsızlığın aile saadeti gibi mukaddes bir kavrama dayandırılmasına itiraz eder.

Hayat'ın "Edebiyat Senesi"[154] başlığı altında Nahit Sırrı'nın, *Acımak*'ın roman olarak başladığı halde büyük hikâye kalıbına girdiğini, bu sebeple de son şeklini bulamadığını savunduğu görülmektedir.

Aynı dergide yazarın bir diğer romanı olan *Yeşil Gece*, "Yeşil Gece Hakkında"[155] başlığı altında yine Nahit Sırrı tarafından değerlendirilir. Yazıda romanla geçmişe dair karanlıkta kalmış noktaların aydınlatıldığı, birkaç asırlık mazi ile mazideki felaketlerin sebeplerinin kavrandığı dile getirilir. Daha sonra romanın başkahramanı Şahin Efendi üzerinde yoğunlaşan eleştirmene göre o, yazar tarafından canlı bir şekilde tasvir edilmiş; cehaletle savaşı birkaç asrı birden aydınlatmıştır.

Fikirler'in "Yarım Ayın Neşriyatı Arasında" kısmında, "Yeşil Gece"[156] başlığı altında ise roman, imzasız olarak tanıtılmış; romanın kitap halinde basıldığı

[153] Sabih İzzet [Alaçam], "Acımak", **Millî Mecmua**, Cilt XI, Sayı 115, 1 Mart 1929, s. 10-12.
[154] Nahit Sırrı [Örik], "Edebiyat Senesi", **Hayat**, Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 6-7.
[155] Nahit Sırrı [Örik], "Yeşil Gece Hakkında", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 102, 8 Teşrinievvel 1928, s. 7-8.
[156] İmzasız, "Yeşil Gece", **Fikirler**, Cilt II, Sayı 26, 15 Eylül 1928, s. 16.

bilgisi verilmiştir. Roman; teknik, tahlil ve tasvir açılarından başarılı bulunarak eserin birinci kısmının kısa tutulması tek kusuru olarak sayılmıştır.

Yazarın önemli romanlarından biri olan *Yaprak Dökümü*, *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'da aynı başlık altında[157] Muvaffak Naci tarafından değerlendirilmiştir. Edebî verim açısından hem romantizm hem de realizm sahasında edebiyatımızdaki en başarılı ismin Reşat Nuri olduğunu iddia eden eleştirmen, edebiyatımızı küçümseyenlere bu kitabı okumalarını tavsiye eder. Romanda diğer romanlarından farklı olarak yazarın toplumsal bir yaraya dokunduğunu işaret eder, tezin ispatı noktasında ortaya koyulan vakaların her birinin farklı bir millî bir yaraya dokunuşuna dikkat çeker. Ailede görülen "El âlem ne der?" hâkim düşüncesini, işsizliğin bir sonucu olan kahvehane kültürünü ve sefaletin ahlak üzerindeki etkisini buna örnek olarak gösterir. Romanın içeriğini genel olarak beğenerek üslubu ile tahlillerindeki başarıdan dolayı yazarı takdir eder.

Yazarın ilk defa *Yedigün*'de tefrika edilen romanı *Eski Hastalık*[158], *Ülkü*'nün "Kitaplar ve Mecmualar" kısmında, "Reşat Nuri Güntekin, Eski Hastalık (Roman)"[159] başlığı altında Fevziye Abdullah tarafından değerlendirilmiştir. Bu romanla yazarın diğer romanlarını karşılaştıran eleştirmen, Reşat Nuri'nin ilk eserlerinde romantik olduğu, bu romanıyla birlikte realizme kaydığı tespitini yapar. Roman; teknik, tasvir ve lisan açılarından başarılı bulunur.

Kızılcık Dalları, *Yeni Muhit*'in "Tenkit" kısmında, aynı başlık altında[160] "A. C." imzasıyla değerlendirilmiştir. Diğerleri gibi realist bir tarzda yazıldığı bildirilen roman, belirgin bir kahraman barındırmaması ve tüm doğallığıyla halk dilini yansıtması bakımından onlardan ayrılmıştır.

---

[157] Muvaffak Naci, "Yaprak Dökümü", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt, LXVII-III, Sayı 1760-75, 8 Mayıs 1930, s. 358-359.
[158] Romanının tefrika edileceği haberi için bkz.: İmzasız, "Reşat Nurinin Yeni Romanı: 'Eski Hastalık", **Yedigün**, Cil VIII, Sayı 178, 23 Birincikanun 1936, s. 9.
[159] Fevziye Abdullah, "Reşat Nuri Güntekin, Eski Hastalık (Roman)", **Ülkü**, Cilt XII, Sayı 71, İkincikanun 1939, s. 466-472.
[160] A. C., "Kızılcık Dallar", **Yeni Muhit**, Sayı 44, Haziran 1932, s.16.

Bir Kadın Düşmanı ise *Hayat*'tın "Kitâbiyat" kısmında, "Bir Kadın Düşmanı"[161] başlığı altında Hikmet Şevki tarafından değerlendirilmiştir. Romanda ruhî meselelerin çeşitli vakalar ışığında tahlil edildiği bilgisi verilir. Eleştirmene göre yazarın en büyük başarısı, okunurken tebessüm ettiren vakaların tahlil edildiğinde üzerine düşünülmeye değer şeyler olmasından kaynaklanmaktadır.

Aynı derginin "Tenkit" kısmında, "Reşat Nuri Bey'in Romanları"[162] başlığı altında Hikmet Şevki'nin *Çalıkuşu, Acımak, Yaprak Dökümü* ve *Yeşil Gece* adlı romanların tümünü ayrıca değerlendirdiği görülmektedir. Yazıda *Çalıkuşu* ile diğer üç roman, yazılış amaçları noktasında karşılaştırılmış ve *Çalıkuşu* diğerlerinden ayrılmıştır. Münekkide göre romanın biraz hırçın ve şımarık, sevimli bir tip olan başkahramanı Feride, yazarın hemen her romanında karşımıza çıkmaktadır. Fakat merkezine bir tez alan son üç romanında onu bulmak mümkün değildir.

Hikmet Şevki, incelediği diğer romanlardan *Acımak*'ta, yaşatılan taşra hayatını gerçekçi bulur ve bilen insanlara yabancı gelmeyeceğini savunur. *Yaprak Dökümü*'nde bazı bölümlerin ihmal edilerek meseleleri aydınlatacak ayrıntıların yer almadığını, bu sebeple de romanın çabuk bitirilmiş hissi verdiği kanaatindedir. Bu sebeple romanı teknik açıdan kusurlu bulur. "İnkılâp, bir günde bitmez." teziyle yazılan ve medrese – maarif mücadelesini ele alan *Yeşil Gece*'yi ise tez itibariyle üç roman arasında en mühimi sayar. Fakat mücadeleyi bilmeyen okurlar için bu sahnelerin sıkıcı olabileceğini düşünür.

2.2.19. Sabahattin Ali

Roman ve hikâyelerindeki konularını genellikle Anadolu'dan alan[163] Sabahattin Ali, pek çok türde eser kaleme almasına rağmen asıl başarısını roman sahasında kazanmıştır. Romanlarından *Kuyucaklı Yusuf* hakkında beş, *İçimizdeki Şeytan* hakkında yayımlanan dokuz yazıyla yazarın, dönemin bazı dergilerinde

[161] Hikmet Şevki, "Bir Kadın Düşmanı", **Hayat**, Cilt II, Sayı 31, 30 Haziran 1927, s. 20.
[162] Hikmet Şevki, "Reşat Nuri Bey'in Romanları", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 138, 1 Eylül 1929, s. 14-16.
[163] Ahmet Kabaklı, "Sabahattin Ali (1907 – 1948)", **a.g.e.**, Cilt III, s. 695.

değerlendirildiği görülmektedir. Her iki romanın tüm değerlendirmelerde edebî ancak *İçimizdeki Şeytan*'ın sadece *Bozkurt*'ta ideolojik açıdan değerlendirildiği görülmektedir. Ayrıca *Ülkü, Varlık* ve *Yeni Adam*'da yer alan değerlendirmelerde *Kuyucaklı Yusuf"*un başkahramanının yazar tarafından kollandığına dair tespit dikkat çekicidir.

Kuyucaklı Yusuf ile ilgili yapılan ilk değerlendirme, *Yeni Adam*'da aynı başlık altında[164] Hüsamettin Bozok tarafından kaleme alınmıştır. Öncelikle geneli üzerine görüş beyan edilen roman, "bir kavga ve hiciv romanı" şeklinde nitelendirilmiştir. Romana yazarın savaş hakkındaki görüşlerinin de yansıdığını düşünen münekkide göre Sabahattin Ali, romanı masa başında yazmamış; uzun yıllar halkın sevinç ve kederlerine şahit olmuştur. Her ne kadar hayalî unsurlar içerse de realizme uygun olarak eserde, dönemin Anadolu'su gerçekçi bir şekilde yansıtılmıştır. Daha sonra romanın başkahramanı üzerine yoğunlaşan Hüsamettin Bozok, yazarın Yusuf'un bir evlat gibi üzerine titrediğini söyler. Yusuf'la diğer karakterlerin kuvvetle yaşatıldığını belirterek değerlendirmesini şöyle bitirir:

> "Romanın ilk faslı, ikinci kısmın altıncı faslındaki köy düğünü, Selahattin Bey'in ölümü muharririn ifade kudretini ve ustalığını tasdik ettirmeğe kâfidir. Şimdiye kadar Sabahattin Ali'yi küçük hikâyede bir üstat olarak anıyorduk. 'Kuyucaklı Yusuf'u okuduktan sonra onun, aynı zamanda, eşsiz bir romancı olduğuna da inanıyoruz."

Roman hakkında, *Uyanış (Servetifünun)*'ta "Kuyucaklı Yusuf"[165] başlığı altında Gavsi Halit Ozansoy tarafından yapılan değerlendirmede güçlü bir sanatkâr olduğu iddiasında bulunulan yazarın, gözlem gücüne dikkat çekilir. Romanın, perişan Anadolu taşrasının gözler önüne serilmesiyle hedefine ulaştığını düşünülür. Eserdeki tasvirler canlı bulunur. Daha sonra tekniğiyle stiline değinilen roman, bu noktada başarılı bulunmaz. Önemli kahramanlardan Yusuf ile Muazzez'de görülen çelişkili davranışların sebeplerinin yeterince açıklanamaması, romanı uzatmak için

[164] Hüsamettin Bozok, "Kuyucaklı Yusuf", **Yeni Adam**, Sayı 168, 18 Mart 1937, s. 13, 19.
[165] Gavsi Halid Ozansoy, "Kuyucaklı Yusuf", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2123-438, 29 Nisan 1937, s. 355. ; Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2124- 439, 6 Mayıs 1937, s. 373. ; Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2125-440, 13 Mayıs 1937, s. 388.

yapıldığı düşünülen vaka kalabalıklığı, üslup orijinalliğinin bulunmaması, iddia edilen başarısızlığa örnek olarak gösterilir.

Varlık'ta "Kuyucaklı Yusuf, Bir Kitap Hakkında İki Tahlil"[166] başlığı altında hem Nahit Sırrı'nın hem de Yaşar Nabi'nin değerlendirmelerine yer verilir. Romanın üslubu üzerine yoğunlaşan Nahit Sırrı, dilini şiirsel ve sürükleyici bulur. Fakat romanda teknik açıdan dikkatsizlik ile ihmallerin olduğuna dikkat çeker. Nahit Sırrı da yazarın Yusuf'u pek fazla sevdiğini ve kolladığını ifade eder.

Aynı şekilde yazarın Yusuf'u kolladığını dillendiren Yaşar Nabi de eseri, orijinal bir memleket romanı olarak sayar. Ona göre romanın merkezinde Yusuf'un hayatı, çevresine çizilecek dairede ise Edremit'in genel durumu anlatılmıştır. Romanın asıl kıymeti ise buradan, yani Edremit'in Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki dönemlerinin gözler önüne serilmesinden gelmektedir. Ayrıca tasvirler canlı, teknik başarılı, üslup da süssüz ve doğal bulunur. Dil hataları, bazı şahısların sunîliği kusurlu taraflar olarak sıralanır.

Yücel'de "Kuyucaklı Yusuf"[167] başlığı altında Muhtar Körükçü, eseri millî romanın başlangıcı saymıştır. Bunu, eserin âdetlerimizi ve hayat görüşümüzü barındırmasına, kahramanlarının bizden olmasına dayandırmıştır. Ona göre konusu basit olan romanın kıymetini, konunun anlatılışı ortaya koyar; en başarılı noktası ise psikolojik tahlillerdedir. Değerlendirmenin sonunda ise yeni neslin roman üretemediğini iddia edenlere bu roman örnek gösterilerek yanıldıkları söylenir.

Sabahattin Ali'nin diğer romanı *İçimizdeki Şeytan*, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Kitaplar – Mecmualar – Gazeteler" kısmında, aynı başlık altında[168] Dr. Burhan Batıman tarafından değerlendirilmiştir. Eleştirmen, bu romanın dünya edebiyatını incelemiş olan bir okura, Goethe'nin *Faust*'unu hatırlatacağını düşünür. Bu iddiasını her iki eserde de insanın içindeki "iyi" ve "kötü" dualisminin çarpışmasına

[166] Nahid Sırrı [Örik], Yaşar Nabi [Nayır], "Kuyucaklı Yusuf, Bir Kitap Hakkında İki Tahlil", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 93, 15 Mayıs 1937, s. 328-329. (Nahit Sırrı'ya ait aynı değerlendirme yazısı için ayrıca bkz.: Nahid Sırrı [Örik], "Kuyucaklı Yusuf", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 50, Nisan 1937, s. 150-152.)
[167] M.[uhtar] M. K.[örükçü], "Kuyucaklı Yusuf", **Yücel**, Cilt V, Sayı 28, Haziran 1937, s. 150-151.
[168] Burhan Batıman, "İçimizdeki Şeytan", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IX, Sayı 86, Şubat 1940, s. 96-98.

dayandırır. Aradaki farkın ise Faust'a kuvvet ve güç veren dualismin roman kahramanlarından Ömer'i felakete sürüklemesi olduğunu ifade eder. Münekkide göre bu karakterle okura aynı tehlikelere maruz kalan binlerce Ömer hatırlatılmaktadır.

Yazının devamında "sanatkârane" olarak nitelenen romanın üslubu güzel ve akıcı, karakterleri zengin ve derin, tasvirleri realiteye yakın bulunur. Memleket yarasının irdelendiği bu tarz romanların sadece sanat kaygısıyla okunmasının lüks sayılacağı düşüncesi paylaşılır.

Roman, *Servetifünun (Uyanış)*'un "Vitrin" kısmında, "Gecikmiş Tahlil: İçimizdeki Şeytan, Roman, Yazan: Sabahattin Âli"[169] başlığı altında Cavit Yamaç tarafından değerlendirilmiştir. Yazarın realist romandan sonra, bu eserle psikolojik ve satirik romanı denediğini söyleyerek değerlendirmesine başlayan eleştirmen, eserde iyi insanların bağrına yapışmış parazit ve şarlatanların gösterildiğini, cemiyetin minyatürleştirildiğini belirtir. Romanın on dört, on beş roman oluşturacak kadar aksiyon barındırdığı, bu sebeple yazarın roman üzerinde çok çalıştığı kanaati taşınır. Ancak romanın özünü geçmişten gelen aşk hastalığı oluşturduğundan dolayı, roman karakterlerinden Macide'nin taşra hayatının anlatılışı gereksiz bulunur. Değerlendirme tamamlandıktan sonra, bu romanın Sabahattin Ali'nin gelecekte başarılı olabileceği tiyatro türünü müjdelediği kanaati paylaşılır.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "İçimizdeki Şeytan. Yazan: Sabahattin Ali"[170] başlığı altında yer alan imzasız değerlendirmede yazarın ümitleri arttıran bir başarı ile yeni bir roman yazdığı dile getirilir ve bu başarının devam etmesi temenni edilir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "İçimizdeki Şeytan"[171] başlığı altında eser, Şahap Sıtkı tarafından daha çok teknik açıdan değerlendirilmiştir. Münekkit, Ömer'in tüm kötülükleri şeytanın emriyle yapmasını gerçekçi bulmaz. Diğer

[169] Cavit Yamaç, "Gecikmiş Tahlil: İçimizdeki Şeytan, Roman, Yazan: Sabahattin Âli", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2292, 25 Temmuz 1940, s. 123.
[170] İmzasız, "İçimizdeki Şeytan. Yazan: Sabahattin Ali", **Fikir Hareketleri**, Cilt XIII, Sayı 331, 24 Şubat 1940, s. 297-299.
[171] Şahap Sıtkı, "İçimizdeki Şeytan", **Varlık**, Cilt X, Sayı 167, 15 Nisan 1940, s. 589-590.

kahramanların da Ömer gibi düşündüklerinin gözlemlenmesiyle sanki tüm kahramanların içinde şeytan olduğu eleştirisini getirir. Teknik hatalar barındırmasına rağmen romanı kuvvetli, üslubu sürükleyici, lisanı hatasız bulur. Mekânların mahallî renklerle güzel bir şekilde canlandırıldığı, psikolojik tahlillerin ise başarılı bir şekilde yapıldığı kanaatini paylaşır.

Ülkü'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Yenilerden Bir Roman"[172] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilen romanın öncelikle özeti verilmiştir. Tanınmış birtakım kişileri aşağılayan, küçülten bazı pasajlarından ötürü roman eleştirilmiştir. Bunun yanında yazarın Ömer karakteriyle kendini tasvir ettiğini düşünen Nahit Sırrı, onun ve diğer karakterlerin uzun uzadıya konuşmasını, düşünce ve duyguların çok uzun anlatılmasını hoş karşılamaz. Bu durumun okuru yorduğunu belirtilerek genel olarak romanı eleştirir.

İnanç'ta da romanın genel itibariyle eleştirildiğini görmekteyiz. "İçimizdeki Şeytan, Sabahaddin Âli'nin Son Eseri"[173] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilen romanda, "sözde münevverler"in canlandırıldığı dile getirilir. Münekkit, garip bir şekilde başlanıp bitirildiğini düşündüğü eseri oldukça uzun bulur. Adını, normal hisleriyle sapık fikirlerine hâkim olamayan bir karakterden aldığı bilgisini verip sorunun kaynağı olarak parayı işaret eder. Romandaki aşk sahnelerini gereksiz, ruh tahlillerini sıkıcı bulur, sadece Beyazıt kahvehanelerindeki münevver geçinen karakterlerin canlı bir şekilde çizildiğini belirterek bu kısmı beğenir. Sabahattin Ali'nin küçük hikâyeye dönmesi gerektiğini tavsiye eder.

Romanın geneline olumsuz eleştiri getiren bir diğer yazı, *Çığır*'da "İçimizdeki Şeytan"[174] başlığı altında imzasız olarak yayımlanmıştır. En başta hikâye edilişi ve lisanı güzel olan bir romanın okurda neden bir etki bırakmadığı sorusu sorulmuş; sebebi eserin "karaktersizliği"ne bağlanmış ve bu karaktersizlik roman kahramanları üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. En önemli ve bakir bir tip olarak işlenmeye çalışılan Macide'nin ilk gördüğü erkekle birlikte olması bu iddiaya örnek

[172] Nahid Sırrı [Örik], "Yenilerden Bir Roman", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 84-85.
[173] İmzasız, "İçimizdeki Şeytan, Sabahaddin Âli'nin Son Eseri", **İnanç**, Cilt I, Sayı 3, Mart 1940, s. 27, 37.
[174] İmzasız, "İçimizdeki Şeytan", **Çığır**, Cilt IX, Sayı 92, Temmuz 1940, s. 28-31.

olarak gösterilmiştir. Romanın diğer karakterlerinin ise içlerinin boş olduğu savunulmuştur. Tezli bir roman olarak görülen eserin barındırdığı küfürler ve kahramanların gereğinden fazla yaptığı monologlar da kusur sayılmıştır.

Bozkurt'un "Kitaplar" kısmında, "İçimizdeki Şeytan; İyi Bir Kabiliyet, Kötü Bir Fikir Hizmetinde"[175] başlığı altında R. Oğuz Türkkan tarafından yapılan değerlendirmede, romanın çok kuvvetli bir ruh tahliline dayandığı; eserde ruhun en gizli, karanlık köşelerine kadar girildiği; Ömer'in realist ve berrak görüşlü bir kalemle işlendiği düşüncesi paylaşılır. Yazar, ileride çok kıymet alacak bir romancı olarak görülür. Fakat romanın kötü ve zararlı bir fikre hizmet ettiği kanaatinde olan eleştirmene göre yazar, Türkçülüğü savunan karakterler aracılığıyla dolaylı olarak Türkçülük fikrini hicveder. Buna, milliyetçiliği savunan kahramanların en gülünç ve iğrenç tasvir edilen tipler oluşu delil gösterilir. Yazarın realizm kaygısıyla eserde septisizme vardığı savunulur. Savundukları fikir ve ülkülerinde samimi olmayan karakterlerin Türkçülük karşıtı fikirleri beğenilmez.

Dergide yer alan başka bir değerlendirme, "İçimizdeki Şeytanlar – Yazan: Atsız"[176] başlığı altında ve "Kitaplar" kısmında, "R. O. T." imzasıyla yayımlanır. Romanda Türkçülüğe hücum edildiği, Sabahattin Ali'nin de Türkçülüğe olan kininin bu romanla ortaya çıktığı dile getirilir.

2.2.20. Sadri Ertem

Edebiyatımızın önemli Toplumcu – Gerçekçi yazarlarından[177] bir diğeri olan Sadri Ertem'in romancılığı hakkındaki genel bir değerlendirmeyle *Çıkrıklar Durunca*, *Düşkünler* ve *Bir Varmış Bir Yokmuş* adlı romanları hakkındaki incelemeler, çalışmamıza kaynak olan dönem dergilerinde yer almıştır.

[175] R. Oğuz Türkkan, "İçimizdeki Şeytan; İyi Bir Kabiliyet, Kötü Bir Fikir Hizmetinde", **Bozkurt**, Sayı 3, Mayıs 1940, s. 84-88.
[176] R. O.[ğuz] T.[ürkkan], "İçimizdeki Şeytanlar – Yazan: Atsız", **Bozkurt**, Sayı 5, Ağustos 1940, s. 125.
[177] "Çıkrıklar Durunca", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, s. 174.

Romancılığını, *Varlık*'ta "Sadri Ertem"[178] başlığı altında değerlendiren Nahit Sırrı'ya göre Sadri Ertem'in en büyük vasfı fertleri değil toplumu kahraman olarak seçmesi ve tahlil etmesidir. Ondan önce edebiyatımızda bu tarz romanların örneği pek yoktu. Daha sonra münekkit, yazarın olumsuz tarafı olarak üslubunu göstermiş; eserlerinin özensizce kaleme alındığı hissi vermesini eleştirmiştir.

Her üç roman, *Yedigün*'ün "Edebiyatçılarımızı Tanıyalım" kısmında, "Sadri Ertem"[179] başlığı altında Behçet Yazar tarafından sosyal ve satirik romanın en başarılı örnekleri olarak sayılmıştır.

Hakkında beş değerlendirme bulunan *Çıkrıklar Durunca*, ilk olarak *Resimli Şark*'ta, aynı başlık altında[180] İlhami Bekir tarafından değerlendirilmiştir. Romanın en önemli tarafının kişiyi değil cemiyeti anlatması olduğunu düşünen münekkit, bu konuda Nahit Sırrı ile aynı düşünceyi paylaşmaktadır. Ayrıca İlhami Bekir, yazarın toplumsal olayların sebeplerini ortaya koyarak objektif bir şekilde anlatmasını takdir eder. Romanda köy ile köylü psikolojisinin aktarılmasını başarılı bulur.

Aynı dergide "Sadri Etemin İlk Romanı"[181] başlığı altında Bülent Nebil tarafından kaleme alınan yazıda, Sadri Ertem'in daha ilk romanı olduğu hatırlatılarak romanda pek çok kusurun olabileceği dile getirilir. Kahramanların kukla gibi kalışı kusurlardan biri olarak gösterilir ancak hoş karşılanması istenir. Köylüden ve köylü psikolojisinden bahseden bu romanın aydın kesme hitap ettiği bilgisi verilir.

Roman, *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'da "Çıkrıklar Durunca"[182] başlığı altında Hasan Refik tarafından da değerlendirilmiştir. Konusu, yazılış tarzı ve ifadesindeki çekicilikle bugüne kadar eşine rastlanmayan, samimi bir eser olarak görülen romandaki romantik ve realist, uzun ve derin tasvirler beğenilir. Romanın en değerli tarafı olarak ruhî tahlillerin yapıldığı kısımlar gösterilirken çiftlik hayatı ile ikinci derece kahramanlardan bahsedilen kısımların gereksiz yere uzatılması

[178] Nahit Sırrı [Örik], "Sadri Ertem", **Varlık**, Cilt V, Sayı 111, 15 Şubat 1938, s. 610.
[179] M.[ehmet] Behçet Yazar, "Sadri Ertem", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 390, 27 Ağustos 1940, s. 11.
[180] İlhami Bekir, "Çıkrıklar Durunca", **Resimli Şark**, Sayı 6, Haziran 1931, s. 39-40.
[181] Bülent Nebil, "Sadri Etemin İlk Romanı", **Resimli Şark**, Sayı 7, Temmuz 1931, s. 42-44.
[182] Hasan Refik, "Çıkrıklar Durunca", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXX-VI, Sayı 1818-123, 18 Haziran 1931, s. 34-35.

eleştirilen taraflar olarak gösterilir. Buraların uzun tutulmasının nedeni olarak yazarın kitaba biraz kalınlık vermek istediği düşüncesi paylaşılır.

Taşpınar'da "Edebiyatımıza Bir Bakış"[183] başlığı altında Eflâtun Cem ile yapılan bir söyleşide kendisine sorulan sorunun cevabı mahiyetinde en beğendiği romanının *Çıkrıklar Durunca* olduğunu söyleyen Sadri Ertem, romanda hayatın safha safha gösterilmesini, olayların ise geleneksel usuller ve ruhî etkenlerle değil maddiyatçı anlayışla tasvir ve tahlil edilmesini beğendiğini ifade etmiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nda "On Yıllık Edebiyat"[184] başlığı altında Cumhuriyet'in ilk on yılındaki edebî gelişmeleri değerlendiren İlhami Bekir, *Çıkrıklar Durunca*'ya da değinerek romanın eski rejimi konu edindiği ve tezli bir roman olduğu bilgisini vermiştir.

Bir Varmış Bir Yokmuş hakkında ise üç yazı bulunmaktadır. Tüm yazılarda romanda Türk tarihinin anlatılmasına dikkat çekildiği görülmektedir. Bunlardan biri, aynı derginin "Kitaplar Arasında" kısmında, "Bir Varmış Bir Yokmuş"[185] başlığı altında M. Müeyyet imzasıyla yayımlanmıştır. "Yüz senelik hayatın muhtelif köşe başlarından alınmış pozlardan mürekkep bir albüm" şeklinde hazırlandığı dile getirilen roman, sürükleyici bulunur ancak bir anda bitirilmesi eleştirilir.

Eser, *Yedigün*'de "Bir Varmış, Bir Yokmuş"[186] başlığı altında Sedat Simavi tarafından değerlendirilmiştir. Bir asırlık Türk tarihinin anlatıldığı bilgisi verilen romanın tekniği sürükleyici, üslubu akıcı bulunmuştur.

Servetifünun (Uyanış)'da "Bir Varmış Bir Yokmuş"[187] başlığı altında Münir Süleyman tarafından değerlendirilen eserin memleketin geçirdiği felaketleri anlatan

[183] Eflâtun Cem [Güney], "Edebiyatımıza Bir Bakış", **Taşpınar**, Cilt I, Sayı 4, 19 Şubat 1933, s. 66-73.
[184] İlhami Bekir, "On Yıllık Edebiyat", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 11-14, Teşrinievvel 1933, s. 1125-1129.
[185] M. Müeyyet, "Kitaplar Arasında", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 18, Şubat 1934, s. 1382-1386.
[186] Sedat Simavi, "Bir Varmış, Bir Yokmuş", **Yedigün**, Cilt II, Sayı 41, 20 Birincikanun 1933, s. 5.
[187] Münir Süleyman [Çapan], "Bir Varmış Bir Yokmuş", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1958-273, 1 Mart 1934, s. 210, 223.

millî ve siyasî bir roman olduğu bilgisi verilir. Romandaki sade üslupla manzaraların tasnifini överek bazı teknik hataları eleştiren münekkit, romanı genel olarak beğenir.

Yazarın bir diğer romanı *Düşkünler* ise *Gündüz*'de aynı başlık altında[188] imzasız, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Yeni Eserler" kısmında, "Düşkünler Roman"[189] başlığı altında "N. S. C." imzasıyla tanıtılmıştır. Her iki yazıda da romandaki karakterler üzerine yoğunlaşılarak canlı bir şekilde çizildiği belirtilmiştir.

2.2.21. Samipaşazâde Sezai

Tanzimat Dönemi'nin ünlü yazarlarından Samipaşazâde Sezai'nin en önemli romanı olan *Sergüzeşt*[190] hakkındaki tek yazının, *Uyanış (Servetifünun)*'ta "Sergüzeşt'i Okurken"[191] başlığı altında Halit Fahri Ozansoy tarafından kaleme alındığı görülmektedir. Eserin başkahramanı olan Dilber'i korkutan baykuş sesinin, yazarın çocukluk yıllarından kalma baykuş korkusunun yansıması, buna paralel olarak da romanın hayatın bir parçası olduğu düşüncesi paylaşılır. Ayrıca Halit Fahri, romanı ilk kez çocukluk yıllarında okuduğunu, tekrar okuduğunda çocukluk yıllarında döndüğünü dile getirir.

2.2.22. Suat Derviş

Kırk beş yıllık yazarlık serüveni olmasına rağmen Türk edebiyatında hak ettiği iltifatı göremeyen[192] Suat Derviş'in *Gönül Gibi*, *Beni mi* ve *Hiç* adlı romanları ile ilgili çeşitli yazılar dönem dergilerinde yer bulmuştur.

---

[188] İmzasız, "Düşkünler", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 6, 15 Eylül 1936, s. 185.
[189] N. S. C., "Düşkünler Roman", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 42, Haziran 1936, s. 335-336.
[190] Ahmet Kabaklı, "Samipaşazade Sezai (1859 – 1936)", **a.g.e.**, Cilt III, s. 177.
[191] Halid Fahri Ozansoy, "Sergüzeşt'i Okurken", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXIX-XV, Sayı 2072-387, 7 Mayıs 1936, s. 371.
[192] Meral Sema Uzun, **"Romancı Yönüyle Suat Derviş"**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Haziran 2001, s. 20.

Gönül Gibi, *Hayat*'ta aynı başlık altında[193] Hikmet Şevki tarafından değerlendirilmiş; vakaya önem verilmediği düşünülen romanın anlatım ve tasvir tarzı bakımından yeni olduğu düşünülmüştür.

Aynı derginin "Hafta İçinde" kısmında, "Yeni Kitaplardan"[194] başlığı altında imzasız olarak tanıtılan romanda, yazarın kahramanları kadın gözüyle gördüğü ve kalbiyle duyduğu belirtildikten sonra romanın, kadın kahramanının ağzından yazdığı bilgisi verilmiştir.

Yazarın diğer romanı *Beni mi?*, *Servetifünun*'un "Yeni Eserler" kısmında, aynı başlık altında[195] Halit Fahri Ozansoy tarafından değerlendirilmiştir. Eleştirmen, iki yüz sayfaya yaklaşan ve son kısmında dokuz küçük hikâyeye yer verilen eserin, romandan ziyade uzun hikâyeye benzediğini düşünmektedir. Mevzusunu sade bulduğu romandaki kahramanların ruh tahlillerinin karanlıkta kaldığını savunur, tekniğini beğenmez. Çünkü tekniğin romanda yer verilen iki ideal tipin tanınmasına imkân vermediğini ileri sürer. Yazar, zor bir tür olan tahlil romanında eser verme cesaretinden dolayı tebrik edilir ancak romanlarında tertip ve tahkiyeye dikkat etmesi gerektiği tavsiyesinde bulunulur. Bunun yanında romanın üslubu beğenilir.

Hiç ise *Servetifünun (Uyanış)*'un "Bibliyografya" kısmında, "Suad Dervişin 'Hiç' Romanı Kitap Halinde"[196] başlığı altında Sabiha Deniz tarafından tanıtılmıştır. Romanın Cumhuriyet'te tefrika edildiğini hatırlatan ve üslubunu eleştiren münekkit, yazarın "billur kılıfını bir türlü üzerinden atamadığını" dile getirir.

2.2.23. Şükûfe Nihal Başar

Şükûfe Nihal Başar'ın toplamda altı romanı bulunmakta ve bunlardan dördüne çalışmamıza kaynak olan dergilerde yer verildiği görülmektedir.

[193] Hikmet Şevki, "Gönül Gibi", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 136, 31 Temmuz 1929, s. 15.
[194] İmzasız, "Yeni Kitaplardan", **Hayat**, Cilt V, Sayı 117, 21 Şubat 1929, s. 20.
[195] Halid Fahri [Ozansoy], "Beni mi?", **Servetifünun**, Cilt LX, Sayı 1553-79, 20 Mayıs 1926, s. 10-11.
[196] Sabiha Deniz, "Suad Dervişin 'Hiç' Romanı Kitap Halinde", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVI-XXII, Sayı 2236-551, 29 Haziran 1939, s. 95.

Romancılığı ile birlikte *Yalnız Dönüyorum*, *Yakut Kayalar*, *Çöl Güneşi* ve *Renksiz Istırap* adlı romanları hakkındaki hemen hemen tüm değerlendirmelerde, yazarın ağdalı üslubu ile romantik bakış açısı eleştirilmiştir. Ayrıca *Yücel*'de yazarın *Mefisto* adında bir roman hazırladığı duyurulmuştur.

Yarım Ay'da "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: Şükûfe Nihal"[197] başlığı altında Enver Naci Gökşen, yazarın romancılığı hakkında bazı değerlendirmeler yapmıştır. Eserlerinde teze önem verdiği için tekniğinde ihmallere rastlandığı, feminizm fikrini merkeze aldığı ve üslubunun şairane olduğu dile getirilir. *Yalnız Dönüyorum* için yazarın en büyük romanı olduğu düşüncesi paylaşılarak hayatından izler taşıdığı dile getirilir, realist bir tarzda yazıldığı bilgisi verilir.

Roman ayrıca *Yücel*'in "Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler"[198] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Şükûfe Nihal'in, *Yalnız Dönüyorum*'u bitirdiği haberi verilmiş ve üslubu üzerine yoğunlaşılmıştır. *Yakut Kayalar*'daki dilin ağırlığına dikkat çekilerek ondan farklı olduğu, sade bir dille yazıldığı belirtilmiştir.

Yakut Kayalar, *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'un "Tenkit" kısmında, "Yakut Kayalar, Şükûfe Nihal Hm.ın Küçük Romanı"[199] başlığı altında Halit Fahri tarafından değerlendirilmiştir. Romanı üslup açısından inceleyen eleştirmen, yazarı Halide Edip'ten sonra dili Türkçenin en temiz ve pürüzsüz hali sayılabilecek kadın romancılarımızdan sayar.

Yeni Muhit'in "Kadın Edebiyatı" kısmında, "Yakut Kayalar"[200] başlığı altında roman, Yaşar Nabi tarafından değerlendirilmiştir. Toplumsal bir tez barındırdığı belirtilen ve tekniği beğenilen romanda üslubun şairane bir hal alması, "daha çok uzun bir mensure hissi verdiği" ifadesiyle eleştirilmiştir.

---

[197] Enver Naci [Gökşen], "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: Şükûfe Nihal", **Yarım Ay**, Sayı 118, 15 Mayıs 1940, s. 16.
[198] İmzasız, "Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 32, İlkteşrin 1937, s. 67.
[199] Halit Fahri [Ozansoy], "Yakut Kayalar, Şükûfe Nihal Hm.ın Küçük Romanı", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXX-VI, Sayı 1823-138, 23 Temmuz 1931, s. 114-115.
[200] Yaşar Nabi [Nayır], "Yakut Kayalar", **Yeni Muhit**, Sayı 33, Temmuz 1931, s. 66-67.

Yedigün'ün "Edebiyatçılarımızı Tanıyalım" kısmında, "Şükûfe Nihal Başar"[201] başlığı altında yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verdikten sonra Behçet Yazar da dili üzerinde tartıştığı eseri, "üslûp romanı" olarak nitelendirmiş ve mensur bir şiire benzetmiştir.

Roman hakkında yapılan bir diğer değerlendirme, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 1 – Yakut Kayalar"[202] başlığı altında Hüseyin Cahit tarafından yapılmıştır. Diğer değerlendirmelerdeki aynı düşüncenin paylaşıldığı bu yazıda da romanın mensur şiir tarzında yazıldığı belirtilmiştir. Bunun yanında her sayfasının titizlikle yazıldığı, okunurken zevk verdiği dile getirilmiştir. Olumsuz tek tarafı olarak da *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'daki değerlendirmeden farklı olarak dilindeki sanatsal ağırlık gösterilir ve okurun bu duruma uzun müddet tahammül edemeyeceği iddia edilir.

Aynı dergide yazarın diğer romanı olan *Çöl Güneşi*, "Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 2 – Çöl Güneşi"[203] başlığı altında yine Hüseyin Cahit tarafından değerlendirilir. Eleştirmen, romanda anlamlandıramadığı noktalar olduğunu, bu sebeple yazarın kendisini hayal kırıklığına uğrattığını ifade eder. Anlamlandıramadığı hususları ise sıralar. Buna göre roman kahramanlarından Feriha'nın sebepsiz yere etrafındaki erkeklerden intikam almaya kalkışması, pratik hayatta mümkün olmayacağına rağmen Zehra'nın her olaya mantık çerçevesinde yaklaşması, vs. mantıksızdır. Bu sebeple *Yakut Kayalar* için dillendirilen övgü, bu romanda yergiye döner. Hüseyin Cahit'e göre yazar, *Yakut Kayalar*'daki konuyu *Çöl Güneşi*'nde daha etraflı, ayrıntılı işlenmek istemiş ancak ölçüyü kaçırmıştır.

Eser, ayrıca *Muhit*'in "Yeni Eserler Arasında" kısmında, "Çöl Güneşi"[204] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiştir. Şükûfe Nihal'in, bir şair olduğunun altını çizen münekkit, öncelikle roman şahısları üzerinde durmuştur. Hayattan

[201] M.[ehmet] Behçet Yazar, "Şükûfe Nihal Başar", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 375, 14 Mayıs 1940, s. 15.
[202] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 1 – Yakut Kayalar", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 8, 14 Kânunuevvel 1933, s. 10-12.
[203] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 2 – Çöl Güneşi", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 9, 21 Kânunuevvel 1933, s. 11-13.
[204] İmzasız, "Çöl Güneşi", **Muhit**, Sayı 53, Mart 1933, s. 36.

aldığını düşündüğü bu kahramanları, yazarın hayalîleştirerek romana aktardığını savunur. Kahramanların ruhlarını açmayıp derinliklerine inememesini eleştirir. Mektuplar silsilesi şeklinde yazılmasının dahi romana gerçeklik hissi katmadığı kanaatini taşır. Genel anlamda beğenilmeyen romanda bilinçsiz bir şekilde kadın hassasiyetlerinin yer alması da olumsuz karşılanır.

Renksiz Istırâp, Hayat'ta aynı başlık altında[205] "F. N." imzasıyla değerlendirilmiştir. Romanın hemen her vakasında romantizmin etkili olduğunu savunan eleştirmen, yazarın hayatı olduğu gibi, şairin ise düşündüğü gibi anlattığı bilgisini verdikten sonra romanda ikinci anlatıcının, yani şairin galip geldiğini ifade eder. Bu sebeple romanın bu açıdan tetkik ve tahlil edilmesi gerektiğini belirtir. Yazarın şiirlerinde olduğu gibi romanında da insanları yüksek bir tepeden seyrettiğini, bu yüzden de eserde mevzudan ziyade hayallerin göze çarptığını dile getirerek bu durumu eleştirir.

Yücel'de "Edebî Haberler"[206] başlığı altında imzasız olarak yazarın, *Mefisto* adlı bir roman hazırlamakta olduğu haberi verilmektedir. Bazı şairlerin romancılığı deneyip bıraktıkları hatırlatılarak yazarın bunu yapmak istemediği, zihinlere kazınan bir roman üretmek istediği yorumu yapılmıştır.

2.2.24. Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Türk edebiyatının en güçlü romancılarından biri olan[207] Yakup Kadri, sanat ve edebiyat dünyasına ilk adımını Fecr-i Ati topluluğu içerisinde atmıştır. Daha sonra Millî Edebiyat anlayışına dâhil olan yazar hakkında Nihat Sami Banarlı'nın düşünceleri şu şekildedir:

> "Yakub Kadri, yeni Türk edebiyatında bir roman san'atkarı sıfatiyle tanınmaktadır. Edebiyatımızın birinci sınıf romancıları arasında bulunmakla beraber Yakub Kadri, hakikatte, yeni Türk edebiyatına varlıklar ötesi bir duygu ve düşünce âleminden esrarlı terennümler getiren bir artistik nesir san'atkârı'dır; ve bir

[205] F. N., "Renksiz Izdırâp", **Hayat**, Cilt V, Sayı 118, 28 Şubat 1929, s. 14.
[206] İmzasız, "Edebî Haberler", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 21.
[207] Ahmet Kabaklı, "Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889 – 1974)", **a.g.e.**, Cilt III, s. 801.

bakımdan Fecr-i âtî nesline, Servet-i Fünun devrinden miras kalan san'atkârane nesir, hatta mensur şiir tarzının Meşrutiyet yıllarındaki en kuvvetli mümessili sayılır. Cumhuriyet yıllarında ise, ayni muharrir daha ziyade hemen hemen böyle bir nesir anlayışiyle bir takım cemiyet romanları yazmayı tecrübe etmiştir."[208]

"Edebî zevki ve edebiyata hevesi daha çocukluk yaşlarında başlayan; annesinin kendisine tanıttığı ve okuduğu hikâye kitaplarından, babasının zengin kütüphanesinden yine çocukluk yaşlarında faydalanan; ve yıllar geçtikçe Türkçede Ekrem, Hâmid, Mehmed Celâl gibi Tanzimat san'atkârlarını, fransızcada Bourget, Flobert, Maupasant, Daudet gibi tanınmış Fransız romancılarını okuyan ve tanıyan san'atkâr, daha ilk yazılarından itibaren Türk edebiyatında dikkati çekmeğe başlamıştır."[209]

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk toplumunun geçirdiği dönüşümü romanlarında işleyen yazarın romanları, döneminde büyük yankı uyandırmıştır. Kendisiyle *Yaban* adlı romanıyla ilgili yapılan bir söyleşinin yanında romancılığıyla ilgili iki yazı yayımlanmıştır. *Nur Baba*, *Hüküm Gecesi*, *Sodom ve Gomore*, *Kiralık Konak*, *Ankara*, *Yaban* ve *Bir Sürgün* adlı romanları da toplam 17 süreli yayında değerlendirilmiştir. Bu eserlerden *Nur Baba, Sodom ve Gomore* ve *Kiralık Konak*'ın sadece Hüseyin Cahit Yalçın tarafından *Fikir Hareketleri*'nde incelendiği gözlemlenmiştir. Hemen hemen tüm değerlendirmelerde yazar üslup açısından eleştirilmiş, romanlarında Fransızca kelimeleri sıklıkla kullanmasına dikkat çekilmiştir. Fransızca kelimelerin sıkça kullanılmasının sadece *Taşan*'da beğenildiği görülmektedir.

Yazarın romancılığıyla alakalı *Yücel*'de "Dile Gelseler…"[210] başlığı altında Vedat Günyol tarafından kaleme alınan yazıda, Halide Edip ile romanlarındaki benzerliklerden yola çıkılarak bir değerlendirme yapılmıştır. Eserlerinde Millî Mücadele'nin cephe gerisine, Anadolu köylerinin içine sokularak köylü ruhunu realist bir gözle anlattığı bilgisi verilen yazarın, *Yaban*'da münevver ile halkın anlaşamamasından kaynaklanan iç ıstırabı yansıttığı belirtilir. *Ankara*'da ise Halide Edip'in romanlarındaki gibi münevver bir karakterin, halkın başına çöken bir felaketi kutsadığı iletilerek *Yaban* ile *Ankara* millî uyanışın ifadesi olarak nitelendirilir. *Ankara*, aynı zamanda Vedat Günyol tarafından Türk edebiyatında "ütopinin

[208] Nihat Sami Banarlı, "Yeni Türk Nesrinde Mistik Temayüller ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889 – 1974)", **a.g.e.**, Cilt II, s. 1201.
[209] **A.e.**
[210] Vedat Günyol, "Dile Gelseler…", **Yücel**, Cilt XI, Sayı 62, Nisan 1940, s. 111-117.

romanı" olarak değerlendirilir. *Yaban*'la da okurun ilk kez hakiki manada köye sokulduğu yorumu yapılır. Daha sonra kahramanları incelemeye geçen münekkide göre Yakup Kadri'nin eserlerindeki karakterler birer mistik sembolüdürler ve ruhî dengelerini aramakla meşguldürler.

Yazarın birçok romanını inceleyen Hüseyin Cahit Yalçın da *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Yakup Kadri Bey"[211] başlığı altında yazarı genel olarak değerlendiren bir diğer eleştirmendir. Özellikle üslup açısından irdelenen yazarın, eski eserleri yeni eserlerine göre daha sade ve kıymetli bulunur. Sonraki dönemlerde dilde sadeleşmeye gittiği ancak bu defa da basmakalıp ifade ve teşbihlere eğilim gösterdiği, yabancı kökenli kelimeleri fazlaca kullandığı ve romanda olayların akışını sık sık bölerek okura bilgi verdiği belirtilerek eleştirilmiştir. İlk eserlerini üslubunun, sonrakileri ise barındırdığı gözlem ve incelemelerin okuttuğunu ifade eden eleştirmene göre yazar, romanlarında tasavvuftan maddiyatçılığa doğru bir gidiş sergilemiştir.

Hüseyin Cahit'in değerlendirdiği altı romandan biri, yazarın *Nur Baba* adlı eseridir. Aynı derginin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Yakup Kadri Bey: Nur Baba, Roman"[212] başlığı altında münekkit, romanı değerlendirmeye geçmeden önce sırlarla dolu Bektaşîliğin inanç sisteminin romanda açık edilmesini ve bunun Bektaşîliğe hizmet olarak gösterilmesini inandırıcı bulmaz. Bu noktada eleştirdiği yazarın, kendi romanı üzerine yaptığı iki farklı açıklamadaki çelişkiye dikkat çeker. İlk açıklamasında romanı Bektaşî dergâhlarının "esef edilecek" hallerini göstermek amacıyla yazdığını, yani edebî eseri bir araç olarak gördüğünü; ikincisinde ise herhangi bir tarikatı bir romanla tetkik ve tarife kalkışmayı "hafifmeşreplik" diye nitelendirdiğini hatırlatır. Bu izahlardan ilkinin, ikincisini tutmadığının altını çizer.

Daha sonra incelemesine geçilen romandaki bölüm başlıkları, gazetedeki haber başlıklarına benzetilerek edebî bulunmaz. Yazarın romanı güzel başlatması ancak asıl başlaması gereken yerde bitirmesi ve roman içerisinde kendini ortaya

[211] Hüseyin Cahid Yalçın, "Yakup Kadri Bey, Umumî Bir Bakış", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 58, 29 İkinciteşrin 1934, s. 91-93.
[212] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yakup Kadri Bey: Nur Baba, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 42, 9 Ağustos 1934, s. 251-253. ; Cilt II, Sayı 43, 16 Ağustos 1934, s. 266-268.

atarak karakterlere hitap etmesi teknik açıdan eleştirilir. Üslup açısından da romanın sonlarına doğru aşırı basitleştirildiği düşünülen üslubu yadırganır.

Sodom ve Gomore, "Yakup Kadri Bey: Sodome ve Gomore, Roman"[213] başlığı altında incelenmiş, yine üslubu ve tekniği açısından eleştirilmiştir. Bu romanda da basmakalıp, yabancı kültürlere ait olan teşbihler; özellikle Fransızca olmak üzere, yabancı ve anlamına uygun olmayan kelimeler kullanılması yadırganmıştır. Ayrıca roman dili sadeleştirilirken bayağılığa kaçıldığı belirtilip ihmalkârlıkla itham edilen yazarın, diğer romanlarında görülen eksiklik ve hataların zamanla azalmayarak arttığı, bu durumun onda artık bir "tik" halini aldığını iddia edilmiştir.

Diğer romanlarda olduğu gibi bu romanda da olayların kesilerek okura bilgi verildiğini belirten Hüseyin Cahit, yazarı bu yönüyle Ahmet Mithat Efendi'ye benzetmiştir. Romanda beğendiği tek hususun, o günlerde yaşanan ahlak bozukluğunun, üzücü hatıraların bütün çıplaklığıyla betimlenmesi olduğunu ifade etmiştir.

Hüseyin Cahit, *Kiralık Konak*'ı, "Yakup Kadri Bey: Kiralık Konak, Roman"[214] başlığı altında incelemiştir. Önce tekniği üzerinde durulan romanda meddah hikâyelerinin anlatış tarzıyla yazılan kısımların bulunduğu belirtilerek bunun yazar tarafından hikâyeye bir eskilik hali verebilmek adına mahsus yapıldığı ihtimalinin üzerinde durulur. Bazı tarihsel hataların bulunduğuna dikkat çekilir fakat bunun da zevkle okunan bir roman içerisinde fark edilmediği yorumu yapılır. Roman kahramanları hakkında da düşüncelerini paylaşan eleştirmen, Naim Efendi'yle edebiyatımızın ölümsüz bir tip kazandığını, diğer kahramanlarınsa bu karakter karşısında kıymetsiz kaldığını dile getirir.

[213] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yakup Kadri Bey: Sodome ve Gomore, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 50, 4 Birinciteşrin 1934, s. 380-382. ; Cilt II, Sayı 51, 11 Birinciteşrin 1934, s. 397-398.
[214] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yakup Kadri Bey: Kiralık Konak, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 54, 1 İkinciteşrin 1934, s. 26-28.

Hüküm Gecesi ise "Yakup Kadri Bey: Hüküm Gecesi, Roman"[215] başlığı altında daha çok üslubu noktasında eleştirilmiştir. Romanın üslubunu *Nur Baba*'ya göre sade bulan Hüseyin Cahit, yabancı kökenli kelimelerin ve kavramların sıkça kullanılmasını, bir kapıcının sendelemesinden bahsedilirken "delirium tremense tutulmuş gibi" denmesiyle Sırrı Bey'in tarif edilirken "Hamlet'te bir vak'a şahsının ellerini ileriye doğru uzatma rolünü yapan aktör"e benzetilmesini örnek göstererek hoş karşılamamıştır. Burada Hüseyin Cahit, kahramanların konuşturulurken kullandıkları yabancı kelimelere itiraz etmediğini; bu tarz kelimeleri kullanan insanların olabileceğini; yabancı kelimelerin, kahramanların kişilikleri hakkında okura ipucu verebileceğini dile getirir. Onun asıl itirazı, yazarın vakaları sunarken dahi bu tarz kelimeleri kullanmasınadır. Bunun, yazarın çok şey bildiğini, yüksek bir sanatsal zevke sahip olduğunu okura gösterme çabasından kaynaklandığını ileri sürer. Aynı zamanda Yakup Kadri'yi, bu romanda da vakayı bölerek düşüncelerini okurla paylaşması konusunda eleştirir. Bu huyundan vazgeçmesini ister.

Romanın en büyük kusuru ile en kuvvetli yönünü okurla paylaşarak değerlendirmesini tamamlayan eleştirmene göre kusur, yakın dönemin gerçek insanlar yerine hayalî karakterler eklenerek sergilenmesinden kaynaklanır ve romanın tarifi bu değildir. En kuvvetli tarafı olarak da yazarın dönemin muhalefetini derin tahliller yaparak anlatmasını gösterir.

Roman, aynı zamanda *İçtihat*'ta "Hüküm Gecesi"[216] başlığı altında A. Nahid tarafından değerlendirilmiştir. Romanın yayımlandığı dönemde edebiyat dünyasında bir kımıldama meydana getirdiğini dile getiren münekkit, buna karşın gazete ve mecmualarda yeterince yer bulamamasını yadırgar. Bunun sebebini ise romandaki siyasî teze bağlar. Hâlbuki tezin, mevzunun geçici; eserin edebî değerinin aslolduğu düşüncesini paylaşır.

Daha sonra romanın başkahramanı Ahmet Kerim'i tahlil ederek siyasî düalizm neticesinde yaşadığı ruhî bunalım üzerinde durur. Bu siyasî ortamda onun

[215] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yakup Kadri Bey: Hüküm Gecesi, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 48, 20 Eylül 1934, s.346-349. ; Cilt II, Sayı 49, 27 Eylül 1934, s. 363-364.
[216] A. Nahid, "Hüküm Gecesi", **İçtihat**, Sayı 201, 1 Mayıs 1928, s. 4783-4784.

Samiye ile yaşadığı aşkın, romanın kuruluğunu gidermek adına esere koyulduğunu düşünür ve "yamalı" gibi kaldığını dile getirir. Bunun dışında romandaki tahkiyeyi başarılı, kahramanlarla tasvirleri canlı, üslubu ise kuvvetli bulur. Fakat *Nur Baba*'yı kahramanların resmedilmesi açısından zirve olarak niteleyen eleştirmene göre bu roman, ancak bir tepe olarak kalmaktadır. Üzerinde birtakım değişiklikler yapılması suretiyle hak ettiği değere ulaşabilir.

Bu dönemde en fazla tartışılan ve yazarın en fazla dikkat çeken romanlarından biri *Yaban*'dır. "Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu) 1932'de yayımladığı *Yaban* daha çıkar çıkmaz Türk aydını ile Türk köylüsünün karşılaşmasının Cumhuriyet dönemindeki ilk çarpıcı örneği sayıldı."[217] Araştırmamıza kaynak olan süreli yayınlarda eser hakkında on iki değerlendirme ve bir tanıtma yazısı ile yazarla roman hakkında yapılmış bir söyleşi yayımlanmıştır. Yakup Kadri'nin kurucuları arasında yer aldığı *Kadro* dışındaki dergilerde romanın özellikle köylülerle ilgili yapılan olumsuz nitelendirmeler başta olmak üzere çeşitli yönlerinin eleştirildiği ancak *Kadro*'da roman tüm yönleriyle beğenildiği görülmektedir.

Varlık'ta "Yakup Kadri'yle Mülâkat"[218] başlığı altında Yaşar Nabi'nin kendisiyle gerçekleştirdiği mülakatı yayımlanmış ve ikili arasında özellikle *Yaban* hakkında konuşulmuştur. Yazar, bu söyleşide roman hakkındaki birçok eleştiriye cevap vermeye, yanlış anlaşılmaları düzeltmeye çalışmıştır. Öncelikle savunulan tez ile köylünün ahlaktan yoksun gösterilmesi konularında roman üzerinde birçok tartışmanın yaşandığı hatırlatılmıştır. Yazar bu soruya amacının herhangi bir tezi savunmak değil Anadolu coğrafyasında yaptığı gözlemleri aktarmak olduğunu ifade ederek cevap vermiş, romanın kuvvetli bir teknikle yazılmamasını kanıt olarak sunmuştur. Burada belirtmek gerekir ki yazar, tezli romana karşı değildir ancak tezin romanda hissedilmemesi gerektiğini savunmaktadır.

[217] "Yaban'ın Önemi", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, s. 199.
[218] Yaşar Nabi [Nayır], "Yakup Kadri'yle Mülâkat", **Varlık**, Cilt I, Sayı 12, 1 İkincikanun 1934, s. 184-186.

Sorunun ikinci kısmına cevap olarak da Yakup Kadri, entelektüel bir tip yerleştirmeden romanı yazmayı amaçladığı fakat köylüyü yeterince tanımadığı için böyle bir tip yaratmaya mecbur kaldığı şeklinde cevap verir. Burada yazarın özeleştiri yaptığı görülmektedir. Tüm köylünün ahlaktan yoksun olarak gösterilmesine karşı çıkan yazar, Millî Mücadele'ye ilgisizliğinin nedeni olarak halkın savaştan bıkmasıyla halifenin mücadele aleyhindeki propagandasını gösterir. Sadece gerçekleri aktardığını belirtip Namık Kemal gibi "demagojik edebiyat" yapmak istemediğinin altını çizer. Son olarak yeni romanı, *Ankara*'nın konusu hakkında bilgi verir.

Roman hakkında aynı dergide Burhan Ümit imzasıyla "Köylüler ve Münevverler, Yakup Kadri'nin Yaban'ı Münasebetiyle"[219] başlığı altında bir değerlendirme de yayımlanmıştır. Münekkit, edebî açıdan kıymetli bulduğu romanın okurların dikkatini çekmemesine üzülmüştür. Konuyu ana hatlarıyla çizdikten sonra, başkahraman Ahmet Celal ve onun sığındığı köyün halkı hakkında bilgi vermiş; yazarın Ahmet Celal'i anlatırken sempatik ve sükûti, köylülerden bahsederken ise üslubunun sanatlı olduğuna dikkat çekmiştir. Okurun köylülerle aydınlar arasındaki uçurumu sezdikçe nefretle birlikte derin bir ıstırap duyacağını düşünen eleştirmene göre binlerce medeniyete ev sahipliği yapan Anadolu'nun bu kadar nankör anlatılması izah edilemez. Bu doğrultuda yazarın amacını sorgulayarak romanın okurda böyle bir intiba bırakmak için yazılmadığını, romanda hastalığın teşhis edilerek münevverlerin göreve çağrılmasının amaçlandığını düşünmek ister.

Kadro'nun üç sayısında değerlendirilen romanın Türk edebiyatının en kuvvetli ve kendi sahasında ilk orijinal eseri olduğu iddia edilerek derginin sonraki sayılarında tahlil yazıları kaleme alınacağı haber verilir. Daha sonra roman hakkında *Taşpınar*'da "Ta. Hay." imzasıyla yayımlanan bir yazı, "Türk Edebiyatının İlk Original Eseri: Yaban"[220] başlığı altında yayımlanır. Bu yazıda alfabeyi sökenlerin kendilerini halk zümresinden ayrı görmesi eleştirilmiş, bu konuda da Yakup Kadri'nin ilk kez konuştuğunun altı çizilmiştir.

[219] Burhan Ümit [Toprak], "Köylüler ve Münevverler, Yakup Kadri'nin Yaban'ı Münasebetiyle", **Varlık**, Cilt I, Sayı 4, 1 Eylül 1933, s. 58-62.
[220] Ta. Hay., "Türk Edebiyatının İlk Original Eseri: Yaban", **Kadro**, Sayı 15, Mart 1933, s. 47-49.

Derginin önceki sayısında işaret ettiği değerlendirmelerden biri, Dr. Vedat Nedim tarafından kaleme alınmış ve "İşte Bir Roman: Yaban"[221] başlığı altında yayımlanmıştır. Eleştirmen, "ilk orijinal Türk romanı" olarak tanımladığı eserin Türk edebiyatının dünya edebiyatına açılan ilk kapısı olduğunu ve herhangi bir dile çevrildiğinde dahi zevk ve alaka ile okunacağını iddia etmiştir.

Yakup Kadri'nin sanatı üzerine de konuşan eleştirmene göre yazar sanatını inkılâba adamıştır. Roman ise o güne kadar Türk köylüsü etrafında münevverlerce örülen edebiyat maskesini düşürmüş, okuru köylünün gerçek problemleriyle karşılaştırmıştır. Yazara kinayeli bir söyleyişle niçin Türk köylüsünü sanatına malzeme ettiğini, cevabını beklemeden sorarak görüşünü şöyle ifade etmiştir: "Bıraksaydın onu duygusal şairlerimizin bize gösterdikleri gibi görseydik ve avunsaydık."

Dergide yayımlanan diğer değerlendirme yazısı ise Şevket Süreyya imzasıyla "Yaban"[222] başlığı altında yayımlanmıştır. Eleştirmen, romanı değerlendirmeye geçmeden önce millî romanın ve içtimai örgünün ne olduğunu sorgular. Ona göre millî roman, içtimai yani sosyal örgüsü millî olan romandır. İçtimai örgü ise bir veya birkaç karakterin, romanın temelini oluşturması ve romandaki dava, konu ve tekniğin bu temel üzerinde yükseltilmesidir.

Türk romancıları içerisinde Türkiye'nin sosyal örgüsünün aslını bozmadan eserleri içerisinde yansıtan sanatçılar içerisinde Yakup Kadri'yi ayrı bir yere koyan münekkit, *Yaban*'ın artık Çamlıca Tepesi'nden değil Anadolu bozkırlarından bahsettiğini belirtir. Bu sebeple romanın, Millî Edebiyat içerisinde bir dönemi başlattığı düşünür. Romanda vahşi bir tabiat olan Anadolu yaylası, bu coğrafya içerisinde terk edilen Türk köylüsü ve köylüyü yalnız bırakan münevver kesimi temsilen Ahmet Celal olmak üzere üç karakterin olduğu bilgisini verir. Bu yüzden köylü ile münevverlerin hesaplaştığı bu roman, Şevket Süreyya'ya göre fert değil bir yığın romanıdır. Her ne kadar aydınlar tarafından yadırgansa da okunmalıdır.

[221] Vedat Nedim, "İşte Bir Roman: Yaban", **Kadro**, Sayı 16, Nisan 1933, s. 47-49.
[222] Şevket Süreyya, "Yaban", **Kadro**, Sayı 18, Haziran 1933, s. 80-87.

Üzerinde çok tartışılan güncel bir eser olduğunu düşündüğü için M. Himmetoğlu, *Yeni Adam*'da "Yakup Kadri ve Yaban"[223] başlığı altında roman hakkındaki düşüncelerini paylaşacağını ifade eder. Aynı dergide Rüştü Şardağ'ın romanı değerlendirdiğini söyleyerek içeriğine girmez. Yakup Kadri üzerine tartışan eleştirmen, eserin millet düşmanı bir yazar tarafından yazılmadığını belirterek olumsuz eleştiri getirenlerin yazara karşı önyargılarının olduğunu, hatta romanı dahi okumadıklarını iddia eder.

Dergide M. Himmetoğlu'nun işaret ettiği "Yaban"[224] başlığı altındaki değerlendirmede eser için Rüştü Şardağ, vakalarının baştan sona köyde geçmesi sebebiyle "edebiyatımızda köye giren ve yerleşen ilk roman" değerlendirmesini yapar ve eseri bu yönüyle önemli bulur. İlk baskısından sekiz sene geçmesine rağmen roman hakkında edebî açıdan yapılmış tek bir tenkidin olmayışına dikkat çeker. Sadece İsmail Habib Sevük'ün Almancaya tercümesini doğru bulmadığını dile getirdiği bir eleştirisinin olduğunu hatırlatır. Bunu da objektif bulmadığını ifade eder.

Yazının devamında romanın tezi üzerine yoğunlaşılmıştır. "Münevver tabakayla köylü sınıfı arasındaki doldurulmamış, mütemadiyen açılmış ve doldurulması pek zor olan bir uçurumun mahsulü" şeklinde tarif edilen tezin, müdafaa edilirken aşırıya kaçıldığı, zihinlere yerleştirilmek için acele edildiği değerlendirmesi yapılarak bunun kusur olduğu belirtilir. Tezin eserde sanat ölçüsü içerisinde, yavaş yavaş verilmesi gerektiği savunulur. Burada beğenilen husus, sınıfsal farkın rasyonel bir şekilde gözler önüne serilmesidir. Bu doğrultuda İstanbul çocuğu ile Anadolu köylüsü arasındaki farkın, bir İngiliz'le Hintli arasındaki farktan daha büyük olduğu gerçeğinin okurun yüzüne çarpıldığı ifade edilir. Düşmana akıl öğreten müftüler ile yol gösteren köy ağalarının, komşusunun malını talan eden kasaba eşrafının sebebi olarak Türk aydını gösterilir ve köylü için hiçbir şey yapmayan aydınlara köylüden tiksinme hakkını nereden buldukları sorulur. Ayrıca köylünün kendini beğenmesi, memleket meselelerine olan ilgisizliği gibi sahnelerin çok eleştirildiği fakat bu sahnelere takılıp kalmanın, damgalamak için romandaki

[223] M. Himmetoğlu, "Yakup Kadri ve Yaban", **Yeni Adam**, Sayı 297, 5 Eylül 1940, s. 3.
[224] Rüştü Şardağ, "Yaban", **Yeni Adam**, Sayı 297, 5 Eylül 1940, s. 6-7, 11.

diğer sahnelere göz yummak anlamına geldiği ifade edilir. *Yaban*'daki merhametin görmezden gelinemeyeceği vurgulanır.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Yakup Kadri Bey: Yaban, Roman"[225] başlığı altında Hüseyin Cahit Yalçın imzasını taşıyan yazıda başkahraman üzerine yoğunlaşılmış; eleştirmene göre o, bilinçli olarak meçhul bırakılmıştır. Çünkü romanda herhangi bir şahsın değil Türk münevveri ile Anadolu köylüsünün tasviri amaçlanmaktadır. Ancak romanda çizilen ve başkahramanı yaban yapan Anadolu köylüsü prototipine itiraz edilerek yazara şu soru sorulmuştur:

> "Tasvir edilen Anadolu'ya gelince, ortada bir hakikat var ki bunu teslim etmemek kabil değil: Bu Anadolu, Türkün en kudretli askerî dehalarından bir Şef'in kumanda ve idaresi altında harp etti ve galip geldi. Bu harpte kadınların bile gösterdikleri fedakârlıkları en salâhiyetli ağızlardan dinledik ve iftihar ettik. Eğer Anadolu 'Yaban' kahramanının dediği gibi ise bunu nasıl yaptı?"

Ayrıca eleştirmen, Anadolu'nun bu hale gelmesinde İstanbul münevverlerinin tamamının suçlu ilan edilmesinin yanlış olduğunu düşünür. Daha sonra romanın biçimsel özelliklerinin değerlendirilmesine geçerek bu kadar tecrübeye sahip olan yazarın yapmaya devam ettiği teknik hatalara şaşırdığını ifade eder. Bu romanda da Batı kültürlerine mahsus telmih ve teşbihlere rastladığını belirtir fakat bunların sayısının azalmasından memnun kalır.

Kültür'ün "Edebî Tetkikler" kısmında, "Yaban"[226] başlığı altında roman, Orhan Rahmi tarafından üç seri halinde incelenmiştir. Öncelikle Servet-i Fünun dönemi romanlarıyla Cumhuriyet dönemi romanlarını kıyaslayan münekkit, Servet-i Fünun romanlarına toplumun yaşayış, düşünüş, ahlak ve ruhunun yansıtılmadığını, romanların Batı taklidi olduğunu düşünmektedir. Cumhuriyet döneminde ise belli tezler üzerine oturtulmuş romanların inkılâp edebiyatını yansıttığını ifade eder. Dönemin en önemli sanatçıları arasında Yakup Kadri ile Falih Rıfkı'yı göstererek *Yaban* üzerine yoğunlaşacağını dile getirir.

---

[225] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yakup Kadri Bey: Yaban, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 55, 8 İkinciteşrin 1934, s. 43-44.
[226] Orhan Rahmi, "Yaban", **Kültür**, Sayı 8, 15 Şubat 1934, s. 11-12. ; Sayı 9, 1 Mart 1934, s. 13-14. ; Sayı 11, 1 Nisan 1934, s. 11-12.

Romanda milliyetçi ve cemiyetçi sanatın felsefesinin çizildiğini düşünen eleştirmene göre eser, münevverle köylü arasındaki uçurumu gözler önüne sermiştir. Roman kahramanlarından Yaban'ın zihnindeki her açıdan güzel Anadolu ile gördüğü yurt arasındaki fark ortaya koyulmuş, dönemin toplumsal yaralarına dokunulmuştur. Ruhî tahlillerin beğenildiği romanda milliyetçi bir karakter olan Yaban'ın düşmana karşı mücadele etmeyerek Anadolu'nun bir köyüne çekilmesi ise mantıksız bulunmuştur.

Ülkü'nün "Kitaplar" kısmında, "Yaban"[227] başlığı altında "ilk Türk romanı" olarak nitelendirilen eser, Kâzım Nami tarafından değerlendirilmiştir. Münekkit, önceden hoşlanmadığını dile getirdiği yazarın bu romanla gözünde büyüdüğünü itiraf eder. Ancak Avrupa'dan, Amerika'dan gelenlere dahi misafirperver davranan Türk köylüsünün romanda kendinden olan bir aydına yaban gözüyle bakmasına bir türlü anlam veremez.

Kırkpınar'da "İki Kitap ve Bir Düşünce"[228] başlığı altında Vedat Sadi, *Yaban*'da realist olarak çizilen köylünün vaziyetinin acınacak halde olduğunu iddia eder. Dağlarda donan güvercinlere dahi Batılının hassasiyet gösterdiği örneğinden yola çıkarak bu durumu Türk toplumu ile karşılaştırır. Münevverlerce Anadolu köylüsünün kötü yaşam şartlarının lafının bile edilmediğini dile getirir.

Muhit'in "Yeni Eserler Arasında" kısmında, "Yaban"[229] başlığı altında eser, imzasız olarak değerlendirilmiş; hissî ve siyasî olmak üzere romanda iki tez olduğu dile getirilmiştir. "İnsan, muhitinin mahsulüdür." düsturundan hareketle romanın başkahramanı Ahmet Celal'in yaşadığı topraklardan ayrılması ve Anadolu'da tutunamaması hissî, İstanbul'un Anadolu köylüsünü maddi ve manevi anlamda geliştirememesi ise siyasî tez olarak işaret edilmiştir.

Yücel'in "On Beşinci Yıl Özel Sayısı"nın "Onbeş Yılın Onbeşi" kısmında, "Yakup Kadri Karaosmanoğlu"[230] başlığı altında yazar, Cumhuriyet döneminin en

[227] Kâzım Nami, "Yaban", **Ülkü**, Cilt I, Sayı 3, Nisan 1933, s. 234-236.
[228] Vedat Sadi, "İki Kitap ve Bir Düşünce", **Kırkpınar**, Sayı 12, 20 Haziran 1934, s. 2-3.
[229] İmzasız, "Yaban", **Muhit**, Sayı 53, Mart 1933, s. 35-36.
[230] İmzasız, "Yakup Kadri Karaosmanoğlu", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 105.

büyük değerlerinden biri olarak gösterilerek *Yaban* adlı romanı üzerinde imzasız olarak durulmuştur. Cumhuriyet'in ilk on beş yılında bu romana yaklaşabilen bir eser olmadığı iddia edilmiş, romanın realist bir tarzda yazıldığı bilgisi verilmiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Kitaplar Arasında" kısmında, "Yaban"[231] başlığı altında roman, imzasız olarak tanıtılmıştır. Yazarın sanat itibariyle kuvvetli eserleri arasında sayılmayan roman, üslup açısından beğenilmiş fakat teknik açıdan başarısız bulunmuştur.

1934'te yayımlanan *Ankara*, hem on yıl sonraki Türkiye'nin ütopik betimlemesi hem de rejime yöneltilmiş eleştirisi ile dikkat çekmiş bir romandır.[232] Bu dönemde üzerine altı yazı yayımlanan *Ankara* ile ilgili değerlendirmelerdeki ortak yön, romanın tezi üzerinde durulmasıdır. Yalnız *4 Eylül*'deki değerlendirmede diğerlerinden farklı olarak romandaki bazı kahramanlar, Anatole France'nin *Thais* adlı romanındaki kahramanlara benzetilmiştir.

Roman, Hüseyin Cahit tarafından *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Yakup Kadri Bey: Ankara, Roman"[233] başlığı altında değerlendirilmiş; diğerlerinde olduğu gibi münekkit bu romanı da eleştirmiştir. Yabancı kültürlere ait teşbih ve telmihlerin azalmasından memnuniyet duyulmasına karşın yabancı kelimelerin artışına dikkat çekilmiştir. Yazarın anlatım tekniğinin Ahmet Mithat Efendi'yi andırdığı tekrar edilmiş, bazı olaylardaki sebeplerin yeterince açıklanamaması eksiklik olarak görülmüştür.

Daha sonra romanın konusu ve içeriğine değinen eleştirmenin gözünde üç Ankara canlanmıştır: "Yerlilerin Ankara'sı", "Millî Mücadele dönemindeki Ankara" ve "Zaferden sonraki Ankara". Yerlilerin Ankara'sında yakacak çok gitmesin diye hane halkı iç içe oturur, hatta zenginlerin evinde bile oturacak bir minder yoktur. Hüseyin Cahit, burada cehalet ve sefaletin gözler önüne serildiğini dile getirir. Millî Mücadele Ankara'sını roman kahramanlarından Binbaşı Hakkı Bey ile Mebus Murat

[231] İmzasız, "Yaban", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 798-799.
[232] "Ankara: Rejimin Eleştirisi", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, s. 223.
[233] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yakup Kadri Bey: Ankara, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 56, 15 İkinciteşrin 1934, s. 60-61. ; Cilt III, Sayı 57, 22 İkinciteşrin 1934, s. 74-76.

Bey'in temsil ettiğini belirterek burada bir eksiklik olduğunu düşünür. Ona göre Millî Mücadele'nin bu iki karakterle temsil edilmesi, mücadele tasvirini eksik bırakmakta, hatta Binbaşı Hakkı Bey ile Mebus Murat Bey bu temsili yaşam tarzlarıyla zedelemektedir. Çünkü bu karakterler, zaferden sonraki Ankara'da lüks içinde yaşama, keyif sürme, zevk alma gibi hadiselerle karşımıza çıkmıştır.

Son olarak eleştirmen, bitirilmesi gereken yerde bitirilmediğini düşündüğü romanın son kısımlarına, yazarın ütopyasını eklendiğini ve artık romanda hayal âlemine girildiğini belirtir. Çünkü bu safhadan sonra roman kahramanlarından hayalî bir tip olan Selma ile meczup olarak karşımıza çıkan Neşet Sabit, yeni Türkiye'yi bir "sihirbaz aşısı tesiri altında" maddi ve manevi açıdan değiştirip geliştirmiştir. İşte bu son kısımla romanda, gözlem gücünün bozulup sunî bir hava yaratıldığı düşünülür.

Kadro'da "Ankara"[234] başlığı altında eser, Mansur Tekin imzasıyla değerlendirilmiş; öncelikle *Yaban*'la birlikte millî davaya en fazla hizmet eden eser olarak kabul edilmiştir. Konusu hakkında bilgi verilen romanda Ankara'nın üç devrinin anlatıldığı ve romanın üç bölümden oluştuğu belirtilir. Birinci kısmın Millî Mücadele, ikincinin zafer devri, üçüncünün ise Cumhuriyet dönemi Ankara'sı olduğu ifade edilir. İkinci kısımda halk ile yüksek zümre arasındaki uçurumun doldurulamaz şekilde açıldığının, üçüncü kısımda ise bunun tam tersi olarak işlerin küçük zümrenin menfaatine evrildiğinin gösterilmek istendiği yorumu yapılır. Gözlemlenen bir eksiklik olarak Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde maddi konfor peşinde koşan zümrenin fazla yer tutması ve bunun mübalağalı bir şekilde tasvir edilmesi not edilir.

Roman hakkında yapılan bir diğer değerlendirme, *Servetifünun (Uyanış)*'da "Ankara"[235] başlığı altında yer almakta ve Gavsi Halit imzasını taşımaktadır. Eleştirmen, romanın konusunu inkılâplardan aldığını ve millî edebiyatın bu olduğunu belirtir ancak bir inkılâp romanı olmaktan çok bir devir romanı olduğu düşüncesini taşır. Yeni Türkiye'nin ustalıkla canlandırıldığını belirttiği romandaki tahlilleri

[234] Mansur Tekin, "Ankara", **Kadro**, Sayı 28, Nisan 1934, s. 48-50.
[235] Gavsi Hâlit [Ozansoy], "Ankara", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1966-281, 26 Nisan 1934, s. 342-343.

yerinde ve derin, vakaları hareketli bulur. Yazarın sıklıkla kullandığı yabancı kelimeleri o da eleştirir.

Varlık'ta roman, "Yakup Kadri ve Ankara"[236] başlığı altında Yaşar Nabi tarafından incelenmiştir. Eleştirmen, eserin inkılâp romanları arasında tek ve yazarın en tezli romanı olduğunu savunur. Kahraman ve vakaların fikrin müdafaasına hizmet edecek şekilde seçildiğini düşünür. Ancak romanda bir ana şahıs bulunmasına rağmen bir ana vakanın olmamasını eleştirir. Bunun savunulan teze zarar verdiği kanaatini taşır. Genel olarak beğendiği üslupta, Fransızca kelimelerin göze battığını sözlerine ekler.

Aynı dergide "Ankara"[237] başlığı altında romanın başkentin üç dönemini işlediği bilgisi verildikten sonra yazarın şöhreti sebebiyle romanın okunacağı kanaati imzasız olarak paylaşılmıştır.

Kırkpınar'da "İki Kitap ve Bir Düşünce"[238] başlığı altında Vedat Sadi tarafından değerlendirilen romanın içeriği üzerinde duran eleştirmen, eserde İstanbul ve Ankara halkının, hatta Ankara toplumunun kendi içerisinde kopuk olarak gösterildiğini dile getirir. Bunu, Taşhan Palas'taki bir baloyu seyreden Ankara köylüsünün "yirminci asrı seyreden on altıncı asır adamının şaşkınlığı"nı yaşadığını işaret ederek örnekler. Romanın ilerleyen bölümlerindeyse bu durumun tersine döndüğü, gerçekleştirilen toplumsal yardımlar vasıtasıyla köylü ile şehirli arasındaki farkın kaldırıldığı bilgisini verir.

4 Eylül'ün "Edebî Tahlil" kısmında ise "Yakup Kadri ve Ankara Romanı"[239] başlığı altında Feyzi Kutlu Kalkancı tarafından değerlendirilen romanda, kahramanlardan Numan, aklı ön plana çıkarması yönüyle Anatole France'nin *Thais* romanındaki Pafnüs'e; Selma ise tatminsizlik ıstırabını ruhunda duyan Thais'e benzetilmiştir.

---

[236] Yaşar Nabi [Nayır], "Yakup Kadri ve Ankara", **Varlık**, Cilt I, Sayı 20, 1 Mayıs 1934, s. 311-312.
[237] İmzasız, "Ankara", **Varlık**, Cilt I, Sayı 11, 15 Birincikanun 1933, s. 167.
[238] Vedat Sadi, "İki Kitap ve Bir Düşünce", **Kırkpınar**, Sayı 12, 20 Haziran 1934, s. 2-3.
[239] Feyzi Kutlu Kalkancı, "Yakup Kadri ve Ankara Romanı", **4 Eylül**, Sayı 2-18, 1 Nisan 1939, s. 11.

Yakup Kadri'nin diğer romanı *Bir Sürgün*'ün de bu dönemde altı kez değerlendirildiği görülmektedir. İki kez değerlendirildiği *Yücel*'in "Edebi Hatıralar, Edebi Nükteler"[240] kısmında imzasız olarak romanın, *Ulus*'ta tefrika edilmeye başlandığı haber verilmektedir. Daha ilk tefrikalarından, romanın Türk edebiyatı açısından bir kazanç olacağının belli olduğu savunulmuştur. Konusu içinse yabancı bir memleketin büyük şehrinde yine bir Yaban'ın canlandırılacağı değerlendirilmesi yapılmıştır.

Dergideki her iki değerlendirmede iddia edilenin aksine roman için olumsuz görüşler paylaşılması dikkat çekmektedir. Bu yazılardan ilki, yine "Edebî Haberler, Hatıralar, Nükteler"[241] başlığı altında imzasız olarak yayımlanmış ve romanın bittiği haber verilmiştir. Türk zihniyeti ve ülküsü bakımından kazanç olarak görülmeyen roman, daha çok savunduğu tez ve üslup açısından eleştirilmiş; sakat ve çarpık bir tezin, mayhoş bir üslupla savunulduğu dile getirilmiştir. Yakup Kadri'nin *Yaban*'da Türk köylüsünü, *Ankara*'da Türk münevverini, *Bir Sürgün*'de de idealizm ve medeniyeti batırdığı söylenip sıradaki romanında batırmak için ne bulacağı merak edilmiştir.

Diğer değerlendirmede eser, "İki Roman Okudum"[242] başlığı altında Mithat Cemal Kuntay'ın *Üç İstanbul* adlı romanıyla birlikte "C. A." imzasıyla ele alınmıştır. Romanın okura tek kazancı olarak Fransa'ya gideceklere psikolojik bir rehber olması, Fransızları tanıtması kanaati paylaşılmıştır. Fakat yazarın bu konuda eksik olduğu savunulmuş, kanaatlerini yetersiz tecrübe ve bilgilerle oluşturduğu iddia edilmiştir. Aynı zamanda Fransızlar hakkındaki samimiyetsiz ve menfaatçi görüşlerine de itiraz edilmiştir.

Barındırdığı tasvirlerle üslubu açısından incelenen roman takdir edilerek özellikle Paris tasvirleri beğenilir. Paris hakkında bu kadar güzel ve hakiki tasvirlerin başka hiçbir yapıtta bulunamayacağı ifade edilir. Lisanı düzgün ve pürüzsüz bulunan romanda, lüzumsuz Fransızca tabirler ve cümleler ise eleştirilir.

---

[240] İmzasız, "Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 34, İlkkânun 1937, s. 174.
[241] İmzasız, "Edebî Haberler, Hatıralar, Nükteler", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 37, Mart 1938, s. 21.
[242] C. A., "İki Roman Okudum", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 47, Sonkanun 1939, s. 272-274.

Roman, *Ülkü*'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Bir Sürgün"[243] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilmiştir. Türk edebiyatının son otuz yıl içerisinde yetiştirdiği önemli birkaç romancıdan biri sayılan yazarın, romanlarında çeşitli dönemlerin ele alınıp tasvir ve tahlil edildiği bilgisi verilir. Romanın en önemli tarafı olarak edebiyatımızda dekorunu tamamıyla yabancı bir memleketten alması gösterilir ancak romanda geniş ve zengin bir mevzunun ziyan edildiği düşünülür. Bu durum, münekkitte hayal kırıklığına sebep olmuştur. Ayrıca firarilerle elçiler arasındaki münasebetlerin silik oluşu, yalnızca iki karakterin ön plana çıkarılışı teknik açıdan kusur olarak gösterilmiştir. Bu değerlendirmede de Fransızca kelimelerin fazla kullanılması eleştirilmiştir.

Kalem'in "Kitaplar" kısmında, "Bir Sürgün'e Dair"[244] başlıklı yazı, Baha Dürder imzasıyla yayımlanır. Eleştirmen, üslubunu beğendiği romanın İstibdat Dönemi'nde yurtdışında bulunan Jön Türklerin maceralarını konu edindiği bilgisini vererek tekniği üzerine yoğunlaşır. Tek cepheli romandaki tüm vakaların içerisinde Doktor Hikmet'in yer alması eleştirilir. Ayrıca Doktor Hikmet'ten yola çıkarak yazarın tüm eserlerindeki erkek kahramanları kendisine benzetmesini hoş karşılamadığını ifade eder.

Kültür'de "Bir Sürgün'e Dair"[245] başlığını taşıyan bir diğer yazı, İrfan Hazar imzasını taşımaktadır. Öncelikle romanın, yazarın diğer eserleri gibi değerli olduğu dile getirilir. Değerini ise bir doktorun diliyle Paris'in yaşatılmasından, dolayısıyla Avrupa kültürünün tanıtılmasından aldığı kanaati taşınır. Daha sonra eleştirmen, "kitap" ile "hayat"ın bambaşka şeyler olduğunu belirterek nice medeniyetin sahte hayat perdeleri altında vahşet barındırdığını, romanda yazarın derin üslup ve filozofik bakış açısıyla bu durumu ortaya koyduğunu ifade eder. Sahtesiyle hakiki Avrupa hayatını ve kültürünü ayırt edebilmeleri için okurlara kitabı okumalarını tavsiye eder.

[243] Nahid Sırrı [Örik], "Bir Sürgün", **Ülkü**, Cilt XII, Sayı 72, Şubat 1939, s. 553-555.
[244] Baha Dürder, "Bir Sürgün'e Dair", **Kalem**, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 221-222.
[245] İrfan Hazar, "Bir Sürgün'e Dair", **Kültür**, Sayı 89, 1 İkincikanun 1940, s. 10-11.

Taşan'da ise "Bir Sürgün"[246] başlığı altında eser, Ahmet Yılmaz tarafından incelenmiştir. Diğer değerlendirmelerin aksine romandaki Fransızca kelimeleri bir kusur saymayan eleştirmenin bu görüşü dikkat çekmektedir. Ona göre metnin içerisine yedirilen bu kelimeler ifadeyi bozmayarak Fransızca bilenler için bir çeşni oluşturmaktadır. Üslup dışında romanın Jön Türklerin içyüzünü anlatması, canlı Paris tasvirleri ile çizilen Doktor Hikmet tipi başarı sayılmıştır. Romanı olumsuz eleştirenlerin yazdıklarından utanacakları iddia edilmiştir.

2.2.25. Yaşar Nabi Nayır

Birçok türde eseri bulunmasına rağmen daha çok şiirleriyle adını duyuran ve Yedi Meşaleciler arasında yer alan Yaşar Nabi Nayır'ın *Bir Kadın Söylüyor* ve *Âdem ile Havva* isimli iki romanı bulunmaktadır. Yazarın her iki romanı hakkında da görüş bildiren tek isim, Hüseyin Cahit Yalçın'dır. O, romanları olumsuz eleştirmesine rağmen yazarı gelecek adına bir ümit olarak görmektedir.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında ele alınan bu değerlendirmelerden ilki, "Yaşar Nabi Bey: Romanları 1 – Bir Kadın Söylüyor"[247] başlığı altında yayımlanır. Romanın tezine değinen eleştirmen, kültürümüze yabancı olan "serbest aşk"ın savunulduğu romanda tezin bırakılması ya da fark edilmeyecek şekilde azaltılması gerektiğini yazara tavsiye eder. Romanı tekniği açısından da değerlendirerek zamanın bazı karakterler için ilerleyip bazıları için ilerlememesini örnek gösterip sorunlu bulur.

Daha sonra romanda bilgiç olarak sunulan Selma üzerinde duran Hüseyin Cahit, onun "ukala" bir tip olduğunu düşünerek sempatik bulmaz. Küçük yaşlarda babasının zekâ seviyesini ölçmesinin, büyük felaketler görmemesine rağmen hatıra defterine savaş hakkında görüş ve yorumlar yazmasının Selma'yı sunîleştirdiğini düşünür. Küçük bir kızın bu kadar bilgiyi nereden öğrendiğinin yeterince

[246] Ahmet Yılmaz, "Bir Sürgün", **Taşan**, Cilt III, Sayı 28-52, 1 Eylül 1938, s. 7-8, 12.
[247] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yaşar Nabi Bey: Romanları 1 – Bir Kadın Söylüyor", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 5, 23 Teşrinisani 1933, s. 11-13.

açıklanamadığını düşünen münekkide göre yazar, kendi düşüncelerini bu kız aracılığıyla okura sunmuştur.

Diğer yazı ise "Yaşar Nabi Bey: Romanları 2 – Âdem ile Havva"[248] başlığı altında yayımlanmıştır. Romandaki teknik hatalara yoğunlaşan Hüseyin Cahit, kitabın başındaki on yedi sayfalık girişle iyi izah edilemeyen vaka ve sahnelerin eserden atılması gerektiğini düşünmektedir. Hissedilen bazı görüşlere rağmen bir tezin savunulmamasını da memnuniyetle karşılamıştır.

2.2.26. Diğer Romancılar

Bu başlık altında, yukarıda adı geçen romancıların dışında kalan Burhan Cahit Morkaya, Cahit Uçuk, Cemil Cahit Cem, Ekrem Reşit Rey, Enver Naci Gökşen, Ercüment Ekrem Talu, Fakihe Odman, Faruk Şükrü, Hasan Âli Yücel, Hasan Rasim Us, Hayrettin Ziya, Hüsamettin Nuri, İhsan Edip, İlhami Bekir, İskender Fahrettin Sertelli, Kemal Ragıp, Kerime Nadir, Mehmet Turhan Tan, Muazzez Tahsin Berkant, Mustafa Ali Soylu, Müfide Ferit Tek, Nezihe Muhittin Tepedelenligil, Nizamettin Nazif, Nur Tahsin Salor, Oğuz Özdeş, Ömer Âli, Ragıp Şevki Yeşim, Safvet Nezihî, Samim Kocagöz, Sedat Simavi, Server Ziya Gürevin, Tirede Feylesof, Turgut Akkaş ve Yusuf Ziya Demircioğlu olmak üzere 34 yazar ve romanları hakkındaki incelemelere yer verilmiştir.

Burhan Cahit Morkaya'nın *Bir Çatı Altında* adlı romanı, *Millî Mecmua*'nın "Tahlil ve Tenkit" kısmında, "Bir Çatı Altında'ki Kadınlar"[249] başlığı altında Nezihe Muhittin tarafından değerlendirilmiştir. Eserin sanatkâr bir üslupla ve kıvrak vakalarla yazıldığını düşünen eleştirmene göre yazar, roman kahramanları arasında insanî değerlerin mukayesesini yapmış; üstünlüğü ve erdemi kahramanlar arasında paylaştırmıştır.

[248] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Yaşar Nabi Bey: Romanları 2 – Âdem ile Havva", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 6, 30 Teşrinisani 1933, s. 10-12.
[249] Nezihe Muhittin [Tepedelenligil], "Bir Çatı Altında'ki Kadınlar", **Millî Mecmua**, Cilt XI, Sayı 115, 1 Mart 1929, s. 7-8.

Mahmut Yesari'nin eşi Cahit Uçuk'un ilk romanı olan *Kirazlı Pınar*, *Doğuş*'un "Kitaplar Arasında" kısmında, aynı başlık altında[250] Münir Süleyman Çapan tarafından sırasıyla konu, kahramanlar, üslup ve teknik noktalarından değerlendirilmiştir. Yazarın yöresel özelliklere fazlaca yer vermesine rağmen bunda başarılı olamadığını düşünen eleştirmen, sebebini konunun efsanevî oluşuna bağlar. Kahramanların bazılarının konuyla hiçbir ilgisinin olmadığı halde romanda yer alışları, istasyon memuru gibi bazı tiplerin de idealize edilmek uğruna insanî özelliklerini kaybedişleri beğenilmez. Üslubun bazı yerlerde mensur şiire meyletmesi hoş karşılanmaz, teknikte ise bazı kusurların olduğuna dikkat çekilir.

Cemil Cahit Cem'in *Kan İçen Hastalık* adlı romanı, *Atsız Mecmua*'nın "Mecmua ve Kitaplar" kısmında, "Şocuk Kitapları"[251] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Romanın polisiye roman olduğu bilgisi verilerek edebî bir kıymetinin olmadığı değerlendirmesi yapılmıştır. Ancak eğlenceli ve hoş kitap olarak görülmüş ve çocuklara tavsiye edilmiştir.

Cemal Reşit Rey'in kardeşi olan Ekrem Reşit Rey'in *Désorientée* adlı, Fransızca olarak yazılmış romanı, *Yeni Muhit*'in "Tenkit" kısmında, "Bir Türkün Fransızca Romanı"[252] başlığı altında "M. R." imzasıyla değerlendirilmiştir. Romanın doğrudan Fransızca olarak yazılmasını takdir eden münekkit, özetini verdikten sonra içeriğini umduğu gibi bulamadığını dile getirmiştir. Romanda olayların hızlı cereyan etmesini, başkahraman Emine ile diğer karakterlerin iyi yansıtılamayıp silik kalmalarını eleştirmiştir. Yazarı yalnızca üslup açısından beğenmiştir.

Enver Naci Gökşen'in *İnan Bana* adlı romanı, *Yeni Adam*'ın "Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[253] Hüsamettin Bozok tarafından değerlendirilmiştir. Eserin bir his ve macera romanı olduğu bilgisini veren eleştirmen yazara, insana dair roman yazmasını tavsiye eder ve böyle yaparsa daha başarılı olacağını düşünür. Bireysel konuların Türk edebiyatını ileriye taşıyamayacağı kanaatini taşır, eserlerde toplumsal konulara daha fazla ağırlık verilmesi yönünde bir görüş bildirir. Kurulan

[250] Münir Süleyman Çapan, "Kirazlı Pınar", **Doğuş**, Sayı 4, 20 Nisan 1936, s. 5, 12.
[251] İmzasız, "Şocuk Kitapları", **Atsız Mecmua**, Sayı 12, 15 Nisan 1932, s. 305.
[252] M. R., "Bir Türkün Fransızca Romanı", **Yeni Muhit**, Sayı 26, Kanunuevvel 1930, s. 64.
[253] Hüsamettin Bozok, "İnan Bana", **Yeni Adam**, Sayı 233, 15 Haziran 1939, s. 17.

Karabük şehriyle Çubuk Barajı'nın, buralarda çalışan insanların neden romanlara konu edilmediğini sorar.

Recaizade Mahmut Ekrem'in oğlu olan Ercüment Ekrem Talu'nun *Meşhedi ile Devriâlem* ve *Beyaz Şemsiyeli* adlı romanları, sırasıyla *Güneş* ve *Ülkü*'de incelenmiştir.

Meşhedi ile Devriâlem, *Güneş*'te aynı başlık altında[254] imzasız olarak değerlendirilmiştir. Öncelikle mizah alanındaki başarısı hatırlatılan yazarın taklitte de başarı gösterdiği ifade edilmiş, bu görüşe Meşhedi adıyla yarattığı tip örnek gösterilmiştir. Okurlarca benimsendiği ifade edilen Meşhedi Cafer'in seyahat maceralarının anlatıldığı romanın güçlü gözlem ve tahlillerle mahalli renkler barındırdığı yorumu yapılmış, seyahatin sonlara doğru hızlandırılması ve rüya ile bitirilmesi kusur olarak sayılmıştır.

Ülkü'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "İki Kımeli Muharrirden Bir Roman"[255] başlığı altında Nahit Sırrı imzasıyla incelenen *Beyaz Şemsiyeli*'nin ise içeriğine değinilmiş; İstanbul'un yakın geçmişini, sinema filmi gibi canlandırdığı değerlendirmesi yapılmıştır.

Fakihe Odman'ın *Sevgi ve Saygı* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Sevgi ve Saygı, Roman. Yazan: Fakihe Odman"[256] başlığı altında Hüseyin Cahit tarafından değerlendirilmiştir. Otobiyografik bir roman olduğu bilgisi verilen eserin özeti paylaşılarak gereksiz yere uzatıldığı savunulmuştur. Realitenin sonlara doğru kaybolduğu düşünülmüş, masal sahasına girdiği hükmü verilmiştir. Ayrıca romandaki tasvirler beğenilmiştir.

Faruk Şükrü'nün *Mehmetçik* adlı romanı, *Çığır*'ın "Kitaplar" kısmında, "Mehmetcik"[257] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Kitap halinde basıldığı

[254] İmzasız, "Meşhedi ile Devriâlem", **Güneş**, Sayı 3, 1 Şubat 1927, s. 16.
[255] Nahid Sırrı [Örik], "İki Kımeli Muharrirden Bir Roman", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 83-84.
[256] Hüseyin Cahid Yalçın, "Sevgi ve Saygı, Roman. Yazan: Fakihe Odman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 103, 12 Birinciteşrin 1935, s. 395-396.
[257] İmzasız, "Mehmetcik", **Çığır**, Cilt II, Sayı 18, Birinciteşrin 1934, s. 18.

haberi verilen ve millî roman olarak nitelendirilen eserin on sene önce yazıldığı bilgisi verilir. Samimi ve temiz diliyle okuru sürükleyeceği yorumu yapılır.

Hasan Âli Yücel'in *Goethe: Bir Dehanın Romanı* adlı eseri ile ilgili yayımlanan üç yazıda daha çok romanın tekniğindeki farklılığın üzerinde durulmuştur. Bu yazılardan ilki, *İçtihat*'ın "Edebi Tahlil" kısmında, "Goethe"[258] başlığı altında "AB. DJ." imzasıyla yayımlanmıştır. Değerlendirmede romanın, yazarın hayatını tasvir ettiği bilgisi verilir. Fakat eleştirmene göre romanda Alman sanatçılar Goethe ile Shiller'in hayatları karıştığı için esere "İki Dehanın Romanı" denilseydi daha doğru olurdu. Goethe'nin romanlarına kısaca değinilerek Werther ve Faust'un aslında kendisi olduğu düşüncesi paylaşılır. Bunun yanında güçlü bir natüralist olduğu ve İranlı şair Hafız'ın etkisinde kaldığı dile getirilir.

Atsız Mecmua'nın "Yeni Kitaplar" kısmında, "Goethe, Bir Dehanın Romanı"[259] başlığı altında "P. N." imzasıyla tanıtılan eserin ünlü kişilerin hayatını romanlaştırma tekniğiyle kaleme alındığı bilgisi verilerek son zamanlarda bu akımın moda olduğu değerlendirmesi yapılır.

Ülkü'de "Göte'nin Romanı"[260] başlığı altında, Kadri tarafından kaleme alınan diğer yazıda da dört yüz sayfalık roman içerisinde yazarın hayatının hemen her dönemiyle ilgili bilgi bulunduğu dile getirilir. Goethe'nin hayatının roman yazmaya uygun olduğu görüşü paylaşılır.

Gazeteci – yazar Hasan Rasim Us'un *Hayat mı Bu?* adlı romanı hakkında iki değerlendirme karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak roman, *Uyanış (Servetifünun)*'ta "Bir Kitab, İki Düşünce Hayat mı Bu!?"[261] başlığı altında hem Rahmi Yağız hem de Sabiha Deniz tarafından değerlendirilmiştir. Rahmi Yağız, kimi olayların gözden kaçan yanlarının, romanla okura aktarmasına dikkat çekip takdir ederken Sabiha

[258] AB. DJ., "Goethe", **İçtihat**, Sayı 345, 15 Mayıs 1932, s. 5715-5717.
[259] P. N., "Goethe, Bir Dehanın Romanı", **Atsız Mecmua**, Sayı 14, 15 Haziran 1932, s. 48.
[260] Kadri, "Göte'nin Romanı", **Ülkü**, Cilt IV, Sayı 23, İkincikanun 1935, s. 331-334.
[261] Rahmi Yağız, Sabiha Deniz, "Bir Kitab, İki Düşünce. Hayat mı Bu!?", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2197-512, 29 Eylül 1938, s. 294.

Deniz ise tam tersi olarak hadiselerin sıradan olduğunu ve okuru şaşırtmadığını dile getirerek romanı eleştirir. Romanın üslubunu ise sade ve akıcı bulur.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Hayat mı Bu?"[262] başlığı altında imzasız olarak tanıtılan romanın tezli ve realist olduğu bilgisi verilmiş; roman beğenilmiştir.

Hayrettin Ziya'nın *Çığır*'da romancılığı ile romanları, "Dadaş Kız"[263] başlığı altında "H. O. B." imzasıyla değerlendirilmiştir. Yazarın tüm romanlarında yurt ve toplum realitesini her şeyin üstünde tuttuğu, gerçekçi tipler yarattığı ve temiz bir dile sahip olduğu yorumu yapılmıştır. Eserlerinden *Fatuş*'un his ve macera romanlarının en güzel örneklerinden biri olduğu, *İnsan Artıkları*'nda toplumun ıstıraplarının başarılı bir şekilde tahlil edildiği, *Dadaş Kız*'da ise tarihî konulara değinildiği değerlendirmesi yapılır.

Roman ayrıca *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, "Dadaş Kız"[264] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmış; romanın konusu hakkında bilgi verilmiştir. Beğenilen tasvirlerden yola çıkılarak yazarın romanda geçen muhit ile insanları yakından tanıdığı, onların arasında yaşadığı yorumu yapılmıştır.

Hüsamettin Nuri'nin *Kafamda Dönen Şerit* adlı romanı, *Gündüz*'ün "Yeni Eserler" kısmında "Kafamda Dönen Şerit"[265], *Yücel*'in ise "Bize Gelen Eserler" kısmında "Kafamda Dönen Şerit"[266] başlıkları altında imzasız olarak tanıtılmış; her iki yazıda da üslubu beğenilmiştir. *Yücel*'de ayrıca yazardan daha derin tahlil ve incelemeler barındıran romanlar beklenildiği ifade edilmiştir.

İhsan Edip'in *İncir Ağacı* adlı romanı, *Yeni Adam*'ın "Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[267] "V. G." imzasıyla kısaca tanıtılmış; konusu beğenilmiştir. Ancak konunun işlenemeyip romanın geliştirilememesi eleştirilmiştir.

---

[262] İmzasız, "Hayat mı Bu?", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 127, 15 Teşrinievvel 1938, s. 110.
[263] H. O. B., "Dadaş Kız", **Çığır**, Cilt VII, Sayı 85, Birincikanun 1939, s. 216.
[264] İmzasız, "Dadaş Kız", **Varlık**, Cilt X, Sayı 158, 1 Şubat 1940, s. 369.
[265] İmzasız, "Kafamda Dönen Şerit", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 1, 15 Nisan 1936, s. 26.
[266] İmzasız, "Kafamda Dönen Şerit", **Yücel**, Cilt III, Sayı 15, Mayıs 1936, s. 140.
[267] V.[ir] G.[ül], "İncir Ağacı", **Yeni Adam**, Sayı 114, 5 Mart 1936, s. 13.

İlhami Bekir'in *Taşlı Tarladaki Ev* adlı romanının aynı dergide tefrika edileceği, "İlhami Bekir"[268] başlığı altında Hüsamettin Bozok tarafından haber verilmiştir. Konusu hakkında bilgi verilen romanda, eski İstanbul'un mahalli renklerinin canlı bir şekilde çizildiği değerlendirmesi yapılmıştır.

İskender Fahrettin Sertelli'nin *Tahtları Deviren Çocuk* adlı romanı, *Varlık*'ın "Yeni Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[269] imzasız olarak tanıtılmış; konusu hakkında kısaca bilgi verildikten sonra çocuklara hitap ettiği dile getirilmiştir.

Kemal Ragıp'ın *Kapalı Kutu* adlı romanı, *Hayat*'ın "Hafta İçinde" kısmında, "Yeni Kitaplara Dair"[270] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmış; dili beğenilen romanın yüz yirmi sekizinci sayfadan sonra puntosunun değişmesi eleştirilmiştir.

Kerime Nadir'in *Hıçkırık* adlı romanı, *Uyanış (Servetifünun)*'ta aynı başlık altında[271] İbrahim Höyi tarafından incelenmiştir. Romanın içli ve acıklı bir aşkı konu edindiği, bu sebeple de bilhassa genç kızlar tarafından tercih edildiği bilgisi verilmiştir.

Mebrure Sami Koray'ın romancılığıyla *Leylaklar Altında* adlı romanı, sırasıyla *Yarım Ay* ve *Yeni Türk Mecmuası*'nda değerlendirilmiştir. *Yarım Ay*'da "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 3, Mebrure Sami"[272] başlığı altında Enver Naci tarafından kaleme alınan yazıda, yazarın daha çok ruhun bütün inceliklerini ortaya koyan kadın kahramanlara yer verdiği dile getirilir. On iki yıllık yazı hayatında üç roman yayımlamış olması da eserlerine gösterdiği özene bağlanmıştır.

Roman ise *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Yeni Neşriyat" kısmında, "Leylaklar Altında"[273] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmış; romantik bir aşk konusunun işlendiği bilgisi verilmiştir.

---

[268] Hüsamettin Bozok, "İlhami Bekir", **Yeni Adam**, Sayı 232, 8 Nisan 1939, s. 3.
[269] İmzasız, "Tahtları Deviren Çocuk", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 88, 1 Mart 1937, s. 248.
[270] İmzasız, "Yeni Kitaplara Dair", **Hayat**, Cilt V, Sayı 116, 14 Şubat 1929, s. 20.
[271] İbrahim Höyi, "Hıçkırık", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2195-510, 15 Eylül 1938, s. 260.
[272] Enver Naci [Gökşen], "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 3, Mebrure Sami", **Yarım Ay**, Sayı 122, 15 Eylül 1940, s. 9.
[273] İmzasız, "Leylaklar Altında", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 50, Şubat 1937, s. 808.

Mehmet Turhan Tan'ın romancılığı, *Yedigün*'ün "Edebiyatçılarımızı Tanıyalım" kısmında, "M. Turhan Tan"[274] başlığı altında Mehmet Behçet tarafından değerlendirilmiştir. Yazarın çeşitli dillere çevrilen eserleri olarak *Piçler, Cinci Hoca, Hürrem Sultan* ve *Akından Akına*'yı sayan münekkit, hepsinin tarihî roman olduğu bilgisini vermiş; romanlardaki üslubu sade, tasvirleriyse canlı olarak değerlendirmiştir.

Muazzez Tahsin Berkant'ın *Sen ve Ben, Aşk Fırtınası, Bahar Çiçeği* ile *Sonsuz Gece* adlı romanları, *Yedigün*'ün "Edebiyatçıları Tanıyalım" kısmında, "Muazzez Tahsin Berkant"[275] başlığı altında Behçet Yazar tarafından özetlendikten sonra tümünün on beş yıllık toplumsal hayattan izler taşıdığı bilgisi verilmiştir. Tasvirleri beğenilen romanlarda hayalî bazı tesadüflere rastlanması eleştirilmiştir.

Mustafa Ali Soylu'nun *Bir Renk ve Bir Ahenk* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Ali Mustafa Bey: Romanı"[276] başlığı altında Hüseyin Cahit Yalçın tarafından değerlendirilmiştir. Romanda vakaların nerede ve ne zaman geçtiğinin açık olmayışı, kahramanların yeterince tanıtılmayışı eksiklik olarak görülmüş; tezin ön planda tutulması kusur sayılmıştır.

Müfide Ferit Tek'in *Pervaneler* adlı romanının *Millî Mecmua*'da iki kez değerlendirildiği görülmektedir. Yazılarda kahramanların ruhî tahlillerindeki başarı noktasındaki görüş ayrılığı dikkat çekicidir. "Tahlil ve Tenkit" kısmında, "Pervaneler"[277] başlığı altında Mehmet Emin tarafından yapılan ilk değerlendirmede özeti verilen eserin psikolojik türde yazıldığı belirtilir, tasvirleri ve üslubu beğenilir ancak ruh tahlillerinin daha iyi verilebileceği kanaati taşınır.

---

[274] M.[ehmet] Behçet Yazar, "M. Turhan Tan", **Yedigün**, Cilt XIV, Sayı 353, 12 Birincikanun 1939, s. 13.
[275] M.[ehmet] Behçet Yazar, "Muazzez Tahsin Berkant", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 386, 30 Temmuz 1940, s. 10.
[276] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Ali Mustafa Bey: Romanı Bir Renk ve Bir Ahenk", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 11, 4 İkincikanun 1934, s.11-12.
[277] Mehmed Emin, "Pervaneler", **Millî Mecmua**, Cilt III, Sayı 35, 15 Nisan 1341, s. 569-570.

Romanın ikinci değerlendirmesi ise "Pervaneler"[278] başlığını ve Mustafa Şekip imzasını taşımaktadır. Millî bilincin ve ruhun romana başarılı bir şekilde yansıtıldığını düşünen eleştirmen, toplumundan ve ırkının terbiyesinden kopan fertleri bu eseri okumaya davet eder. Romanı vakaların olduğu gibi göstermesi ile ruhî ve ahlakî tahlillerde başarılı bulur.

Nezihe Muhittin Tepedelenligil'in romancılığı hakkında *Yarım Ay*'da "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 2, Nezihe Muhittin Tepedelenligil"[279] başlığı altında Enver Naci Gökşen tarafından bir değerlendirme yazısı yayımlanır. Yazarın hayatı hakkında bilgi verildikten sonra farklı roman türlerini denediği ve realist romanlar yazdığı belirtilir. Bazı romanlarında garipsenecek mevzuları işlediği ifade edilerek yadırganır.

Nizamettin Nazif'in *Kara Davut* adlı romanı, *Resimli Ay*'ın "Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, "Kara Davut, Muharriri Nizamettin Nazif"[280] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Romanın çok sattığı bilgisi verilerek nedenleri sorgulanır. Emperyalist orduların denize döküldüğü dönemde, Türkiye'de nara atarak sokağa fırlayan başkahraman Kara Davut'un romanda idealize edildiği, romanın bu nedenle ilgi gördüğü yorumu yapılır.

Nur Tahsin Salor'un üç dergide incelenen *Gözlerin Sırrı* adlı romanı, *Yedigün* ve *Fikir Hareketleri*'nde beğenilmiş fakat *Yeni Muhit*'te eleştirilmiştir. *Yeni Muhit*'in "Kadın Edebiyatı" kısmında, "Gözlerin Sırrı"[281] başlığı altında Yaşar Nabi tarafından incelenen romanın, edebiyat âleminde ses getiremeyeceği iddia edilmiştir. Tekniği ile üslubu beğenilmiş ancak tahlil noktasında birçok psikolojik hata barındırması ve ikinci dereceden karakterlerin silik kalması eleştirilmiştir.

[278] Mustafa Şekip, "Pervaneler", **Millî Mecmua**, Cilt III, Sayı 36, 1 Mayıs 1341, s. 588-590.
[279] Enver Naci [Gökşen], "Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 2, Nezihe Muhittin Tepedelenligil", **Yarım Ay**, Sayı 120, 15 Temmuz 1940, s. 2.
[280] İmzasız, "Kara Davut, Muharriri Nizamettin Nazif", **Resimli Ay**, Sayı 4, Haziran 1930, s. 34.
[281] Yaşar Nabi [Nayır], "Gözlerin Sırrı", **Yeni Muhit**, Sayı 33, Temmuz 1931, s. 67.

*Fikir Hareketleri'*nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Nur Tahsin Hanımefendi: Gözlerin Sırrı, Roman"[282] başlığı altında Hüseyin Cahit Yalçın tarafından değerlendirilen romanla ilgili olarak bir önyargısını paylaşan eleştirmen, romanın sıradan bir üslup ve mantık ile kadın hakları, kadınların anlaşılamaması gibi konuları içerdiğini düşündüğünü ancak bu konuda yanıldığını itiraf eder. Kusur olarak gösterilen tek husus ise roman kahramanlarından Füsun'un İzmir'e gidişinden sonra duyduğu hisler ile yaşadığı olayların gerçeklikten uzaklaşmasıdır.

Yedigün'ün "Edebiyatçılarımızı Tanıyalım" kısmında ise roman, "Nur Tahsin Salur"[283] başlığı altında Behçet Yazar tarafından özeti verildikten sonra değerlendirilmiş; romanın tekniği, barındırdığı ruh tahlilleri beğenilmiştir. Herhangi bir tezin savunulmaması takdir edilmiştir.

Oğuz Özdeş'in *Aşk Istıraptır* adlı romanı, *Yücel*'in "Kitap Dünyamız" kısmında, aynı başlık altında[284] imzasız olarak tanıtılmıştır. Genel olarak eleştirilen romanda, şiir parçalarına rastlanması, bazı sahnelerin okurun gözünde canlanamaması ve kahramanların olur olmaz şeylere ağlaması kusur olarak sayılır. Romandaki şiir parçalarından yola çıkılarak sanatçının romancılığı bırakıp şiir türüne yönelmesi tavsiye edilir.

Ömer Âli'nin *Türkmen Kızı* adlı romanı, *Kırkpınar*'ın "Çukurova Tetkikleri" kısmında, "Türkmen Kızı –Bir Roman–"[285] başlığı altında Ferit Celâl tarafından değerlendirilmiştir. 1890'lı yıllarda yayımlanan eserin, Türkiye'deki ilk romanlardan olduğu bilgisini veren eleştirmen, bir Türkmen kızını konu edindiği için eseri millî olarak saymış; içerisinde öz Türkçe kelimeler barındırdığını ilave etmiştir. Dikkatleri romanın bu özelliğine çekerek bizzat padişah Abdülhamit tarafından İslam politikasının desteklendiği o yıllarda, yazarın romanda millî sanat ve hayatı yansıtmasını takdir eder. Eserde modern hikâye tekniğinin aranmaması gerektiğini

[282] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Nur Tahsin Hanımefendi: Gözlerin Sırrı, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 22, 22 Mart 1934, s. 11-12.
[283] M.[ehmet] Behçet Yazar, "Nur Tahsin Salur", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 378, 4 Haziran 1940, s. 13.
[284] İmzasız, "Aşk Iztıraptır", **Yücel**, Cilt IX, Sayı 52, Haziran 1939, s. 171-172.
[285] Ferit Celâl, "Türkmen Kızı –Bir Roman–", **Kırkpınar**, Sayı 8, 20 Nisan 1934, s. 2-3. ; Sayı 9, 5 Mayıs 1934, s. 2-3.

hatırlatarak aşiret hayatının konu edinildiğini, toplumsal yaralara değinildiğini belirtir.

Ragıp Şevki Yeşim'in *İçimizden Biri* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Ragıp Şevki Bey: İçimizden Biri, Roman"[286] başlığı altında Hüseyin Cahit Yalçın tarafından değerlendirilmiştir. Yazarın tarihî vakalarla canının istediği gibi oynamasını en başta kusur olarak gösteren eleştirmen, diğer yazarlarda rastladığı zaman mefhumunun eksikliğine bu romanda da rastladığını dile getirerek eleştirir. Roman kahramanlarından kiminin büyüyüp kiminin olduğu yaşta kalmasını ise savunduğu tez adına örneklendirir.

Yazarın aynı zamanda Nasrettin Hoca'nın hayatı etrafında şekillendireceğini tasarladığı romanı hakkında verdiği bilgiler, *Servetifünun (Uyanış)*'da "Nasrettin Hocayı Nasıl Romana Alıyorum?"[287] başlığı altında yayımlanmıştır. Sahaflar Çarşısı'nda gördüğü bir kişiyi Nasrettin Hoca'ya benzetmesiyle aklına bu fikrin geldiğini ifade eden Ragıp Şevki Yeşim, Nasrettin Hoca hakkında birçok bilgi topladığı, yaşadığı coğrafya ile çeşitli fıkralarını incelediği bilgisini verir. Romanı yazmaya başladığını, aylardır roman üzerinde çalıştığını ifade eder.

Safvet Nezihî'nin *Zavallı Necdet* adlı romanı, *Ülkü*'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Bir Eski Romancı"[288] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından ele alınmıştır. Sultan Abdülhamit'in son zamanlarında neşredilen romana halkın rağbet gösterdiği hatırlatılmış; ancak yeni harflerle yapılan baskısının umulan ilgiyi görmediği dile getirilmiştir.

Samim Kocagöz'ün *İkinci Dünya* adlı romanı, *Yücel*'in "Kitap Dünyamız" kısmında, aynı başlık altında[289] imzasız olarak kısaca tanıtılmıştır. "Çok ağlatan değilse de çok ağlayan bir eser" nitelendirmesi yapılan romanda, alelade bir konunun farklı bir anlatım tarzıyla verildiği dile getirilir; ruh tahlilleri başarılı bulunur.

---

[286] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Ragıp Şevki Bey: İçimizden Biri, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 32, 31 Mayıs 1934, s. 91-92.
[287] Ragıb Şevki [Yeşim], "Nasrettin Hocayı Nasıl Romana Alıyorum?", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVI-XXII, Sayı 2245-560, 31 Ağustos 1939, s. 237, 240.
[288] Nahid Sırrı [Örik], "Bir Eski Romancı", **Ülkü**, Cilt XIV, Sayı 83, İkincikanun 1940, s. 474-475.
[289] İmzasız, "İkinci Dünya", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 30.

Sedat Simavi'nin ilk kez *Yedigün*'de tefrika edilen romanı *Fuji Yama*[290] hakkındaki değerlendirmelerde romanın ismi üzerinde durulmuştur. Bu konudaki ilk yazı, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Kitaplar Arasında" kısmında, "Fuji Yama"[291] başlığı altında M. Müeyyet tarafından kaleme alınmıştır. Romanın isminden ötürü tercüme izlenimi verdiği ancak yerli olduğu bilgisi verilmiş, tekniği ile barındırdığı tasvirler beğenilmiştir.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında ise "Fuji Yama. Yazan: Sedat Simavi"[292] başlığı altında Hüseyin Cahit tarafından kaleme alınan değerlendirmede, romanın adını nereden aldığı açıklanmıştır. Okura aktarılmak istenen duyguların yazar tarafından ahenkli bir şekilde verilmesi de başarı sayılmıştır.

Server Ziya Gürevin'in *Pervane* adlı romanı, aynı dergide "Server Ziya Bey: Pervane, Küçük Roman"[293] başlığı altında yine Hüseyin Cahit tarafından değerlendirilmiştir. Romanı sadece üslup açısından ele alan eleştirmen, yazarı bu noktada başarılı bulmuştur.

Tirede Feylesof adlı bir romancının *1+15=Leke* adlı romanı, *Yeşil Tire*'nin "Kalemime Dolaşan" kısmında, "Kübizm ve (1+15=Leke) Romanı"[294] başlığı altında Ahmet Ece tarafından incelenmiştir. Şiir ve romanda son zamanlarda kübik akımın etkisini hissettirdiği bilgisini veren münekkit, bu akıma bağlı birkaç şiir örneği vererek kübizmi anlatmaya çalışır. Daha sonra adı geçen yazarın romanda bir inkılâp yapmak istediği, bu sebeple de kübik bir roman hazırlamakta olduğu haberini verir. Tire halkına soğuk kış gecelerinde, eğlenceli vakit geçirebilmeleri için yayımlanacak olan bu romanı tavsiye eder.

---

[290] Romanının ilk tefrikası için bkz.: Sedat Simavi, "Fuji – Yama Seyahat ve Aşk Romanı", **Yedigün**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1933, s. 16.
[291] M. Müeyyet, "Kitaplar Arasında", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 18, Şubat 1934, s. 1382-1386.
[292] Hüseyin Cahid Yalçın, "Fuji Yama. Yazan: Bay Sedat Simavi", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 102, 5 Birinciteşrin 1935, s. 379-380.
[293] Hüseyin Cahit [Yalçın], "Server Ziya Bey: Pervane, Küçük Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 38, 12 Temmuz 1934, s. 187-188.
[294] Ahnet Ece, "Kübizm ve (1+15=Leke) Romanı", **Yeşil Tire**, Sayı 7, 1 İkinciteşrin 1931, s. 11.

Turgut Akkaş'ın *Bora – Fırtına* adlı romanı hakkında bu dönemde yer alan iki değerlendirmelerden ilki, *Ün*'de "Bora – Fırtına"[295] başlığı altında Naci Kum tarafından kaleme alınmıştır. Yazarın çevresiyle ilgili çeşitli hatıralarla dolu olduğu bilgisi verilen roman beğenilmez, sadece dikkatleri üzerine çektiği yorumu yapılır.

Diğer değerlendirme, *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, "Bora – Fırtına"[296] başlığı altında imzasız olarak yayımlanmıştır. Burada ilk değerlendirmenin aksine roman, vakaların birbirine ustalıkla bağlanması, memleketin muhtelif köşeleri ile devirlerinin dikkate değer tasvirlerinin yapılması ile tahlillerdeki isabet ve incelikler dolayısıyla başarılı bulunmuştur.

Yusuf Ziya Demircioğlu'nun *Boş Beşik ve Akkuş* adlı romanı, *Öz Dilimize Doğru*'da aynı başlık altında[297] Suphi Nur tarafından değerlendirilmiştir. Romandan bir vodvil veya senaryo çıkabileceği iddiasıyla değerlendirmesine başlayan yazar, romanın on yedi milyon nüfuslu ülkede, üç milyon kentlinin aşk ve hislerini değil de on dört milyon köylüyü anlatmasını takdir eder. Anadolu halkının sevinmesini, ağlamasını kısaca yaşayışını gösteren sahnelerini realist bulur; romanda derin ve muğlâk ruh inceliklerinin aranmaması gerektiğini dile getirir. Yazarın psikolojik tahlillerden ziyade Anadolu tasvirinde başarılı olduğu değerlendirmesini yapar.

[295] Naci Kum, "Bora – Fırtına, Roman", **Ün**, Cilt V, Sayı 50-51, Mayıs-Haziran 1938, s. 726.
[296] İmzasız, "Bora – Fırtına", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 125, 15 Eylül 1938, s. 72.
[297] Suphi Nur, "Boş Beşik ve Akkuş", **Öz Dilimize Doğru**, Cilt I, Sayı 6, 30 Birinciteşrin 1932, s. 100-102.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI ROMAN VE ROMANCILAR ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER

3.1. Yabancı Romanlar Üzerine

Yabancı romanlar üzerine yapılan genel değerlendirmelerde Avrupa edebiyatlarına yönelim olduğu, daha çok Fransız ve Rus edebiyatlarının incelendiği, İngiliz ve İtalyan edebiyatlarından da bahsedildiği görülmektedir. Bu durum, Tanzimat'tan beri edebiyat alanında özellikle takip edilen Fransızların artık ağırlığını kaybettiğinin bir göstergesidir. Bu edebiyatlarda daha çok realizmin gelişimi ile toplumsal romancılık üzerine yoğunlaşılan makalelerle birlikte münferit konularda yazılan bazı metinler karşımıza çıkmaktadır.

"Fransız ve Avrupa kelimelerini bir arada kullanışımın tesadüfî olmadığını söylemek isterim. Avrupa bizim edebiyatımıza Fransa yoluyla girmiştir. Bilhassa edebiyat bahislerinde bizim için Avrupa Fransa ve Fransa Avrupa demektir." şeklindeki dönemin edebî anlayışını ortaya koyan bu önemli görüşü de içeren yazı, *İnsan*'da "Fransız Realizmi"[1] başlığı altında Sabahattin Eyüboğlu tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda on yedinci yüzyıldan beri Fransız edebiyatında realizmden başka bir akım olmadığına dikkat çekilerek realizmin gelişimi sanatçılar üzerinden açıklanmıştır.

Orta Çağ'da Fransız edebî eserlerindeki amacın ideal dünyayı yansıtmak olduğu bilgisini veren yazara göre bu durum, Rönesans'la birlikte değişmiştir. Artık sanatçılar gerçek hayata yönelmiş ve realist olmaya başlamıştır. Ancak on yedinci yüzyılda tiyatronun realizm üzerindeki etkisi sebebiyle eserlerde sadece psikolojik gerçeklikle yetinilmiştir. Rebelais ve Montaigne'in eserlerinde, insanların en genel özellikleriyle tasvir edilişlerini ve gerçekçi olmayışlarını örnek gösteren Sabahattin Eyüboğlu, on sekizinci asırla birlikte realizmin insanı bırakıp tabiata yöneldiğini

[1] Sabahaddin Eyüboğlu, "Fransız Realizmi", **İnsan**, Cilt II, Sayı 12, 8 Mayıs 1939, s. 939-950.

ifade eder. Voltaire ile Rousseau'nun eserlerindeki tabiat unsurlarını da işaret eder. Chateaubriand ile birlikte edebiyata tarihî ve coğrafî dekorların, yani realitenin yeni bir hamlesi olan millî rengin girdiği bilgisini verir. Balzac, Stendhal ve Flaubert'in realist görüşlerini romantizme borçlu olduklarını düşünür. Daha sonra diğer akımların realizme kattıkları değerler üzerinde durur. Emile Zola ve natüralizm ile beraber realizmdeki tasvirin ilmî esaslara bağlanacak kadar ileri gittiğini, sembolizm idealizmi ile de realizme yeni bir cephe ilave edildiğini belirtir. Her akımın realizmi sarsmak yerine yeni şeyler kattığı sonucuna vararak değerlendirmesini bitirir.

Çığır'da Sabahattin Rahmi, "Fransız Edebiyatında İçtimaî Roman"[2] başlığı altında Fransız edebiyatındaki toplumsal romancılığın niteliğini ve gelişimini irdelemiştir. Öncelikle "toplumsal roman" diye bir türün olmadığını ve toplumsallığın tüm romanlarda bulunabileceğini belirterek yazısının sınırlarını çizer. Buna da farklı edebî görüşlere sahip olan yazarların romanlarında yer alan toplumsal dokuları örnek gösterir.

Bir buçuk asırdan beri Fransız romanının toplumsallaşan bir görünüm kazandığını dile getiren yazar, on sekizinci yüzyılda bugünkü durumun tam tersi olarak romanın toplumsal iz taşımasının bir kusur sayıldığını, romancıdan yorulmak bilmeyen bir hayal gücüyle fantezi istendiğini hatırlatır. Bugünkü roman görüşünün Jean Jacques Rousseau ile birlikte şekillendiğini ve türün ilk büyük kırılmayı bu dönemde yaşadığını belirtir. Sabahattin Rahmi, Rousseau'nun *Nouvelle Héloïse*'sinde roman dünyasının içinde yaşadığımız dünya ve toplumsal gerçeklikle birleştiği kanaatindedir. Düşüncesine bu ve döneme ait başka birkaç romanda yer alan "karı – koca ve âşık" sorunsalının konu edilişini örnek gösterir. Bununla birlikte Fransız İhtilâli ile ortaya çıkan ve cemiyete isyan eden "fakir genç" tipine de çeşitli romanlarda rastlandığına dikkat çekerek yazarın fikirlerini ihtiva eden bu tipin, romanda görülen toplumsal bir yansıma olduğunu düşünür. Ayrıca Fransa sokaklarında esen demokratik ve sosyalist havanın romanlara yansıdığı, halkın da bu

[2] Sabahaddin Rahmi, "Fransız Edebiyatında İçtimaî Roman", **Çığır**, Cilt V, Sayı 54, Eylül 1937, s. 34-36. ; Cilt V, Sayı 55, Birinciteşrin 1937, s. 53-55.

toplumsal fikirleri romandan takip ettiği bilgisini verir. Hatta Fransız romantik romanlardaki en coşkun aşklarda bile toplumsal bir tezin olduğunu iddia eder.

Yazısının devamında Sabahaddin Rahmi, Fransız romanındaki ikinci kırılma noktasının, romanda toplumsal gerçekçiliğin sadece bir tenkit veya ideal olarak değil müstakil bir kıymet olarak yer aldığını düşündüğü Balzac romanlarıyla yaşandığını savunur. Ona göre roman, artık günlük hayatın bir aynası haline gelmiştir. Flaubert, Goncourt Kardeşler, Zola, Maupassant ile birlikte Fransız romanı, içine bir kaos halinde girmiş olan toplumsal âlemi tasfiyeye çalışmaktadır. Ayrıca Flaubert ile üslup ve sanat endişesi romanda duyulmaya başlanmıştır. Buna Flaubert'in "Gerçek ne kadar çirkin olursa olsun tasviri güzel olmalıdır." düşüncesi örnek gösterilir. Emile Zola'nın romanlarında kahramanların cemiyeti yansıttığı, Maupassant'ın romanlarının ise adeta yaşayan bir cemiyet olduğu düşünülür. Jules Romains'ın romanlarında kahraman, kolektif bir ruh halini almış, böylelikle toplumsal gerçekçilik müstakil bir vücut haline gelmiştir.

Servetifünun (Uyanış)'da "Fransız Romanının Tarihi"[3] başlığı altında Henry Bidou'nun yazıp Cavit Yamaç'ın tercüme ettiği makale üç seride yayımlanmıştır. Bu yazıda Fransız romanı yedi döneme ayrılarak incelenmiştir. "Natüralist Roman" başlığı altındaki ilk bölümde 1880'ler Fransa'sında natüralist romanın hâkim olduğu bilgisi verilerek bu akımın etkisi altında eserlerini kaleme alan yazarlar hakkında kısa bilgiler verilir. Goncourt Kardeşler'in romanlarının merkezinde bir şahıs, Emile Zola'nın romanlarında ise ırsiyet olduğu ifade edilir. Eserlerinde önce kadın psikolojisini inceleyen Paul Bourget'in daha sonra sosyal romana yöneldiği belirtilir. Anatole France'nin tarihî kaidelerle felsefî fikri birleştirdiği, Pierre Loti'nin romanlarında aşktan ölüme kadar çeşitli konuları işlediği, Henry de Regriner'in aksiyon ihtiva eden romanlar yazdığı, Andre Gide'in de ahlakçı olduğu dile getirilir. İkinci bölümde ise 1900'lü yıllarda kadın romancı sayısında artış olduğu bilgisi verilerek Colette, kadın romancılar arasındaki en önemli isim olarak zikredilmiştir.

[3] Henry Bidou, "Fransız Romanının Tarihi", Çev.: Cavit Yamaç, **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2285, 6 Haziran 1940, s. 41, 46. ; Cilt LXXXVIII, Sayı 2286, 13 Haziran 1940, s. 54, 58. ; Cilt LXXXVIII, Sayı 2287, 20 Haziran 1940, s. 67, 72.

"Harp, Sergüzeşt, Seyahat ve Polis Romanları" başlıklı üçüncü bölümde türler hakkında kısa bilgiler verilir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Savaş romanlarının yazımında bir artış görüldüğü, macera ve sergüzeşt romanlarının ise pek örneğine rastlanmadığı dile getirilir. "Biyografik ve Ahlakî Romanlar" bölümünde önemli şahsiyetlerin biyografilerinin romanlaştırılarak verildiği bildirilir ancak ahlakî romanlar hakkında bilgi verilmez. "Sosyâl Roman" bölümünde toplumsal çevrenin romana konu edindiği ve bu türde Giono ve Carco'nun isimlerinin ön plana çıktığı açıklanır. "Roman Psikolojik Olarak Kalır" bölümünde tüm bu türler arasında Fransız romanının psikolojik yönüne de dikkat çekilerek François Mauriac ve George Duhamel isimleri anılır. "Harp Sonu Nesli" bölümünde ise adı geçen neslin olgun olduğu dile getirilir ve André Maurois ile Paul Morand isimleri zikredilir.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da "1900 – 1930 İngiliz ve Fransız Romancılığı"[4] başlığı altında Henri Pellier tarafından kaleme alınan yazıda, hem Fransız hem İngiliz romanının gelişimi üzerinde durulmuştur. Yirminci asrın başında Maupassant ile Zola'nın natüralist tarzının İngiltere'de karşılık bulduğu ve İngilizlerin roman metodolojisini değiştirdikleri bilgisi verilir. Bu doğrultuda romanlarda eski âdet ve geleneklerden bahsetme, Tolstoy ve Dostoyevski'nin etkisi, macera ve egzotik roman türleri ve kadın romancıların sayısında görülen artış gibi romancılığın farklı boyutlarında da Fransızların İngilizlere önayak olduğu belirtilir.

İngiliz romancılığı hakkındaki başka bir yazı, *İçtihat*'ta "Bugünkü İngiliz Romanı"[5] başlığı altında Edmond Charlot tarafından kaleme alınmış, Mustafa Şükrü tarafından tercüme edilmiştir. Yazıda İngiliz romancılığı ve romanları hakkında bilgi sahibi olmak isteyen okurlara kısa bilgiler vermeyi amaçladığını söyleyen yazar, bu doğrultuda yazısını detaylandırmayacağının altını çizmiş, bu yazıyla İngiliz romanının tamamından bahsetmenin olanaksız olduğunu belirterek büyüklüğünü ortaya koymuştur. En başta teknolojinin gelişmesine rağmen Fransızlarla İngilizler

[4] Henri Pellier, "1900 – 1930 İngiliz ve Fransız Romancılığı", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXIX-V, Sayı 1811-126, 30 Nisan 1931, s. 344-345.
[5] Edmond Charlot, "Bugünkü İngiliz Romanı", Çev.: Mustafa Şükrü, **İçtihat**, Sayı 237, 1 Teşrinievvel 1927, s. 4525-4527.

aralarındaki iletişim kopukluğuna dikkat çekip her iki ulusun da diğer milletlerde yaşanan gelişmelere, on sekizinci yüzyıldaki kadar bile vakıf olamadıklarının eleştirisini yapmıştır.

Daha sonra İngiliz romancılığının on dokuzuncu yüzyılda Fransız ve Rus romanlarıyla birlikte geliştiği belirtilerek üç büyük üstadı arasında George Meredith, Henry James ve Joseph Conrad isimleri sayılır. Fransa'da ise daha çok George Moore, John Galsworthy, Arnold Bennetht ve Herbert George Wells'in tanındığı bilgisi paylaşılır. Bu isimlerin yanında daha az tanınan James Joyce üzerinde durularak en önemli romanının *Ulysses* olduğu dile getirilir. Diğer bir önemli yazar olarak işaret edilen Thomas Edward Lawrence'in eserlerinde Freud'un psikolojik teorilerinin tatbik edildiği belirtilir. Ancak hiçbir eserinin Fransızcaya tercüme edilmemesi üzüntüyle karşılanır. 1910'dan sonra yazılan İngiliz romanlarında ise Fransızlarda olduğu gibi daha çok insanın tanıtıldığı, ruh tahlillerinin yapıldığı bilgisi verilir.

Rus edebiyatı hakkındaki yazılardan biri, *İnsan*'da "Rus Edebiyatında Realizm ve Büyük Rus Realistleri"[6] başlığı altında yayımlanmış; Rus realizminin gelişimi Mehmed Zeki tarafından sanatçılar üzerinden açıklanmıştır. Öncelikle realizm üzerine bir saptama yapan yazar, Realist sanatçının gerçeği çoğu kere devrinin sosyologundan, ekonomistinden daha açık ve daha doğru verdiğini, bu sebeple her sanat eserinin ister istemez az veya çok realist unsurlar taşıdığını belirtir. Daha sonra da Rus edebiyatının realist eserlerle dolu, zengin bir edebiyat olduğunu ifade eder.

Realizmi, Puşkin'den başlayarak inceleyen Mehmed Zeki, onu Rus realistlerinin ilk büyük üstadı sayar. Bu görüşüne yazarın romanlarında reel kaynağı soyluların çevresinden alıp orta ve alt tabakaya indirmesini kanıt olarak sunar. Objektif ve gerçekçi tasvirlerini beğenir, insan psikolojisini en ince ayrıntılarına kadar tasvir etme başarısını takdir eder. Puşkin'in ardından Gogol'a değinerek onun görüşleri itibariyle gerici, derebeylik hayranı ve soylu hayatına bağlı kalmasına

[6] Mehmed Zeki, "Rus Edebiyatında Realizm ve Büyük Rus Realistleri", **İnsan**, Cilt II, Sayı 10, 1 Mart 1939, s. 787-793.

rağmen realist kalemiyle bu hayatın çürüklüğü, iğrençliği ile yıkılışını güzel bir şekilde tasvir ettiğine dikkat çeker. Rus realistlerinin en büyük özelliğinin eserlerine halkçılığı yansıtmaları olduğu bilgisini verir ve soylu terbiyesi almış olan Turgenyev'in romanlarını buna örnek gösterir. Daha sonra Dostoyevski ve Tolstoy üzerinde duran yazar, her iki sanatçıyla Rus realizminin evrensel bir hal aldığını savunur. Dostoyevski'nin olağanüstü realist bir sanatçı olduğunu iddia eder. Köy hareketlerinin Tolstoy'un eserlerine büsbütün başka bir şekilde yansıdığını belirtir. Yazarın *Savaş ve Barış*'ta insan davranışlarının sebeplerini irdelemesini; *Anna Karenina*'da ise gerçeği daha serbest, şuurlu ve açık göstermesini realizm adına yenilik sayar. Diğer Rus sanatçılarından Şçedrin'in tenkidî realizmin en değerli eserlerini yarattığı, Çehov'un ise liberal ve inkılâpçı dönemle Gorki dönemi arasındaki geçiş devrinin realist sanatçısı olduğu değerlendirmesini yapar. Çehov'un tüm eserlerinde dönemin içyüzünü bütün açıklığı ile yansıttığı, Gorki'nin de hayatın sadece iğrenç safhalarını göstermeyerek insana mücadeleyi telkin ettiği, böylelikle mücadeleci insan tipini yarattığı bilgisini verir. Rus edebiyatının ise genel olarak "yeni insan"ı yaratmaya çalıştığı yorumunu yapar.

Resimli Şark'ta "Sovyet Rusyada San'at ve Edebiyat"[7] başlığını taşıyan ve Peyami Safa tarafından kaleme alınan diğer bir yazıda, Rus realizmi açıklanmış; yazarların bu doğrultuda masa başında değil kaldırım, fabrika, tarla, vs. kısaca hayatın içerisinde çalıştığı dile getirilmiştir.

Uyanış (Servetifünun)'ta "Rus Edebiyatında İkinci Reform"[8] başlığı altında "M. H. D." imzasıyla, Rus edebiyatının on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından sonraki gelişimi üzerinde durulmuştur. Çar Belinsky döneminde eserlere sansür uygulandığı için Rus edebiyatının en karanlık dönemlerini yaşadığını belirten yazar, onun ölümünden sonra II. Alexandre'ın tahta geçmesiyle bu durumun sona erdiği bilgisini verir. Fikir, siyaset ve mantıkta görülen hürriyetin edebiyata da yansıdığını ve Rus edebiyatının, dünyaya üç büyük romancı olan Turgenyev, Tolstoy ve Dostoyevski'yi bu dönemde armağan ettiğini ifade eder.

[7] Peyami Safa, "Sovyet Rusyada San'at ve Edebiyat", **Resimli Şark**, Sayı 10, Teşrinievvel 1931, s. 9.
[8] M. H. D., "Rus Edebiyatında İkinci Reform", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2149-464, 28 Birincikanun 1937, s. 362-363.

Yeni Adam'da Rus romancılığının geçirdiği değişimi inceleyen ve J. Jacoby tarafından kaleme alınan yazı, "Yeni Rus Romanı"[9] başlığı altında yayımlanır. Makalede Bolşevik ile S.S.C.B. dönemi romanları karşılaştırılır. S.S.C.B. dönemi romanlarında, Bolşevik dönemi romanlarından farklı olarak insanî hiçbir şeyin kalmadığı, hislerin söndüğü ve Sovyet propagandası yapıldığının tespiti yapılır. İyi komünist, şuurlu işçi, fedakâr köylü gibi propagandalardan biraz olsun şüphe etmenin ve uzaklaşmanın romanlarda "cinayet" kabul edildiği belirtilir. Yazının sonunda Rus okurların bu propaganda edebiyatına yüz çevirdiği değerlendirmesi bulunur.

İtalyan romancılığı hakkında ise *Yeni Edebiyat*'ta "İtalyan Romanı ve Luigi Pirandelo"[10] başlığı altında Vahdet Gültekin imzasıyla bir yazı yayımlanmıştır. İtalyan romancılığının en büyük vasfının biyografik ve fantastik roman türlerini barındırması olduğunu belirten yazar, bu iki türün Gabriele D'Annunzio'dan sonra görülmeye başlandığı bilgisini verir. Hatta yeni İtalyan hikâye ve romancılığının dahi onunla başladığını iddia eder fakat romanlarının "insan tarafının eksik" olduğu yorumunu yapar. Daha sonra Luigi Pirandelo'dan bahseder ve yazarın D'Annunzio'dan farklı olarak eserlerinin insanî duygular barındırdığını savunur. İtalyan edebiyatında birkaç romancının İngiliz ve Fransız yazarların etkisi altında kaldığını ancak genel olarak otobiyografik ve fantastik türde romanlar yazıldığını dile getirir.

3.2. Yabancı Romancılar Üzerine

Bu dönemde yayımlanan dergilerde ağırlıklı olarak Avrupalı romancılar ile romanlarının incelendiği görülmektedir. Metinler incelendiğinde toplamda 84 yazar olmak üzere 47'si Fransız; 10'u Rus; 6'sı İngiliz; 4'er Alman ve İtalyan; 3'er İranlı ve Amerikan; 2'şer İspanyol ve İrlandalı; birer tane de Avusturyalı, Fin ve İsveçli

[9] J. Jacoby, "Yeni Rus Romanı", **Yeni Adam**, Sayı 121, 23 Nisan 1936, s. 13.
[10] Vahdet Gültekin, "İtalyan Romanı ve Luigi Pirandelo", **Yeni Edebiyat**, Sayı 1, 8 Ocak 1937, s. 1, 4.

yazarın ele alındığı sonucuyla karşılaşmaktayız. Türk edebiyatındaki yazarlar için sergilenen tutuma paralel olarak burada da öncelikle 26 yazar ile romanları hakkındaki yazılar müstakil başlıklar altında incelenmiş, diğerleri içinse tek başlık açılmıştır.

Bu yazarlar arasında romanları hakkında en çok tartışılan André Gide'dir. Dostoyevski ve Tolstoy eleştirmenlerce ilgi gören diğer yazarlar olmuşlardır. Bugün edebiyatımızda tanınmasına, eserleri ilgi görmesine rağmen Anton Çehov, Balzac, Emile Zola, Gogol, Jack London ve Victor Hugo'nun dönem içerisinde daha az değerlendirildiği gözlemlenmiştir.

3.2.1. Alexandre Dumas Fils

Alexandre Dumas Pere'nin oğlu olan Alexandre Dumas Fils'in *Kamelyalı Kadın* adlı romanı, yayımlandığı dönemde oldukça ilgi uyandırmıştır. Daha çok tercümesi üzerinde tartışılan romanın, tüm değerlendirmelerde Mustafa Nihat tarafından yapılan çevirisi üzerinde durulmuştur. Mithat Cemal Kuntay tarafından yapılan tercümeyse sadece *Fikir Hareketleri*'nde değerlendirilmiştir. Bu durum, Mustafa Nihat tarafından yapılan tercümenin dikkatleri üzerine daha fazla çektiğini göstermektedir. Bunun yanında romanın sahneye uyarlanmış şekli hakkında da kimi dergilerde yorumlara rastlanmıştır.

Romanın, Mithat Cemal Kuntay tarafından yapılan tercümesi, *Fikir Hareketleri*'nde "La Dam O Kamelya"[11] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiştir. Beğenilmeyen tercümenin Mithat Cemal imzasıyla yapılması tek teselli olarak görülür. Yazara Fransızca bir unvan olan "Camelias"ı niçin "Kamelya" olarak yazdığı sorulur ve başlığı orijinal şekilde yazmanın daha doğru olacağı düşüncesi paylaşılır.

[11] İmzasız, "La Dam O Kamelya", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 209, 23 Birinciteşrin 1937, s. 11-14.

Romanın Mustafa Nihat tarafından yapılan tercümesi hakkında yayımlanan değerlendirmelerden biri, aynı derginin "Matbuat Hayatı" kısmında, "La Dame Aux Camelias. Mütercimi: Mustafa Nihad"[12] başlığı altında imzasız olarak yayımlanmış; kendi ve tercümesi beğenilmiş; tercümeyle yaptığı hizmetten dolayı mütercim tebrik edilmiştir.

Gündüz'ün "Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, "La Dame Aux Camelias"[13] başlığı altında Enis Bülent Yedek tarafından değerlendirilen romanın önceki tercümeleriyle yenisi karşılaştırılmış; bu tercümenin daha titiz ve kusursuz bir şekilde yapıldığı belirtilmiştir.

Eser, *Uyanış (Servetifünun)*'ta "La Dame Aux Camelias"[14] başlığı altında Gavsi Halit Ozansoy tarafından değerlendirilmiş; romanın başarılı tarafı olarak hakikati yansıtışı gösterilmiştir. Ayrıca eleştirmen, roman kahramanlarından "fahişelerin" de insan olduğu ve yanılabileceği gerçeğini henüz genç yaşta fark edip yazmasından dolayı yazarı tebrik etmiştir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "La Dame Aux Camelias"[15] başlığı altında imzasız olarak tanıtılan eserin bir devir romanı olduğu ve ilgi gördüğü bildirilmiştir.

Resimli Şark'ın "Hayat ve Romanlar" kısmında, "La Dame Aux Camelias – Lâdam O Kamelya"[16] başlığı altında imzasız olarak hakkında bilgi verilen romanın, sonradan yazarı tarafından piyes şekline getirildiği ve daha fazla ilgi gördüğü dile getirilmiştir. Romanla piyes arasındaki tek farkın da neticede olduğu işaret edilmiştir.

Eserin sahneye uyarlanışı ile ilgili *Yarım Ay*'da, "Sinema, Edebî Bir Esrar: La Dame Aux Camélias"[17] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan bir diğer yazıda da

[12] İmzasız, "La Dame Aux Camelias. Mütercimi: Mustafa Nihad", **Fikir Hareketleri**, Cilt VIII, Sayı 205, 25 Eylül 1937, s. 363-365.
[13] Enis Bülent Yedek, "La Dame Aux Camelias", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 18, Eylül 1937, s. 166.
[14] Gavsi Halid Ozansoy, "La Dame Aux Camelias", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2148-463, 21 Birinciteşrin 1937, s. 341.
[15] İmzasız, "La Dame Aux Camellas", **Varlık**, Cilt V, Sayı 105, 15 Sonteşrin 1937, s. 525.
[16] İmzasız, "La Dame Aux Camelias – Lâdam O Kamelya", **Resimli Şark**, Sayı 3, Mart 1931, s. 10.
[17] İmzasız, "Sinema, Edebî Bir Esrar: La Dame Aux Camélias", **Yarım Ay**, Sayı 51, 15 Mart 1937, s. 20-21.

aynı şekilde romanın rağbet görmediği, dört sene sonra piyes haline getirildikten sonra başarı kazandığı bilgisi verilmiştir.

3.2.2. Anatole France

Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Anatole France, özellikle roman olmak üzere birçok türde eser vermiştir. Onun romancılığı hakkındaki yazıyla birlikte *Thais, Allahlar Susamışlardı, Epikür'ün Bahçesi* ve *Enstitü Azasından Silvestre Bonnard'ın Cinayeti* adlı romanları araştırmamıza kaynak olan dergilerde değerlendirilmiştir.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da Hüseyin Necmettin, "Anatol Frans"[18] başlığı altında yazarın eserlerinde derin bir felsefe, kuvvetli bir görüş, sağlam bir fikir barındırdığı yorumunu yapar. Üslubu da beğenilen eserlerin en meşhuru olarak *Thais* gösterilir.

Thais, yazarın en çok değerlendirilen romanı olup hakkında üç değerlendirme bulunmaktadır. Romanın Nasuhi Baydar tarafından yapılan tercümesi hakkında yayımlanan yazılardan biri, *Yücel*'de "Thais"[19] başlığı altında Muhtar Körükçü tarafından kaleme alınmıştır. Daha çok romanın içeriği üzerine yoğunlaşılan yazıda, "dindar bir insanın aşk karşısında kendini kaybederek her şeyi unutması" konusunun işlendiği bilgisini veren yazar, konuyu sıradan bulur. Diğer eserlerden ayrılan yönü olarak sadece hislerin değil fikirlerin, ruhların çarpıştırılmasını işaret eder. Romanda ayrıca kadın ve erkeğin düşünsel ve ruhsal açıdan farklılıklarının da ele alındığını ifade eden eleştirmene göre kadındaki din olgusu basit ve samimidir, hemen inanır. Fakat erkek şüpheci olup hemen inanmaz. Tercüme ise "kusursuz derecede güzel"dir.

[18] Hüseyin Necmettin, "Anatol Frans", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1767-82, 26 Haziran 1930, s. 64.
[19] Muhtar [M.] Körükçü, "Thais", **Yücel**, Cilt V, Sayı 25, Mart 1937, s. 22-23.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "Anatole France, Thais"[20] başlığı altında Şerif Hulusi tarafından kısaca tanıtılan eser, Fransız edebiyatında tahlilî romanın önemli bir örneği olarak gösterilmiştir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Thais"[21] başlığı altında imzasız olarak tercüme açısından incelenen romanın Nasuhi Esad ile Nasuhi Baydar tarafından yapılan tercümeleri karşılaştırılmıştır. Dilin katettiği mesafenin anlaşılabilmesi için bu iki tercümenin kıyaslanması yeterli bulunmuş, inceleme sonunda ise üslupta sade dile doğru gerçekleştirilen hamlenin sezileceği dile getirilmiştir.

Yazarın diğer romanı olan *Allahlar Susamışlardı*'nın Hüseyin Cahit Yalçın tarafından yapılan tercümesi, ilk kez *Fikir Hareketleri*'nde tefrika edilmiş[22] ve aynı dergide "Allahlar Susamışlardı"[23] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Yazıda romanın tercümesi için geç kalındığı düşüncesi paylaşılmış, bu tercümeyle edebiyatımızdaki büyük bir boşluğun doldurulduğu düşünülmüş, tercüme beğenilmiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "Anatole France, Allahlar Susamışlardı"[24] başlığı altında Şerif Hulusi, romanın tekniğini kusurlu bulduğunu dile getirmiştir.

Epikür'ün Bahçesi'nin Server Yesarioğlu ile Mithat Cemal Kuntay tarafından yapılan tercümesi, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, aynı başlık altında[25] Hüseyin Cahit tarafından değerlendirilmiş; eserin sanatsal değeri olarak "sadece bir roman değil her parçasının okuru düşünmeye sevk eden bir takım sanatkâr görüşler ve duyuşlar" şeklinde bir ifade paylaşılmıştır.

---

[20] Şerif Hulusi, "Anatole France, Thais", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1128-1129.
[21] İmzasız, "Thais", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 87, 15 Şubat 1937, s. 237.
[22] Romanının ilk tefrikası için bkz.: Anatole France, "Allahlar Susamışlardı", Çev.: Hüseyin Cahit Yalçın, **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 1, 21 Teşrinievvel 1933, s. 23-24.
[23] İmzasız, "Allahlar Susamışlardı", **Varlık**, Cilt V, Sayı 99, 15 Ağustos 1937, s. 424.
[24] Şerif Hulusi, "Anatole France, Allahlar Susamışlardı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1129-1130.
[25] H.[üseyin] C.[ahit] Y.[alçın], "Epikür'ün Bahçesi", **Fikir Hareketleri**, Cilt VIII, Sayı 206, 2 Birinciteşrin 1937, s. 379-381.

Enstitü Azasından Silvestre Bonnard'ın Cinayeti ise *Görüş*'ün "Notlar" kısmında, "Silvestre Bonnard"[26] başlığı altında "A. H." imzasıyla değerlendirilmiştir. Yazarın öğrenme merakını Mösyö Bonnard'a benzeten münekkit, bu sebeple romanın manevi bir otobiyografi kabul edilebileceğini ifade eder. Özetini verdikten sonra yazarın tüm eserlerinde basit vakalar olduğu bilgisini verir.

3.2.3. André Gide

Üslubundaki sadelik sebebiyle Fransız edebiyatının üstatları arasında sayılan[27] André Gide, gerek şahsiyeti gerekse eserleriyle bu dönemde edebiyatımızda dikkat çekmiş bir yazardır. Onun romancılığı üzerine yoğunlaşılan bir metinle beraber *Dünya Nimetleri* ile *Kır Senfonisi*'nin Avni İnsel, *Ayrı Yol*'un Şerif Hulusi, *Yeni Nimetler* ile *Dar Kapı*'nın ise Burhan Ümit Toprak tarafından yapılan tercümeleri hakkında değerlendirme ve tanıtma yazıları yayımlanmıştır. *Dünya Nimetleri* hakkındaki değerlendirmelerin tamamında tercüme üzerine yoğunlaşılmıştır. *Ayrı Yol* hakkındaki yazılar ise tercümeden ziyade romanın içeriği ile ilgilidir. Ayrıca *Yeni Nimetler*'in tercümesini yapan Burhan Ümit'in kendi tercümesi hakkındaki yorumları da dikkat çekicidir.

Fikir Hareketleri'nin "Fikir Üstadları" kısmında, "André Gide"[28] başlığı altında yazarın önem verdiği romanlarını kaleme alırken okuru hiç düşünmediği bilgisi verilmiş; romancı sıfatıyla daha az başarılı olduğu kanaati bu sebebe bağlanmıştır.

Hakkında altı yazı yayımlanan *Dünya Nimetleri* ile ilgili *Yücel*'in "Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[29] Muhtar Körükçü tarafından bir değerlendirme yazısı yayımlanmıştır. Yazarın bu romanında da kendinden bahsettiği, arzularını ve bulmak istediği saadetleri anlattığı yorumu yapılmıştır. Daha sonra eserin mukaddimesine

[26] A. H., "Silvestre Bonnard", **Görüş**, Cilt I, Sayı 3, Nisan 1931, s. 179-181.
[27] "Gide, André (Paul-Guillaume)", **Ana Brittanica**, Yay. Haz.: Aydan Bulutgil, Ayla Ortaç, v.d., 15. bs., Cilt XIII, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 287.
[28] Henry de Zogheb, "André Gide", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 84, 30 Mayıs 1935, s. 87-89.
[29] Muhtar M. Körükçü, "Dünya Nimetleri", **Yücel**, Cilt IV, Sayı 20, Birinciteşrin 1936, s. 66-67.

atıf yapan eleştirmen, okurun kendini unuttuğu ve eserdeki hayatı yaşamak istediği görüşünü kabul eder. Tercümedeki ufak tefek aksaklıkları roman dilinin zorluğuna bağlayarak bu konudaki düşüncesini de ortaya koyar.

Aynı şekilde Hüseyin Cahit *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Dünya Nimetleri"[30] başlığı altında romanın tercümesi üzerine yoğunlaşmış; tercüme işinin zorluğuna dikkat çekerek tercümedeki hataları bu sebebe bağlamıştır.

Bu iki değerlendirme dışında Gavsi Halit Ozansoy tarafından *Uyanış (Servetifünun)*'ta "Dünya Nimetleri"[31], Munis Faik Ozansoy tarafından *Marmara*'nın "Okuduğumuz Kitaplar" kısmında "Dünya Nimetleri"[32], imzasız olarak hem *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında "Dünya Nimetleri"[33] hem de *Fikir Hareketleri*'nde "Dünya Nimetleri"[34] başlıkları altında romanın tercümesinin beğenildiği ifade edilmiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nda "André Gide'in Dünya Nimetleri"[35] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan değerlendirmenin diğerlerinden farkı, tercümenin beğenilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Tercümenin başarısızlık sebebi de yazarın kelime hazinesinin darlığına ve Türkçeyi tanımamasına bağlanmıştır.

Yazarın diğer romanı *Ayrı Yol*, *Uyanış (Servetifünun)*'ın "Bibliyografya" kısmında, "Immoralist"[36] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Konusu hakkında bilgi verilen romanda insanlığın içyüzünün açığa çıkarılmaya çalışıldığı ve hasta psikolojisinin tahlil edildiği dile getirilmiştir.

---

[30] Hüseyin Cahid Yalçın, "Dünya Nimetleri", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 154, 3 Birinciteşrin 1936, s. 379-380.
[31] Gavsi Halid Ozansoy, "Dünya Nimetleri", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXX-XVI, Sayı 2098-413, 5 İkinciteşrin 1936, s. 371, 374.
[32] M.[unis] F.[aik] Ozansoy, "Dünya Nimetleri", **Marmara**, Sayı 5, Birincikanun 1936, s. 155-158.
[33] İmzasız, "Dünya Nimetleri", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 78, 1 Birinciteşrin 1936, s. 90.
[34] İmzasız, "Dünya Nimetleri", **Fikir Hareketleri**, Cilt XII, Sayı 308, 16 Eylül 1939, s. 346-348.
[35] İmzasız, "André Gide'in Dünya Nimetleri", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 46, Birinciteşrin 1936, s. 588-590.
[36] İmzasız, "Immoralist", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2157-472, 23 Birincikanun 1937, s. 72.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "André Gide, Immoralist"[37] başlığı altında Şerif Hulusi tarafından hacminin kısalığı sebebiyle roman, hikâye olarak nitelendirilmiştir. Üslup açısından da yazarın diğer romanlarıyla karşılaştırılmış ve başarısız bulunmuştur.

Varlık'ın "Yeni Kitaplar" kısmında "Immoralist (Gayri Ahlakî)"[38] ve *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında "Immoralist, Roman"[39] başlıkları altında imzasız olarak yayımlanan yazılarda, André Gide'in Türk okurlar arasında gördüğü ilgiye dikkat çekilmiştir.

Bu dönemde *Kır Senfonisi* hakkında üç yazı yayımlanmıştır. "Senfoni Pastoral"[40] başlığı altında romanın barındırdığı tahliller ve tercümesi, *Yeni Adam*'ın "Kitaplar" kısmında, Hüseyin Bozok tarafından beğenilmiştir. İmzasız olarak yayımlandığı *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında roman, "Senfoni Pastoral"[41] başlığı altında büyük hikâye olarak tanıtılmıştır. *Yücel*'in "Kitap Dünyamız" kısmında, "Senfoni Pastoral"[42] başlığı altında ise tercümesi beğenilmiştir.

Yeni Nimetler'in mütercimi Burhan Ümit'in kendi tercümesi hakkındaki yorumları, *Edebiyat Gazetesi*'nde "André Gide'den Dünyevî Gıdalar"[43] başlığı altında yayımlanmıştır. Tercümesinin okurlar tarafından nasıl karşılandığını merak eden yazar, yaptığı tercümeleri beğenmediğini ifade ederek bir özeleştiri yapar. Romanın anlam yoğunluğundan dolayı tercümede zorlandığını, ismi üzerinde bile karar veremediğini örnek göstererek açıklamaya çalışır.

Roman, ayrıca *Yeni Türk Mecmuası*'nda "André Gide'in Son Eseri"[44] başlığı altında Mansur Tekin imzasıyla da değerlendirilmiştir. Yazıda Gide'in yaşadığı

---

[37] Şerif Hulusi, "André Gide, Immarolist", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1129.
[38] İmzasız, "Immarolist (Gayri Ahlakî)", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 88, 1 Mart 1937, s. 248.
[39] İmzasız, "Immoralist, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 226, 19 Şubat 1938, s. 283-285.
[40] Hüsamettin Bozok, "Senfoni Pastoral", **Yeni Adam**, Sayı 212, 20 İkincikanun 1938, s. 13.
[41] İmzasız, "Senfoni Pastoral", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 590.
[42] İmzasız, "Senfoni Pastoral", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 36, Şubat 1938, s. 273-274.
[43] Burhan Ümit [Toprak], "André Gide'den Dünyevî Gıdalar", **Edebiyat Gazetesi**, Sayı 8, 11 Ağustos 1932, s. 1, 4.
[44] Mansur Tekin, "André Gide'in Son Eseri", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 38, Şubat 1936, s, 95-96.

devrin, dünya ve Türk edebiyatları üzerinde büyük bir etki bıraktığı, bu sebeple de romanın tercümesinin bir zorunluluk arz ettiği fikri savunulmuştur.

Dar Kapı hakkındaki ilk değerlendirme, *Görüş*'ün "Notlar" kısmında, aynı başlık altında[45] "A. H." imzasıyla yayımlanmıştır. Önce romanın başkahramanı Alissa üzerine yoğunlaşan eleştirmen, onun mutluluğa ulaşma sürecinden haz aldığını ve bu yönüyle, mutluluğun kendisini isteyen yazardan ayrıldığını ifade eder. Daha sonra yazarın dili ile tercüme dilini beğendiğini belirtir.

İçtihat'ın "Tahlil ve Tenkid" kısmında ise eser, "Dar Kapı"[46] başlığı altında Sabih İzzet tarafından değerlendirilmiştir. Burada farklı bir açıdan incelenen romanın konusu hakkında bilgi verildikten sonra yazım sürecinde İncil'in sembollerinden yararlanıldığı bilgisi verilir. Batılılaşma yolunda ilerleyen memleketimiz için İsevî semboller taşıyan eserlerin tercüme edilmemesini eksiklik olarak gören eleştirmen, eksikliğin giderilmesi gerektiğini belirterek bu tarzda yazılan eserlerin tercüme edilmesini önerir. *Görüş*'te olduğu gibi burada da tercümenin üslubu beğenilir.

3.2.4. André Maurois

Farklı konuları işlediği eserlerinde, özgünlüğünden ziyade farklı bir üslupla okurun ilgisini çeken[47] André Maurois'in süreli yayınlarda romancılığı hakkında bilgi veren yazılar ile romanları, *Cephe Sohbetleri*'nin Sabri Esat, *İklimler*'in Haydar Rifat tarafından yapılan tercümeleri hakkında değerlendirmeler yer almaktadır. Ayrıca *Hayat*'ta *Shelley'in Hayatı* adlı romanının tefrika edileceği ile *Servetifünun (Uyanış)*'da *İklimler*'in sinemaya uyarlanacağı haberleri verilmiştir.

[45] A. H., "Dar Kapı", **Görüş**, Cilt I, Sayı 4, Şubat 1932, s. 230-232.
[46] Sabih İzzet [Alaçam], "Dar Kapı", **İçtihat**, Sayı 337, 15 Kânunusani 1932, s. 5649-5650.
[47] "Maurois, André", **Ana Brittanica**, Yay. Haz.: Aydan Bulutgil, Ayla Ortaç, v.d., 15. bs., Cilt XXII, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 145.

Yeni Türk Mecmuası'nda "Neyi İfade Etmeğe Çalıştım"[48] başlığı altında Maurois'in kendi sanat anlayışından bahsettiği konferansın metni, Reşat Nuri tarafından tercüme edilmiştir. Yazar, her romancının dönemindeki siyasî, ahlakî, vb. tüm gelişmeleri takip etmesi ancak bunları eserlerine yansıtmaması gerektiğini savunur. Çünkü ahlak ile estetik olguları arasında fark olduğunu ve şayet salt ahlakla ilgilenildiğinde eserdeki sanat duygusunun kaybolacağını düşünür.

Daha sonra realizm hakkındaki fikirlerini paylaşan yazar, romancıların bu akımın gereklerine uygun olarak gerçeği değiştirmeden romanlarına aktarmayı amaçladığını fakat burada büyük bir sorunla karşılaşıldığını ifade eder: "seçmek mecburiyeti". Bu sorunun da yazarın his ve ihtiyaçlarına uygun olanları seçmesiyle çözüleceğini düşünür.

Kendi eserleri üzerine de yoğunlaşan yazar, tüm eserlerinde bir mücadele olduğunu dile getirir. *Miralay Bramble'nin Sükûtları*'nda kültürler, *Bernard Ôuesnay*'da sınıflar, *Disraeli*'de ırklar, *İklimler*'de âşıklar, *Le Cercle de Famille*'de ise nesiller arasındaki mücadeleyi anlattığı bilgisini verir.

Aynı dergide "André Maurois"[49] başlığı altında Hasan Ali tarafından kaleme alınan yazıda, Maurois'in en önemli yönü olarak popüler şahsiyetlerin hayatını roman şeklinde yazması gösterilmiş ve roman hakkındaki görüşleri paylaşılmıştır. Maurois, romanın özünü kahramanın teşkil etmesiyle zamanın ağır bir şekilde akması gerektiğini savunmaktadır.

Fikir Hareketleri'nin "Fikir Üstatları" kısmında, "André Maurois"[50] başlığı altında yazarın eserlerinin birbirinden tamamen farklı iki kısma ayrıldığı Henry de Zogheb tarafından dile getirilmiştir. İlk dönemde çevreyi gözlemleyip tasvir eden yazarın, ikinci dönemde ise biyografik eserler kaleme aldığı bilgisi verilmiştir. Eserlerinde bir tezi savunmadığı düşünülmüş, şahısları ise gerçekçi bulunmuştur.

---

[48] André Maurois, "Neyi İfade Etmeğe Çalıştım", Çev.: Reşat Nuri [Güntekin], **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 1, Teşrinievvel 1932, s. 36-46.
[49] Hasan Âli [Yücel], "André Maurois", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 1, Teşrinievvel 1932, s. 29-35.
[50] Henry de Zogheb, "André Maurois", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 98, 7 Eylül 1935, s. 312-314.

Yazarın romanlarından biri olan *Cephe Sohbetleri* hakkında bu dönemde dört yazı yayımlanmıştır. *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında roman, "Cephe Sohbetleri"[51] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Öncelikle André Maurois ile romanın yazılması için oluşan zemin hakkında kısa bir bilgi verilerek yazarın mütercim sıfatıyla Birinci Dünya Savaşı'na katıldığı, gözlem ve tahlil gücüyle romanı kaleme aldığı belirtilmiş; romandaki zevkli üslup sayesinde tercümenin hissedilmediği ifade edilmiştir. Aynı değerlendirmenin Şerif Hulusi tarafından *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "André Maurois, Cephe Sohbetleri"[52]; imzasız olarak da *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Cephe Sohbetleri, Roman"[53] başlıkları altında paylaşıldığı görülmektedir.

Gündüz'ün "Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, "Cephe Sohbetleri"[54] başlığı altında imzasız olarak daha çok tercümesi üzerinde durulan romandaki güzelliklerin tercümeye yansıtıldığı düşünülmüştür.

İklimler'in ise kendisi ve tercümesi hakkında iki yazı yayımlanmıştır. Bunlardan biri, *Hayat*'ın "Garp Edebiyatı Haberleri" kısmında, "Yeni Bir Roman: İklimler"[55] başlığı altında Reşat Nuri tarafından kaleme alınmıştır. Özeti verildikten sonra tekniği üzerinde durulan romanın iki kısımdan oluştuğu, birincisinde başkahraman Philippe'nin kendi hayatını; ikincisinde ise eşinin, Philippe'nin hayatını yazdığı; böylece Philippe'nin hayatının her iki açıdan görüldüğü bilgisi verilmiştir.

Yeni Adam'ın "Kitap Tenkitleri" kısmında roman, "İklimler"[56] başlığı altında Hüsamettin Bozok tarafından değerlendirilmiş; tercümesi üzerinde durulmuş ve özensiz bulunmuştur. Bazı kelimelerdeki tercüme yanlışlarıyla beraber, günlük hayatta kullanılmayan kelimelerin romanda yer alması eleştirilmiştir.

---

[51] İmzasız, "Cephe Sohbetleri", **Varlık**, Cilt V, Sayı 97, 15 Temmuz 1937, s. 394.
[52] Şerif Hulusi, "André Maurois, Cephe Sohbetleri", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131.
[53] İmzasız, "Cephe Sohbetleri, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 228, 5 Mart 1938, s. 314-316.
[54] İmzasız, "Cephe Sohbetleri", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 143.
[55] Reşat Nuri [Güntekin], "Yeni Bir Roman: İklimler", **Hayat**, Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 4-5.
[56] Hüsamettin Bozok, "İklimler", **Yeni Adam**, Sayı 170, 1 Nisan 1937, s. 9.

Servetifünun (Uyanış)'da "İklimler Filme Alınıyor"[57] başlığı altında imzasız olarak duyurulan haberde, filmin senaryosunu yazarın bizzat romanından uyarladığı bilgisi verilmiştir.

Şelli'nin Hayatı adlı romanın Nurullah Ataç tarafından yapılan tercümesinin *Hayat*'ta, "Şelli'nin Hayatı"[58] başlığı altında tefrika edileceği haberinde Shelley'in İngilizlerin en büyük şairlerinden birisi olduğu, romanın da onun hayatını konu edindiği bilgisi verilir. Yayımlanır yayımlanmaz birkaç dile tercüme edildiği belirtilerek gördüğü ilgiye dikkat çekilir.

3.2.5. Anton Çehov

Daha çok kısa öyküleriyle tanınan Anton Çehov'un *Altıncı Koğuş* adlı romanının Hasan Ali Ediz tarafından yapılan tercümesi, *Varlık*'ta "İyi Bir Eser, Muvaffak Bir Tercüme"[59] başlığı altında Baha Dürder tarafından değerlendirilmiştir. Önce romana sonra da tercümesine yoğunlaşılan yazıda romanın üslubu sade ve doğal bulunmuş, karakterlerin net çizildiği ifade edilmiştir. Tercümenin doğrudan doğruya kendi dilinden yapılması memnuniyetle karşılanmıştır. Mütercimin tercümedeki başarısı, hem sanatkâr bir babanın oğlu olması sebebiyle sanatkâr bir çevrede yetişmesine hem de tercümeye gösterdiği özene bağlanmıştır.

3.2.6. Arthur Conan Doyle

Yarattığı "Sherlock Holmes" tiplemesiyle tanınan Arthur Conan Doyle'un bu dönemde dikkatleri pek fazla çekemediği ve sadece *Servetifünun (Resimli Uyanış)*'da

[57] İmzasız, "İklimler Filme Alınıyor", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2258-573, 30 İkincikanun 1939, s. 31.
[58] İmzasız, "Şelli'nin Hayatı", **Hayat**, Cilt III, Sayı 74, 26 Nisan 1928, s. 74.
[59] Baha Dürder, "İyi Bir Eser, Muvaffak Bir Tercüme", **Varlık**, Cilt XI, Sayı 173, 15 Eylül 1940, s. 105-107.

"Sir Arthur Conan Doyle"[60] başlığı altında "H. F." imzasıyla incelendiği görülmektedir. Yazarın bu eserle adını duyurduğu ve eserin sinema ve tiyatroya uyarlandığı bilgisi verildikten sonra Sherlock Holmes yazarın yarattığı en canlı tip olarak değerlendirilmiştir.

3.2.7. Balzac

Eserlerinde farklı toplumsal gruplardan seçtiği karakterlere, yaşadıkları çevrenin ruhunu yansıtan[61] Honoré de Balzac'ın *Goriot Baba* ve *Eugenie Grandet* adlı romanları hakkındaki değerlendirmelerde *Goriot Baba*'nın daha çok çevre – karakter ilişkisi açısından incelendiği, *Eugenie Grandet*'in ise tercümesi üzerinde durulduğu görülmektedir.

Bu romanlardan *Goriot Baba, Yücel*'de aynı başlık altında[62] Vedat Günyol tarafından değerlendirilir; eserin bir karakter ve muhit romanı olduğu öncelikle dile getirilir. Romanda tasvir edilen pansiyon ile çevresinin toplumun küçük bir yansıması olduğu, orada insanlığın bütün cephelerinin bulunduğu düşünülür. Realist olarak tanımlanan eserin başkahramanı Goriot Baba'nın okuru kendine bağlayan, hafızasında yer tutan canlı, basit bir karakter; Eugene de Rastignac'ın ise pansiyonun kuytu çevresiyle sosyete çevresinin lüks ve ihtişamı arasındaki köprü olduğu belirtilir. Birbirlerine ölçüsüz farkla uzak olan bu iki çevre münekkide göre bir noktada benzemektedirler. İkisi de birer tezat, düş kırıklığı, sürpriz ve mutsuzluk yatağıdır. Fakat bu ilkinde açıkça, diğerinde örtülü olarak görülmektedir.

Eugenie Grandet ise *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, "Öjeni Grande"[63] başlığı altında tanıtılmıştır. Konusu hakkında kısa bir bilgi verilen romanın, edebiyatımız için bir kazanç olduğu ifade edilerek mütercimi Nasuhi Baydar'a teşekkür edilmiştir.

---

[60] H. F., "Sir Arthur Conan Doyle", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1773-88, 7 Ağustos 1930, s. 152-153, 160.
[61] "Balzac, Honore de", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., Cilt III, 1993, s. 197.
[62] Vedat Günyol, "Goriot Baba", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 35-42.
[63] İmzasız, "Öjeni Grande", **Varlık**, Cilt V, Sayı 116, 1 Mayıs 1938, s. 700.

3.2.8. Cervantes

Asıl adı Miguel de Cervantes olan İspanyol yazar, *Don Kişot* adlı eseriyle çağdaş romanın kurucusu kabul edilmektedir. 1605'te tamamladığı bu romanında hiciv sanatının tüm inceliklerini kullanarak İspanya'daki hayatı ve insanları eleştirmiştir.[64] Dönem içerisinde roman hakkında üç değerlendirme yayımlanmıştır.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da "Servantes"[65] başlığı altında Hüseyin Necmettin tarafından kaleme alınan metinde, yazarın hayatı hakkında bilgi verildikten sonra *Don Kişot* hakkında bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. Romanın *İlyada, Faust* ve *Hamlet* ayarında olduğu iddia edilerek *Faust*'taki Faust ile Mefisto'nun, aslında *Don Kişot*'taki Donkişot ile Sançe Panza olduğu yorumu yapılır ve eserin birçok yazar tarafından taklit edildiği ifade edilir. İdealizm ile realizm düşüncelerinin birlikte verildiğinin belirtildiği romanın asıl kıymetini insan zaaflarının tasviriyle ruh tahlillerinden aldığı düşünülür.

Yeni Muhit'te "Servantes - Hayatı ve Eserleri"[66] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazıda, Cervantes'in romanın ilk müsveddelerini hapishanedeyken yazdığı bilgisi verilir. Burada da roman, *İlyada, Faust* ve *Hamlet* ayarında kabul edilerek eserde idealizm ile realizm düşüncelerinin birlikte verildiği, birçok yazar tarafından taklit edildiği düşünceleri paylaşılır. Don Kişot ile insanî zaafların, Sançe Panza ile de korkak insan tipinin ortaya koyulduğu belirtilir. Yazarın romandaki üslubu ise beğenilmez.

Romanın daha çok başkahramanı üzerine yoğunlaşan ve Prof. Spitzer tarafından kaleme alınan bir yazı, Sabahattin Rahmi tarafından tercüme edilmiş ve *Her Ay*'ın "İktibaslar" kısmında, "Cervantes"[67] başlığı altında yayımlanmıştır. Edebiyat tarihinin "ilk hakiki roman"ı ve "sergüzeşt romanlarının en büyüğü" olarak iddia edilen romanın, bir tenkit eseri olduğu düşüncesi paylaşılır. Bir çocuk kitabı

[64] "Cervantes, Miguel de", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., Cilt IV, 1993, s. 333.
[65] Hüseyin Necmettin, "Servantes", Cilt LXVII-III, **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Sayı 1751-66, 6 Mart 1930, s. 214.
[66] İmzasız, "Servantes - Hayatı ve Eserleri", **Yeni Muhit**, Haziran 1930, s. 144-145.
[67] Spitzer, "Cervantes", Çev.: Sabahattin Rahmi, **Her Ay**, Sayı 5, 1 Kânunusani 1938, s. 39-51.

olarak tanındığı belirtilir, çocuk ruhunu tatmin ettiği yorumu yapılır. Hem bir aziz hem de bir şövalye olan ve Avrupa edebiyatının ilk karmaşık roman kahramanı olduğu kabul edilen Don Kişot'un çocuklar tarafından çok sevildiği ifade edilir.

3.2.9. Charles Dickens

Charles Dickens, adını daha çok yayımladığı romanlarla duyurmuş; özellikle Fransız realizmi olmak üzere birçok toplumun edebiyatına etki etmiştir.[68] Yazarın bu dönemde daha çok romancılığı üzerinde tartışıldığı görülmektedir. Ayrıca *Pickwick'in Evrakı* adlı romanı, dönem dergilerinde değerlendirilmiştir.

Yazarın hayatı ve romanlarını merkeze alan yazılardan biri, *Millî Mecmua*'da "Dickens"[69] başlığı altında Enver Şazi tarafından kaleme alınmıştır. Hayatı hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra yaşamının romanları üzerindeki etkisi seri halindeki yazılarla irdelenmiştir. Özellikle çocukluğunda başından geçen hadiselerin romanları üzerinde önemli bir etki bıraktığı düşünülen yazarın, henüz genç yaşta önemli eserler ortaya koymasında bunun tesirine dikkat çekilir. En güzel romanı olduğu savunulan ve otuz yedi yaşında yazdığı bildirilen *David Copperfield*'ın da aslında çocukluk hatıralarından oluştuğu bilgisi verilir. Yazarın yoğun hislerle bağlı bulunduğu iki hatırasının olduğu, bunlardan birinde hayatın kötü şartlarına rağmen temiz kalmayı başarabilen küçük bir erkek çocuk bulunduğu aktarılır. Dickens'in kendisi olan bu çocuğun *David Copperfield* ile *Oliver Twist*'teki kahraman olduğu dile getirilir. Diğeriyse *Antika Dükkânı* adlı romandaki zarif ve ağırbaşlı olan küçük kız Nell'dir. Onun tasviri ile vasıflarının baldızını yansıtmasına işaret edilir. Yazarın ikinci romanı olan *Oliver Twist*'in vakalarındaki teferruata rağmen halk sınıfının kusurlarını yansıttığı için ilgi gördüğü aktarılır. Diğer eseri olan *Mister Pickwick* serisinin ortaya çıkışı da bir anekdotla anlatılır. Buna göre roman, Dickens'in aslında bir arkadaşının yapacağı resimlere göre yazı yazması fikrinden doğmuş ancak fikir

[68] "Dickens, Charles", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., Cilt V, 1993, s. 326.
[69] Enver Şazi, "Dickens", **Millî Mecmua**, Cilt X, Sayı 110, 15 Mayıs 1928, s. 1774-1777. ; Cilt X, Sayı 111, 1 Haziran 1928, s. 1793-1794. ; Cilt X, Sayı 112, 15 Haziran 1928, s. 1809-1811. ; Cilt X, Sayı 113, 1 İkinciteşrin 1928, s. 1823-1825. ; Cilt X, Sayı 114, 15 İkinciteşrin 1928, s. 1842-1843.

yazılacak olan romana resim çizme düşüncesine evrilmiştir. Romanda yaratılan ve tasvir edilen tiplerin on sekizinci asrın İngilizlerini yansıttığı, bu sebeple de halk tarafından ilgiyle karşılandığı ifade edilir.

Yazarın romancılığı hakkındaki diğer yazı, Stefan Zweig tarafından yazılıp Servet Yesarioğlu tarafından tercüme edilmiş ve seri olarak *Yeni Adam*'da "Charles Dickens"[70] başlığı altında yayımlanmıştır. Burada yazarın herkesi etkilediği iddia edilen romanlarının daha çok kahramanları üzerinde durulur. Buna göre kahramanlar, burjuva sınıfından olup sade, mütevazı kimselerdir ve yazarın kendisi gibi hayattan çok fazla talepte bulunmazlar. Realiteden tecrit edilerek kuvvetlendirilmiş, karikatürleştirilmişlerdir. Bu sebeple de tek taraflıdırlar, yani ya tam iyi ya da tam kötü. Bununla beraber iyiler her zaman kazanırken kötüler kaybetmektedir. Ayrıca yazarın çocukları, çocuk kalanları, zayıf akıllıları, delileri sevdiği ve romanlarında insanları sevimli göstermek isterse çocuklara benzettiği bilgileri aktarılmıştır.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da da "İngiliz Edebiyatında Meşhur Çehreler" üst başlığında, "Charles Dicens, 1812 – 1870"[71] başlığı altında "M. F." imzasıyla bir yazı yayımlanmıştır. Yazarın İngiliz toplumunu yansıttığı ve realizmin etkisinde kaleme aldığı romanlarında kullandığı üslup ve tasvirlerin beğenildiği ifade edilmiştir.

Charles Dicens'ın bu dönemde değerlendirilen tek romanı *Pickwick'in Evrakı*, ilk olarak *Yücel*'in "Dünyanın Büyük Romanları" kısmında, "Pickwick Evrakı"[72] başlığı altında Sabiha Özsoy tarafından incelenmiştir. Yazılışı hakkında bilgi verilen romanın, başlangıçta büyük bir karikatürcünün yaptığı seri resimlere konulacak yazılar şekilde tasarlandığı, sonradan romana dönüştürüldüğü bilgisi

[70] Stefan Zweig, "Charles Dickens", Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 264, 18 İkincikanun 1940, s. 8-9. ; Sayı 265, 25 İkincikanun 1940, s. 14-15. ; Sayı 266, 1 Şubat 1940, s. 14. ; Sayı 267, 8 Şubat 1940, s. 16. ; Sayı 268, 15 Şubat 1940, s. 14. ; Sayı 269, 22 Şubat 1940, s. 17. ; Sayı 270, 29 Şubat 1940, s. 14. ; Sayı 271, 7 Mart 1940, s. 18. ; Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 14. ; Sayı 273, 21 Mart 1940, s. 8. ; Sayı 274, 28 Mart 1940, s. 14. ; Sayı 275, 4 Nisan 1940, s. 18. ; Sayı 276, 11 Nisan 1940, s. 18. ; Sayı 277, 18 Nisan 1940, s. 16. ; Sayı 278, 25 Nisan 1940, s. 14.

[71] M. F., "Charles Dicens, 1812 – 1870", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1861-176, 14 Nisan 1932, s. 320.

[72] Sabiha Özsoy, "Pickwick Evrakı (Pickwick Papaers) 1837", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 42, Ağustos 1938, s. 244-247.

verilir. Eserde on dokuzuncu asrın ilk yarısının en hareketli, en canlı tablosunun resmedildiği düşünülür.

Romanın başkahramanı ise *Her Ay*'da "M. Picwick'in Yüzüncü Yılı"[73] başlığı altında Jules Bertaut tarafından incelenmiştir. Eleştirmene göre yazar, bu romanla tüm zıtlıkları nefsinde toplayan millî bir karakter yaratmıştır. Picwick, İngiliz halkını temsil eden bir karakterdir.

3.2.10. Dostoyevski

Psikolojik romanın öncü isimlerinden sayılan[74] Dostoyevski'nin romancılığı ile ilgili yayımlanan üç yazıyla birlikte, *Netoçka Nezvanova*, *Karamazov Kardeşler*, *Ölüler Evinin Hatıraları*, *Suç ve Ceza*, *Yoksullar* ile *Deli* veya *Cinler* adıyla anılan romanları hakkında değerlendirme ve tanıtma yazıları yayımlanmıştır.

Servetifünun (Uyanış)'da "Dostoyevski"[75] başlığı altında yazarın hayatı ve eserleri üzerine André Gide tarafından verilen konferansın metni, Prof. Suphi Nuri

[73] Jules Bertaut, "M. Picwick'in Yüzüncü Yılı", **Her Ay**, Sayı 4, 20 Haziran 1937, s. 102-103.
[74] "Dostoyevski, Mihailoviç", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., Cilt VI, 1993, s. 61.
[75] André Gide, "Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1914-229, 20 Nisan 1933, s. 341. ; Cilt LXXIII-IX, Sayı 1915-230, 27 Nisan 1933, s. 360. ; Cilt LXXIII-IX, Sayı 1916-231, 4 Mayıs 1933, s. 376. ; Cilt LXXIII-IX, Sayı 1917-232, 11 Mayıs 1933, s. 392. ; Cilt LXXIII-IX, Sayı 1918-233, 18 Mayıs 1933, s. 408. ; Cilt LXXIII-IX, Sayı 1919-234, 25 Mayıs 1933, s. 424. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1920-235, 1 Haziran 1933, s. 16. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1921-236, 8 Haziran 1933, s. 32. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1922-237, 15 Haziran 1933, s. 48. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1923-238, 22 Haziran 1933, s. 64. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1924-239, 29 Haziran 1933, s. 80. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1925-240, 6 Temmuz 1933, s. 96. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1926-241, 13 Temmuz 1933, s. 111-112. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1927-242, 20 Temmuz 1933, s. 128. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1929-244, 3 Ağustos 1933, s. 160. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1930-245, 10 Ağustos 1933, s. 176. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1931-246, 17 Ağustos 1933, s. 192. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1932-247, 24 Ağustos 1933, s. 208. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1933-248, 31 Ağustos 1933, s. 224. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1934-249, 7 Eylül 1933, s. 240. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1935-250, 14 Eylül 1933, s. 256. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1936-251, 21 Eylül 1933, s. 272. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1937-252, 28 Eylül 1933, s. 287. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1938-253, 5 Teşrinievvel 1933, s. 303. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1939-254, 12 Teşrinievvel 1933, s. 318-319. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1940-255, 19 Teşrinievvel 1933, s. 334. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1942-257, 9 İkinciteşrin 1933, s. 383. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1943-258, 16 İkinciteşrin 1933, s. 399. ; Cilt LXXIV-X, Sayı 1944-259, 23 İkinciteşrin 1933, s. 415. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1945-260, 30 İkinciteşrin 1933, s. 15. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1946-261, 7 Birincikanun 1933, s. 332. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1947-262, 14 Birincikanun 1933, s. 47. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1948-263, 21 Birincikanun 1933, s. 63. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1949-264, 28 Birincikanun 1933, s. 79. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1950-265, 4 İkincikanun 1934, s. 95. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1951-266, 11 İkincikanun 1934, s. 111. ; Cilt LXXV-

tercümesiyle yayımlanmıştır. Oldukça uzun olan bu metnin özünde, daha çok Dostoyevski'nin hayatının eserleri üzerindeki etkisi üzerinde durulduğu görülmekte, hayatı ve eserlerinden alınan pasajlarla da bu husus örneklendirilmektedir. Bu örneklerden biri, daha sonradan kürek cezasına dönüştürülen idam cezası, diğeriyse kahramanlarının bilinmeyen ve hiç beklenmeyen sebeplerle günah çıkarmalarıdır. Bu vakalar, yazarın yaşamının romanlarındaki yansımaları olarak gösterilmiştir.

Metinde öncelikle romanlar üzerine yoğunlaşılır. Geceden sabah saatlerine kadar yazıldığı bilgisi verilen romanların genelinde temas edilmeyen hiçbir meselenin olmadığına dikkat çekilir. Bu sebeple de birçok fikir barındırdığı dile getirilir. Romanların ne hakikatten ne de daha önceden tasarlanmış bir fikirden doğduğu, her ikisinin karışımından meydana geldiği belirtilir. Yazarın fikirlerini kahramanları aracılığıyla aktardığı yorumunu yapan Gide'e göre insanların günlük yaşamda dikkatini çekmeyen pek çok ayrıntıyı yazar romanlarında işaret etmekte fakat kıskançlık konusuna daha fazla değinmektedir. Ayrıca eserlerinde en mühim şey gölgedir. Kahramanlar ve vakaların her biri bu gölgede bulunmakta ve gölgeye dayanmaktadır.

Daha sonra dikkatini roman kahramanlarına yönelten Gide, onların değişken oldukları bilgisini vererek yazarın aslında insanda birbirine zıt olan bazı hisleri göstermeye çalıştığını ifade eder. Kahramanların şahsiyetlerinde fikir, hırs ve yeniden doğuş olmak üzere üç bölge olduğunu, ruha yabancı olan fikrî bölgeninse şeytanı barındırdığını bildirir. Fikrî bölgeyle hırs bölgesini yeniden doğuş bölgesinin bağladığını ifade eder. Bu bölgelerin birbirlerinden kopuk olmadığını sözlerine ekler. Yazar, Dostoyevski'nin kahramanları hakkındaki düşüncelerini sıralamaya devam eder. Buna göre kibir kadınların karar süreçlerinde erkeklere nazaran daha fazla etkilidir. Bir kibir fazileti istendiği için kahramanların zekâları, iyiyi arzulasalar dahi onları hep kötü yola sürükleyecektir ve ancak zekâlarından vazgeçebilirlerse cennete girebileceklerdir.

XI, Sayı 1952-267, 18 İkincikanun 1934, s. 126-127. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1953-268, 25 İkincikanun 1934, s. 142-143. ; Cilt LXXV-XI, Sayı 1954-269, 1 Şubat 1934, s. 159-160.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da "Tanınmış Rus Ediplerinden F. M. Dostoyevski Hayatı ve Eserleri"[76] başlığı altında Fethi Mustafa tarafından kaleme alınan yazıda Dostoyevski'nin, dünyanın önde gelen yazarlarından olduğu ve romanlarında toplumun alt tabakasına mensup insanların ruh hallerini yansıttığı dile getirilir. Gençliğinde Balzac'ın etkisinde kaldığı ve bu tesirin romanlarında hissedildiği yorumu eklenir.

Yeni Muhit'te ise "Dostoyevski Hayatı ve Eserleri"[77] başlığı altında İhsan Şükrü tarafından kaleme alınan yazıda, hayatı sıkıntılarla geçen yazarın, bu zorlukları eserlerine yansıttığı ve burjuva sınıfına karşı halk romancısı olduğu dile getirilir. Ayrıca dikkat çeken bir bilgi olarak onun sara hastası olduğu ve eserlerine bu marazi ruhun yansıdığı düşüncesi paylaşılır. Buna *Karamazov Kardeşler*'deki "saralı" Smerdiyakof, *Budala*'daki "saralı ve aptal" Prens Mişkin örnek olarak gösterilir.

Netoçka Nezvanova'nın Mustafa Nihat tarafından yapılan tercümesi hakkında dört değerlendirme bulunmaktadır. Her biri, romanı farklı açılardan alan bu yazılardan ilki, *Yeni Adam*'ın "Kitaplar Arasında" kısmında, "Netoçka Nezvanova"[78] başlığı altında Hasan Ali Ediz tarafından kaleme alınmıştır. Tercümesi hakkında görüş bildirilen yazıda roman, barındırdığı birkaç tercüme kusuru dışında beğenilmiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "Dostoievskiy, Netoçka Nezvanova"[79] başlığı altında Şerif Hulusi tarafından kaleme alınan yazıda, başkahramana yoğunlaşılmış; onun dikkate değer hayatının başarılı bir şekilde yansıtılamadığı görüşü paylaşılmıştır.

---

[76] Fethi Mustafa, "Tanınmış Rus Ediplerinden F. M. Dostoyevski Hayatı ve Eserleri", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXX-VI, Sayı 1818-133, 18 Haziran 1931, s. 37-39.
[77] İhsan Şükrü, "Dostoyevski Hayatı ve Eserleri", **Yeni Muhit**, Sayı 17, Mart 1930, s. 1313-1315.
[78] Hasan Ali Ediz, "Netoçka Nezvanova", **Yeni Adam**, Sayı 180, 10 Haziran 1937, s. 8.
[79] Şerif Hulusi, "Dostoievskiy, Netoçka Nezvanova", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1130.

Roman, *Uyanış (Servetifünun)*'ın "Bibliyografya" kısmında, "Netoçka Nezvanova"[80] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmış; yazarın karakterleri gerçekçi bir şekilde tanıtması ve güzel bir şekilde tahlil etmesi beğenilmiştir. Bu yazıda karakterlerin gerçekçi bir şekilde tanıtılması görüşü, *Yeni Türk Mecmuası*'nda yer alan başkahramanın hayatının başarılı bir şekilde yansıtılamadığı düşüncesiyle çelişmektedir.

Gündüz'ün "Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, "Netoçka Nezvanova"[81] başlığı altında ise eser, imzasız olarak tanıtılmış; yazarın kuvvetli eserleri arasında sayılmamıştır.

Yazarın *Karamazov Kardeşler* adlı romanı, *Yücel*'in "Dünyanın Büyük Romanları" kısmında, "Karamazof Kardeşler"[82] başlığı altında Orhan Burian tarafından değerlendirilmiştir. Öncelikle romanın özetini kısaca veren eleştirmen, daha sonra kahramanları üzerine yoğunlaşır. Karamazov ailesi on dokuzuncu asır Rusya'sının sembolü, Alyoşa romanın pürüzsüz ve lekesiz tek karakteri olarak görülmüş; Ivan ve Mitya'nın şahıslarında ise insan ruh ve bedeninin tüm ıstıraplarının canlandırıldığı belirtmiştir.

Romanın tiyatroya adaptesi hakkında M. Feridun tarafından yapılan değerlendirme, *Kültür Haftası*'nda "Tiyatro, Karamazof Kardeşler"[83] başlığı altında yayımlanmıştır. Adaptenin, Jacques Copeau tarafından yapıldığı bilgisi verilir. Romanda sayfalarca yapılan tahlillerin sahnede bir söz, bir işaret, bir hareketle karşılandığı belirtilerek uyarlama takdir edilir.

Yazarın diğer romanı olan *Ölüler Evinin Hatıraları*'nın Haydar Rifat tarafından yapılan tercümesi, *Kültür*'ün "Kitaplar, Tenkitler" kısmında, aynı başlık altında[84] Orhan Rahmi tarafından incelenmiştir. Eleştirmen, konusu hakkında bilgi verdiği romanın Çarlık devri Sibirya'sındaki hapishanelerin içyüzünü gösterdiğini

[80] İmzasız, "Netoçka Nezvanova", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2161-476, 20 İkincikanun 1938, s. 140.
[81] İmzasız, "Netoçka Nezvanova", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 143.
[82] Orhan Burian, "Karamazof Kardeşler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 32, İlkteşrin 1937, s. 58-60.
[83] M. Feridun, "Tiyatro, Karamazof Kardeşler", **Kültür Haftası**, Sayı 6, 19 Şubat 1936, s. 105.
[84] Orhan Rahmi, "Ölüler Evinin Hatıraları", **Kültür**, Sayı 4, 16 Birincikanun 1933, s. 11-12.

belirterek buradaki adaletsizliğin aktardığını dile getirir. Romandaki tasvirlerle ruhî tahlillerini beğenir.

Suç ve Ceza, *Yoksullar* ile *Deli* veya *Cinler* adıyla anılan romanlar, Samizade Süreyya tarafından *Varlık*'ta "Tolstoy ve Dostoyevski"[85] başlığı altında her iki yazarın hayatından kısaca bahsedildikten sonra değerlendirilir. Üç roman hakkında da hem olumlu hem olumsuz eleştiriler ortaya koyan münekkit, *Suç ve Ceza*'da beşerî ıstırapların canlı bir şekilde tasvir edildiği, *Yoksullar*'ın ise Gogol'a ait *Saat* adlı romanın taklidi olduğu kanaatini taşır. *Deli* veya *Cinler* adlarıyla anılan romanda vaka ve şahısların birbirlerine karıştığını; eserin, sanatçının en kötü terkip edilen romanı olduğunu iddia eder. Fakat bazı izole sahnelerin ustaca canlandırıldığını da değerlendirmesine ekler.

3.2.11. Emile Zola

Natüralizmin öncüleri arasında sayılan Emile Zola'nın romancılığıyla birlikte *Bir Aşk Gecesi* ve *Hakikat* adlı romanları hakkında dönem dergilerinde çeşitli görüşler paylaşılmıştır.

Bilgi Yurdu'nun "Her Ay Bir Konuşma" kısmında, "Zola'nın Natüralizmine Dair"[86] başlığı altında Şefik Can tarafından yazarın romancılığı tartışılmıştır. Tasvir ettiği şeyleri dirilttiği düşünülen Zola'nın romanlarında sadece insanı yükselten sanatsal güzelliklerin bulunmadığı; içi kokmuş, iğrenç manzaraların da yer aldığı belirtilir. Üslubunun ise bozuk olduğu düşünülür.

Bir Aşk Gecesi'nin Ferid Namık Hansoy tarafından yapılan tercümesi, *Kalem*'in "Romanlar" kısmında, aynı başlık altında[87] "A. B." imzasıyla incelenmiş; romanın Halit Ziya Uşaklıgil tarafından da tercüme edildiği hatırlatılmıştır.

[85] Samizade Süreyya, "Tolstoy ve Dostoyevski", **Varlık**, Cilt III, Sayı 69, 15 Mayıs 1936, s. 325-327. ; Cilt IV, Sayı 70, 1 Haziran 1936, s. 342-343.
[86] Şefik Can, "Zolanın Natüralizmine Dair", **Bilgi Yurdu**, Sayı 9, 1 Temmuz 1937, s. 287-291.
[87] A. B., "Bir Aşk Gecesi", **Kalem**, Cilt I, Sayı 15, Mart 1938, s. 31.

Tercümelere okurlar açısından bakan eleştirmen, bu tercümeyle birlikte her iki tercümenin karşılaştırılma fırsatının bulduğunu dile getirmiştir.

Hakikat'in Reşat Nuri tarafından yapılan tercümesi, *Resimli Ay*'ın "Son Neşriyat. Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[88] imzasız olarak tanıtılmıştır. Tefrika şeklinde yayımlanan romanın önemli olduğu düşünülmüş, bu sebeple doğrudan kitap halinde basılması gerektiği paylaşılmıştır. Tercümedeki üslup ise beğenilmemiştir.

3.2.12. Gabriele D'Annunzio

Gabriele D'Annunzio, nasyonalist dönem İtalya'sında, hakkında en çok konuşulan yazarlarından biridir.[89] Onun romancılığı ile eserlerini nasıl kaleme aldığıyla alakalı yazıların yanında, *Sığıntı* adlı romanının Nasuhi Baydar tarafından yapılan tercümesiyle ilgili değerlendirme ve tanıtma yazıları yayımlanmıştır.

Her Ay'da "Gabriele D'Annunzio"[90] başlığı altında, yazarın romancılığını inceleyen ve Adnan Tahir tarafından kaleme alınan yazıda, eserlerinde sanat bakımından bir orijinalliğin görülmediği, tiplerin dahi birbirlerinin aynısı olduğu belirtilmiş ancak yaratıcılığı ve terkip noktalarındaki başarısı takdir edilmiştir.

İçtihat'ın "Ecnebi Edebiyatı" kısmında, "Gabriele D'Annunzio"[91] başlığı altında ise yazarın sanatı Suut Kemalletin tarafından değerlendirilmiştir. Önce şairliği üzerinde durulan sanatçının, sonra romanlarındaki kahramanlar üzerine yoğunlaşılmıştır. Yaratılan tiplerin, yazarın bizzat kendisi olduğu savunularak günahkâr olan bu kahramanların, ölmeden önce ruhlarını kirlerden arındırdığı tespiti yapılır. Daha sonra *Ölümün Zaferi*; *Ateş*; *Belki Evet, Belki Hayır*; *Hayânın Zaferi* ile

[88] İmzasız, "Hakikat", **Resimli Ay**, Sayı 1, Mart 1929, s. 32.
[89] "D'Annunzio, Gabriele", **Ana Brittanica**, Yay. Haz.: Aydan Bulutgil, Ayla Ortaç, v.d., 15. bs., Cilt IX, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 285.
[90] Adnan Tahir, "Gabriele D'Annunzio", **Her Ay**, Sayı 5, Mart 1938, s. 59-61.
[91] Suut Kemalettin, "Gabriele D'Annunzio", **İçtihat**, Sayı 242, 15 Kânunuevvel 1927, s. 4622-4624.

Şehvet adlı romanları, etkileyicilik açısından kıyaslanarak sonuncusu diğerlerinden üstün bulunur.

Ülkü'de "Gabriyele Danunzio Eserlerini Nasıl Yazardı"[92] başlığı altında, yakın bir arkadaşının kaleme aldığı *Bilinmeyen D'Annunzio* adlı eserden, yazarın eserlerini nasıl kaleme aldığıyla ilgili kısım "Ş. A." imzasıyla paylaşılmıştır. Yazarın sanılanın aksine yazmak için çok çaba sarf etmediği ve düzensiz bir şekilde çalıştığı bilgisi verildikten sonra edebî eserinin ortaya çıkışında "Kuluçka Devri", "İstihbar ve Vesika Toplama Devri", "Bilhassa Yaratma Devri" ile "Metnin Yazılması Devri" olmak üzere dört dönem olduğu belirtilmiş ve açıklanmıştır.

Buna göre uzun süren "Kuluçka Devri"nde yazar, yazma ihtiyacı hissetmesine rağmen sanat, spor gibi farklı meşguliyetlerle zamanını tüketmektedir. "İstihbar ve Vesika Toplama Devri"nde yazacağı konuyla doğrudan veya dolaylı ilgisi bulunan tüm eserleri okur. Bir veya birkaç ay sürecek olan "Bilhassa Yaratma Devri"nde tüm arkadaşlarıyla ilişkilerini asgari düzeye indirir, birkaç kitap karıştırır, ilgilendiği veya kafasından geçen her şeyi not defterine yazar, önceden tutmuş olduğu notları okur. Böylece yazacağı esere artık tamamıyla hâkim olarak "Metnin Yazılması Devri"nde özellikle gece geç saatlerde masanın başına oturarak kalemi eline alır.

Kalem'de "Bir Roman ve Bir Romancının Uyandırdığı Düşünceler"[93] başlığı altında Suut Kemal Yetkin, *Sığıntı*'nın tercümesini beğendiğini ve romanı büyük bir hazla okuduğunu dile getirmiştir. Fakat bu ve diğer eserlerindeki kahramanların, yazarın kendisini anımsattığına dikkat çekerek bu eserlere roman değil ancak hatıra denilebileceğini ifade etmiştir.

Romanla ilgili kalan dört yazıdan ikisinin romanın barındırdığı tahlillere, diğer ikisinin ise tercümeye yoğunlaştığı görülmektedir. *Yeni Türk Mecmuası*'nın

[92] Ş. A., "Gabriyele Danunzio Eserlerini Nasıl Yazardı", **Ülkü**, Cilt XI, Sayı 64, Haziran 1938, s. 354-357.
[93] Suut Kemal Yetkin, "Bir Roman ve Bir Romancının Uyandırdığı Düşünceler", **Kalem**, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 96-98.

"Avrupa Matbuatı" kısmında "Gabriel D'Annunzio, Sığıntı"[94] başlığı altında Şerif Hulusi tarafından, *Uyanış (Servetifünun)*'ın ise "Bibliyografya" kısmında "Sığıntı"[95] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazılarda romandaki tahliller başarılı bulunmuştur. Tercümeyi takdir eden yazılar ise imzasız olarak *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında "Sığıntı"[96] ve *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında "Sığıntı, Roman"[97] başlıkları altında yayımlanmıştır.

3.2.13. Georges Duhamel

1920'den sonra yazarlığa yönelerek pek çok türde eser kaleme alan[98] Georges Duhamel'in *Gece Yarısı İtirafları* ve *Cecile Aramızda* adlı romanları, araştırmamıza kaynak olan süreli yayınlarda ele alınmıştır. Bu romanlardan *Gece Yarısı İtirafları* ile ilgili yayımlanan üç yazıda da tercümenin beğenildiği görülmektedir.

Gece Yarısı İtirafları'nın Suut Kemal Yekin ile Sabahattin Rahmi Eyüboğlu tarafından yapılan tercümesi hakkındaki ilk inceleme, *Gündüz*'ün "Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[99] imzasız olarak yayımlanmıştır. Eserin psikolojik roman türünde olduğu bilgisi verilerek tercümesi beğenilmiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "Georges Duhamel, Gece Yarısı İtirafları"[100] başlığı altında Şerif Hulusi, roman kahramanları gerçekçi, tercümeyi ise başarılı bulmuştur.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında da "Gece Yarısı İtirafları, Roman. Yazan: Georges Duhamel"[101] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilen

---

[94] Şerif Hulusi, "Gabriel D'Annunzio, Sığıntı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1130-1131.
[95] İmzasız, "Sığıntı", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt VXXXIII-XIX, Sayı 2162-477, 27 İkincikanun 1938, s. 152.
[96] İmzasız, "Sığıntı", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 97, 1 Temmuz 1937, s. 381.
[97] İmzasız, "Sığıntı, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 229, 12 Mart 1938, s. 331-333.
[98] "Duhamel, Georges", **Ana Brittanica**, Yay. Haz.: Aydan Bulutgil, Ayla Ortaç, v.d., 15. bs., Cilt X, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 396.
[99] İmzasız, "Gece Yarısı İtirafı", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.
[100] Şerif Hulusi, "Georges Duhamel, Gece Yarısı İtirafı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1132.

romanın tercümesi beğenilir. Duhamel'in romanlarının edebiyatımıza kazandırılamadığının tespiti yapılarak üzüntü duyulur.

Yazarın diğer romanı *Cecile Aramızda* ise *Yücel*'de aynı başlık altında[102] Vedat Günyol tarafından değerlendirilir. Romanın merkezinde başkahraman Cecile'nin olduğu bilgisini veren münekkit, Balkan savaşlarında Bulgar ordusunun Türklere karşı kullandıkları domdom kurşunu meselesinin, Cecile'nin hayatının seyri arasına sıkıştırılmasının okurun alakasını Cecile'den kopardığı ve bunun can sıkıcı olduğu yorumunu yapar.

3.2.14. Goethe

Genç Werther'in Acıları adlı romanıyla uluslararası şöhrete ulaşan ve eserleriyle birçok yazarı etkileyen[103] Goethe'nin bu dönemde *Genç Werther'in Acıları* ve *Wilhelm Meister'in Tiyatroculuğu* adlı romanları hakkında değerlendirme yazıları yayımlanmıştır.

Goethe'nin yazarlığıyla *Genç Werther'in Acıları* ve *Wilhelm Meister'in Tiyatroculuğu* adlı eserleri hakkında Dr. Melâhat Özgü tarafından verilen konferansın metni, *Kalem*'de "Göte'nin Cihan Edebiyatındaki Şahsiyeti"[104] başlığı altında yayımlanmıştır. Burada yazarın sanatsal başarısı, tüm milletleri tanıyıp anlamaya çalışmasına ve bunu eserlerine yansıtmasına bağlanmıştır. Bunlardan *Genç Werther'in Acıları*'nda hudutsuz bir manevi hayat ile büyük bir hassasiyet olmak üzere iki kuvvetin görüldüğü dile getirilir. *Wilhelm Meister'in Tiyatroculuğu*'nun kültür tablosu çizmesi yönüyle zirve olduğu düşünülür.

---

[101] İmzasız, "Gece Yarısı İtirafları, Roman. Yazan: Georges Duhamel", **Fikir Hareketleri**, Cilt VIII, Sayı 207, 9 Birinciteşrin 1937, s. 395-397.
[102] Vedat Günyol, "Cecile Aramızda", **Yücel**, Cilt X, Sayı 56, İlkteşrin 1939, s. 83-92.
[103] "Goethe, Johann Wolfgang Von", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., Cilt VIII, 1993, s. 72-73.
[104] Melâhat Özgü, "Göte'nin Cihan Edebiyatındaki Şahsiyeti", **Kalem**, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 177-181. ; Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 239-244.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'un önceki sayılarında hayatı hakkında bilgi verilen Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* adlı romanı, "Goethe Eserleri"[105] başlığı altında Cahit Süleyman tarafından değerlendirilmiştir. Romanın konusunu yazarın başından geçen bir olayın oluşturduğu bilgisini veren eleştirmen, buna rağmen Werther'in, Goethe'nin kendisi olmadığını, aralarında pek çok farkın bulunduğunu ileri sürer. Buna da kahramanın Goethe kadar dirayetli olamayışını delil gösterir.

3.2.15. Gogol

Ünlü Rus realistlerinden Gogol'un *Mayıs Gecesi* adlı romanının Hasan Âli Ediz ile Vasıf Onat tarafından yapılan tercümesi ile *Müfettiş*'in tiyatroya adapte edilmiş şekli dönem dergilerinde incelenmiştir.

Mayıs Gecesi, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Mayıs Gecesi, Roman"[106] başlığı altında imzasız olarak incelenmiş; doğrudan kendi dilinden çevrildiği bilgisi verilen tercüme beğenilmiştir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Mayıs Gecesi"[107] başlığı altında ise roman, imzasız olarak tanıtılmış; realist metotla kendini yetiştirmek isteyen genç yazarlara Rus klasik edebiyatının diğer eserleriyle birlikte tavsiye edilmiştir.

Yazarın diğer romanı *Müfettiş*'in sahneye uyarlanmış şekli, *Uyanış (Servetifünun)*'ın "Bibliyografya" kısmında, aynı başlık altında[108] imzasız olarak tanıtılmıştır. Eleştirmen, öncelikle yazarın eserlerinde toplumdaki karakterleri tüm özellikleriyle yansıttığı bilgisini vererek en önemli niteliğinin bu olduğunu dile getirir. Bu eserde de karakterlerin bütün inceliklerinin görüldüğünü belirtir.

---

[105] Cahit Süleyman, "Goethe Eserleri", **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1861-176, 14 Nisan 1932, s. 318.
[106] İmzasız, "Mayıs Gecesi, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 236, 30 Nisan 1938, s. 25-27.
[107] İmzasız, "Mayıs Gecesi", **Varlık**, Cilt V, Sayı 116, 1 Mayıs 1938, s. 700.
[108] İmzasız, "Müfettiş", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2154-469, 2 Birincikanun 1937, s. 24.

3.2.16. Gustave Flaubert

Realizmin kurucusu sayılan Gustave Flaubert'in en çok tanınan romanı *Madame Bovary*'nin, Nurullah Ataç tarafından başlanıp Ali Kâmi Akyüz tarafından tamamlanan tercümesi hakkında altı yazı yayımlanmıştır. Ayrıca bu roman kadar meşhur olmayan *Salammbo* da değerlendirilmiştir.

Madam Bovary hakkında yayımlanan yazılardan en dikkat çekeni Nurullah Ataç'ın kendi tercümesi hakkında *Aydabir*'de "Gustave Flaubert ve Madam Bovary"[109] başlığı altında yaptığı özeleştiridir. Yazar, titizlikle kaleme alınan romandaki dilin zorluğuna dikkat çeker ve bu sebeple yaptığı tercümede hataların olabileceğini kabul eder. Tercümesinin mütercimleri teşvik etmesini umar.

Yeni Adam'da "Madam Bovary"[110] başlığı altında roman, Hüsamettin Bozok tarafından değerlendirilmiştir. Eleştirmen, romanın öneminin yazarı kadar tanındığından geldiğini belirtir. Nurullah Ataç tarafından *Aydabir*'de tefrika edilmeye başlanan romanın, derginin kapanması sebebiyle yarım kalan tercümesini, Ali Kâmi Akyüz'ün tamamlandığını dile getirir. Tercümenin özellikle Ali Kâmi Akyüz tarafından kaleme alınan kısmının, özenli bir şekilde yapılmadığını düşünür ve tercüme için izlenen yolda iki noktayı beğenmez. Bunlardan birincisi asıl metinde bulunan bazı parçaların çıkarılarak eserin kısaltılması, ikincisi ise bazı ifadelerin tercümedeki dikkatsizlikler yüzünden kastettiğinden tamamen zıt manalar ifade etmesidir. Tüm bu kusurlarına rağmen tercümenin edebiyatımızda önemli bir boşluğu kapattığı kanaatini taşır. Mütercimlere en az yazar kadar titiz davranmaları gerektiğini hatırlatır.

Aynı dergide "Bir Tercüme Katliâmı"[111] başlığı altında Hüsamettin Bozok, bir önceki tenkidine *Cumhuriyet* gazetesinin 5 Mart 1940 tarihli sayısında olumsuz bir şekilde karşılık veren Ali Kâmi Akyüz'e cevap vermiştir. Eleştirmen, *Madame Bovary* tercümesinde kolaya kaçtığını iddia ettiği mütercime önce eseri doğru

[109] N.[urullah] Ataç, "Gustave Flaubert ve Madam Bovary", **Aydabir**, Cilt II, Sayı 8, 1 Nisan 1936, s. 65.
[110] Hüsamettin Bozok, "Madam Bovary", **Yeni Adam**, Sayı 268, 15 Şubat 1940, s. 15.
[111] Hüsamettin Bozok, "Bir Tercüme Katliâmı", **Yeni Adam**, Sayı 273, 21 Mart 1940, s. 12-15.

anlaması, sonra da doğru ifade etmesi gerektiğini öğütleyerek tercümede gördüğü yanlışları sıralamıştır. Bu yanlışları ise Fransızca tek cümlenin, tercümede birkaç cümleye bölündüğü; Fransızca birkaç cümlenin, tercümede tek cümle haline getirildiği; metinde olmayan cümlelerin metne eklenip metindeki cümlelerin çıkarıldığı; bazı kelimelere farklı anlamların verildiği şeklinde ifade eder.

Servetifünun (Resimli Uyanış)'da eser hakkında imzasız olarak yazılan ve Şemsettin Cem tarafından "Madam Bovary"[112] başlığı altında tercüme edilen yazıda, eserin Fransız edebiyatında teknik açıdan büyük bir inkılâp yarattığı iddia edilir. Romanda tasvir edilen Ruen şehrinin adeta gerçeğini gözler önüne serdiği dile getirilerek realizmin gücüne dikkat çekilir.

Servetifünun (Uyanış)'un "Aktüalite" kısmında, "Kitaplar"[113] başlığının ilk paragrafında Z. Tunalıoğlu tarafından romanın tercümesine kısaca değinilmiş; tercümenin baştan savma yapıldığı söylenmiştir. Mütercimin bazı bölümlerini atıp bazı ilaveler yaparak eseri altüst ettiğini belirten münekkit, bu durumu eleştirmiştir.

Roman ayrıca *Yücel*'in "Dünyanın Büyük Romanları" kısmında, "Madame Bovary"[114] başlığı altında Vedat Günyol tarafından kısaca değerlendirilmiştir. Romandaki başkahraman üzerinde duran eleştirmen, Emma'nın ihtiras peşinde koştuğu ve her defasında hayal kırıklığına uğradığı bilgisini vermiştir.

Eserin sahneye uyarlanmış şekli ise *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "Madame Bovary"[115] başlığı altında Şerif Hulusi tarafından değerlendirilmiştir. Öncelikle romanın yazılışından ancak yüz yıl sonra Türkçeye tercüme edilmesi noktasında duyulan üzüntü dile getirilmiş, Gaston Baty tarafından sahneye nakledilen eserin kıymetinden çok şey kaybettiği düşüncesi paylaşılmıştır.

---

[112] İmzasız, "Madam Bovary", Çev.: Şemsettin Cem, **Servetifünun (Resimli Uyanış)**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1783-98, 16 Teşrinievvel 1930, s. 316.
[113] Z. Tunalıoğlu, "Kitaplar", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2269-584, 15 Şubat 1940, s. 208.
[114] V.[edat] Günyol, "Madame Bovary", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 33, İkinciteşrin 1937, s. 129-134.
[115] Şerif Hulusi, "Madame Bovary Roman ve Piyes" **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 47, İkinciteşrin 1936, s. 646-647.

Yazarın diğer romanı *Salammbo, Hayat*'ta aynı başlık altında[116] Nahit Sırrı tarafından değerlendirilmiştir. Romanın hem realist hem de romantik taraflarının bulunduğuna dikkat çeken eleştirmen, tarihî roman türünde kaleme alındığı ve *Madame Bovary* kadar tanınmadığı bilgisini verir. Romandaki tasvirleri canlı bulur.

3.2.17. Jack London

Bu dönemin süreli yayınlarında Jack London'ın yalnızca *Güneş Çocuğu* adlı romanının Ahmet Cemil tarafından yapılan tercümesi hakkında değerlendirmeler yer almıştır. *Kalem*'in "Kitaplar" kısmında, "Güneş Çocuğu"[117] başlığı altında "A. B." imzasıyla olarak yayımlanan değerlendirmede tercüme üzerinde durulmuştur. Yumuşak üsluba sahip yazarın bu romanında sert bir üslup kullandığı, bunun da tercümeye değerinden hiçbir şey kaybetmeden yansıtıldığı yorumu yapılmıştır.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Güneş Çocuğu, Roman"[118] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazıda ise romanın zevk ve alaka ile karşılanacağı değerlendirmesi yapılır.

19 Mayıs'ta "Güneş Çocuğu"[119] başlığı altında ise roman, diğer yazılardaki görüşlerin aksine beğenilmemiştir. Romanda kovboy filmlerindeki heyecandan başka bir şey bulunamadığı düşüncesi paylaşılmıştır.

3.2.18. Maksim Gorki

Maksim Gorki'nin şahsiyeti ve romancılığı üzerine yoğunlaşan yazılarla *Ana* adlı romanı hakkındaki incelemeler, çalışmamıza kaynak olan dönem dergilerinde yayımlanmıştır.

---

[116] Nahit Sırrı [Örik], "Salammbo", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 144, 1 Kânunuevvel 1929, s. 8-10.
[117] A. B., "Güneş Çocuğu", **Kalem**, Cilt I, Sayı 2, 15 Nisan 1938, s. 80.
[118] İmzasız, "Güneş Çocuğu, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 235, 23 Nisan 1938, s. 9-11.
[119] Necdet Diniz, "Güneş Çocuğu", **19 Mayıs**, Cilt III, Sayı 32, Ağustos 1938, s. 32.

Gorki'nin romancılığını tartışan ve Jean Richard Bloch tarafından kaleme alınan yazı, "Bir Mille in Romancısı"[120] başlığı altında *Varlık*'ta yayımlanmıştır. Muammer Necip Arda'nın tercüme ettiği bu yazıda, Gorki'nin hiçbir nüfuza sahip olmamasına rağmen hükümet üyeleriyle aynı seviyede tutulmasının sebebi sorgulanmış; eserleri aracılığıyla yeni Rusya'nın ruhu ile kaynaşmasının, milleti tarafından sevilmesinin bu sonucu doğurduğu fikri ortaya koyulmuştur. Ayrıca yazarın halktan kopmadığı, romanlarında kullandığı dilin halka yakın olduğu, musiki ve realizmin mühim bir yer tuttuğu düşünceleri eklenmiştir.

Çığır'da "Gorki ve Tolstoy"[121] başlığı altında D. Osipof'un yazıp Nihal Yalaza'nın tercüme ettiği metinde, Gorki'nin romanlarındaki kahramanlar üzerine yoğunlaşılmış ve tiplerin gerçekçi olduğu hükmü verilmiştir.

Yeni Adam'da "Maksim Gorki, Ölümünün Yıldönümü Münasebetiyle"[122] başlığı altında Hasan Ali Ediz tarafından kaleme alınan yazıda ise Gorki'nin hayatı hakkında bilgi verildikten sonra *Ana* adlı romanı üzerinde durulmuştur. Romanın hem on dokuzuncu asır klasik Rus realizminden hem de yazarın diğer romanlarından ayrıldığı düşünülerek eserle yeni bir Gorki'nin doğduğu müjdelenmektedir. Roman, yapıcı ve müspet bir realizm ifadesi olarak okura sunulmuştur.

Romanla ilgili diğer değerlendirme, aynı dergide "Maksim Gorki ve Ana"[123] başlığı altında "O. E." imzasıyla yayımlanmıştır. Realizmin takdir edildiği ve karakterlerin gerçekçi oluşunun beğenildiği yazıda, Gorki'nin "ana" karakteri için esinlendiği kişiyle yapılan bir röportaj aktarılmıştır.

Gündüz'de "Maksim Gorki"[124] başlığı altında yayımlanan metinde, yazarın hayatı hakkında bilgi verildikten sonra romanın sanat açısından kuvvetli olmadığı,

[120] Jean Richard Bloch, "Bir Mille in Romancısı", Çev.: Muammer Necip Arda, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 75, 15 Ağustos 1936, s. 38-39.
[121] D. Osipof, "Gorki ve Tolstoy", Çev.: Nihal Yalaza, **Çığır**, Cilt VI, Sayı 68, Ağustos 1938, s. 121.
[122] Hasan Ali Ediz, "Maksim Gorki, Ölümünün Yıldönümü Münasebetiyle", **Yeni Adam**, Sayı 183, 1 Temmuz 1937, s. 12-13.
[123] O. E., "Maksim Gorki ve Ana", **Yeni Adam**, Sayı 164, 18 Şubat 1937, s. 10-11.
[124] İ.[brahim] Höyi, "Maksim Gorki", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 4, 15 Temmuz 1936, s. 117-118.

sadece işçi sınıfını anlatması yönüyle değerli olduğu yorumu yapılmıştır. Bu yönüyle yazı, diğer yorumlardan farklı bir çizgide yer almaktadır.

3.2.19. Maupassant

Kurucusu sayıldığı olay hikâyeciliğine adını veren Maupassant'ın bu dönemde iki romanının incelendiğini görmekteyiz. Bunlardan *Ölüm Kadar Acı*'nın Muhittin Birgen, *Pierre ve Jean*'ın ise Hayri Rüştü Akyürek tarafından yapılan tercümeleri değerlendirilmiştir.

Ölüm Kadar Acı ile ilgili birbirinden farklı dört yorumun yapıldığı yazılardan ilki, *Uyanış (Servetifünun)*'ın "Bibliyografya" kısmında, aynı başlık altında[125] imzasız olarak yayımlanmıştır. Romandaki realizm üzerinde yoğunlaşan değerlendirmede kahramanların gerçekçi bir şekilde çizildiği düşünülmüş; roman, Maupassant'ın bu türdeki en başarılı örneği sayılmıştır.

Kalem'de "Guy De Maupassant ve Ölüm Kadar Acı"[126] başlığı altında Jules Lemaitre tarafından kaleme alınan değerlendirmede romanın teması üzerinde durulmuştur. Yazarın tüm eserlerinde ölüm endişesinin bulunduğu bilgisini veren eleştirmen, burada ise temanın yaşlanma neticesinde duyulan acı olduğunu dile getirmiştir. Bu dram sahnesinin de realist roman usulleri ile verildiğini belirtmiştir.

Diğer değerlendirme, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Ölüm Kadar Acı, Roman"[127] başlığı altında imzasız olarak yayımlanır. Romanın konusu hakkında bilgi verildikten sonra başlığın tercümesinin yanlış olduğu düşünülmekte ve buna dikkat çekilmektedir.

---

[125] M. H. D., "Ölüm Kadar Acı", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2166-481, 24 Şubat 1938, s. 210.
[126] Jules Lemaitre, "Guy de Maupassant ve (Ölüm Kadar Acı)", **Kalem**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 16-21.
[127] İmzasız, "Ölüm Kadar Acı, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 232, 2 Nisan 1938, s. 378-380.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Ölüm Kadar Acı"[128] başlığı altında imzasız olarak kısaca tanıtılan eserin insanı içinden kavrayan bir konuya sahip olduğu düşüncesi paylaşılır; tercüme sade bulunur.

Yazarın diğer romanı *Pierre ve Jean* hakkındaki tek yazı, *Yeni Adam*'ın "Yeni Kitaplar" kısmında, "Piyer ve Jan"[129] başlığı altında "V. G." imzasıyla yayımlanmıştır. Değerlendirmeye geçmeden önce romanın önsözü üzerinde duran münekkit, burada yer alan fikirleri değerli bulur. Önsözde Maupassant, yazar ve eleştirmen hakkındaki görüşlerini ifade etmektedir. Ona göre eleştirmen, esere yaklaşırken yazarla eserini, hiçbir sanatkârla karşılaştırmamalı; yazarın neye meylettiğiyle ilgilenmemeli ve yalnızca çabasını esas almalıdır. Yazar ise kötü ve kaba hadiseleri dahi okuru etkilemek arzusuyla kendince yeniden düzenlemelidir. Zekâ, ruh ve kalp hikâyelerini doğal bir şekilde yazmalıdır. Bu bilgiler aktarıldıktan sonra incelenen romanın tercümesi zayıf bulunur.

3.2.20. Oscar Wilde

Tanınmış tüm eserlerinin birçoğunu yaşamının son on yılında kaleme alan[130] Oscar Wilde'ın dönem içerisinde *Dorian Gray'in Portresi* ve *İşte İnsan* adlı romanları hakkında çeşitli yazılar yayımlanmıştır.

Yücel'de "Double Meselesi ve Doryan Gray'in Portresi"[131] başlığı altında Vecdi Hayri Bürün, romandaki "double temi"ni irdelemiştir. Bu teme göre her insanın zihninde yarattığı bir eşi vardır. *Dorian Gray'in Portresi*'nde ise bu eş, bir portre şeklinde okurun karşısına çıkarılmaktadır. Yaptığı tüm kötülüklerin bu portreye yansıdığı kahraman, böylelikle kendiyle yüzleşmektedir.

---

[128] İmzasız, "Ölüm Kadar Acı", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 Kânunusani 1938, s. 589-590.
[129] V.[ir] G.[ül], "Piyer ve Jan", **Yeni Adam**, Sayı 79, 4 Temmuz 1935, s. 15.
[130] "Wilde, Oscar (Fingal O'FlaHertie Wills)", **Ana Brittanica**, Yay. Haz.: Aydan Bulutgil, Ayla Ortaç, v.d., 15. bs., Cilt XXXI, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 395.
[131] Vecdi Hayri Bürün, "Double Meselesi ve Dorian Gray'in Portresi", **Yücel**, Cilt X, Sayı 57, Sonteşrin 1939, s. 125-129.

Romanın Süreyya Berkem tarafından yapılan tercümesi, *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, "Dorian Gray'in Portresi"[132] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Yazarın en büyük eseri olduğu iddia edilen roman, üslubu ile barındırdığı tasvirler açısından beğenilmiş; dilinin bir şiir gibi işlendiği yorumu yapılmıştır.

Ferhunde ile Orhan Şaik Gökyay tarafından yapılan tercümesi hakkındaki ilk yazı ise *Kalem*'de "Oscar Wild ve Dorian Grey'in Portresi"[133] başlığı altında Suut Kemal Yetkin tarafından kaleme alınmıştır. Burada ikiye ayrılan yazarın hayatı üzerinden romana değinilmiştir. Buna göre roman, Oscar Wilde'ın güzeli arayan, zengin, yeni hazlar ve heyecanlar peşinde koşan ilk devresinin ürünü olarak gösterilir.

19 Mayıs'ta "Dorian Gray'in Portresi"[134] başlığı altında roman, Necdet Diniz tarafından değerlendirilmiştir. Eleştirmen, yazarın en önemli eserlerinden biri olarak saydığı romanın ilginç ve yeni fikirler barındırdığını iddia etmiş ancak bu iddiasını kanıtlandırmamıştır.

Hakkında üç yazı yayımlanan *İşte İnsan* hakkındaki ilk yazı, *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, "De Profundis, Burhan Toprak'ın Tercümesi Münasebetile"[135] başlığı altında Sabahattin Ali tarafından kaleme alınmıştır. Yazımı hakkında bilgi verilen eserin, yazarın hapishaneden arkadaşına gönderdiği uzun mektubun parçaları olduğu hatırlatılarak aslında yayımlanmak için yazılmadığı bilgisi verilir. Buna da esere verilen "Epistola" ismi delil gösterilir. Ancak yansıdığı yaratma güdüsü ve ruh tasvirleri ile eserin türünün değiştiği ifade edilir. Hapishanenin taş bir odasında yazılmasına rağmen roman, Wilde'ın diğer eserleriyle karşılaştırılarak sanat değeri bakımından onlarla bir tutulmuş; dünya edebiyatında bir örneğinin daha olmadığı savunulmuştur.

---

[132] İmzasız, "Dorian Gray'in Portresi", **Varlık**, Cilt V, Sayı 113, 15 Mart 1938, s. 652.
[133] Suut Kemal Yetkin, "Oscar Wild ve Dorian Grey'in Portresi", **Kalem**, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 148-152.
[134] Necdet Diniz, "Dorian Gray'in Portresi", **19 Mayıs**, Cilt III, Sayı 32, Ağustos 1938, s. 31-32.
[135] Sabahattin Ali, "De Profundis, Burhan Toprak'ın Tercümesi Münasebetile", **Varlık**, Cilt III, Sayı 56, 1 Sonteşrin 1935, s. 123-124.

Daha sonra tercüme hakkında yorum yapan münekkide göre bazı eksikliklerin görülmesine rağmen tercümede üslup akıcıdır. Roman, edebiyatımıza Fransızca tercümesinden kazandırıldığı için ve burada birçok eksik kısım bulunduğu için eksik çevrilmiştir.

Kültür'de İrfan Hazar tarafından "De Profundis"[136], *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında da imzasız olarak "De Profondis"[137] başlıkları altında romanın, yazarın hapishane gözlemlerinden oluştuğu ve kendi ağzından hayatının tüm yönlerini anlattığı bilgisi verilerek romanın tercümesi başarılı bulunmuştur.

3.2.21. Paul Bourget

Paul Bourget'in romancılığı hakkında yayımlanan dört yazıyla beraber en önemli romanı kabul edilen *Çömez* incelenmiştir. "Gençliği çağdaş bilimsel kuramlar yerine geleneksel ahlaka bağlı kalmaya çağıran bir önsözle başlayan roman, Taine'e çok benzeyen olgucu bir filozof ve öğretmenin genç bir adam üzerindeki zararlı etkisini anlatır."[138]

Yazarın romancılığıyla ilgili yayımlanan yazılardan birisi, *Yeni Adam*'da "Paul Bourget"[139] başlığı altında yer almakta ve "Z. S." imzasını taşımaktadır. Burada öncelikle yanlış bilinen bir doğru açıklanmaya çalışılmıştır. Natüralizme karşı olduğu dillendirilen yazarın aslında böyle olmadığı, romanlarında natüralizmin etkilerinin görüldüğü düşüncesi paylaşılmıştır. Daha sonra edebiyatımızdaki etkisi üzerinde durulan yazarın, Servet-i Fünun döneminde romancılarımızı realizm noktasında etkilediği ifade edilerek *Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu* ve *Eylül* romanları örnek gösterilmiştir.

[136] İrfan Hazar, "De Profundis", **Kültür**, Sayı 45, 1 İkinciteşrin 1935, s. 12-13.
[137] İmzasız, "De Profondis", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 215, 4 Birincikanun 1937, s. 107-109.
[138] "Bourget, Paul (-Charles- Joseph) ", **Ana Brittanica**, Yay. Haz.: Aydan Bulutgil, Ayla Ortaç, v.d., 15. bs., Cilt VI, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 227.
[139] Z. S., "Paul Bourget", **Yeni Adam**, Sayı 100, 28 İkinciteşrin 1935, s. 8-9, 13.

Yeni Türk Mecmuası'nda "Paul Bourget"[140] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından kaleme alınan yazıda, Fransız edebiyatının en önemli romancıları arasında sayılan yazarın hayatı hakkında bilgi verildikten sonra hayatı başarılı bir şekilde aktardığı romanlarındaki hikâye etme gücü ve tahlilleri beğenilir. Ancak okuru bazı geri fikirlere inandırma çabası eleştirilir.

Uyanış (Servetifünun)'ta "Paul Bourget ve Eserleri"[141] başlığı altında Lâtif Evrensel imzasıyla yayımlanan yazıda Bourget'in romanları, psikolojik olanlar ve gözlemleri neticesinde oluşturulanlar şeklinde ikiye ayrılmış; *Çömez*'in bu romanlar arasında bağ kurduğu yorumu yapılmıştır.

Yücel'de ise Vedat Günyol tarafından "Paul Bourget"[142] başlığı altında kaleme alınan yazıda, yazarın döneminin en büyük psikolojik romancısı olduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Önce aşkı ve insanı, sonrasında ise toplumu merkeze alarak yazdığı romanlarda büyük başarılar kazandığı hatırlatılmıştır.

Çömez, aynı derginin "Dünyanın Büyük Romanları" kısmında, "Disciple"[143] başlığı altında yine Vedat Günyol tarafından incelenmiştir. Mücadele ve tez romanı olarak değerlendirilen eserle yazarın, dönemin materyalist görüşlerine cephe aldığı, bu görüşlerin sosyal hayatta doğuracağı vahim neticeleri gösterdiği bilgisi verilir.

3.2.22. Pierre Loti

İstanbul hayranı olan Pierre Loti'nin *İzlanda Balıkçısı* adlı romanının Hüseyin Cahit Yalçın tarafından yapılan tercümesi hakkındaki değerlendirmelerden biri, *Yeni Türk Mecmuası*'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında, "Pierre Loti, İzlanda Balıkçısı"[144]

[140] Nahit Sırrı [Örik], "Paul Bourget", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 40, Nisan 1936, s.161-167.
[141] Lâtif Evrensel, "Paul Bourget ve Eserleri", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2121-436, 15 Nisan 1937, s. 326.
[142] V.[edat] Günyol, "Paul Bourget", **Yücel**, Cilt II, Sayı 12, Şubat 1936, s. 231-232.
[143] V.[edat] Günyol, "Disciple", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 37, Mart 1938, s. 29-31.
[144] Şerif Hulusi, "Pierre Loti, İzlanda Balıkçısı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131-1132.

başlığı altında Şerif Hulusi tarafından kaleme alınmış; romandaki şiirsel dilin tercümede kaybolduğu ifade edilmiştir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında "İzlanda Balıkçısı"[145] ve *Gündüz*'ün "Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında "İzlanda Balıkçısı"[146] başlıkları altında imzasız olarak yayımlanan tanıtma yazılarında ise eserin, yazarın en çok okunan ve beğenilen romanı olduğuna dikkat çekilmiştir.

3.2.23. Stendhal

Asıl adı Marie Henri Beyle olan Stendhal'ın bu dönemde romancılığı ile *Kırmızı ve Siyah*, *Lucien Leuwen* ile *Parma Manastırı* adlı romanları incelenmiştir.

Yücel'de "Stendhal, Sanat Noktasında Tetkik II"[147] başlığı altında yazarın hem romancılığı hem de *Kırmızı ve Siyah*, *Lucien Leuwen* ve *Parma Manastırı* adlı romanları Dr. Galip Gültekin tarafından değerlendirilmiştir. Yazının ilk bölümünde Sthendal'in hayatı hakkında bilgi verildiği hatırlatılarak bu bölümde sanatı ve eserleri üzerine konuşulacağı dile getirilmiştir. Öncelikle karakterler üzerine yoğunlaşan eleştirmen, yazarın toplumun çeşitli katmanlarından alarak romanlarına yerleştirdiği kahramanların görünüşte birbirlerinden farklı, irdelendiğindeyse barındırdıkları farklılıklara rağmen hepsinin idealist ve hayalperest "Genç Stendhal" olduklarının tespitini yapar. Buna paralel olarak tüm romanlarının aslında tek bir roman ve hatta Stendhal'in kendisi olduğunu ifade eder. Romanları hakkında yaptığı bu genel değerlendirmeden sonra adı geçen üç roman üzerine yoğunlaşır, üçünün de sert ve kuru bir üslupla yazıldığı düşüncesini paylaşır, "lirik" değil "lojik" olduğunu söyler. Bu iddiasına yazarın zamanının boyalı ve cilalı edebiyatlarından nefret etmesini kanıt olarak sunar. Ayrıca romanların barındırdığı duygu ve heyecan tahlillerini beğenir.

---

[145] İmzasız, "İzlanda Balıkçısı", **Varlık**, Cilt V, Sayı 97, 15 Temmuz 1937, s. 394-395.
[146] İmzasız, "İzlanda Balıkçısı", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.
[147] Galip Gültekin, "Stendal, Sanat Noktasında Tetkik II", **Yücel**, Cilt III, Sayı 16, Haziran 1936, s. 156-158.

Aynı derginin "Dünyanın Büyük Romanları" kısmında, "Kırmızı ve Siyah"[148] başlığı altında eser, Vedat Günyol tarafından incelenmiştir. Romanın başkahramanı Julien'den yola çıkılarak Stendhal'in hiçbir kahramanının korkuya boyun eğmediği değerlendirmesi yapılmıştır.

Varlık'ta *Kırmızı ve Siyah* ile ilgili, André Maurois tarafından verilen konferansın Muammer Necip tarafından yapılan tercümesi, "Stendhal ve Kırmızı ve Siyah" [149] başlığı altında iki seri halinde yayımlanmıştır. Metinde romanın yazılışını sağlayan his üzerinde durulmuş; buna göre roman, yazarın Paris sokaklarına girdiği ilk andan itibaren duyduğu cesaretle korkaklık arasındaki tezat sonucunda ortaya çıkmıştır. Ayrıca romandaki kahramanların yaşamdan alındığı yorumu yapılmıştır.

3.2.24. Tolstoy

Eserleri dünya kültür mirasına mâl olmuş Tolstoy'un dönem dergilerinde romancılığı ile *Savaş ve Barış*, *Anna Karenina* ile *İvan İlyiç'in Ölümü* adlı romanları tartışılmıştır.

Yeni Adam'da "Tolstoy Hayatı ve Eserleri"[150] başlığı altında Vahdet Gültekin imzasını taşıyan yazıda, Tolstoy'un sanat hayatı üç döneme ayrılmıştır. Birinci dönemdeki hareketli ruhuyla gençlik ateşinin *Çocukluk*, *Gençlik* ve *Sivastopol* adlı eserlerine yansıdığı ifade edilmiştir. Köşesine çekilip bir aile hayatı kurduğu ikinci dönemde *Savaş ve Barış* ile *Anna Karenina*'yı kaleme aldığı, üçüncü dönemde yarattığı *Efendi ve Köle* ile *Öldükten Sonra Dirilme*'ye de aşkın yansıdığı bilgisi verilmiştir.

---

[148] V.[edat] Günyol, "Kırmızı ve Siyah", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 34, İlkkanun 1937, s. 175-178.
[149] André Maurois, "Stendhal ve Kırmızı ve Siyah", Çev.: Muammer Necib [Arda], **Varlık**, Cilt III, Sayı 58, 1 Birincikanun 1935, s. 153-155. ; Cilt III, Sayı 59, 15 Birincikanun 1935, s. 171-172. ; Cilt III, Sayı 60, 1 İkincikanun 1935, s. 189-190.
[150] Vahdet Gültekin, "Tolstoy Hayatı ve Eserleri", **Yeni Adam**, Sayı 106, 9 İkincikanun 1936, s. 8-9, 13.

İçtihat'ta "Tolstoi San'atı"[151] başlığı altında yazarın sanatçı kişiliği iki seride incelenmiştir. Yazarın sanatında üslubunun büyük bir payı olduğunu düşünen eleştirmen, öncelikle bu konu üzerine yoğunlaşır. "Tabiî" ve "itibarî" olmak üzere iki lisanının olduğunu; tabi lisanın hareketleri, heyecanları, basit fikirleri ifade ettiğini belirterek bu dilin eserlerindeki önemine dikkat çeker. Çünkü bu dille yazar, kahramanlarının en gizli köşelerini tasvir etmektedir. Böylece okur, varlığıyla kahramanların maneviyatına nüfuz eder; onlarla aynı hisleri duymaya başlar. Fakat insanı bırakıp da psikoloji sahasında girdiğinde kendi deyimiyle "fikrin ıztırapları"nı tasvire başladığında, itibari dili sürekli tekrar içerisinde kalır. Ancak tahlilleri derinlik ve doğruluk içerisindedir.

Daha sonra yazarın sanatı üzerinde yoğunlaşarak Dostoyevski ile karşılaştırır. Tolstoy'un eserlerinin merkezine tahkiye gücünü koyan eleştirmen, Dostoyevski'nin eserlerine diyalogu yerleştirir. Ona göre Tolstoy'da gördüğümüz için işitirken, Dostoyevski'de işittiğimiz için görürüz.

Çığır'da "Gorki ve Tolstoy"[152] başlığı altında D. Osipof'un yazıp Nihal Yalaza'nın tercüme ettiği yazıda Tolstoy'un yüksek zümreyi bırakarak halka ve köylüye yöneldiği, sanatta başarıyı böylelikle kazandığı belirtilir. Ayrıca tiplerinin kuvvetli ve canlı olduğu yorumu yapılır.

Dünyanın en uzun romanları arasında gösterilen *Savaş ve Barış* için bu dönemde *Harp ve Sulh* başlığının kullanıldığı görülmektedir. Ali Kâmi Akyüz tarafından yapılan tercümesi hakkında dört yazı yayımlanan romanın, *Varlık*'ta "Tolstoy ve Dostoyevski"[153] başlığı altında Samizade Süreyya tarafından incelendiği görülmektedir. Realizmin etkisiyle yazıldığı belirtilen eser, yazarın diğer romanlarından ayrılır. Tasvirlerin sanatkârane bir şekilde yapıldığını düşünen eleştirmen, bu noktada yazarı Turgenyev ile karşılaştırır. Turgenyev'in portreleri çizerken mübalağaya kaçtığını fakat Tolstoy'un hakikatten ayrılmadığını iddia eder.

[151] Suut Kemalettin, "Tolstoi San'atı", **İçtihat**, Sayı 305, 15 Eylül 1930, s. 5461-5462. ; Sayı 306, 1 Teşrinievvel 1930, s. 5476-5477.
[152] D. Osipof, "Gorki ve Tolstoy", Çev.: Nihal Yalaza, **Çığır**, Cilt VI, Sayı 68, Ağustos 1938, s. 121.
[153] Samizade Süreyya, "Tolstoy ve Dostoyevski", **Varlık**, Cilt III, Sayı 68, 1 Mayıs 1936, s. 308-309. ; Cilt III, Sayı 69, 15 Mayıs 1936, s. 325-327. ; Cilt IV, Sayı 70, 1 Haziran 1936, s. 342-343.

Diğer değerlendirme *Uyanış (Servetifünun)*'ta "Tolstoy ve Dostoyevsky"[154] başlığı altında "M. H. D." imzasıyla yayımlanmıştır. Edebiyat âlemi "psikolojik roman" türüyle daha tanışmadan önce romanın bu türde yazıldığı bilgisi verilerek onu geçen bir romanın henüz yazılamadığı iddia edilmiştir.

Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Harb ve Sulh, Roman"[155] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan değerlendirmede romanın aslına uygun, temiz ve pürüzsüz bir dille tercüme edildiği dile getirilmiş; tercümesi beğenilmiştir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Harp ve Sulh"[156] başlığı altında eser, yazarın en kıymetli eseri olarak nitelendirilmiş; dört cilt olan romanın en canlı pasajlarının alınarak Türkçeye tek cilt halinde tercüme edildiği bilgisi verilmiştir.

Hayat'ta ise "Tolstoy"[157] başlığı altında Zakir Kadri tarafından yazarın hayatı hakkında bilgi verildikten sonra *Savaş ve Barış* ile *Anna Karenina*'ya değinilmiştir. *Savaş ve Barış*'ta imparatordan en küçük rütbedeki askerine kadar kapalı bir toplumun ruh halinin gösterildiği dile getirilmiştir. Düşünerek okuyan her okur için birçok fikir barındırdığı belirtilen romanda, bu fikirlerden ziyade olayların hikâye edilişi, manzaraların canlı bir şekilde çizimi başarılı bulunur. Tolstoy'un yazın hayatı içerisinde bir basamak olarak gösterilen *Anna Karenina*'da ise eski eserlerindeki mutlu halinin görülmediği yorumu yapılır. Anna Karenina ile sevgilisi arasındaki ilişkinin yazarın kalbine yara açtığı dile getirilir ve ondaki büyük buhranın başlangıcı sayılır.

Anna Karenina, *Varlık*'ta "Tolstoy ve Dostoyevski II"[158] başlığı altında da değerlendirilmiştir. Yazarın gerçekçi tabiat tasvirlerine dikkat çeken münekkit, Rusya'yı tanımayan bir okurun romanı okuduğunda kendini memleketinde zannedeceğini iddia eder.

---

[154] M. H. D., "Tolstoy ve Dostoyevsky", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2135-450, 22 Temmuz 1937, s. 134-135. ; Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2136-451, 29 Temmuz 1937, s. 151.
[155] İmzasız, "Harb ve Sulh, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 245, 2 Temmuz 1938, s. 169-171.
[156] İmzasız, "Harp ve Sulh", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 126, 1 Teşrinievvel 1938, s. 94.
[157] Zakir Kadri, "Tolstoy", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 93, 6 Eylül 1928, s. 5-7, 16-17.
[158] Samizade Süreyya, "Tolstoy ve Dostoyevski II", **Varlık**, Cilt III, Sayı 69, 15 Mayıs 1936, s. 325-327.

Yeni Adam'da "Anna Karenin"[159] başlığı altında Hüsamettin Bozok tarafından değerlendirilen romanda, aslında Rus aristokrasisinin ele alındığı ifade edilmiş; bununla beraber reformlarla değişen köylü hayatına da yer verildiği belirtilmiştir.

İvan İlyiç'in Ölümü ise *Kültür Haftası*'nın "Kitaplar" kısmında, "Ivan Ilitchin Ölümü"[160] başlığı altında Suut Kemal Yetkin tarafından değerlendirilir. Eleştirmen, yazarın diğer romanlarında olduğu gibi bu romanda da ölüm ve ölüm korkusu temalarını işlediğini paylaşır; tercümeyi ise beğendiğini dile getirir.

3.2.25. Turgenyev

Ünlü Rus realistlerinden Turgenyev'in hem romancılığı hem de *Babalar ve Oğullar* ile *Duman* adlı romanları incelenmiştir. Hakkında altı yazı yayımlanan *Babalar ve Oğullar*'ın Hasan Ali Ediz ile Vasıf Onat tarafından yapılan tercümesinde *Babalar ve Çocuklar* başlığı kullanıldığı ve tercümenin eserin aslından yapılmasının takdir edildiği görülmektedir.

Yedigün'de "İvan Turgenief"[161] başlığı altında yazar hakkında Ahmet Refik tarafından yapılan değerlendirmede, yazarın romanları aracılığıyla hiçbir Rus yazarının eserinde yapamadığı kadar ülkesini medenîleştirmeye çalıştığı yorumu yapılır. Geleceğe daha emin adımlarla yürüdükleri için genç kızları, yazarın romanlarında daha çok tahlil ettiği bilgisi verilir. En güzel romanı olarak *Babalar ve Çocuklar* işaret edilir ve konusu hakkında bilgi verilir.

Babalar ve Oğullar hakkındaki ilk değerlendirme, Hüsamettin Bozok imzasıyla *Yeni Adam*'da "Babalar ve Çocuklar"[162] başlığı altında yayımlanmıştır. Romanın konusuyla içeriği hakkında bilgi verildikten sonra yazarın, yaşadığı devrin

[159] Hüsamettin Bozok, "Anna Karenin", **Yeni Adam**, Sayı 221, 23 Mart 1939, s. 3.
[160] Suut Kemal Yetkin, "Ivan Ilitchin Ölümü", **Kültür Haftası**, Sayı 2, 22 İkincikanun 1936, s. 19.
[161] Ahmet Refik [Sevengil], "İvan Turgenief", **Yedigün**, Cilt VI, Sayı 149, 5 İkincikanun 1936, s. 8-9. ; Cilt VI, Sayı 150, 22 İkincikanun 1936, s. 6-7.
[162] Hüsamettin Bozok, "Babalar ve Çocuklar", **Yeni Adam**, Sayı 209, 30 Birincikanun 1937, s. 9, 19.

sosyal ve fikrî hayatını romana yansıttığı yorumu yapılmıştır. Tercüme hakkında da görüş bildiren eleştirmen, mütercimin yazdığı otuz bir sayfalık önsözü, Turgenyev'in eserlerinden derli toplu bahsetmesi ve on dokuzuncu asır Rusya'sının sosyal durumu hakkında bilgi vermesi açısından önemsemiş; romanın doğrudan kendi dilinden tercüme edilmesini takdir etmiştir.

Kalem'de "A. B." imzasıyla "Kitaplar"[163] ile *Uyanış (Servetifünun)*'ın "Bibliyografya" kısmında "Babalar ve Çocuklar"[164], *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında "Babalar ve Çocuklar, Roman"[165], *İnsan*'da "Turgenief'in Babalar ve Çocuklar'ı"[166] ve *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında "Babalar ve Çocuklar"[167] başlıkları altında imzasız olarak yayımlanan yazılarda, romanda babalarla çocuklar arasındaki fikir çatışmalarının anlatıldığı, eserin aslından tercüme edildiği bilgisi verilmiştir.

Duman'ın Haydar Rifat tarafından yapılan tercümesi, *Kalem*'de "Duman Tercümesi Hakkında"[168] başlığı altında Hasan Ali Ediz tarafından değerlendirilir. Münekkit, öncelikle tercüme edilecek bir eserin aslındaki fikirleri değiştirmeyi, tahrif etmeyi kötü bir tercüme sayar. Bu tip tercümelere Haydar Rifat'ın tercümelerini ve bunların içerisinden de *Duman*'ı örnek gösterir.

3.2.26. Victor Hugo

Edebiyata her zaman ilgi duyan Victor Hugo kendisini yetiştirerek sürekli yazmış, geçimini bu yoldan sağlamıştır.[169] *Aydabir*'de "Victor Hugo"[170] başlığı

[163] A. B., "Kitaplar", **Kalem**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 31-32.
[164] İmzasız, "Babalar ve Çocuklar", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2158-473, 30 Birincikanun 1937, s. 88.
[165] İmzasız, "Babalar ve Çocuklar, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 225, 12 Şubat 1938, s. 266-268.
[166] İmzasız, "Turgenief'in Babalar ve Çocuklar'ı", **İnsan**, Cilt I, Sayı 3, 15 Haziran 1938, s. 276-277.
[167] İmzasız, "Babalar ve Çocuklar", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 Kânunusani 1938, s. 589.
[168] Hasan Ali Ediz, "Duman Tercümesi Hakkında", **Kalem**, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 253-258.
[169] "Hugo, Victor Marie", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., Cilt IX, 1993, s. 162.
[170] Abdülhak Şinasi, "Victor Hugo", **Aydabir**, Cilt II, Sayı 12, 1 Eylül 1936, s. 20-25.

altında yazarın hayatı hakkında bilgi verildikten sonra “Roman Meselesi” alt başlığı altında *Sefiller* adlı romanına değinilmiştir. Romanda Ahmet Mithat Efendi’de olduğu gibi olayların akışı içerisinde felsefî, toplumsal ve dille ilgili fikirlerin aktarıldığı bilgisi verilir. Bu durumu yadırgayanlara romanın ne olduğu sorulur. Güzel ve verimli tüm imkânların kullanılabileceği türün kısıtlanmaması gerektiği dile getirilir.

3.2.27. Diğer Romancılar

Bu başlık altında adı geçen romancılar dışında kalan 58 romancıyla romanları hakkındaki yazılara yer verilmiştir. Bu yazarlar da milliyet esasına göre gruplandırılarak alfabetik sırayla verilmiştir.

Öncelikle André Malraux, Benjamin Constant, Bernardin de Saint Pierre, Claude Aveline, Dominique Dunois, François Mauriac, George Sand, Georges Bernanos, Hénri Beraud, Henri de Régnier, Henry Bordeaux, Jean Giono, Joseph Kessel, Jules Verne, Julien Green, Juliette Bruno Ruby, Lucie Delarue Mardrus, Louis Hémon, M. Guy Mazeline, Madame de Montbazon, Madame Simone, Maison Louis Guilloux, Marcel Proust, Marsel Nado, Marsel Prevo, Mme Claude Silve, Paul Herigaut, Philippe Hériat, Pierre Benoit, Pierre Jules Renard, Pierre Lescure, Pierre Louÿs, Prosper Mérimée ve Rolan de Cales olmak üzere 34 Fransız yazara yer verildi.

Ardından, Aldous Huxley, Herbert George Wells, William Makepeace Thackeray, Charles Morgan, Grigory Spiridonoviç Petrov, Jakıllin, Lidya Seyfulind, Şoholov olmak üzere 4’er İngiliz ve Rus; Akayı Muhammed Mesud, Mir Muhammedî Hicazî Mutiüddevle, Seyid Mehmed Bakır Hicazî, Tullio Murri, Edmondo de Amicis, Dino Segre, Thomas Mann, Erich Maria Remarque, Tullio Murri olmak üzere 3’er İranlı, Alman ve İtalyan; Jean Webster ve Pearl Buck olmak üzere 2 Amerikan; Vicente Blasco Ibanez, James Joyce, Hedwig Vicki Baum, Frans Eemil Sillanpää ve Selam Lagerlöf olmak üzere birer İspanyol, İrlandalı,

Avusturyalı, Fin ve İsveçli yazarlar ve romanlarıyla ilgili değerlendirmeler paylaşıldı.

Fransız yazarlar ve romanları hakkında yer alan incelemelerden ilki, Abbé Prevost'un *Manon Lescaut* adlı romanı hakkındadır. Romanın Siracettin adında emekli bir öğretmen tarafından yapılan tercümesi, *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, "Manon Lesko"[171] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Eski harflerle yayımlanmış eserin yeni harflerle ve sade bir dille tekrar basılması faydalı bulunmuştur.

André Malraux'un *Umut* adlı romanı, *İnsan*'da "André Malraux'nun Espoir'i"[172] başlığı altında Erol Güney tarafından değerlendirilmiş; romanda savaş konusunun işlendiği ve canlı bir şekilde tasvir edildiği düşüncesi paylaşılmıştır.

Benjamin Constant'ın *Adolphe* adlı romanının Ali Kâmi Akyüz tarafından yapılan tercümesi, *Kültür Haftası*'nın "Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[173] Suut Kemal Yetkin tarafından değerlendirilir. Tercüme üzerine yoğunlaşan incelemede hem tercümenin dikkatsiz yapılması hem de romanın bazı yerlerinde ekleme ve çıkarmaların yapılarak tasarrufta bulunulması eleştirilir.

Bernardin de Saint Pierre'in *Paul ve Virginie* adlı romanının Ragıp Rıfkı tarafından yapılan tercümesi, sırasıyla *Uyanış (Servetifünun)* ve *Yeni Adam*'da tanıtılmış; her iki yazıda da tercümesi beğenilmiştir. İmzasız olarak yayımlanan bu yazılar için *Uyanış (Servetifünun)*'ın "Bibliyografya" kısmında"Pol ve Virgini"[174], *Yeni Adam*'ın "Kitaplar" kısmında ise "Pol ve Virjini"[175] başlıkları kullanılmıştır.

Claude Aveline'nin *Le Prisonnier* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Le Prisonnier, Roman. Yazan: M. Claud Aveline"[176]

[171] İmzasız, "Manon Lesko", **Varlık**, Cilt V, Sayı 112, 1 Mart 1938, s. 636.
[172] Erol Güney, "Andre Malraux'nun Espoir'ı", **İnsan**, Cilt I, Sayı 3, 15 Haziran 1938, s. 267-270.
[173] Suut Kemal Yetkin, "Adolphe", **Kültür Haftası**, Sayı 5, 12 Şubat 1936, s. 99-100.
[174] İmzasız, "Pol ve Virgini", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2153-468, 25 İkinciteşrin 1937, s. 8.
[175] İmzasız, "Pol ve Virjini", **Yeni Adam**, Sayı 245, 7 Eylül 1939, s. 9.
[176] Gabriel Marcel, "Le Prisonnier, Roman. Yazan: M. Claud Aveline", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 145, 1 Ağustos 1936, s. 236-237.

başlığı altında Gabriel Marcel tarafından değerlendirilmiştir. Mektup tarzında yazıldığı bilgisi verilen roman, aynı tarzda yazılan diğer romanlarla karşılaştırılmış; onlar gibi sunî bulunmamıştır. Yazarın kahramanlarıyla kendini bütünleştirmesi "romancılık kabiliyeti" olarak nitelendirilmiştir.

Dominique Dunois'in *Georgette Garou* adlı romanı, *Hayat*'ta "Bir Emir ve Bir Kitap Hakkında"[177] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilir. Özeti verilen romanın sonunun yazar tarafından kasten meçhul bırakıldığı bilgisi verilir.

François Mauriac'ın *Siyah Melekler* adlı romanı, *Ağaç*'ın "Kitap-Mecmua-Gazete" kısmında, aynı başlık altında[178] imzasız olarak tanıtılmış; "yazarın en ıstıraplı, en kâbuslu romanı" olarak nitelendirilmiştir.

George Sand'ın romancılığı, *Servetifünun (Uyanış)*'un "Sanat Köşesi" kısmında, "George Sand"[179] başlığı altında tartışılmıştır. Toplumsal ve idealist romanlar yazdığı bilgisi verilen yazarın, Fransız romanında köylü sınıfını ilk kez işlediği bilgisi verilir.

Georges Bernanos'un *Bir Kır Papazının Günlüğü* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Journal d'un Curé de Campagne, Roman. Yazan: Georges Bernanos"[180] başlığı altında Gabriel Marcel tarafından değerlendirilmiştir. Romanın insanda duygusal açıdan iz bıraktığını belirten münekkide göre yazar, sefalet içinde yaşayan genç rahibin hislerine okuru da katmıştır. Romanın son yüz sayfasının kuvvetsiz olduğu iddialarını ise haksız bulmuştur.

Hénri Beraud'un *Şişko* adlı romanının Şükrü Kaya tarafından yapılan tercümesi, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Şişko, Roman. Yazan:

---

[177] Nahit Sırrı, "Bir Emir ve Bir Kitap Hakkında", **Hayat**, Cilt V, Sayı 118, 28 Şubat 1929, s. 15-17.
[178] İmzasız, "Siyah Melekler (Les Anges Noirs)", **Ağaç**, Sayı III, 28 Mart 1936, s. 12.
[179] Oktay Akbal, "George Sand", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2305, 24 Birinciteşrin 1940, s. 280, 288.
[180] Gabriel Marcel, "Journal d'un Curé de Campagne, Roman. Yazan: Georges Bernanos", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 142, 11 Temmuz 1936, s. 187-188.

Henri Béraud"[181] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmış; mütercimin romanı Malta'da esir bulunduğu sırada tercüme ettiği ifade edilmiştir.

Roman hakkında *Kalem*'in "Yeni Tercümeler" kısmında, "Şişko"[182] başlığı altında "A. B." imzasıyla yapılan tanıtımda ise görülen ilgi üzerine derli toplu olarak tekrar basıldığı bilgisi verilmiştir.

Henri de Régnier'in hayatı hakkında *Yeni Türk Mecmuası*'nda "Henri de Régnier"[183] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından bilgi verildikten sonra romanları üzerine genel düşünceler paylaşılmıştır. Aşk ve şehvete fazlaca yer verildiği savunulan bu romanlardaki, on yedinci ve on sekizinci asır Fransa'sını gözler önüne serdiği düşünülen tasvirler beğenilir.

Henry Bordeaux'un sanatı ile ilgili *Yeni Adam*'da "Henry Bordeaux"[184] başlığı altında imzasız olarak birtakım görüşler paylaşılmıştır. Buna göre yazarın, dinin hayat üzerindeki etkilerini işlediği romanlarının birçok yerinde ironiye rastlandığı ifade edilmiştir.

Jean Giono'nun *Tepe* ve *Dünya Şarkısı* adlı romanları hakkında araştırmamıza kaynak olan dönem dergilerinde inceleme yazıları yayımlanmıştır. *Tepe*, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Tepe, Roman"[185] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiş; Sabri Esat tarafından yapılan tercümesinin zevkle okunduğu belirtilmiştir.

Dünya Şarkısı ise *Yücel*'de aynı başlık altında[186] Vedat Günyol tarafından değerlendirilmiştir. Romanın karakterlerini inceleyen eleştirmen, tiplerin basit göründüğü ve katı bir dünya görüşüne sahip olduğu yorumunu yapmıştır.

---

[181] İmzasız, "Şişko, Roman. Yazan: Henri Béraud", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 243, 18 Haziran 1938, s. 137-138.
[182] A. B., "Şişko", **Kalem**, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 176.
[183] Nahit Sırrı [Örik], "Henri de Régnier", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 44, Ağustos 1936, s. 408-414.
[184] İmzasız, "Henry Bordeaux", **Yeni Adam**, Sayı 269, 22 Şubat 1940, s. 3.
[185] İmzasız, "Tepe, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt XIII, Sayı 321, 16 Birincikanun 1939, s. 137-140.
[186] Vedat Günyol, "Dünya Şarkısı", **Yücel**, Cilt XI, Sayı 61, Mart 1940, s. 59-67.

Joseph Kessel'in *Gündüz Dilberi* adlı romanı, *Hayat*'ta "Kessel'in Son Romanı"[187] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilmiştir. Eleştirmen, tekniğini kusurlu bulduğu romanda bazı karakterlerin iyi tanıtılamadığını dile getirir.

Jules Verne'in *Esrarlı Ada* romanının Fehmi Baldaş tarafından yapılan tercümesinin, hem *Ülkü*'nün "Bibliyografya" kısmında "Jül Vern, Esrarlı Ada"[188] hem de *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında "Esrarlı Ada"[189] başlıkları altında bir macera romanı olduğu bilgisi verilmiştir. *Varlık*'ta ayrıca romanın hayvanat ve nebatata ait birçok enteresan bilgi barındırdığı belirtilmiştir.

Julien Green'in *Minuit* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Minuit, Roman"[190] başlığı altında Gabriel Marcel tarafından değerlendirilir. Eserin "konforsuzluk tekniği" ile yazıldığını belirten münekkit, tekniği ise "Normal şartlarda okurun karşısına aklına yatacak tipler ve olaylar çıkarılır fakat bu teknikte okurun izlenimleri dikkate alınmaz ve eser sembollerle doludur." şeklinde açıklar.

Juliette Bruno Ruby'nin *Yolda* adlı romanı, *Her Ay*'da "Ayın Notları" kısmında, "Romanlar"[191] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmış; romandaki Afrika çölünün tasviri başarılı bulunmuştur.

Louis Hémon'un *Maria Capdelaine* adlı romanı, *Ülkü*'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Bir Romanın Yıl Dönümü"[192] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilir. Romanı beğenmeyen eleştirmen, basımının üzerinden yirmi beş yıl geçmesine rağmen gördüğü ilgiyi edebiyat dışı sebeplere bağlar.

---

[187] Nahit Sırrı [Örik], "Kessel'in Son Romanı", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 132, 6 Haziran 1929, s. 7-8.
[188] İmzasız, "Jül Vern, Esrarlı Ada", **Ülkü**, Cilt XIII, Sayı 74, Nisan 1939, s. 191.
[189] İmzasız, "Esrarlı Ada", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 123, 15 Ağustos 1938, s. 44.
[190] Gabriel Marcel, "Minuit, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 137, 6 Haziran 1936, s. 107-108.
[191] İmzasız, "Ayın Romanları", **Her Ay**, Sayı 3, 20 Mayıs 1937, s. 160.
[192] Nahid Sırrı [Örik], "Bir Romanın Yıl Dönümü", **Ülkü**, Cilt XIV, Sayı 80, Birinciteşrin 1939, s. 179-180**.**

Lucie Delarue Mardrus'un *L'Amour Attend* adlı romanı da aynı dergide "Münekkidin Mükellefiyetleri Hakkında ve Bir Fransız Romanına Dair"[193] başlığı altında, bir esere eleştirmenin nasıl yaklaşması gerektiğiyle ilgili bilgi verildikten sonra incelenmiştir. Roman hakkında konusunun canlı, tahlillerinin güzel olduğu yorumu yapılmıştır.

M. Guy Mazeline'nin *Bêtafeu* adlı romanı, *Her Ay*'da "Romanlar"[194] başlığı altında imzasız olarak tanıtılmıştır. Konusu hakkında kısaca bilgi verilen romandaki ruh tahlilleri başarılı bulunmuştur.

Madame de Montbazon'un *Roger Régis* adlı romanı, *Yarım Ay*'da "Atak Roman (Le Roman Hardi)"[195] başlığı altında Rasim Özgen tarafından değerlendirilmiştir. Sanat değeri taşıyan romanların özellikleri hakkında bilgi verdikten sonra münekkit, bu romanın da sanat değeri taşıdığı yorumunu yapar ve konusu hakkında bilgi verir.

Madame Simone'un *Le Paradis Terrestre* adlı romanı, *Ülkü*'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Bir Aktristin Romanı"[196] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilir. Roman sürükleyici bulunarak tasvirleri, tahlilleri ve üslubu beğenilir.

Maison Louis Guilloux'un *Kara Kan* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Kara Kan, Roman"[197] başlığı altında Gabriel Marcel tarafından değerlendirilir. Eseri, önce M. Malroux'un *Condition Humaine* adlı romanıyla kıyaslayan eleştirmen, her iki romanı aynı değerde görür ancak romancılığı bakımından Guilloux'u üstün bulur. Vatan ve aile bilinci açısından roman değersiz bulunur.

---

[193] Nahid Sırrı [Örik], "Münekkidin Mükellefiyetleri Hakkında ve Bir Fransız Romanına Dair", **Ülkü**, Cilt X, Sayı 56, Birinciteşrin 1937, s. 183-185.
[194] İmzasız, "Romanlar", **Her Ay**, Sayı 2, 20 Nisan 1937, s.154.
[195] M. Rasim Özgen, "Atak Roman (Le Roman Hardi)", **Yarım Ay**, Sayı 43, 15 İkinciteşrin 1936, s. 13.
[196] Nahid Sırrı [Örik], "Bir Aktristin Romanı", **Ülkü,** Cilt XIII, Sayı 77, Temmuz 1939, s. 470-471.
[197] Gabriel Marcel, "Kara Kan, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt V, Sayı 113, 21 Birincikanun 1935, s. 139-140.

Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde* adlı romanı, *Kültür Haftası*'nda "Marcel Proust"[198] başlığı altında Ziya Somar tarafından incelenmiştir. Eleştirmene göre romanla insan psikolojisinin derin ve bölünmez akışı verilmek istenmektedir. Bu sebeple her roman zamanın dışında ve üstünde bir tip meydana getirmekte ve bireyi evrensele, olanı da olabileceğe bağlamaktadır. Bir romandaki kahramanlar birbirlerinden her ne kadar farklı olsalar da hepsi romancının zihninden doğmuştur.

Roman türü hakkındaki görüşlerini bu şekilde ifade eden münekkit, *Kayıp Zamanın İzinde*'yi irdelemeye başlar. Hisleri ve heyecanları farklı olan her insanın biricik olduğunu ifade ettikten sonra Bergson'un şuur felsefesini hatırlatır. Yazarın bu felsefenin bir temsilcisi, yani psikolojik bir romancı olduğunu belirtir. Romanındaki kahramanların da sürprizlerle dolu olduğunu, her an değişebileceğini ifade ederek şuur felsefesini işaret eder.

Marsel Nado'nun *Hayat Sen Ne Güzelsin* adlı romanının Nasuhi Baydar tarafından yapılan tercümesi, *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[199] imzasız olarak tanıtılmıştır. Mütercimin ise bu romanı model alarak özgün bir eser ortaya çıkardığı değerlendirmesi yapılmıştır. Roman sürükleyici bulunmuş, dili beğenilmiştir.

Marsel Prevo'nun *Kadın Aşkı* adlı romanının Haydar Rifat tarafından yapılan tercümesi, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, aynı başlık altında[200] imzasız olarak ele alınmıştır. Romanı, Ali Kemal'in *Kadın Mektupları* adıyla tercüme ettiği hatırlatıldıktan sonra bu tercümenin kötü yapıldığı dile getirilir. Bazı kelimelerin anlaşılmaz oluşu, dilimize mâl olmamış kelimelerin Türkçe telaffuzlarıyla yazılışı eleştirilmiştir.

Mme Claude Silve'nin *Nimet* adlı romanı, aynı dergide "Bénédiction, Roman"[201] başlığı altında Gabriel Marcel tarafından değerlendirilir. Romanda

[198] Ziya Somar, "Marcel Proust", **Kültür Haftası**, Sayı 8, 4 Mart 1936, s. 144-145, 156.
[199] İmzasız, "Hayat Ne Güzelsin", **Varlık**, Cilt V, Sayı 114, 1 Nisan 1938, s. 672.
[200] İmzasız, "Kadın Aşkı", **Fikir Hareketleri**, Cilt XI, Sayı 279, 25 Şubat 1939, s. 297-299.
[201] Gabriel Marcel, "Bénédiction, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt V, Sayı 116, 11 İkincikanun 1936, s. 186-188.

vakaların az olduğunu belirten eleştirmene göre bu kusuru seslerin uyumu kapatmaktadır.

Paul Herigaut'un *Rus Ateşi* adlı romanının *Servetifünun*'da tefrika edileceği haberi[202] bizzat mütercimi Ahmet İhsan tarafından haber verilmiştir. Tasvirleri beğenen yazar, romanda işgal dönemi İstanbul'unun gerçekçi bir şekilde yansıtıldığını düşünür ve kısaca konudan bahseder. Herigaut'un hakikatlerden yola çıkarak romanı kaleme aldığını, bu sebeple de romandaki şahısların gerçekte yaşamış kişiler olduğunu belirtir.

Yaklaşık üç ay sonra tefrikası bitirilerek kitap halinde basılan romanın "Rus Ateşi"[203] başlığı altında aynı dergide tefrika edildiği ve ilgi gördüğü hatırlatılmış ve benzer yorumlar paylaşılmıştır.

Philippe Hériat'ın *Şımarık Çocuklar* adlı romanı, Georges Duhamel'in *Gölgelerle Mücadele* adlı romanıyla *İnanç*'ın "Dünya Edebiyatından Hadiseler" kısmında, "Şımarık Çocuklar"[204] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiştir. Yazıda Duhamel'in romanında bir ailenin zamanla yükselişinin konu olarak seçildiği bilgisi verildikten sonra *Şımarık Çocuklar*'da tam tersi bir konunun işlendiği dile getirilir. Kitabın ilk sayfalarından itibaren okura bir "doluluk" hissi verdiği yorumu yapılarak romancının kahramanlara eşit mesafede oluşu takdir edilir.

Pierre Benoit'in *Notre Dame de Tortose* ve *Erromango* adlı romanları, sırasıyla *Ülkü* ve *Hayat*'ta değerlendirilmiştir.

Ülkü'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Memleketimize Ait Yeni Bir Fransız Roman'ı"[205] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından değerlendirilen *Notre Dame de Tortose*'de tasvirler beğenilir. Ancak memleketimizi tanımasına rağmen yanlış tanıttığı dile getirilerek yazar eleştirilir.

---

[202] Ahmet İhsan [Tokgöz], "Rus Ateşi", **Servetifünun**, Cilt LXII, Sayı 1579-105, 18 Teşrinisani 1926, s. 13.
[203] İmzasız, "Rus Ateşi", **Servetifünun**, Cilt LXI, Sayı 1593-119, 24 Şubat 1927, s. 229.
[204] İmzasız, "Georges Duhamel, Philippe Heriat'nın Son Kitapları", **İnanç**, Cilt I, Sayı 1, İkincikanun 1940, s. 13, 34.
[205] Nahid Sırrı [Örik], "Memleketimize Ait Yeni Bir Fransız Romanı", **Ülkü**, Cilt XIV, Sayı 80, Birinciteşrin 1939, s. 178-179.

Erromango ise *Hayat*'ta "Vehim ve Korkunun Kitabı: Erromango"[206] başlığı altında aynı eleştirmen tarafından değerlendirilmiştir. Öncelikle Erromango'nun Avustralya'ya bağlı bir ada olduğu bilgisi verilmiş, yazarın en kıymetli eseri olarak görülen romanın dilimize tercümesi temenni edilmiştir.

Pierre Jules Renard'ın *Poil de Carotte* adlı romanının Halit Fahri Ozansoy tarafından yapılan tercümesinin değerlendirildiği *Varlık* ve *Fikir Hareketleri*'nde beğenilip *Yeni Türk Mecmuası*'nda beğenilmemesi dikkat çekicidir. *Gündüz*'ün "Yeni Çıkan Kitaplar" kısmında, "Pual dö Karot"[207] başlığı altında eser, imzasız olarak tanıtılmış; tercümesi hakkında herhangi bir yorum yapılmayan romanın barındırdığı ruh tahlilleri beğenilmiştir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında, "Pual dö Karot"[208] başlığı altında imzasız olarak tanıtılan romanın barındırdığı ruh tahlillerine işaret edilerek çocuk ruhunu anlatan eserler içerisinde önemli bir yere sahip olduğu dile getirilmiştir. *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Poil de Carotte, Roman"[209] başlığı altında yapılan imzasız değerlendirmeyle birlikte burada da tercümesi beğenilmiştir.

Yeni Türk Mecmuası'nın "Avrupa Matbuatı" kısmında ise "Jules Renard, Poil de Carotte"[210] başlığı altında Şerif Hulusi, realist olduğu bilgisini verdiği romanın tercümesini diğer değerlendirmelerden farklı olarak beğenmemiştir.

Pierre Lescure'nin *Pia Malécot* adlı romanı, Fikir Hareketleri'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Pia Malécot, Roman"[211] başlığı altında Gabriel Marcel tarafından değerlendirilir. Tekniği üzerine yoğunlaşılan romanda başkahramanın bir fotoğrafa bakarak kendisinin kim olduğunu sorması sebebiyle eserin bir karakter romanı olduğu ve karakterin okura keşfettirildiği dile getirilir. Yazarın klasik romancılar gibi

---

[206] Nahit Sırrı [Örik], "Vehim ve Korkunun Kitabı: Erromango", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 141, 15 Teşrinievvel 1929, s. 14-16.
[207] İmzasız, "Parol dö Karot", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.
[208] İmzasız, "Pual dö Karot", **Varlık**, Cilt V, Sayı 99, 15 Ağustos 1937, s. 424.
[209] İmzasız, "Poil de Carotte, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 219, 1 İkincikanun 1938, s. 171-173.
[210] Şerif Hulusi, "Jules Renard, Poil de Carotte", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131.
[211] Gabriel Marcel, "Pia Malécot, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt V, Sayı 114, 28 Birincikanun 1935, s. 155-156.

uzun izahatlar vermediği, yaptığı geri dönüşlerle başkahramanın mazisini hatırlattığı ve bu mazilerin zihinlerde birleştirilip anlamlandırıldığı belirtilerek tekniğin farklılığına dikkat çekilir. Bu yeni teknikle oluşturulmuş roman beğenilmiş ancak barındırdığı bazı kusurlu noktaların düzeltilmesi temenni edilmiştir.

Daha sonra bu tekniğin zorluklarına dikkat çeken eleştirmen, yazarın karanlıkta kalmış hiçbir nokta bırakmaması, okurun da romandaki her olayı ve unsuru dikkatlice okuması gerektiğini hatırlatmıştır.

Pierre Louÿs'nin eski çağların geleneklerini anlatan ve Türkçe çevirisi hakkında 'müstehcen yayın' gerekçesiyle dava açılan romanı *Afrodit*'in[212] Nasuhi Baydar tarafından yapılan tercümesinden yola çıkılarak edebî bir eserin müstehcen olup olmayacağı konusunda Esat Mahmut Karakurt'un yazdığı inceleme yazısı, *Yeni Adam*'da "Afrodit Müdafaası Güzel Bir Eserdir"[213] başlığı altında yayımlanır. Yazının başlangıcında eserin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği savunulur. Hayatta iyi ve kötünün, ahlak ile ahlaksızlığın iç içe olduğu dile getirilerek sanatçının okur üzerinde etki bırakabilmek için her iki gerçeği de vermek zorunda olduğu belirtilir. Bu noktada verilmek istenen mesajın önemli olduğunun altı şu şekilde çizilir: "Hakikaten ahlâksızlığı gaye olarak almış ise eser müstehcendir. Fakat ahlâksızlığın iğrençliğini bir sanat açıklığı içinde bütün teferruatı ile gösterdikten sonra ahlâka doğru gitmiş ise, ona müstehcendir damgasını yapıştıramayız." Bu değerlendirmeden sonra mahkemenin müstehcen olmadığı ile ilgili kararı alıntılanan *Afrodit*'in, müstehcen bir roman olmadığının altı çizilir.

Prosper Mérimée'nin sonradan bir operanın temasını oluşturacak *Carmen* adlı romanının Avni İnsel tarafından yapılan tercümesi, *Uyanış (Servetifünun)*'ta "Karmen"[214] başlığı altında Kudret Cemil tarafından değerlendirilmiş; romanda

[212] "Afrodit'e Müstehcenlik Davası", **a.g.e.**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, s. 355.
[213] Esat Mahmut Karakurt, "Afrodit Müdafaası Güzel Bir Eserdir", **Yeni Adam**, Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 9, 19.
[214] Kudret Cemil, "Karmen", **Uyanış (Servetifünun)**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2108-423, 14 Sonkanun 1937, s. 119.

"çingene" bir kızın hayatının konu edindiği, bu kızın özelinde çingene karakterinin tahlil edildiği bilgisi verilmiştir.

Rolan de Cales'in *Yolda* adlı romanı, *Servetifünun*'un "Yeni Romanımız" kısmında, aynı başlık altında[215] tanıtılmıştır. Dergide neşre başlanacak bu yeni romanın bir seyahat romanı olduğu ve çeşitli incelemeler barındırdığı paylaşılır. Konusu ve kahramanları hakkında bilgi verilir, romandaki tasvirler beğenilir.

İngiliz ve Rus romancı ile romanları hakkında dörder yazı bulunan bu kısımda, İngiliz yazarlardan Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* adlı romanı, *Yücel*'de "Cesur Yeni Dünya 1932"[216] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiştir. Romanda İngiliz filozof Bertrand Russel'in *İlmî Görüşler* adlı eserinden alınan ütopyanın hicvedildiği, romandaki hakikatin günümüzdeki gerçeğe benzemediği bilgisi verilmiştir. Bazı tipler ise canlı bulunmuştur.

Charles Morgan'ın *Çeşme* adlı romanı, *İnsan*'da "Charles Morgan'ın Fountain'i"[217] başlığı altında Erol Güney tarafından değerlendirilir. Savaş romanı olduğu bilgisi verilen eserde, yazarın savaştan doğrudan doğruya bahsetmeyerek atmosferini yansıttığı dile getirilir. Bu yönüyle savaşa dair yazılan diğer romanlardan ayrılır.

Herbert George Wells'in romancılığını irdeleyen ve André Maurois tarafından yazılan bir makale, *Yücel*'de "Büyük İngiliz Romancısı H. G. Wells'in Yetmişinci Senesi"[218] başlığı altında yayımlanır. Edebî yaşamı üç devreye ayrılan yazarın ilk dönemde geçirdiği ağır bir hastalıktan ötürü çok okuyup düşündüğü, doğalcılıktan uzaklaştığı belirtilir. *Doktor Moreau'nun Adası*, *Uyuyan Uyanınca*, *Görünmeyen Adam* gibi eserlerin bu döneme ait olduğu bilgisi verilir. İkinci dönemde insanlığı tanıdığı, burjuvazinin aşklarını, ıstıraplarını, gülünçlüklerini tasvir ettiği ve bu doğrultuda *Aşk ve Mr. Lewisham*, *Kipss* gibi eserleri yazdığı dile getirilir.

[215] İmzasız, "Yolda", **Servetifünun**, Cilt XVI, Sayı 1593-119, 24 Şubat 1927, s. 229.
[216] İmzasız, "Cesur Yeni Dünya 1932", **Yücel**, Cilt IX, Sayı 49, Mart 1939, s. 39-48.
[217] Erol Güney, "Charles Morgan'ın 'Fountain'i", **İnsan**, Cilt II, Sayı 9, 1 Şubat 1939, s. 757-761.
[218] André Maurois, "Büyük İngiliz Romancısı H. G. Wells'in Yetmişinci Senesi", **Yücel**, Cilt IV, Sayı 21, İkinciteşrin 1936, s. 83-85.

Üçüncü dönemde ise yazarın gerçeklik ile hayal arasında bağ kurduğu ve *Yeni Machiavel, Tons Bungay, William Clissold* gibi eserleri kaleme aldığı belirtilir.

William Makepeace Thackeray'nin bazı romanlarına *Gündüz*'de "W. M. Thackeray (1811-1863)"[219] başlığı altında İbrahim Höyi tarafından, yazarın hayatı hakkında bilgi verildikten sonra kısaca değinilmiştir. Buna göre *Henry Esmond*'un realist bir tarzda kaleme alındığı ve İngiliz tarihi hakkında bilgi sahibi olan okurlara edebî ve tarihî bir çeşni sunduğu belirtilir. *Vanity Fair* yazarın ilk büyük ve en kuvvetli eseri olarak görülür. Romanda cemiyet hayatının tüm safhalarının takip edilebileceği söylenir. *Pendennis*'in *Vanity Fair*'de başlayan cemiyet hayatının hicvinin devamı niteliğinde olduğu bilgisi verilir. *The Newcomes*'un *Pendennis*'in, *The Virginians*'ın ise *Henry Esmond*'un devamı olduğu ifade edilir.

Grigory Spiridonoviç Petrov'un Bulgaristan'dan göç eden Türkler aracılığıyla edebiyatımıza kazandırılan romanı *Beyaz Zambaklar Ülkesinde*'nin Ali Haydar tarafından yapılan tercümesi, *Hayat*'ın "Kitabiyat" kısmında, "Beyaz Zambaklar Memleketinde"[220] başlığı altında Ziyaeddin Fahri tarafından değerlendirilmiştir. Öncelikle eserin Rusya'dan Sırbistan'a göç eden bir Rus yazar tarafından yazıldığı, daha sonra Bulgarcaya, Bulgarcadan da Türkçeye tercüme edildiği bilgisi verilir. Romanda, bir bataklık memleketi diye gösterilen Finlandiya'nın kültürel ve toplumsal çeşitli faaliyetlerle nasıl beyaz zambaklar ülkesine getirildiğinin anlatıldığı belirtilir. Burada toplumdaki aydınların yapmış olduğu faaliyetlerin altı çizilir.

Sürükleyici olduğu düşünülen romanın tercümesi ise akıcı bulunarak beğenilmiştir. Ayrıca mütercimin tercüme etmek için bu romanı tercih etme sebebiyle ilgili de yorum yapılmıştır. Buna göre inkılâbı kökleştirmek ve halkı ileriye taşımak amacıyla dilimize kazandırılan roman, Türk aydınlarının bu doğrultuda hangi yoldan yürüyeceğini işaret etmektedir.

---

[219] İbrahim Höyi, "W. M. Thackeray (1811-1863)", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 5, 15 Ağustos 1936, s. 135-138.

[220] Ziyeaeddin Fahri, "Beyaz Zambaklar Memleketinde", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 80, 7 Haziran 1928, s. 18-19.

Ayrıca eser, *Ülkü*'nün "Kitaplar" kısmında, "Beyaz Zambaklar Memleketinde"[221] başlığı altında "R. O." imzasıyla da tanıtılmış; romanın konusu hakkında bilgi verildikten sonra *Hayat*'taki görüşün tam tersi savunularak tercümenin itinasız yapıldığı dile getirilmiştir.

Jakıllin'in *Büyük Zincir* adlı romanı, *Kültür*'de "Sovyetlerde Roman"[222] başlığı altında "Lu'den" imzasıyla değerlendirilir. Rus yazarların romanlarında işleyecekleri konu ve şahısları daima cemiyetten aldıkları bilgisi verildikten sonra incelenen romanın gözlem neticesinde yazıldığı, tasvirlerinin canlı olduğu dile getirilir.

Lidya Seyfulind'in *Virineya* adlı romanı, *Resimli Şark*'ın "Kitaplar Arasında" kısmında, aynı başlık altında[223] Celâlettin Ekrem tarafından değerlendirilmiştir. Romanda ücra bir Rus köyünün tasvir edildiği ifade edilerek köylünün ruh halini öğrenmek isteyenlere eser tavsiye edilmiştir.

Şoholov'un *Sessiz Akan Don*'dan sonra ikinci büyük romanı kabul edilen *Uyandırılmış Toprak*'ın Mustafa Nihat tarafından yapılan tercümesi, *Kalem*'de aynı başlık altında[224] Hasan Ali Ediz tarafından değerlendirilmiş; *Durgun Don*'un devamı olduğu bilgisi verilmiştir. Eleştirmene göre realizmin şaheseri olan romanın en büyük özelliği, ferdî kahramanlıklardan ziyade birleşik kuvvetler arasındaki mücadeleyi barındırmasıdır. Yazarın en büyük özelliği ise yaratıcılıktır ki bu da romanın en dramatik yerinde mizahî çeşninin sezilmesiyle anlaşılmaktadır. Romanda fikirlerini doğrudan dile getirmeyen yazar, bu fikirleri kahramanlar aracılığıyla iletmektedir.

Teknik açıdan incelenen romanda tabiat tasvirleri beğenilmiş, dil ve üslup başarılı bulunmuştur. Yazarın yaptığı tabiat tasvirlerinin güzelliğinden hiçbir şey kaybetmeden dilimize aktarıldığı belirtilerek romanın tercümesi de takdir edilmiştir.

---

[221] R. O., "Beyaz Zambaklar Memleketinde", **Ülkü**, Cilt IV, Sayı 19, Eylül 1934, s. 73-74.
[222] Lu'den, "Sovyetlerde Roman", **Kültür**, Sayı 23, 1 Birinciteşrin 1934, s. 14.
[223] Celâlettin Ekrem, "Virineya", **Resimli Şark**, Sayı 20, Ağustos 1932, s. 21-22.
[224] Hasan Ali Ediz, "Uyandırılmış Toprak", **Kalem**, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 93-95.

"Uyandırılmış Toprak"[225] başlığı altında imzasız olarak tanıtıldığı *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında da romanın *Durgun Don*'la birlikte yazarın en önemli eseri olduğu kanaati paylaşılmış, *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında ise "Uyandırılmış Toprak, Roman. Tercüme Eden: Mustafa Nihad"[226] başlığı altında romanın iki cilt halinde tercüme edildiği bilgisi verilmiştir.

İranlı, Alman ve İtalyan yazarları ve romanlarını inceleyen üçer yazının yer aldığı bu kısımda, İran romanları hakkında sadece Ali Nihat Tarlan'ın yazılarına rastlanmaktadır.

Akayı Muhammed Mesud'un *Tefrihatı Şeb* adlı romanı, *Ülkü*'de "İran Edebiyatında Roman"[227] başlığı altında Ali Nihat Tarlan tarafından değerlendirilir. Münekkit, yenilik taraftarları arasında alaka uyandıran romanı, hayattan alınmış parçalar barındırması sebebiyle realist, yazarın olayların içinde olması sebebiyle de romantik olarak niteler. Yazarın olayların içerisinde oluşunu kahramanları geri plana attığı için doğru bulmaz, yani teknik tarafını kusurlu bulur. Üslubu ise beğenir.

Mir Muhammedî Hicazî Mutiüddevle'nin *Ziba* adlı romanı, aynı dergide "İran Edebiyatında Roman"[228] başlığı altında İran edebiyatı hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra değerlendirilir. Eleştirmen, eserde üslubun kıvraklığını ve tabiiliğini beğenir. Psikolojik tahlilleri ise eserin hem kuvvetli hem de zayıf noktası olarak görür. Çünkü okurda ilgi uyandıran bu tahliller, canlı bir şekilde yürüyen hadiseleri aksatmaktadır.

Seyid Mehmed Bakır Hicazî'nin *Derviş Kurban* adlı romanı, aynı dergide "İran Edebiyatında Roman, Derviş Kurban"[229] başlığı altında değerlendirilmiştir. Eleştirmen, yazarının da belirttiği gibi romanın İran'ın öz malı olduğu iddiasına

[225] İmzasız, "Uyandırılmış Toprak", **Varlık**, Cilt V, Sayı 117, 15 Mayıs 1938, s. 718.
[226] İmzasız, "Uyandırılmış Toprak, Roman. Tercüme Eden: Mustafa Nihad", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 247, 16 Temmuz 1938, s. 201-203.
[227] Ali Nihad Tarlan, "İran Edebiyatında Roman", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 52, Haziran 1937, s. 259-273. ; Cilt IX, Sayı 54, Ağustos 1937, s. 403-414. ; Cilt X, Sayı 55, Eylül 1937, s. 36-42.
[228] Ali Nihad Tarlan, "İran Edebiyatında Roman", **Ülkü**, Cilt VIII, Sayı 47, İkincikanun 1937, s. 373-382.
[229] A.[li] Nihad Tarlan, "İran Edebiyatında Roman, Derviş Kurban", **Ülkü**, Cilt X, Sayı 58, Birincikanun 1937, s. 303-315. ; Cilt XI, Sayı 62, Nisan 1938, s. 129-140.

katılır. Romandaki zayıf yönleri ise sıralar. Buna göre aşk, ölüm gibi konular hemen her romanda karşımıza çıkmaktadır, bu yüzden roman vaka itibariyle zayıftır. Fazlaca yer alan ahlakî fikirler de romandan alınan zevki ezmektedir.

Emil Strauss'un romancılığı hakkında, *Servetifünun (Uyanış)*'da "Emil Strauss"[230] başlığı altında Zeki Cemal imzasıyla yayımlanan yazıda, Strauss'un realizm akımının etkisiyle kaleme aldığı romanlarına, ahenkli kelimeler vasıtasıyla ilk kez musikiyi soktuğu bilgisi paylaşılır. Üslubu ve tasvirleri beğenilir.

Erich Maria Remarque'ın birbirinin devamı niteliğinde olan iki romanı *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* ile *Dönüş Yolu*, *Yeni Adam*'da "Remarque'ın Bir Romanı"[231] başlığı altında Hüsamettin Bozok tarafından değerlendirilmiştir. Münekkit, her ilk romanda savaşın anlamsızlığının ve kötü yüzünün anlatılmaya çalışıldığını dile getirir ve başarısının savaşın romantizminin, gizeminin değil gerçek yüzünün gösterilmesinden kaynaklandığını düşünür. İkinci romanın "barbar" Nazi zihniyeti tarafından yakıldığı bilgisini verir.

Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok aynı zamanda *Görüş*'ün "Notlar" kısmında, "Roman"[232] başlığı altında "A. H." imzasıyla da değerlendirilmiştir. Eserin Ahmet Necat tarafından tercüme edildiği ve savaş neticesinde yıkılan bir neslin hikâyesini anlattığı bilgisi verilir. Eleştirmen, romanın dil ve üslubunun konusuna paralel olduğunu düşünerek kesik, sinirli cümleleri, kısa ruh tahlillerini, aceleyle yapılmış hissi veren tasvirleri buna bağlar.

Thomas Mann'ın *Büyülü Dağ* ve *Lotte Weimar'da* adlı romanları, sırasıyla *Yeni Adam* ve *İnanç*'ta değerlendirilmiştir.

Yeni Adam'da "Büyülü Dağ"[233] başlığı altında Avni Moğol tarafından kaleme alınan yazıda, öncelikle romana adını veren dağın Davos'ta olduğu ifade edilmiştir. Daha sonra konusu hakkında bilgi verilerek yazarın objektif olması ve olay

[230] Zeki Cemal, "Emil Strauss", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1908-223, 9 Mart 1933, s. 236-237.
[231] Hüsamettin Bozok, "Remarque'ın Bir Romanı", **Yeni Adam**, Sayı 214, 3 Şubat 1938, s. 11.
[232] A. H., "Roman", **Görüş**, Cilt I, Sayı 2, Eylül 1930, s. 123-125.
[233] Avni Moğol, "Büyülü Dağ ve Thomas Mann", **Yeni Adam**, Sayı 118, 2 Nisan 1936, s. 12.

sahnelerini düzen içerisinde vermesi başarılı bulunmuş, romandaki tasvir ve tahliller beğenilmiştir.

İnanç'ta ise "Thomas Mann ve Son Eseri"[234] başlığı altında, *Lotte Weimar'da* Bürhan Arpad tarafından değerlendirilmiştir. Goethe hakkında yazılan eserlerin en güzeli olarak kabul edilen roman, eleştirmene göre yazarın Almanya dışında yazdığı en dikkat çekici romanıdır.

Dino Segre'nin *Aşk Peşinde* adlı romanı, *İnsan*'da "Lisanımıza Nakledilen Eserler"[235] başlığı altında Nezih Kıral tarafından değerlendirilmiştir. Romanın tercümeyle birlikte değerinden dörtte üçünü kaybettiği, stilindeki hiciv ruhunun kaybolduğu dile getirilerek mütercim eleştirilmiştir.

Edmondo de Amicis'in *Çocuk Kalbi* adlı romanının İbrahim Alaaddin tarafından yapılan tercümesi hakkında bu dönemde yapılan iki değerlendirmede de eser ile tercümesinin beğenildiği görülmektedir. *Hayat*'ın "Kitâbiyat" kısmında, "Çocuk Kalbi"[236] başlığı altında roman, "S. F." imzasıyla değerlendirilmiştir. Döneminde hikâye kitabı olarak anılan eserin edebî ve terbiyevî yönüne dikkat çekilmiştir. Edebî açıdan konusunu gerçek yaşamdan aldığı ve her yönden çocuklara hitap ettiği dile getirilmiş ve şaheser olarak nitelendirilmiştir. En yeni ve orijinal terbiye kuramlarını işaret eden hadiselerin görüldüğü belirtilerek bu bakımdan edebiyatımızdaki yegâne eser olduğu iddia edilmiştir. Ayrıca eserin İtalyan millî ve toplumsal tarafına dönük de yorum yapan münekkide göre romanla toplumun birliğini güçlendirmek amaçlanmıştır. Sadece çocukların değil yetişkinlerin okuması da tavsiye edilen eserin aslına sadık kalınarak yapıldığı düşünülen tercümesi başarılı bulunmuştur.

Millî Mecmua'nın "Tenkit" kısmında, "Çocuk Kalbi"[237] başlığı altında ise eser, Ali Mümtaz tarafından değerlendirilmiştir. Konusu ve kahramanları hakkında bilgi veren eleştirmen, romanı çocuklara, öğretmenlere ve edebî eser okumak isteyen

[234] Bürhan Arpad, "Thomas Mann ve Son Eseri", **İnanç**, Cilt I, Sayı 4, Nisan 1940, s. 34, 37.
[235] Nezih Kıral, "Lisanımıza Nakledilen Eserler", **İnsan**, Cilt II, Sayı 10, 1 Mart 1939, s. 839-841.
[236] S. F., "Çocuk Kalbi", **Hayat**, Cilt I, Sayı 13, 24 Şubat 1927, s. 19-20.
[237] Ali Mümtaz, "Çocuk Kalbi", **Millî Mecmua**, Cilt VI, Sayı 72, 22 Teşrinievvel 1926, s. 1166.

okurlara tavsiye eder. Çocukların ahlakî, öğretmenlerin meslekî gelişimine katkı sağlayacağını, sıradan okura ise çocukluk anılarını hatırlatacağını ifade eder. Samimi bir eser olarak nitelendirdiği romanın tercümesini ise sade bulur.

Tullio Murri'nin *Kürek Cehennemi* adlı romanının Hüseyin Cahit Yalçın tarafından yapılan tercümesi, bu dönemde üç dergide ele alınmıştır. Romanın tercümesinin *Varlık*'ta beğenilirken *Kalem*'de beğenilmemesi dikkat çekmektedir.

Yazarın hayatıyla birlikte *Kürek Cehennemi* ile *Romognolo* adlı romanları hakkında bilgi verilen *Fikir Hareketleri*'nde, "Tullio Murri Kimdi"[238] başlığı kullanılmıştır. Burada Yaşar Sihay, okurlar arasında tanınmadığı belirtilen bu romanların yazılış sebepleri açıklanmıştır. Buna göre yazarın ilk eseri olan *Romognolo*'yu sevdiği bir şahsın ölüm haberini almasıyla, *Kürek Cehennemi*'ni ise cezaevinde şahit olduğu işkenceleri paylaşma isteğiyle yazdığı bilgisi verilir.

Varlık'ın "Kitaplar" kısmında imzasız olarak "Kürek Cehennemi"[239] başlığı altında tanıtılan eserin, Murri'nin kendi hayatından başka bir şey olmadığı, mukaddimesinden hareketle ortaya koyulur. Önsözde yazarın on yedi sene hapiste yaşadığı, bu süre zarfında çektiği ıstıraplarla izlenimler neticesinde romanı yazdığı bilgisi verilir. Tercümenin de aslı kadar canlı ve güzel olduğu dile getirilir.

Kalem'in "Kitaplar" kısmında da "Kürek Cehennemi"[240] başlığı altında "A. B." imzasıyla değerlendirilen roman için ne bir üslup güzelliği ne de yüksek sanat oyunları görüldüğü yorumu yapılmış, *Varlık*'takinin aksine roman ve tercümesi beğenilmemiştir.

Amerikan yazarları inceleyen iki yazıdan ilki, Jean Webster'in *Sevgili Düşman* adlı eseriyle ilgilidir. *Muhit*'in "Kitabiyat" kısmında, "Sevgili Düşman"[241] başlığı altında imzasız olarak incelenen romanın, bir mektup silsilesi tekniğiyle yazıldığı ve toplumsal sorunları barındırdığı bilgisi verilir. Roman kahramanlarından

[238] Yaşar Sihay, "Tullio Murri Kimdi", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 229, 12 Mart 1938, s. 328-329.
[239] İmzasız, "Kürek Cehennemi", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 Kânunusani 1938, s. 589.
[240] A. B., "Kürek Cehennemi", **Kalem**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 32.
[241] İmzasız, "Sevgili Düşman", **Muhit**, Sayı 2, 30 Teşrinisani 1928, s. 112.

ismi belirtilmeyen bir kızın hayatının, fedakârlıklarının kendi ağzından ve hisli bir şekilde aktarıldığı düşünülür.

Nobel edebiyat ödülünü alan ilk Amerikan kadın Pearl Buck'ın *İyi Toprak* adlı romanıyla Nobel edebiyat ödülünü kazandığı bilgisi *Yeni Adam*'da Hüsamettin Bozok tarafından "Pearl Buck"[242] başlığı altında verildikten sonra hayatının romanları üzerindeki etkisine kısaca değinilmiştir. Yazarın Çin'de yetiştiği ve realist tarzda kaleme aldığı romanlarında Çin'in toplumsal hayatının izlerinin görüldüğü bilgisi verilir.

Yazarın *Ana* adlı romanının Mebrure Sami Koray tarafından yapılan tercümesi ise *Fikir Hareketleri* ve *Servetifünun*'da incelenmiştir. *Fikir Hareketleri*'nin "Matbuat Hayatı" kısmında, "Ana, Roman. Mütercimi: Mebrure Sami"[243] başlığı altında imzasız olarak yayımlanan yazıda, tercüme üzerine yoğunlaşılmıştır. Mütercimin romanı özverili bir şekilde tercüme ettiği belirtilerek sadece vaktini vermeyip kalbini ve hayranlığını da esere kattığı ifade edilir. Bu sebeple roman telif bir eser gibi kabul edilir.

Servetifünun'un "Aktüalite" kısmında, "Kitaplar"[244] başlığının ikinci paragrafında ise romana Z. Tunalıoğlu tarafından kısaca değinilmiş; roman kahramanlarının beğenildiği dile getirilmiştir.

Haklarında birer değerlendirme bulunan İspanyol, İrlandalı, Avusturyalı, Fin ve İsveçli yazarlarla romanlarına da sırasıyla yer verilmiştir. Bu yazarlardan Vicente Blasco Ibanez'in *Apokalips'in Dört Süvarisi* ile *Kadın Düşmanları* adlı romanları, *Varlık*'ta "Blasco Ibanez"[245] başlığı altında imzasız olarak değerlendirilmiştir. Genel olarak beğenilmeyen *Apokalips'in Dört Süvarisi,* dağınık ve ihmalkâr bulunmuş; Amerikan sinemaları için yazıldığı yorumu yapılmıştır. *Kadın Düşmanları*'nın ise konusu hakkında bilgi verilmiş, dekoru zarif bulunarak beğenilmiştir.

---

[242] Hüsamettin Bozok, "Pearl Buck", **Yeni Adam**, Sayı 236, 6 Temmuz 1939, s. 3.
[243] İmzasız, "Ana, Roman. Mütercimi: Mebrure Sami", **Fikir Hareketleri**, Cilt XIII, Sayı 334, 16 Mart 1940, s. 345-348.
[244] Z. Tunalıoğlu, "Kitaplar", **Servetifünun (Uyanış)**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2269-584, 15 Şubat 1940, s. 208.
[245] İmzasız, "Blasco Ibanez", Çev.: İbrahim Höyi, **Varlık**, Cilt I, Sayı 18, 1 Nisan 1934, s. 284-286.

James Joyce'un *Ulysse* adlı romanı, *Fikir Hareketleri*'nin "Fikir Üstadları" kısmında, "James Joyce"[246] başlığı altında Henry de Zogheb tarafından değerlendirilir. Yazarın tüm eserlerinde olduğu gibi bu romanına da inancının etki ettiğine işaret edilir. Ayrıca tek bir fazla kelimenin bile olmadığı düşünülen romandaki realizme ve sürükleyiciliğe dikkat çekilir.

Hedwig Vicki Baum'un *Esrarsız Hayat* adlı romanının Nasuhi Baydar tarafından yapılan tercümesi, *Varlık*'ın "Kitaplar" kısmında, aynı başlık altında[247] tanıtılmış; romanın Hollywood yıldızlarının macera ve kaprislerle geçen hayatlarının incelenmesi neticesinde yazıldığı bilgisi verilmiştir.

Frans Eemil Sillanpää'nın *Genç Ölmüş* adlı romanı, "Frans – Emil Sillanpaa, Bu Seneki Nobel Mükâfatını Kazanan Romancı"[248] başlığı altında, *Ülkü*'de Peyami Erman tarafından değerlendirilmiştir. Romanın toprakla mücadele eden köylülerin hayatını konu edindiği bilgisi verilerek en dikkat çeken yönü olarak anlatış tarzı gösterilmiştir.

Nobel edebiyat ödülü kazanan ilk kadın yazar unvanına sahip olan Selma Lagerlöf'ün ölümü üzerine dönem dergilerinde hayatından ve sanat anlayışından bahseden iki yazı karşımıza çıkmaktadır. *Ülkü*'nün "Bir Okuyucunun Notları" kısmında, "Selma Lagerlöf"[249] başlığı altında Nahit Sırrı tarafından kaleme alınan yazılardan birinde yazarın eserlerinin masallara dayandırıldığı bilgisi verilir. İlk romanı olan *Goesta Berlin'in Destanı*'yla şöhrete ulaştığı, İsveç edebiyatını dar natüralizmden kurtardığı düşüncesi paylaşılır.

Yücel'de ise "Selma Lagerlöf"[250] başlığını ve Leylâ Çambel imzasını taşıyan yazıda, yazarın romanları ile roman kahramanlarından yola çıkılarak bazı düşünceler paylaşılmıştır. Buna göre tüm hayatı ve insanları tasvir ettiği romanlarında kuvvetli

[246] Henry de Zogheb, "James Joyce", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 89, 6 Temmuz 1935, s. 169-171.
[247] İmzasız, "Esrarsız Hayat", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 123, 15 Ağustos 1938, s. 43-44.
[248] Peyami Erman, "Frans – Emil Sillanpaa, Bu Seneki Nobel Mükâfatını Kazanan Romancı", **Ülkü**, Cilt XIV, Sayı 83, İkincikanun 1940, s. 414-416.
[249] Nahid Sırrı [Örik], "Selma Lagerlöf", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 86, Nisan 1940, s. 183-184.
[250] Leylâ Çambel, "Selma Lagerlöf", **Yücel**, Cilt XI, Sayı 64, Haziran 1940, s. 199-203.

realizme rağmen cin ve periler de rol almakta ve masalsı bir üslup kullanılmaktadır. Kahramanları ise genel olarak cesurdurlar, iyi ve fedakârdırlar. Erkekleri yakışıklı, zeki, iyi bir hatip ve kalpleri temizdir. Kadınlarıysa daima sevecendirler.

SONUÇ

"Cumhuriyet Dönemi Dergilerinde Roman Eleştirisi (1923 – 1940)" adlı tez çalışmamızda, dönem içerisinde yayımlanmış dergilerde hem roman türüne hem de münferit roman ve romancılara yönelik bakış açılarını toplu bir şekilde göstermeyi amaçladık. 1923 – 1940 yılları arasında tespit ettiğimiz 125 dergiden hiç ulaşamadığımız 5'i ve içinde roman türü, münferit romanlar ile romancıları irdeleyen herhangi bir yazıya rastlayamadığımız 64'ü dışında kalan 56 süreli yayında 552 değerlendirme yazısı topladık. Bu değerlendirmelerden yola çıkarak eserlerin bazılarının objektif, bazılarının ise sübjektif olarak incelendiğini gördük. Ayrıca birkaç değerlendirmede romanlara ideolojik bir bakış açısıyla yaklaşıldığını, birkaçının ise polemik şeklinde sürdürüldüğünü tespit ettik.

Çalışmanın giriş kısmında Cumhuriyet dönemindeki dergicilik faaliyetleri hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra tez için hangi dergilerin incelendiği, nasıl bir yol izlendiği belirtilmiş ve bölümler tanıtılmıştır. Birinci bölümde, roman türü hakkındaki genel değerlendirmelere yer verilerek dönem içerisinde romana olan yaklaşım gösterilmeye çalışılmıştır. Romanın tanımı, yazım tekniği ve diğer türlerle ilişkisini ihtiva eden yazılar, Tanzimat'tan beri tartışma konusu olan türün sınırlarının henüz çizilemediğini, kurallarının tam anlamıyla yerleşemediğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte dönemin şartlarından ötürü roman türlerinden tarihî romanı inceleyen yazıların daha fazla olduğu görülmektedir. Edebî akımlardan ise romanlarda daha fazla uygulanmaları sebebiyle realizm ve natüralizm akımlarının üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Türk romanı ile romancıları, üçüncü bölümde ise yabancı romanlar ile romancılar hakkındaki yazılar incelenmiştir. Çalışmanın çerçevesini olabildiğince geniş tutabilmek adına sadece roman değerlendirmelerine değil tanıtma yazılarına, yazar biyografileri ile yazarlarla yapılan mülakatlar içerisinde yer alan ve türle ilgili bilgileri ihtiva eden kısımlara da yer verilmeye çalışılmıştır. 59'u Türk, 84'ü yabancı olmak üzere toplamda 143 romancı ve romanla ilgili yayımlanan bu yazılar ışığında yabancı romancıların, Türk romancılara nazaran daha fazla

incelendiği görülmüştür. Buna karşın Türk romanlarıyla alakalı değerlendirmeler, yabancı romanlar hakkında yapılan değerlendirmelere göre daha çoktur.

İkinci bölümde yer alan ve Türk romancılığını irdeleyen yazılarda genel olarak romanın Türkiye'deki gelişiminden ve karşılaştığı sorunlardan bahsedilmiştir. Sorunlar arasında sayılan ve hakkında bilgi verilen "Türk romancılığının karakterinin henüz oturamaması", "edebiyatımızın dağınık ve fakir oluşu", "romancılığın bir meslek haline getirilemeyişi" ve "yetkin tercümelerin verilemeyişi" gibi konularda çözüm önerileri sunulmuştur. Ardından diğerlerine göre daha çok tanınan ve ürün ortaya koydukları dönemde eleştirmenlerin ilgisini çeken romancılar başlıklar halinde, diğerleri ise tek başlık altında ve toplu halde incelenmiştir. Dönem içerisinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Sabahattin Ali, Peyami Safa ve Halit Ziya Uşaklıgil dikkatleri üzerine çeken romancılardandır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Sabahattin Ali, eserlerinde Anadolu'yu realist bir gözle yansıtması; Halide Edip Adıvar hem toplumu konu edinmesi hem de kadın karakterleri ön plana çıkarması; Peyami Safa ise psikolojik romanları sebebiyle haklarında en fazla yazı yayımlanan romancılar olmuştur. Bunun yanında Hüseyin Rahmi Gürpınar, Namık Kemal, Samipaşazâde Sezai ve Refik Halit Karay gibi bazı güçlü yazarların yeterince değerlendirilmediği görülmüştür. Ayrıca Şükûfe Nihal Başar'ın *Mefisto*, Tirede Feylesof adlı bir romancının *1+15=Leke* ve Ragıp Şevki Yeşim'in Nasrettin Hoca'nın hayatı etrafında şekillendireceğini tasarladığı romanları hakkında bilgi verilmesine ve tanıtımlarının yapılmasına rağmen romanlara dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Üçüncü bölümde yer alan yabancı roman ve romancılara ait değerlendirmeler de aynı bakış açısıyla incelenmiştir. Burada Fransız yazarlar ağırlıklı olmakla birlikte Rus, Alman, İngiliz, Amerikan ve İranlı yazarların biyografileri ile romanları hakkında eleştiri ve tanıtma yazılarına yer verilmiştir. Bu durum Türk edebiyatının artık yalnızca Fransız edebiyatını örnek almadığını göstermektedir. İsimleri ön planda olan yazarlar André Gide, Tolstoy ve Dostoyevski'dir. Bugün edebiyatımızda tanınmasına, eserleri ilgi görmesine rağmen Anton Çehov, Balzac, Emile Zola, Gogol, Jack London ve Victor Hugo'nun daha az ilgi çektiği gözlemlenmiştir.

Tüm bunların yanında değerlendirmeler, sadece bu dönemde yayımlanan romanlarla sınırlı kalmamış; çeşitli sebeplerle yeniden basılan romanlarla ilgili görüşler de paylaşılmıştır. Eleştirmenlerle birlikte yazarların da imzasının bulunduğu değerlendirmelerde Nahit Sırrı Örik ile Hüseyin Cahit Yalçın'ın imzaları ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bazı "aynı" yazıların farklı tarihlerde ve dergilerde yayımlandığı dikkat çekmektedir.

Çalışmanın sonunda incelenen yazıların, süreli yayın adına ve yazar soyadına göre oluşturulan sistematik dizinleri ek olarak sunulmuştur. Araştırmacıların söz konusu metinlere daha kolay ulaşabilmesi adına çalışmaya ilave edilen bu kısımda aynı dergide yayımlanan metinler ile bir yazarın tüm değerlendirmeleri bir arada gösterilmiştir. Bununla birlikte dergilerde yer alan değerlendirme yazılarının sayıları da bu bölümde yer almaktadır.

KAYNAKÇA

Akderin, Furkan: **Latince – Türkçe, Türkçe – Latince Sözlük**, Say Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Ana Yayıncılık: **Ana Brittanica**, Yay. Haz.: Aydan Bulutgil, Ayla Ortaç, v.d., 15. bs., Cilt XIII, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1994.

Banarlı, Nihat Sami: **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Cilt II, MEB Yayınları, İstanbul, 2001.

Çıkla, Selçuk: "Halit Ziya ile Mehmet Rauf'un Hayatları ile Romanları", **Dergâh, Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi**, Cilt XII, Sayı 142, İstanbul, Aralık 2001, s. 14.

Çınar, Ergun: **İstanbul'un 100 Süreli Yayını**, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul, Aralık 2010.

Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 23. bs, Aydın Kitabevi, Ankara, 2006.

Enginün, İnci: **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, 12. bs., Dergâh Yayınları, İstanbul, Şubat 2012.

Enginün, İnci: **Halide Edib Adıvar**, 2. bs., Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.

Gürman Şahin, Asuman: "İzmir Millî Kütüphane'de 1923 – 1938 Yılları Arası Yayın Hayatında Olan

Edebiyat, Fikir, Kültür Süreli Yayınları", **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt XIII, Sayı 3, Manisa, Eylül 2015, s. 355-376.

Güz, Nurettin: **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri**, Bilge Yapım, Ankara, 1995.

Hansoy, Ferid Namık: **Fransızca Türkçe Sözlük**, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1984.

Işık, İhsan: **Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi**, 3. bs., Cilt I, Elvan Yayınları, Ankara, 2004.

İhlâs Yayıncılık: **Yeni Rehber Ansiklopedisi**, Yay. Haz.: Aytaç Eker, Fevzi Devrim, v.d., 2. bs., Cilt XIII, İhlâs Yayınevi, İstanbul, 1994.

Kabaklı, Ahmet: "Halit Ziya Uşaklıgil (1866 – 1945)", **Türk Edebiyatı**, 14. bs., Cilt III, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 242.

Kurdakul, Şükran: "Dönemin Başlıca Edebiyat Dergileri", **Çağdaş Türk Edebiyatı III**, 2. bs., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992, s. 34.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayıncılık: **Türk Edebiyatı Tarihi**, Yay. Haz.: Talât Sait Halman, Osman Horata, v.d., Cilt IV, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2006.

Önertoy, Olcay: "Memduh Şevket Esendal'ın İlk Romanı Miras", **Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi**, Cilt IX, Sayı 1, Ankara, 1991, s. 9.

Özcan, Nezahat: "Mithat Cemal Kuntay'ın Üç İstanbul Romanında Tiplerin ve Dönemlerin Aynası Eşya", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]**, Sayı 52, Erzurum, 2014, s. 181.

Özçelebi, Betül: "Hikâye ve Romanın İşlevi", **Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri (1923 – 1938)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 155.

Sami, Şemseddin: **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1978.

Serdar, Ali: **"Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Ahlak Sorunsalı"**, Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Ankara, Ağustos 2007.

Şirin, Funda Selçuk: "Hatıradan Ütopyaya: Falih Rıfkı Atay", **Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 11, Konya, Nisan 2014, s. 81.

Tanpınar, Ahmet Hamdi: "Halid Ziya Uşaklıgil", **Edebiyat Üzerine Makaleler**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969, s. 296.

Tekin, Mehmet: **Romancı Yönüyle Peyami Safa**, 2. bs., Ötüken Yayınları, İstanbul, Ekim 2014.

Uğurcan, Sema: "Aka Gündüz (1885 – 1958) Türk Romancısı, Gazeteci ve Şair", **İslam Ansiklopedisi**, Cilt II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 1989, s. 208.

Uzun, Meral Sema: **"Romancı Yönüyle Suat Derviş"**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Haziran 2001.

Yapı Kredi Yayıncılık: **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1923 – 2000)**, Yay. Haz.: Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, v.d., Cilt I, 4. bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2003.

EKLER

Ek – 1. Sistematik Dizin

Ek – 1.1. Süreli Yayın Adına Göre

4 Eylül: "Yakup Kadri ve Ankara Romanı", Feyzi Kutlu Kalkancı, Sayı 2-18, 1 Nisan 1939, s. 11.

19 Mayıs: "Dorian Gray'in Portresi", Necdet Diniz, Cilt III, Sayı 32, Ağustos 1938, s. 31-32.

"Güneş Çocuğu", Necdet Diniz, Cilt III, Sayı 32, Ağustos 1938, s. 32.

Ağaç: "Romanımızın Hali", Burhan [Ümit] Toprak, Sayı 1, 14 Mart 1936, s. 7-8.

"Roman (Le Roman)", François Mauriac, Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, Sayı 1, 14 Mart 1936, s. 8-9.

"Roman (Le Roman)", François Mauriac, Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, Sayı 2, 21 Mart 1936, s. 8-9.

"Roman (Le Roman)", François Mauriac, Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, Sayı 3, 28 Mart 1936, s. 8-9.

"Siyah Melekler (Les Anges Noirs)", İmzasız, Sayı 3, 28 Mart 1936, s. 12.

"Roman (Le Rman)", François Mauriac, Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, Sayı 4, 4 Nisan 1936, s. 8-9.

“Roman (Le Roman)”, François Mauriac, Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, Sayı 5, 11 Nisan 1936, s. 8-9.

“Roman (Le Roman)”, François Mauriac, Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, Sayı 6, 18 Nisan 1936, s. 8-10.

“Türkçede Roman”, İmzasız, Sayı 16, 25 Temmuz 1936, s. 15.

Alkım: “Bizde Ramancılık”, Vahdet Başaran, Sayı 1, 15 Aralık 1936, s. 29.

“Bizde Romancılık..”, Vecihi Bayal, Sayı 2, 15 Ocak 1937, s. 23-24.

“Gökyüzü”, Pınarlıgil, Sayı 11-12, 15 Kasım 1937, s. 19-20.

Atsız Mecmua: “Şocuk Kitapları”, İmzasız, Sayı 12, 15 Nisan 1932, s. 305.

“Goethe, Bir Dehanın Romanı”, P. N., Sayı 14, 15 Haziran 1932, s. 48.

Aydabir: “Roman ve Hayat”, Yaşar Nabi [Nayır], Cilt I, Sayı 2, 1 Birinciteşrin 1935, s. 61-62, 78.

“Mithat Cemal ve Üç İstanbul”, İmzasız, Cilt I, Sayı 6, 1 Şubat 1936, s. 10-19.

“Gökyüzü”, Nurullah Ataç, Cilt II, Sayı 7, 1 Mart 1936, s. 68-69.

“Gustave Flaubert ve Madam Bovary”, N.[urullah] Ataç, Cilt II, Sayı 8, 1 Nisan 1936, s. 65.

"Victor Hugo", Abdülhak Şinasi, Cilt II, Sayı 12, 1 Eylül 1936, s. 20-25.

Bilgi Yurdu: "Bizde Tarihî ve Edebî Roman", Ali Rıza Korap, Sayı 7, 1 Mayıs 1937, s. 229-231.

"Tarihî Roman", Muzaffer Esen, Sayı 9, 1 Temmuz 1937, s. 286-287.

"Zolanın Natüralizmine Dair", Şefik Can, Sayı 9, 1 Temmuz 1937, s. 287-291.

Boğaziçi: "Roman ve Romancı", Burhan Cahit [Morkaya], Cilt I, Sayı 6, Mart 1937, s. 18-19.

Bozkurt: "İçimizdeki Şeytan; İyi Bir Kabiliyet, Kötü Bir Fikir Hizmetinde", R. Oğuz Türkkan, Sayı 3, Mayıs 1940, s. 84-88.

"İçimizdeki Şeytanlar – Yazan: Atsız", R. O.[ğuz] T.[ürkkan], Sayı 5, Ağustos 1940, s.125.

Çağlayan: "Peyami Safa", İmzasız, Cilt I, Sayı 2, 10 İkincikanun 1936, s. 14.

Çığır: "Tarihle Romanın Hudutları", Nahit Sırrı [Örik], Cilt I, Sayı 3, Mart 1933, s. 12.

"Tarihle Romanın Hudutları", Nahit Sırrı [Örik], Cilt I, Sayı 4, Nisan 1933, s. 14.

"Tarihle Romanın Hudutları", Nahit Sırrı [Örik], Cilt I, Sayı 5, Mayıs 1933, s. 13.

"Eve Düşen Yıldırım", Çakmakçıoğlu, Cilt II, Sayı 18, Birinciteşrin 1934, s. 16-17.

"Mehmetcik", İmzasız, Cilt II, Sayı 18, Birinciteşrin 1934, s. 18.

"Fransız Edebiyatında İçtimaî Roman", Sabahaddin Rahmi, Cilt V, Sayı 54, Eylül 1937, s. 34-36.

"Fransız Edebiyatında İçtimaî Roman II", Sabahaddin Rahmi, Cilt V, Sayı 55, Birinciteşrin 1937, s. 53-55.

"Bir Roman Hakkında", Celâl Sertkaya, Cilt VI, Sayı 67, Temmuz 1938, s. 108-109.

"Gorki ve Tolstoy", D. Osipof, Çev.: Nihal Yalaza, Cilt VI, Sayı 68, Ağustos 1938, s. 121.

"Dadaş Kız", H. O. B., Cilt VII, Sayı 85, Birincikanun 1939, s. 216.

"İçimizdeki Şeytan", İmzasız, Cilt IX, Sayı 92, Temmuz 1940, s. 28-31.

Doğuş:

"Kirazlı Pınar", Münir Süleyman Çapan, Sayı 4, 20 Nisan 1936, s. 5, 12.

Edebiyat Gazetesi:

"Kahramansız Roman", Peyami Safa, Sayı 4, 14 Temmuz 1932, s. 1.

"André Gide'den Dünyevî Gıdalar", Burhan Ümit [Toprak], Sayı 8, 11 Ağustos 1932, s. 1, 4.

Erciyes:

"Üç İstanbul", Galip Güneri, Cilt II, Sayı 14, İkincikanun 1940, s. 446-449.

"Tatarcık", Galip Güneri, Cilt II, Sayı 15-16, Mart 1940, s. 493-494.

Fikir Hareketleri:

"Yaşar Nabi Bey: Romanları 1 – Bir Kadın Söylüyor", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt I, Sayı 5, 23 Teşrinisani 1933, s. 11-13.

"Yaşar Nabi Bey: Romanları 2 – Âdem ile Havva", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt I, Sayı 6, 30 Teşrinisani 1933, s. 10-12.

"Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 1 – Yakut Kayalar", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt I, Sayı 8, 14 Kânunuevvel 1933, s. 10-12.

"Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 2 – Çöl Güneşi", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt I, Sayı 9, 21 Kânunuevvel 1933, s. 11-13

"Ali Mustafa Bey: Romanı Bir Renk ve Bir Ahenk", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt I, Sayı 11, 4 İkincikanun 1934, s.11-12.

"Reşat Enis Bey: Gonk Vurdu, Roman", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt I, Sayı 17, 15 Şubat 1934, s. 12-14.

"Nur Tahsin Hanımefendi: Gözlerin Sırrı, Roman", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt I, Sayı 22, 22 Mart 1934, s. 11-12.

"Ragıp Şevki Bey: İçimizden Biri, Roman", Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 32, 31 Mayıs 1934, s. 91-92.

“Server Ziya Bey: Pervane, Küçük Roman”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 38, 12 Temmuz 1934, s. 187-188.

“Yakup Kadri Bey: Nur Baba, Roman 1”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 42, 9 Ağustos 1934, s. 251-253.

“Yakup Kadri Bey: Nur Baba, Roman 2”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 43, 16 Ağustos 1934, s. 266-268.

“Yakup Kadri Bey: Hüküm Gecesi, Roman 1”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 48, 20 Eylül 1934, s. 346-349.

“Yakup Kadri Bey: Hüküm Gecesi, Roman 2”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 49, 27 Eylül 1934, s. 363-364.

“Yakup Kadri Bey: Sodome ve Gomore, Roman”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 50, 4 Birinciteşrin 1934, s. 380-382.

“Yakup Kadri Bey: Sodome ve Gomore, Roman 2”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt II, Sayı 51, 11 Birinciteşrin 1934, s. 397-398.

“Yakup Kadri Bey: Kiralık Konak, Roman”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt III, Sayı 54, 1 İkinciteşrin 1934, s. 26-28.

“Yakup Kadri Bey: Yaban, Roman”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt III, Sayı 55, 8 İkinciteşrin 1934, s. 43-44.

“Yakup Kadri Bey: Ankara, Roman 1”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt III, Sayı 56, 15 İkinciteşrin 1934, s. 60-61.

“Yakup Kadri Bey: Ankara, Roman 2”, Hüseyin Cahit [Yalçın], Cilt III, Sayı 57, 22 İkinciteşrin 1934, s. 74-76.

“Yakup Kadri Bey, Umumî Bir Bakış”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt III, Sayı 58, 29 İkinciteşrin 1934, s. 91-93.

“Yepyeni Bir Muharrir: Bay Halit Ziya”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt III, Sayı 59, 6 Birincikanun 1934, s. 107-109.

“Bay Falih Rıfkı Atalay, Roman”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt III, Sayı 78, 18 Nisan 1935, s. 412-413.

“Bay Peyami Safa: 9cu Hariciye Koğuşu”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt IV, Sayı 80, 2 Mayıs 1935, s. 27-29.

“André Gide”, Henry de Zogheb, Cilt IV, Sayı 84, 30 Mayıs 1935, s. 87-89.

“Peyami Safa: Bir Tereddüdün Romanı”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt IV, Sayı 85, 6 Haziran 1935, s. 107-109.

“Peyami Safa: Fatih – Harbiye”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt IV, Sayı 87, 22 Haziran 1935, s. 140-141.

“James Joyce”, Henry de Zogheb, Cilt IV, Sayı 89, 6 Temmuz 1935, s. 169-171.

“André Maurois”, Henry de Zogheb, Cilt IV, Sayı 98, 7 Eylül 1935, s. 312-314.

“Fuji Yama. Yazan: Bay Sedat Simavi”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt IV, Sayı 102, 5 Birinciteşrin 1935, s. 379-380.

“Sevgi ve Saygı, Roman. Yazan: Fakihe Odman”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt IV, Sayı 103, 12 Birinciteşrin 1935, s. 395-396.

“Kara Kan, Roman”, Gabriel Marcel, Cilt V, Sayı 113, 21 Birincikanun 1935, s. 139-140.

“Pia Malécot, Roman”, Gabriel Marcel, Cilt V, Sayı 114, 28 Birincikanun 1935, s. 155-156.

“Bénédiction, Roman”, Gabriel Marcel, Cilt V, Sayı 116, 11 İkincikanun 1936, s. 186-188.

“Minuit, Roman”, Gabriel Marcel, Cilt VI, Sayı 137, 6 Haziran 1936, s. 107-108.

“Journal d’un Curé de Campagne, Roman. Yazan: Georges Bernanos”, Gabriel Marcel, Cilt VI, Sayı 142, 11 Temmuz 1936, s. 187-188.

“Le Prisonnier, Roman. Yazan: M. Claud Aveline”, Gabriel Marcel, Cilt VI, Sayı 145, 1 Ağustos 1936, s. 236-237.

“Türkçede Roman Hakkında Bir Deneme. Yazan: Mustafa Nihad”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt VI, Sayı 147, 15 Ağustos 1936, s. 267-268.

“Dünya Nimetleri”, Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt VI, Sayı 154, 3 Birinciteşrin 1936, s. 379-380.

“La Dame Aux Camelias. Mütercimi: Mustafa Nihad”, İmzasız, Cilt VIII, Sayı 205, 25 Eylül 1937, s. 363-365.

“Epikür’ün Bahçesi”, H.[üseyin] C.[ahit] Y.[alçın], Cilt VIII, Sayı 206, 2 Birinciteşrin 1937, s. 379-381.

“Gece Yarısı İtirafları, Roman. Yazan: Georges Duhamel”, İmzasız, Cilt VIII, Sayı 207, 9 Birinciteşrin 1937, s. 395-397.

“La Dam O Kamelya”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 209, 23 Birinciteşrin 1937, s. 11-14.

“De Profondis”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 215, 4 Birincikanun 1937, s. 107-109.

“Poil de Carotte, Roman”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 219, 1 İkincikanun 1938, s. 171-173.

“Babalar ve Çocuklar, Roman”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 225, 12 Şubat 1938, s. 266-268.

“Immoralist, Roman”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 226, 19 Şubat 1938, s. 283-285.

“Cephe Sohbetleri, Roman”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 228, 5 Mart 1938, s. 314-316.

“Tullio Murri Kimdi”, Yaşar Sihay, Cilt IX, Sayı 229, 12 Mart 1938, s. 328-329.

"Sığıntı, Roman", İmzasız, Cilt IX, Sayı 229, 12 Mart 1938, s. 331-333.

"Ölüm Kadar Acı, Roman", İmzasız, Cilt IX, Sayı 232, 2 Nisan 1938, s. 378-380.

"Güneş Çocuğu, Roman", İmzasız, Cilt X, Sayı 235, 23 Nisan 1938, s. 9-11.

"Mayıs Gecesi, Roman", İmzasız, Cilt X, Sayı 236, 30 Nisan 1938, s. 25-27.

"Üç İstanbul, Roman. Yazan: Mithat Cemal I", Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt X, Sayı 238, 14 Mayıs 1938, s. 57-59.

"Üç İstanbul, Roman. Yazan: Mithat Cemal II", Hüseyin Cahid Yalçın, Cilt X, Sayı 239, 21 Mayıs 1938, s. 73-75.

"Şişko, Roman. Yazan: Henri Béraud", İmzasız, Cilt X, Sayı 243, 18 Haziran 1938, s. 137-138.

"Harb ve Sulh, Roman", İmzasız, Cilt X, Sayı 245, 2 Temmuz 1938, s. 169-171.

"Uyandırılmış Toprak, Roman. Tercüme Eden: Mustafa Nihad", İmzasız, Cilt X, Sayı 247, 16 Temmuz 1938, s. 201-203.

"Kadın Aşkı", İmzasız, Cilt XI, Sayı 279, 25 Şubat 1939, s. 297-299.

"Dünya Nimetleri", İmzasız, Cilt XII, Sayı 308, 16 Eylül 1939, s. 346-348.

"Tepe, Roman", İmzasız, Cilt XIII, Sayı 321, 16 Birincikanun 1939, s. 137-140.

"İçimizdeki Şeytan. Yazan: Sabahattin Ali", İmzasız, Cilt XIII, Sayı 331, 24 Şubat 1940, s. 297-299.

"Ana, Roman. Mütercimi: Mebrure Sami", İmzasız, Cilt XIII, Sayı 334, 16 Mart 1940, s. 345-348.

Fikirler: "Yeşil Gece", İmzasız, Cilt II, Sayı 26, 15 Eylül 1928, s. 16.

"Odun Kokusu", İmzasız, Cilt II, Sayı 28, 1 Teşrinisani 1928, s. 16.

"Halit Ziya Uşaklıgil", İhsan Altıntuğ, Cilt VIII, Sayı 192, 15 Birinciteşrin 1939, s. 2-4.

Gediz: "Çocuk ve Roman", Muzaffer Sayman, Sayı 5, 1 Eylül 1937, s. 19-20.

"Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Eserleri", Mustafa Gürses, Sayı 26, 1 Haziran 1939, s. 14.

Görüş: "9uncu Hariciye Koğuşu", A.[hmet] H.[amdi Tanpınar], Cilt I, Sayı 1, Haziran 1930, s. 56-60.

"Roman", A.[hmet] H.[amdi Tanpınar], Cilt I, Sayı 2, Eylül 1930, s. 123-125.

"Silvestre Bonnard", A.[hmet] H.[amdi Tanpınar], Cilt I, Sayı 3, Nisan 1931, s. 179-181.

"Dar Kapı", A.[hmet] H.[amdi Tanpınar], Cilt I, Sayı 4, Şubat 1932, s. 230-232.

Gündüz:

“Kafamda Dönen Şerit”, İmzasız, Cilt I, Sayı 1, 15 Nisan 1936, s. 26.

“Maksim Gorki”, İ.[brahim] Höyi, Cilt I, Sayı 4, 15 Temmuz 1936, s. 117-118.

“W. M. Thackeray (1811-1863)”, İbrahim Höyi, Cilt I, Sayı 5, 15 Ağustos 1936, s. 135-138.

“Düşkünler”, İmzasız, Cilt I, Sayı 6, 15 Eylül 1936, s. 185.

“Tarihî Romancılık ve Tarihî Romanların Kültür Yayımı Bakımından Faydası”, İskender Fahrettin Sertelli, Cilt II, Sayı 11, 15 Şubat 1937, s. 259-260.

“Netoçka Nezvanova”, İmzasız, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 143.

“Cephe Sohbetleri”, İmzasız, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 143.

“Parol dö Karot”, İmzasız, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.

“İzlanda Balıkçısı”, İmzasız, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.

“Gece Yarısı İtirafı”, İmzasız, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.

“La Dame Aux Camelias”, Enis Bülent Yedek, Cilt III, Sayı 18, Eylül 1937, s. 166.

"Halit Ziya Hakkında", Ali Kâmi Akyüz, Cilt V, Sayı 27, Haziran 1938, s. 33-36.

"Halit Ziya Hakkında", Ali Kâmi Akyüz, Cilt V, Sayı 28, Temmuz 1938, s. 50-51.

Güneş: "Meşhedi ile Devriâlem", İmzasız, Sayı 3, 1 Şubat 1927, s. 16.

Hayat: "İnkılâp ve Edebiyat", [Mehmet] Fuad Köprülü, Cilt I, Sayı 5, 30 Kânunuevvel 1926, s. 2-3.

"Réalizme", Ali Canip [Yöntem], Cilt I, Sayı 12, 17 Şubat 1927, s. 3-4.

"Çocuk Kalbi", S. F., Cilt I, Sayı 13, 24 Şubat 1927, s. 19-20.

"Bir Kadın Düşmanı", Hikmet Şevki, Cilt II, Sayı 31, 30 Haziran 1927, s. 20.

"Yakılacak Kitap", Hikmet Şevki, Cilt II, Sayı 37, 11 Ağustos 1927, s. 20.

"Şimşek", Hikmet Şevki, Cilt II, Sayı 37, 11 Ağustos 1927, s. 20.

"Şelli'nin Hayatı", İmzasız, Cilt III, Sayı 74, 26 Nisan 1928, s. 74.

"Roman, Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Birkaç Mülahaza", Nahid Sırrı [Örik], Cilt III, Sayı 77, 17 Mayıs 1928, s. 6-7.

“Roman, Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Birkaç Mülahaza”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt III, Sayı 78, 24 Mayıs 1928, s. 3-4.

“Roman, Büyük Hikâye ve Hikâyeler Hakkında Birkaç Mülahaza”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt IV, Sayı 80, 7 Haziran 1928, s. 5-6.

“Beyaz Zambaklar Memleketinde”, Ziyeaeddin Fahri, Cilt IV, Sayı 80, 7 Haziran 1928, s. 18-19.

“Roman ve Hikâyelere Dair Mülahazalar”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt IV, Sayı 83, 28 Haziran 1928, s. 3-5.

“Roman Tasniflerine Dair Son İzah”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt IV, Sayı 88, 2 Ağustos 1928, s. 3-4.

“Tolstoy”, Zakir Kadri, Cilt IV, Sayı 93, 6 Eylül 1928, s. 5-7, 16-17.

“Muvaffak, Fakat Korkunç Bir Eser”, Ali Canip [Yöntem], Cilt IV, Sayı 98, 11 Teşrinievvel 1928, s. 1.

“Son Yıldız”, Hikmet Şevki, Cilt IV, Sayı 98, 11 Teşrinievvel 1928, s. 8.

“Yeşil Gece Hakkında”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt IV, Sayı 102, 8 Teşrinievvel 1928, s. 7-8.

“Romanlarda Plân ve Tesadüf Mes’eleleri”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt IV, Sayı 103, 15 Teşrinisani 1928, s. 5-6.

“Yeni Bir Roman: İklimler”, Reşat Nuri [Güntekin], Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 4-5.

“Edebiyat Senesi”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 6-7.

“Romanı Bitiriş Tarzları”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt V, Sayı 115, 7 Şubat 1929, s. 4-5.

“Yeni Kitaplara Dair”, İmzasız, Cilt V, Sayı 116, 14 Şubat 1929, s. 20.

“Yeni Kitaplardan”, İmzasız, Cilt V, Sayı 117, 21 Şubat 1929, s. 20.

“Renksiz Izdırâp”, F. N., Cilt V, Sayı 118, 28 Şubat 1929, s. 14.

“Bir Emir ve Bir Kitap Hakkında”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt V, Sayı 118, 28 Şubat 1929, s. 15-17.

“Yeni Neşriyat”, İmzasız, Cilt V, Sayı 121, 21 Mart 1929, s. 20.

“İki Süngü Arasında”, Mustafa Nihat, Cilt VI, Sayı 131, 30 Mayıs 1929, s. 17-18

“Bu Toprağın Kızları”, Mustafa Nihat, Cilt VI, Sayı 131, 30 Mayıs 1929, s. 17-18.

“Kessel’in Son Romanı”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt VI, Sayı 132, 6 Haziran 1929, s. 7-8.

“Gönül Gibi”, Hikmet Şevki, Cilt VI, Sayı 136, 31 Temmuz 1929, s. 15.

“Reşat Nuri Bey’in Romanları”, Hikmet Şevki, Cilt VI, Sayı 138, 1 Eylül 1929, s. 14-16.

“Vehim ve Korkunun Kitabı: Erromango”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt VI, Sayı 141, 15 Teşrinievvel 1929, s. 14-16.

“Salammbo”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt VI, Sayı 144, 1 Kânunuevvel 1929, s. 8-10.

Her Ay:

“Abdülhamidin Kütüphanesi ve Zabıta Romanları”, Mithat Cemal [Kuntay], Sayı 4, 20 Haziran 1937, s. 79-86.

“M. Picwick’in Yüzüncü Yılı”, Jules Bertaut, Sayı 4, 20 Haziran 1937, s. 102-103.

“Cervantes”, Spitzer, Çev.: Sabahattin Rahmi, Sayı 5, 1 Kânunusani 1938, s. 39-51.

“Gabriele D’Annunzio”, Adnan Tahir, Sayı 5, Mart 1938, s. 59-61.

İçtihat:

“Hüküm Gecesi”, A. Nahid, Sayı 201, 1 Mayıs 1928, s. 4783-4784.

“Bugünkü İngiliz Romanı”, Edmond Charlot, Çev.: Mustafa Şükrü, Sayı 237, 1 Teşrinievvel 1927, s. 4525-4527.

“Gabriele D’Annunzio”, Suut Kemalettin, Sayı 242, 15 Kânunuevvel 1927, s. 4622-4624.

“Edebiyatımız ve Bugünkü Muvaffakiyetli Roman Tarzı”, Sabih İzzet, Sayı 263, 1 Teşrinisani 1928, s. 5071-5073.

"Dar Kapı", Sabih İzzet [Alaçam], Sayı 337, 15 Kânunusani 1932, s. 5649-5650.

"Tolstoi San'atı", Suut Kemalettin, Sayı 305, 15 Eylül 1930, s. 5461-5462.

"Tolstoi San'atı", Suut Kemalettin, Sayı 306, 1 Teşrinievvel 1930, s. 5476-5477.

"Goethe", AB. DJ., Sayı 345, 15 Mayıs 1932, s. 5715-5717.

İnanç:

"Mai ve Siyahın Tahlili", Fehmi Erdoğan, Cilt I, Sayı 16, Haziran 1938, s. 13-14.

"Aşkı Memnu'un Tahlili", F.[ehmi] Erdoğan, Cilt I, Sayı 17, Temmuz 1938, s. 10-12.

"Georges Duhamel, Philippe Heriat'nın Son Kitapları", İmzasız, Cilt I, Sayı 1, İkincikanun 1940, s. 13, 34.

"İçimizdeki Şeytan, Sabahaddin Âli'nin Son Eseri", İmzasız, Cilt I, Sayı 3, Mart 1940, s. 27, 37.

"Romanlaştırılmış Tarih", J. H. Rosny-ainé, Çev.: Muhsin Eke, Cilt I, Sayı 4, Nisan 1940, s. 26.

"Thomas Mann ve Son Eseri", Bürhan Arpad, Cilt I, Sayı 4, Nisan 1940, s. 34, 37.

"İki Roman ve İki Devir", Tahsin Saygunışık, Cilt IV, Sayı 43, Eylül 1940, s. 10-12.

"İki Roman ve İki Devir", Tahsin Saygunışık, Cilt IV, Sayı 44, Birinciteşrin 1940, s. 13-15.

İnsan:

"Andre Malraux'nun Espoir'ı", Erol Güney, Cilt I, Sayı 3, 15 Haziran 1938, s. 267-270.

"Turgenief'in Babalar ve Çocuklar'ı", İmzasız, Cilt I, Sayı 3, 15 Haziran 1938, s. 276-277.

"Charles Morgan'ın 'Fountain'i", Erol Güney, Cilt II, Sayı 9, 1 Şubat 1939, s. 757-761.

"Lisanımıza Nakledilen Eserler", Nezih Kıral, Cilt II, Sayı 10, 1 Mart 1939, s. 839-841.

"Rus Edebiyatında Realizm ve Büyük Rus Realistleri", Mehmed Zeki, Cilt II, Sayı 10, 1 Mart 1939, s. 787-793.

"Sinekli Bakkal", İmzasız, Cilt II, Sayı 11, 8 Nisan 1939, s. 925.

"Fransız Realizmi", Sabahaddin Eyüboğlu, Cilt II, Sayı 12, 8 Mayıs 1939, s. 939-950.

Kadro:

"Türk Edebiyatının İlk Original Eseri: Yaban", Ta. Hay., Sayı 15, Mart 1933, s. 47-49.

"İşte Bir Roman: Yaban", Vedat Nedim, Sayı 16, Nisan 1933, s. 47-49.

"Yaban", Şevket Süreyya, Sayı 18, Haziran 1933, s. 80-87.

"Ankara", Mansur Tekin, Sayı 28, Nisan 1934, s. 48-50.

Kalem:

“Guy de Maupassant ve (Ölüm Kadar Acı)”, Jules Lemaitre, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 16-21.

“Bir Aşk Gecesi”, A. B., Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 31.

“Kitaplar”, A. B., Cilt 1, Sayı I, 15 Mart 1938, s. 31-32.

“Kürek Cehennemi”, A. B., Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 32.

“Romanda Reel Duygusu”, Emile Zola, Cilt I, Sayı 2, 15 Nisan 1938, s. 60-64.

“Güneş Çocuğu”, A. B., Cilt I, Sayı 2, 15 Nisan 1938, s. 80.

“Uyandırılmış Toprak”, Hasan Ali Ediz, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 93-95.

“Bir Roman ve Bir Romancının Uyandırdığı Düşünceler”, Suut Kemal Yetkin, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 96-98.

“Romanda Şahsî İfade”, Emile Zola, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 110-113.

“Oscar Wild ve Dorian Grey’in Portresi”, Suut Kemal Yetkin, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 148-152.

“Romanda Tasvir Hakkında”, Emile Zola, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 152-155.

“Şişko”, A. B., Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 176.

"Göte'nin Cihan Edebiyatındaki Şahsiyeti", Melâhat Özgü, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 177-181.

"Romana Tatbik Olunmuş Tenkit Formülü", Emile Zola, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 204-207.

"Bir Sürgün'e Dair", Baha Dürder, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 221-222.

"Natüralizm ve Alphonse Daudet", Hasan Âli Yücel, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 226-228.

"Göte'nin Cihan Edebiyatındaki Şahsiyeti", Melâhat Özgü, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 239-244.

"Duman Tercümesi Hakkında", Hasan Ali Ediz, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 253-258.

"Roman ve Felsefe", Suut Kemal Yetkin, Cilt II, Sayı 7, 1 Birincikanun 1938, s. 11-12.

"Klâsikler Meselesi", Baha Dürder, Cilt II, Sayı 7, 1 Birincikanun 1938, s. 34-38.

"Türk Romanı", Sadri Ertem, Cilt II, Sayı 11, 1 Nisan 1939, s. 201-203.

"Tekrar Basılan Kitaplar", Baha Dürder, Cilt II, Sayı 12, 1 Mayıs 1939, s. 286.

Kaynak: "Bu Kalp Duracak", R. G. Arkın, Cilt III, Sayı 29, 19 Haziran 1935, s. 664-665.

Kırkpınar: "Türkmen Kızı –Bir Roman–", Ferit Celâl, Sayı 8, 20 Nisan 1934, s. 2-3.

	"Türkmen Kızı –Bir Roman–", Ferit Celâl, Sayı 9, 5 Mayıs 1934, s. 2-3.
	"İki Kitap ve Bir Düşünce", Vedat Sadi, Sayı 12, 20 Haziran 1934, s. 2-3.
Kültür:	"Ölüler Evinin Hatıraları", Orhan Rahmi, Sayı 4, 16 Birincikanun 1933, s. 11-12.
	"Yaban – 1", Orhan Rahmi, Sayı 8, 15 Şubat 1934, s. 11-12.
	"Yaban – 2", Orhan Rahmi, Sayı 9, 1 Mart 1934, s. 13-14.
	"Yaban – 3", Orhan Rahmi, Sayı 11, 1 Nisan 1934, s. 11-12.
	"Sovyetlerde Roman", Lu'den, Sayı 23, 1 Birinciteşrin 1934, s. 14.
	"Yeni Eserler", İmzasız, Sayı 39, 1 Temmuz 1935, s. 16.
	"De Profundis", İrfan Hazar, Sayı 45, 1 İkinciteşrin 1935, s. 12-13.
	"Bir Sürgün'e Dair", İrfan Hazar, Sayı 89, 1 İkincikanun 1940, s. 10-11.
	"Roman Nedir?", E. J., Sayı 89, 1 İkincikanun 1940, s. 11-12.
Kültür Haftası:	"Ivan Ilitchin Ölümü", Suut Kemal Yetkin, Sayı 2, 22 İkincikanun 1936, s. 19.

“Bizde Roman”, Ahmet Hamdi [Tanpınar], Sayı 2, 22 İkincikanun 1936, s. 25-26.

“Bizde Roman”, Ahmet Hamdi [Tanpınar], Sayı 3, 29 İkincikanun 1936, s. 45-46.

“Romana Dair Konuşuldu”, İmzasız, Sayı 4, 5 Şubat 1936, s. 61.

“Romanda Millî Vasıf”, Suut Kemal Yetkin, Sayı 4, 5 Şubat 1936, s. 74.

“Adolphe”, Suut Kemal Yetkin, Sayı 5, 12 Şubat 1936, s. 99-100.

“Tiyatro, Karamazof Kardeşler”, M. Feridun, Sayı 6, 19 Şubat 1936, s. 105.

“Marcel Proust”, Ziya Somar, Sayı 8, 4 Mart 1936, s. 144-145, 156.

“Sinema – Roman”, Şerif Hulusi, Sayı 16, 29 Haziran 1936, s. 314.

“Roman ve Biyografi”, Peyami Safa, Sayı 17, 6 Mayıs 1936, s. 322.

“En Büyük Sanatkâr Romancı”, Nizamettin Nazif, Sayı 20, 27 Mayıs 1936, s. 391-392.

Marmara:

“Roman Mes’elesi”, Abdülhak Şinasi, Sayı 2, 15 Mayıs 1936, s. 41-43.

“Dünya Nimetleri”, M.[unis] F.[aik] Ozansoy, Sayı 5, Birincikanun 1936, s. 155-158.

Meslek: “Romanlarımıza Dikkat Ediniz!”, İmzasız, Sayı 1, 15 Kânunuevvel 1925, s. 6.

Millî Mecmua: “Edebiyatımıza Realizm Tavsiyesi”, Hasan Ali, Cilt II, Sayı 15, 29 Mayıs 1340, s. 229-230.

“Romancılık ve Tenkid”, Safvet Örfi, Cilt II, Sayı 15, 29 Mayıs 1340, s. 238-240.

“Tenkid ve Romancılık II”, Safvet Örfi, Cilt II, Sayı 16, 12 Haziran 1340, s. 254-256.

“Pervaneler”, Mehmed Emin, Cilt III, Sayı 35, 15 Nisan 1341, s. 569-570.

“Pervaneler”, Mustafa Şekip, Cilt III, Sayı 36, 1 Mayıs 1341, s. 588-590.

“Çocuk Kalbi”, Ali Mümtaz, Cilt VI, Sayı 72, 22 Teşrinievvel 1926, s. 1166.

“Dickens”, Enver Şazi, Cilt X, Sayı 110, 15 Mayıs 1928, s. 1774-1777.

“Dickens”, Enver Şazi, Cilt X, Sayı 111, 1 Haziran 1928, s. 1793-1794.

“Dickens”, Enver Şazi, Cilt X, Sayı 112, 15 Haziran 1928, s. 1809-1811.

“Dickens”, Enver Şazi, Cilt X, Sayı 113, 1 İkinciteşrin 1928, s. 1823-1825.

“Dickens”, Enver Şazi, Cilt X, Sayı 114, 15 İkinciteşrin 1928, s. 1842-1843.

“Bir Çatı Altında’ki Kadınlar”, Nezihe Muhittin [Tepedelenligil], Cilt XI, Sayı 115, 1 Mart 1929, s. 7-8.

“Acımak”, Sabih İzzet [Alaçam], Cilt XI, Sayı 115, 1 Mart 1929, s. 10-12.

Muhit: “Sevgili Düşman”, İmzasız, Sayı 2, 30 Teşrinisani 1928, s. 112.

“Aşk Güneşi”, İmzasız, Sayı 16, Şubat 1930, s. 1260-1261.

“Yaban”, İmzasız, Sayı 53, Mart 1933, s. 35-36.

“Çöl Güneşi”, İmzasız, Sayı 53, Mart 1933, s. 36.

Oluş: “Roman ve Röportaj”, Melih Cevdet Anday, Cilt I, Sayı 24, 11 Haziran 1939, s. 377.

“Roman Hakkında”, Melih Cevdet Anday, Cilt II, Sayı 26, 25 Haziran 1939, s. 407-408.

Öz Dilimize Doğru: “Boş Beşik ve Akkuş”, Suphi Nur, Cilt I, Sayı 6, 30 Birinciteşrin 1932, s. 100-102.

Resimli Ay: “Eserlerimi Nasıl Yazdım?”, Halit Ziya [Uşaklıgil], Cilt V, Sayı 57-9, Teşrinisani 1928, s. 24-26.

“Hakikat”, İmzasız, Sayı 1, Mart 1929, s. 32.

“İki Süngü Arasında: Aka Gündüz”, İmzasız, Sayı 2, Nisan 1929, s. 34-35.

“İki Süngü Arasında”, İmzasız, Sayı 3, Mayıs 1929, s. 37.

"Kara Davut, Muharriri Nizamettin Nazif", İmzasız, Sayı 4, Haziran 1929, s. 34.

"9-uncu Hariciye Koğuşu, Roman. Muharriri Peyami Safa", İmzasız, Sayı 12, Şubat 1930, s. 32, 39.

"Roman Nedir? Dün Nasıl Roman Yazarlardı, Bugün Nasıl Yazarlar?", Peyami Safa, Sayı 4, Haziran 1930, s. 9-10.

"Mahmut Yesari, Bağrıyanık Ömer, Roman", Süleyman, Sayı 4, Haziran 1930, s. 36.

Resimli Gazete:

"Sözde Kızlar Sinemada", İmzasız, Sayı 9, 3 Teşrinisani 1339, s. 5.

Resimli Şark:

"Romandaki Tip, Hayat ve Hakikattaki Tip! Hayatın Fevkindeki Hakikat… Pére Grandet…", İmzasız, Sayı 1, Kânunusani 1931, s. 20-21.

"La Dame Aux Camelias – Lâdam O Kamelya", İmzasız, Sayı 3, Mart 1931, s. 10.

"Tiyatroda ve Romanda Kahramanların Şahsiyetleri", Peyami Safa, Sayı 6, Haziran 1931, s. 33.

"Çıkrıklar Durunca", İlhami Bekir, Sayı 6, Haziran 1931, s. 39-40.

"Sadri Etemin İlk Romanı", Bülent Nebil, Sayı 7, Temmuz 1931, s. 42-44.

"Sovyet Rusyada San'at ve Edebiyat", Peyami Safa, Sayı 10, Teşrinievvel 1931, s. 9.

“Atilâ ve Peyami Safa”, P. S., Sayı 14, Şubat 1932, s. 1-2.

“Virineya”, Celâlettin Ekrem, Sayı 20, Ağustos 1932, s. 21-22.

“10 Cümhuriyet Yılında Edebî Hayatımıza Bir Nazar”, İmzasız, Sayı 35, 29 Birinciteşrin 1933, s. 99.

Servetifünun:

“Beni mi?”, Halid Fahri [Ozansoy], Cilt LX, Sayı 1553-79, 20 Mayıs 1926, s. 10-11.

“Rus Ateşi”, Ahmet İhsan [Tokgöz], Cilt LX, Sayı 1579-105, 18 Teşrinisani 1926, s. 13.

“Rus Ateşi”, İmzasız, Cilt LXI, Sayı 1593-119, 24 Şubat 1927, s. 229.

“Yolda”, İmzasız, Cilt LXI, Sayı 1593-119, 24 Şubat 1927, s. 229.

“Roman Hakkında”, Suut Kemalettin, Cilt LXIV, Sayı 1677-203, 4 Teşrinievvel 1928, s. 334-335.

“Tarihî Bir Roman Münasebetile”, Hasan Refik, Cilt LXVII-III, Sayı 1749-64, 20 Şubat 1930, s. 183.

“Servantes”, Hüseyin Necmettin, Cilt LXVII-III, Sayı 1751-66, 6 Mart 1930, s. 214.

“Yaprak Dökümü”, Muvaffak Naci, Cilt, LXVII-III, Sayı 1760-75, 8 Mayıs 1930, s. 358-359.

“Meşrutiyetten Sonra Türk Romanı, Hususiyet”, [Hüseyin] Necmeddin, Cilt LXVII-III, Sayı 1761-76, 15 Mayıs 1930, s. 374-375.

“Meşrutiyetten Sonra Türk Romanı, Hususiyet”, [Hüseyin] Necmettin, Cilt LXVII-III, Sayı 1762-77, 22 Mayıs 1930, s. 390-391, 394.

“Anatol Frans”, Hüseyin Necmettin, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1767-82, 26 Haziran 1930, s. 64.

“Sir Arthur Conan Doyle”, H. F., Cilt LXVIII-IV, Sayı 1773-88, 7 Ağustos 1930, s. 152-153, 160.

“Madam Bovary”, İmzasız, Çev.: Şemsettin Cem, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1783-98, 16 Teşrinievvel 1930, s. 316.

“Tarihî Roman”, Hasan Refik, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1784-99, 23 Teşrinievvel 1930, s. 334-335.

“Roman Nevileri”, Reşat Feyzi, Cilt LXIX-V, Sayı 1799-114, 5 Şubat 1931, s. 150-151.

“1900 – 1930 İngiliz ve Fransız Romancılığı”, Henri Pellier, Cilt LXIX-V, Sayı 1811-126, 30 Nisan 1931, s. 344-345.

“Çıkrıklar Durunca”, Hasan Refik, Cilt LXX-VI, Sayı 1818-123, 18 Haziran 1931, s. 34-35.

“Tanınmış Rus Ediplerinden F. M. Dostoyevski Hayatı ve Eserleri”, Fethi Mustafa, LXX-VI, Sayı 1818-133, 18 Haziran 1931, s. 37-39.

“Yakut Kayalar, Şükûfe Nihal Hn.ın Küçük Romanı”, Halit Fahri [Ozansoy], LXX-VI, Sayı 1823-138, 23 Temmuz 1931, s. 114-115.

“Eylül ve Mehmet Rauf”, Reşat Feyzi, Cilt LXXI-VII, Sayı 1848-163, 14 Kânunusani 1932, s. 106.

“Reşat Enis! Seni Tenkit Ediyorum!..”, Hasan Refik, Cilt LXXI-VII, Sayı 1859-174, 31 Mart 1932, s. 279, 287.

“Goethe Eserleri”, Cahit Süleyman, Cilt LXXI-VII, Sayı 1861-176, 14 Nisan 1932, s. 318.

“Charles Dickens, 1812 – 1870”, M. F., Cilt LXXI-VII, Sayı 1861-176, 14 Nisan 1932, s. 320.

“Harp ve Seyahat Edebiyatı”, Sehap Nafiz, Cilt LXXII-VIII, Sayı 1886-201, 6 Teşrinievvel 1932, s. 294.

“Gözyaşları”, Reşat Feyzi, Cilt LXXII-VIII, Sayı 1892-207, 17 Teşrinievel 1932, s. 390.

“Gözyaşları, Etem İzzet B.in Romanı”, Halit Fahri [Ozansoy], Cilt LXXIII-IX, Sayı 1896-211, 15 Kânunuevvel 1932, s. 42.

“Emil Strauss”, Zeki Cemal, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1908-223, 9 Mart 1933, s. 236-237.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1914-229, 20 Nisan 1933, s. 341.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1915-230, 27 Nisan 1933, s. 360.

“Roman Uzun mu Yazılmalı?”, Hikmet Münir, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1916-231, 4 Mayıs 1933, s. 366.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1916-231, 4 Mayıs 1933, s. 376.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1917-232, 11 Mayıs 1933, s. 392.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1918-233, 18 Mayıs 1933, s. 408.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1919-234, 25 Mayıs 1933, s. 424.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1920-235, 1 Haziran 1933, s. 16.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1921-236, 8 Haziran 1933, s. 32.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1922-237, 15 Haziran 1933, s. 48.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1923-238, 22 Haziran 1933, s. 64.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1924-239, 29 Haziran 1933, s. 80.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1925-240, 6 Temmuz 1933, s. 96.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1926-241, 13 Temmuz 1933, s. 111-112.

“Romancılık”, R. F., Cilt LXXIV-X, Sayı 1927-242, 20 Temmuz 1933, s. 115.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1927-242, 20 Temmuz 1933, s. 128.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1929-244, 3 Ağustos 1933, s. 160.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1930-245, 10 Ağustos 1933, s. 176.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1931-246, 17 Ağustos 1933, s. 192.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1932-247, 24 Ağustos 1933, s. 208.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1933-248, 31 Ağustos 1933, s. 224.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1934-249, 7 Eylül 1933, s. 240.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1935-250, 14 Eylül 1933, s. 256.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1936-251, 21 Eylül 1933, s. 272.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1937-252, 28 Eylül 1933, s. 287.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1938-253, 5 Teşrinievvel 1933, s. 303.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1939-254, 12 Teşrinievvel 1933, s. 318-319.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1940-255, 19 Teşrinievvel 1933, s. 334.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1942-257, 9 İkinciteşrin 1933, s. 383.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1943-258, 16 İkinciteşrin 1933, s. 399.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXIV-X, Sayı 1944-259, 23 İkinciteşrin 1933, s. 415.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1945-260, 30 İkinciteşrin 1933, s. 15.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1946-261, 7 Birincikanun 1933, s. 32.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1947-262, 14 Birincikanun 1933, s. 47.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1948-263, 21 Birincikanun 1933, s. 63.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1949-264, 28 Birincikanun 1933, s. 79.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1950-265, 4 İkincikanun 1934, s. 95.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1951-266, 11 İkincikanun 1934, s. 111.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1952-267, 18 İkincikanun 1934, s. 126-127.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1953-268, 25 İkincikanun 1934, s. 142-143.

“Dostoievsky”, André Gide, Çev.: Suphi Nuri, Cilt LXXV-XI, Sayı 1954-269, 1 Şubat 1934, s. 159-160.

“Bir Varmış Bir Yokmuş”, Münir Süleyman [Çapan], Cilt LXXV-XI, Sayı 1958-273, 1 Mart 1934, s. 210, 223.

“Eski Şövalye Romanları”, Reha Mazhar, Cilt LXXV-XI, Sayı 1964-279, 12 Nisan 1934, s. 311.

“Ankara”, Gavsi Hâlit Ozansoy, Cilt LXXV-XI, Sayı 1966-281, 26 Nisan 1934, s. 342-343.

“Çalıkuşu Romanı Yeniden Basıldı”, Feridun Timur, Cilt LXXVII-XXIII, Sayı 2017-332, 18 Nisan 1935, s. 326-327.

“Sergüzeşt’i Okurken”, Halid Fahri Ozansoy, Cilt LXXIX-XV, Sayı 2072-387, 7 Mayıs 1936, s. 371.

“Kitaplar Arasında: Gökyüzü”, İmzasız, Cilt LXXX-XVI, Sayı 2092-407, 24 Eylül 1936, s. 286.

“Dünya Nimetleri”, Gavsi Halid Ozansoy, Cilt LXXX-XVI, Sayı 2098-413, 5 İkinciteşrin, 1936, s. 371, 374.

“Karmen”, Kudret Cemil, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2108-423, 14 Sonkanun 1937, s. 119.

“Paul Bourget ve Eserleri”, Lâtif Evrensel, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2121-436, 15 Nisan 1937, s. 326.

“Kuyucaklı Yusuf”, Gavsi Halid Ozansoy, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2123-438, 29 Nisan 1937, s. 355.

“Kuyucaklı Yusuf II”, Gavsi Halid Ozansoy, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2124-439, 6 Mayıs 1937, s. 373.

“Kuyucaklı Yusuf III”, Gavsi Halid Ozansoy, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2125-440, 13 Mayıs 1937, s. 388.

“Yeni Nesil Romancıları ve Romancılığı”, Neriman Hikmet, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2130-445, 17 Haziran 1937, s. 51.

“Romanda Psikoloji”, Halit Fahri Ozansoy, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2133-448, 8 Temmuz 1937, s. 98.

“Tolstoy ve Dostoyevsky”, M. H. D., Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2135-450, 22 Temmuz 1937, s. 134-135.

“Tolstoy ve Dostoyevsky”, M. H. D., Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2136-451, 29 Temmuz 1937, s. 151.

“Refik Ahmed Sevengilin Son Romanı: Açlık!”, Gavsi Halid Ozansoy, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2138-453, 12 Ağustos 1937, s. 182.

“La Dame Aux Camelias”, Gavsi Halid Ozansoy, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2148-463, 21 Birinciteşrin 1937, s. 341.

“Rus Edebiyatında İkinci Reform”, M. H. D., Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2149-464, 28 Birincikanun 1937, s. 362-363.

“Pol ve Virgini”, İmzasız, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2153-468, 25 İkinciteşrin 1937, s. 8.

“Müfettiş”, İmzasız, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2154-469, 2 Birincikanun 1937, s. 24.

“Immoralist”, İmzasız, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2157-472, 23 Birincikanun 1937, s. 72.

“Babalar ve Çocuklar”, İmzasız, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2158-473, 30 Birincikanun 1937, s. 88.

“Netoçka Nezvanova”, İmzasız, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2161-476, 20 İkincikanun 1938, s. 140.

“Sığıntı”, İmzasız, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2162-477, 27 İkincikanun 1938, s. 152.

“Ölüm Kadar Acı”, M. H. D., Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2166-481, 24 Şubat 1938, s. 210.

“Bugünkü Roman ve Hikâyecilik”, Ali Kemal Meram, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2171-486, 31 Mart 1938, s. 295.

“Çırpıştırma Roman”, Enis Bülend Yedek, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2180-495, 2 Haziran 1938, s. 22.

“Hıçkırık”, İbrahim Höyi, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2195-510, 15 Eylül 1938, s. 260.

“Afrodit’in Buhurdanında Bir Kadın”, F. T. C., Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2195-510, 15 Eylül 1938, s. 260.

“Bir Kitab, İki Düşünce. Hayat mı Bu!?”, Rahmi Yağız, Sabiha Deniz, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2197-512, 29 Eylül 1938, s. 294.

“Yarım Asırlık Roman Tercümeleri Etrafında”, Ahmed İhsan Tokgöz, Cilt LXXXV-XXI, Sayı 2222-537, 23 Mart 1939, s. 274-275.

“Suad Dervişin ‘Hiç’ Romanı Kitap Halinde”, Sabiha Deniz, Cilt LXXXVI-XXII, Sayı 2236-551, 29 Haziran 1939, s. 95.

“Nasrettin Hocayı Nasıl Romana Alıyorum?”, Ragıb Şevki [Yeşim], Cilt LXXXVI-XXII, Sayı 2245-560, 31 Ağustos 1939, s. 237, 240.

“İklimler Filme Alınıyor”, İmzasız, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2258-573, 30 İkincikanun 1939, s. 31.

“Bizde Roman”, Sadri Ertem, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2267-582, 1 Şubat 1940, s. 163, 169.

"Bizde Roman", Sadri Ertem, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2268-583, 8 Şubat 1940, s. 185.

"Kitaplar", Z. Tunalıoğlu, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2269-584, 15 Şubat 1940, s. 208.

"Fransız Romanının Tarihi – I", Henry Bidou, Çev.: Cavit Yamaç, Cilt LXXXVIII, Sayı 2285, 6 Haziran 1940, s. 41, 46.

"Fransız Romanının Tarihi – II", Henry Bidou, Çev.: Cavit Yamaç, Cilt LXXXVIII, Sayı 2286, 13 Haziran 1940, s. 54, 58.

"Fransız Romanının Tarihi – III", Henry Bidou, Çev.: Cavit Yamaç, Cilt LXXXVIII, Sayı 2287, 20 Haziran 1940, s. 67, 72.

"Tatarcık Romanı Hakkında", Sefer Aytekin, Cilt LXXXVIII, Sayı 2288, 27 Haziran 1940, s. 76, 84.

"Gecikmiş Tahlil: İçimizdeki Şeytan, Roman, Yazan: Sabahattin Âli", Cavit Yamaç, Cilt LXXXVIII, Sayı 2292, 25 Temmuz 1940, s. 123.

"George Sand", Oktay Akbal, Cilt LXXXVIII, Sayı 2305, 24 Birinciteşrin 1940, s. 280, 288.

Taşan: "Bir Sürgün", Ahmet Yılmaz, Cilt III, Sayı 28-52, 1 Eylül 1938, s. 7-8, 12.

Taşpınar: "Edebiyatımıza Bir Bakış", Eflâtun Cem [Güney], Cilt I, Sayı 4, 19 Şubat 1933, s. 66-73.

Ülkü:

"Roman", Kâzım Nami, Cilt I, Sayı 2, Mart 1933, s. 173-176.

"Yaban", Kâzım Nami, Cilt I, Sayı 3, Nisan 1933, s. 234-236.

"Beyaz Zambaklar Memleketinde", R. O., Cilt IV, Sayı 19, Eylül 1934, s. 73-74.

"Eve Düşen Yıldırım", K. N., Cilt IV, Sayı 20, Birinciteşrin 1934, s. 142-144.

"Göte'nin Romanı", Kadri, Cilt IV, Sayı 23, İkincikanun 1935, s. 331-334.

"İran Edebiyatında Roman", Ali Nihad Tarlan, Cilt VIII, Sayı 47, İkincikanun 1937, s. 373-382.

"Kuyucaklı Yusuf", Nahid Sırrı [Örik], Cilt IX, Sayı 50, Nisan 1937, s. 150-152.

"Roman Tekniğine Dair Bir Yazı Münasebetile", Nahid Sırrı [Örik], Cilt IX, Sayı 51, Mayıs 1937, s. 231-232.

"İran Edebiyatında Roman", Ali Nihad Tarlan, Cilt IX, Sayı 52, Haziran 1937, s. 259-273.

"Sinekli Bakkal", Nahid Sırrı [Örik], Cilt IX, Sayı 53, Temmuz 1937, s. 396-398.

"İran Halk Edebiyatında Roman", Ali Nihad Tarlan, Cilt IX, Sayı 54, Ağustos 1937, s. 403-414.

"İran Edebiyatında Roman", Ali Nihad Tarlan, Cilt X, Sayı 55, Eylül 1937, s. 36-42.

“Münekkidin Mükellefiyetleri Hakkında ve Bir Fransız Romanına Dair”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt X, Sayı 56, Birinciteşrin 1937, s. 183-185.

“İran Edebiyatında Roman, Derviş Kurban”, A.[li] Nihad Tarlan, Cilt X, Sayı 58, Birincikanun 1937, s. 303-315.

“Roman ve Hikâye Yazanlar İçin Bir İbret Dersi”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt X, Sayı 58, Birincikanun 1937, s. 376.

“İran Edebiyatında Roman, Derviş Kurban”, Ali Nihad Tarlan, Cilt XI, Sayı 62, Nisan 1938, s. 129-140.

“Gabriyele Danunzio Eserlerini Nasıl Yazardı”, Ş. A., Cilt XI, Sayı 64, Haziran 1938, s. 354-357.

“Roman ve Hikâyeye Gelince”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt XII, Sayı 69, İkinciteşrin 1938, s. 282-283.

“Reşat Nuri Güntekin, Eski Hastalık (Roman)”, Fevziye Abdullah, Cilt XII, Sayı 71, İkincikanun 1939, s. 466-472.

“Bir Sürgün”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt XII, Sayı 72, Şubat 1939, s. 553-555.

“Jül Vern, Esrarlı Ada”, İmzasız, Cilt XIII, Sayı 74, Nisan 1939, s. 191.

“Bir Aktristin Romanı”, Nahid Sırrı [Örik], Cilt XIII, Sayı 77, Temmuz 1939, s. 470-471.

"Memleketimize Ait Yeni Bir Fransız Roman'ı", Nahid Sırrı [Örik], Cilt XIV, Sayı 80, Birinciteşrin 1939, s. 178-179.

"Bir Romanın Yıl Dönümü", Nahid Sırrı [Örik], Cilt XIV, Sayı 80, Birinciteşrin 1939, s. 179-180.

"Frans – Emil Sillanpaa, Bu Seneki Nobel Mükâfatını Kazanan Romancı", Peyami Erman, Cilt XIV, Sayı 83, İkincikanun 1940, s. 414-416.

"Bir Eski Romancı", Nahid Sırrı [Örik], Cilt XIV, Sayı 83, İkincikanun 1940, s. 474-475.

"İki Kımeli Muharrirden Bir Roman", Nahid Sırrı [Örik], Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 83-84.

"Yenilerden Bir Roman", Nahid Sırrı [Örik], Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 84-85.

"Halide Edip, Tatarcık (Roman)", İmzasız, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 93-96.

"Selma Lagerlöf", Nahid Sırrı [Örik], Cilt XV, Sayı 86, Nisan 1940, s. 183-184.

Ün:

"Bora – Fırtına, Roman", Naci Kum, Cilt V, Sayı 50-51, Mayıs-Haziran 1938, s. 726.

Varlık:

"Köylüler ve Münevverler, Yakup Kadri'nin Yaban'ı Münasebetiyle", Burhan Ümit [Toprak], Cilt I, Sayı 4, 1 Eylül 1933, s. 58-62.

"Ankara", İmzasız, Cilt I, Sayı 11, 15 Birincikanun 1933, s. 167.

“Yakup Kadri’yle Mülâkat”, Yaşar Nabi [Nayır], Cilt I, Sayı 12, 1 İkincikanun 1934, s. 184-186.

“Blasco Ibanez”, İmzasız, Çev.: İbrahim Höyi, Cilt I, Sayı 18, 1 Nisan 1934, s. 284-286.

“Yakup Kadri ve Ankara”, Yaşar Nabi [Nayır], Cilt I, Sayı 20, 1 Mayıs 1934, s. 311-312.

“Eve Düşen Yıldırım Münasebetile Roman ve Hikâye’nin Menbaları”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt II, Sayı 31, 15 Birinciteşrin 1934, s. 102-104.

“Halit Ziyaya Hayranlık ve Sevgi”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt III, Sayı, 54, 1 İlkteşrin 1935, s. 84.

“De Profundis, Burhan Toprak’ın Tercümesi Münasebetile”, Sabahattin Ali, Cilt III, Sayı 56, 1 Sonteşrin 1935, s. 123-124.

“Stendhal ve Kırmızı ve Siyah”, André Maurois, Çev.: Muammer Necib [Arda], Cilt III, Sayı 58, 1 Birincikanun 1935, s. 153-155.

“Stendhal ve Kırmızı ve Siyah”, André Maurois, Çev.: Muammer Necib [Arda], Cilt III, Sayı 59, 15 Birincikanun 1935, s. 171-172.

“Stendhal ve Kırmızı ve Siyah”, André Maurois, Çev.: Muammer Necib [Arda], Cilt III, Sayı 60, 1 İkincikanun 1935, s. 189-190.

“Tolstoy ve Dostoyevski”, Samizade Süreyya, Cilt III, Sayı 68, 1 Mayıs 1936, s. 308-309.

“Tolstoy ve Dostoyevski II”, Samizade Süreyya, Cilt III, Sayı 69, 15 Mayıs 1936, s. 325-327.

“Tolstoy ve Dostoyevski III”, Samizade Süreyya, Cilt IV, Sayı 70, 1 Haziran 1936, s. 342-343.

“Bir Mille in Romancısı”, Jean Richard Bloch, Çev.: Muammer Necip Arda, Cilt IV, Sayı 75, 15 Ağustos 1936, s. 38-39.

“Dünya Nimetleri”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 78, 1 Birinciteşrin 1936, s. 90.

“Çıplaklar”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 78, 1 Birinciteşrin 1936, s. 94.

“Roman”, M. Braunschvig, Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, Cilt IV, Sayı 81, 15 İkinciteşrin 1936, s. 131-134.

“Roman”, M. Braunschvig, Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, Cilt IV, Sayı 82, 1 İlkkanun 1936, s. 152-154.

“Roman III”, M. Braunschvig, Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, Cilt IV, Sayı 83, 15 İlkkanun 1936, s. 166-167.

“Thais”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 87, 15 Şubat 1937, s. 237.

“Tahtları Deviren Çocuk”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 88, 1 Mart 1937, s. 248.

“Immarolist (Gayri Ahlakî)”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 88, 1 Mart 1937, s. 248.

“Sinekli Bakkal”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 89, 15 Mart 1937, s. 267.

“Kuyucaklı Yusuf, Bir Kitap Hakkında İki Tahlil”, Nahid Sırrı [Örik], Yaşar Nabi [Nayır], Cilt IV, Sayı 93, 15 Mayıs 1937, s. 328-329.

“Açlık”, Y. N., Cilt IV, Sayı 95, 15 Haziran 1937, s. 364-365.

“Sığıntı”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 97, 1 Temmuz 1937, s. 381.

“Cephe Sohbetleri”, İmzasız, Cilt V, Sayı 97, 15 Temmuz 1937, s. 394.

“İzlanda Balıkçısı”, İmzasız, Cilt V, Sayı 97, 15 Temmuz 1937, s. 394-395.

“Pual dö Karot”, İmzasız, Cilt V, Sayı 99, 15 Ağustos 1937, s. 424.

“Allahlar Susamışlardı”, İmzasız, Cilt V, Sayı 99, 15 Ağustos 1937, s. 424.

“La Dame Aux Camellias”, İmzasız, Cilt V, Sayı 105, 15 Sonteşrin 1937, s. 525.

“Babalar ve Çocuklar”, İmzasız, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 589.

“Kürek Cehennemi”, İmzasız, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 589.

“Ölüm Kadar Acı”, İmzasız, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 589-590.

“Senfoni Pastoral”, İmzasız, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 590.

“Sadri Ertem”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt V, Sayı 111, 15 Şubat 1938, s. 610.

“Manon Lesko”, İmzasız, Cilt V, Sayı 112, 1 Mart 1938, s. 636.

“Dorian Gray’in Portresi”, İmzasız, Cilt V, Sayı 113, 15 Mart 1938, s. 652.

“Hayat Ne Güzelsin”, İmzasız, Cilt V, Sayı 114, 1 Nisan 1938, s. 672.

“Öjeni Grande”, İmzasız Cilt V, Sayı 116, 1 Mayıs 1938, s. 700.

“Mayıs Gecesi”, İmzasız, Cilt V, Sayı 116, 1 Mayıs 1938, s. 700.

“Uyandırılmış Toprak”, İmzasız, Cilt V, Sayı 117, 15 Mayıs 1938, s. 718.

“Romancılığımız ve Tercüme”, Yaşar Nabi [Nayır], Cilt VI, Sayı 122, 1 Ağustos 1938, s. 17.

“Mai ve Siyah”, İmzasız, Cilt VI, Sayı 122, 1 Ağustos 1938, s. 25.

“Esrarsız Hayat”, İmzasız, Cilt VI, Sayı 123, 15 Ağustos 1938, s. 43-44.

"Esrarlı Ada", İmzasız, Cilt VI, Sayı 123, 15 Ağustos 1938, s. 44.

"Bora – Fırtına", İmzasız, Cilt VI, Sayı 125, 15 Eylül 1938, s. 72.

"Harp ve Sulh", İmzasız, Cilt VI, Sayı 126, 1 Birinciteşrin 1938, s. 94.

"Hayat mı Bu?", İmzasız, Cilt VI, Sayı 127, 15 Birinciteşrin 1938, s. 110.

"Yezid'in Kızı İçin", Nahid Sırrı [Örik], Cilt IX, Sayı 150, 1 Ekim 1938, s. 176-177.

"Dadaş Kız", İmzasız, Cilt X, Sayı 158, 1 Şubat 1940, s. 369.

"İçimizdeki Şeytan", Şahap Sıtkı, Cilt X, Sayı 167, 15 Nisan 1940, s. 589-590.

"Romana Dair", Yaşar Nabi [Nayır], Cilt X, Sayı 168, 1 Temmuz 1940, s. 609-612.

"İyi Bir Eser, Muvaffak Bir Tercüme", Baha Dürder, Cilt XI, Sayı 173, 15 Eylül 1940, s. 105-107.

"Namık Kemal'in Romanları", Baha Dürder, Cilt XI, Sayı 179, 15 Aralık 1940, s. 251-252.

Yarım Ay:

"Gökyüzü", Sabih İzzet Alaçam, Sayı 29, 15 Nisan 1936, s. 26-27.

"Sevgim ve Istrabım'ın İkinci Basılışı…", Tarık Z. Tunaya, Sayı 40, 1 Birinciteşrin 1936, s. 23.

"Atak Roman (Le Roman Hardi)", M. Rasim Özgen, Sayı 43, 15 İkinciteşrin 1936, s. 13.

"Sinema, Edebî Bir Esrar: La Dame Aux Camélias", İmzasız, Sayı 51, 15 Mart 1937, s. 20-21.

"15 Yılda Roman ve Hikâyeciliğin Geçirdiği İstihale", Sadri Ertem, Sayı 90, 29 Birinciteşrin 1938, s. 19-21.

"Romancıdan Neler Beklenir?", Enver Naci Gökşen, Sayı 104, 15 Haziran 1939, s. 6-7.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar", Enver Naci Gökşen, Sayı 108, 15 Eylül 1939, s. 8.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: Şükûfe Nihal", Enver Naci [Gökşen], Sayı 118, 15 Mayıs 1940, s. 16.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 2, Nezihe Muhittin Tepedelenligil", Enver Naci [Gökşen], Sayı 120, 15 Temmuz 1940, s. 2.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 3, Mebrure Sami", Enver Naci [Gökşen], Sayı 122, 15 Eylül 1940, s. 9.

Yedigün:

"Bir Varmış, Bir Yokmuş", Sedat Simavi, Cilt II, Sayı 41, 20 Birincikanun 1933, s. 5.

"Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları", Refik Ahmet [Sevengil], Cilt III, Sayı 63, 23 Mayıs 1934, s. 3, 26.

"İvan Turgenief – 1", Ahmet Refik [Sevengil], Cilt VI, Sayı 149, 5 İkincikanun 1936, s. 8-9.

“İvan Turgenief – 2”, Ahmet Refik [Sevengil], Cilt VI, Sayı 150, 22 İkincikanun 1936, s. 6-7.

“Edebiyatta Çocuk”, Sadri Ertem, Cilt VIII, Sayı 185, 23 Eylül 1936, s. 13.

“Roman Tipleri”, Sadri Ertem, Cilt X, Sayı 235, 8 Eylül 1937, s. 16.

“Roman Tipleri”, Sadri Ertem, Cilt X, Sayı 239, 6 Birinciteşrin 1937, s. 13.

“M. Turhan Tan”, M.[ehmet] Behçet Yazar, Cilt XIV, Sayı 353, 12 Birincikanun 1939, s. 13.

“İntikal Devrinde Roman Kahramanları”, Sadri Ertem, Cilt XV, Sayı 366, 12 Mart 1940, s. 5.

“Şükûfe Nihal Başar”, M.[ehmet] Behçet Yazar, Cilt XV, Sayı 375, 14 Mayıs 1940, s. 15.

“Romanda Tandans”, Sadri Ertem, Cilt XV, Sayı 377, 28 Mayıs 1940, s. 15.

“Nur Tahsin Salur”, M.[ehmet] Behçet Yazar, Cilt XV, Sayı 378, 4 Haziran 1940, s. 13.

“Muazzez Tahsin Berkant”, M.[ehmet] Behçet Yazar, Cilt XV, Sayı 386, 30 Temmuz 1940, s. 10.

“Sadri Ertem”, M.[ehmet] Behçet Yazar, Cilt XV, Sayı 390, 27 Ağustos 1940, s. 11.

“Genç Kızlarda Roman Hevesi”, Vahdet Gültekin, Cilt XVI, Sayı 407, 21 Birincikanun 1940, s. 9.

Yeni Adam:

"Romanın İstikbali", Jean Maxence, Sayı 19, 7 Mayıs 1934, s. 7.

"Yeni Romanda Fikir", İmzasız, Sayı 26, 25 Haziran 1934, s. 6.

"Yeni Romanda Dil ve Üslûb", Vahdet Gültekin, Sayı 59, 14 Şubat 1934, s. 16.

"Piyer ve Jan", V.[ir] G.[ül], Sayı 79, 4 Temmuz 1935, s. 15.

"Hüseyin Rahmi Gürpınar", Vir Gül, Sayı 89, 12 Eylül 1935, s. 3.

"Paul Bourget", Z. S., Sayı 100, 28 İkinciteşrin 1935, s. 8-9, 13.

"Tolstoy Hayatı ve Eserleri", Vahdet Gültekin, Sayı 106, 9 İkincikanun 1936, s. 8-9, 13.

"İncir Ağacı", V.[ir] G.[ül], Sayı 114, 5 Mart 1936, s. 13.

"Büyülü Dağ ve Thomas Mann", Avni Moğol, Sayı 118, 2 Nisan 1936, s. 12.

"Yeni Rus Romanı", J. Jacoby, Sayı 121, 23 Nisan 1936, s. 13.

"Romanın İstikbali", Jean Maxence, Sayı 122, 30 Nisan 1936, s. 12, 15.

"Amerika'da Polis Romanı", Joseph Remeny, Sayı 124, 14 Mayıs 1936, s. 12.

“Emile Zola ve Naturalizm”, Henri Barbusse, Sayı 142, 17 Eylül 1936, s. 8-9.

“Yol Palas Cinayeti”, İrfan Beydeş, Sayı 151, 19 Birinciteşrin 1936, s. 16.

“Maksim Gorki ve Ana”, O. E., Sayı 164, 18 Şubat 1937, s. 10-11.

“Kuyucaklı Yusuf”, Hüsamettin Bozok, Sayı 168, 18 Mart 1937, s. 13, 19.

“İklimler”, Hüsamettin Bozok, Sayı 170, 1 Nisan 1937, s. 9.

“Mürteci Roman”, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Sayı 175, 6 Mayıs 1937, s. 2.

“Dinmez Ağrı”, İmzasız, Sayı 175, 6 Mayıs 1937, s. 13.

“Halit Ziya 55’inci Sanat Yılı”, Sadri Ertem, Sayı 176, 13 Mayıs 1937, s. 14.

“Netoçka Nezvanova”, Hasan Ali Ediz, Sayı 180, 10 Haziran 1937, s. 8.

“Bir Adam ve Bir Kitap”, Adnan Cemil, Sayı 181, 17 Haziran 1937, s. 14.

“Maksim Gorki, Ölümünün Yıldönümü Münasebetiyle”, Hasan Ali Ediz, Sayı 183, 1 Temmuz 1937, s. 12-13.

“Açlık”, İmzasız, Sayı 190, 19 Ağustos 1937, s. 14.

“İlim ve Romancılar”, İzzeddin Şadan, Sayı 208, 23 Birincikanun 1937, s. 9.

“Babalar ve Çocuklar”, Hüsamettin Bozok, Sayı 209, 30 Birincikanun 1937, s. 9, 19.

“Senfoni Pastoral”, Hüsamettin Bozok, Sayı 212, 20 İkincikanun 1938, s. 13.

“Remarque’ın Bir Romanı”, Hüsamettin Bozok, Sayı 214, 3 Şubat 1938, s. 11.

“Anna Karenin”, Hüsamettin Bozok, Sayı 221, 23 Mart 1939, s. 3.

“İlhami Bekir”, Hüsamettin Bozok, Sayı 232, 8 Nisan 1939, s. 3.

“Polis Romanı”, Stanislas Andre Stegman, Çev.: Selmin Siber, Sayı 232, 8 Haziran 1939, s. 8, 20.

“İnan Bana”, Hüsamettin Bozok, Sayı 233, 15 Haziran 1939, s. 17.

“Pearl Buck”, Hüsamettin Bozok, Sayı 236, 6 Temmuz 1939, s. 3.

“Pol ve Virjini”, İmzasız, Sayı 245, 7 Eylül 1939, s. 9.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 264, 18 İkincikanun 1940, s. 8-9.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 265, 25 İkincikanun 1940, s. 14-15.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 266, 1 Şubat 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 267, 8 Şubat 1940, s. 16.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 268, 15 Şubat 1940, s. 14.

“Madam Bovary”, Hüsamettin Bozok, Sayı 268, 15 Şubat 1940, s. 15.

“Henry Bordeaux”, İmzasız, Sayı 269, 22 Şubat 1940, s. 3.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 269, 22 Şubat 1940, s. 17.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 270, 29 Şubat 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 271, 7 Mart 1940, s. 18.

“E. M. Karakurt” İmzasız, Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 3.

“Afrodit Müdafaası Güzel Bir Eserdir”, Esat Mahmut Karakurt, Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 9, 19.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 273, 21 Mart 1940, s. 8.

"Bir Tercüme Katliâmı", Hüsamettin Bozok, Sayı 273, 21 Mart 1940, s. 12-15.

"Charles Dickens", Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 274, 28 Mart 1940, s. 14.

"Charles Dickens", Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 275, 4 Nisan 1940, s. 18

"Charles Dickens", Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 276, 11 Nisan 1940, s. 18.

"Charles Dickens", Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 277, 18 Nisan 1940, s. 16.

"Charles Dickens", Stefan Zweig, Çev.: Servet Yesarîoğlu, Sayı 278, 25 Nisan 1940, s. 14.

"Yakup Kadri ve Yaban", M. Himmetoğlu, Sayı 297, 5 Eylül 1940, s. 3.

"Yaban", Rüştü Şardağ, Sayı 297, 5 Eylül 1940, s. 6-7, 11.

Yeni Edebiyat:

"İtalyan Romanı ve Luigi Pirandelo", Vahdet Gültekin, Sayı 1, 8 Ocak 1937, s. 1, 4.

"Sinekli Bakkal", Ragıp Şevki [Yeşim], Sayı 3, 1 Şubat 1937, s. 2.

Yeni Muhit:

"Dostoyevski Hayatı ve Eserleri", İhsan Şükrü, Sayı 17, Mart 1930, s. 1313-1315.

"Edebiyatımız Hakkında Halit Ziya Bey Ne Diyor?", Kenan Hulûsi [Koray], Sayı 20, Haziran 1930, s. 91-93, 158.

"Servantes - Hayatı ve Eserleri", İmzasız, Sayı 20, Haziran 1930, s. 144-145.

"İçtimai Roman Yeniden Canlanacakmı?", İmzasız, Sayı 23, Eylül 1930, s. 353.

"Roman ve Hikâye Tarzları", Yaşar Nabi [Nayır], Sayı 25, Teşrinievvel 1930, s. 50-51.

"Bir Türkün Fransızca Romanı", M. R., Sayı 26, Kanunuevvel 1930, s. 64.

"Yakut Kayalar", Yaşar Nabi [Nayır], Sayı 33, Temmuz 1931, s. 66-67.

"Gözlerin Sırrı", Yaşar Nabi [Nayır], Sayı 33, Temmuz 1931, s. 67.

"Roman ve Romancı", Ahmet Cevat, Sayı 42, Nisan 1932, s. 1-3.

"Nasıl Yazıyorsunuz? Reşat Nuri Bey Anlatıyor.", Hikmet Feridun, Sayı 42, Nisan 1932, s. 4-5, 73.

"Nasıl Yazıyorsunuz? Hüseyin Rahmi Bey Anketimize Cevap Veriyor.", Hikmet Feridun, Sayı 43, Mayıs 1932, s. 59-60.

"Romanda Hakikat ve İcat, Göthe ve Werther", Ahmet Cevat, Sayı 44, Haziran 1932, s. 1-7.

"Kızılcık Dalları", A[hmet]. C.[evat], Sayı 44, Haziran 1932, s. 16.

Yeni Türk Mecmuası:

"André Maurois", Hasan Âli [Yücel], Cilt I, Sayı 1, Teşrinievvel 1932, s. 29-35.

“Neyi İfade Etmeğe Çalıştım”, André Maurois, Çev.: Reşat Nuri [Güntekin], Cilt I, Sayı 1, Teşrinievvel 1932, s. 36-46.

“Roman Tekniğinin Bazı Esasları”, Peyami Safa, Cilt I, Sayı 7, Nisan 1933, s. 587-590.

“Roman”, İmzasız, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 797-798.

“Yaban”, İmzasız, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 798-799.

“Üvey Ana”, İmzasız, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 799-800.

“On Yıllık Edebiyat”, İlhami Bekir, Cilt I, Sayı 11 – 14, Teşrinievvel 1933, s. 1125-1129.

“Kitaplar Arasında”, M. Müeyyet, Cilt I, Sayı 18, Şubat 1934, s. 1382-1386.

“Andre Gidé’in Son Eseri”, Mansur Tekin, Cilt IV, Sayı 38, Şubat 1936, s. 95-96.

“Gökyüzü”, Agâh Sırrı Levend, Cilt IV, Sayı 39, Mart 1936, s. 127-129.

“Paul Bourget”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt IV, Sayı 40, Nisan 1936, s. 161-167.

“Oyun – Masal – Roman Dünyasında Çocuk”, Sabri Esat Ander, Cilt IV, Sayı 42, Haziran 1936, s. 308-316.

“Düşkünler Roman”, N. S. C., Cilt IV, Sayı 42, Haziran 1936, s. 335-336.

“Henri de Régnier”, Nahit Sırrı [Örik], Cilt IV, Sayı 44, Ağustos 1936, s. 408-414.

“Çıplaklar”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 45, Eylül 1936, s. 526.

“Sinema ve Roman”, Şerif Hulusi, Cilt IV, Sayı 46, Birinciteşrin 1936, s. 586-588.

“André Gide’in Dünya Nimetleri”, İmzasız, Cilt IV, Sayı 46, Birinciteşrin 1936, s. 588-590.

“Çıplaklar”, Agâh Sırrı Levend, Cilt IV, Sayı 47, İkinciteşrin 1936, s. 625-628.

“Madame Bovary Roman ve Piyes”, Şerif Hulusi, Cilt IV, Sayı 47, İkinciteşrin 1936, s. 646-647.

“Roman Policier”, Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 49, İkincikanun 1937, s. 748-749.

“Leylaklar Altında”, İmzasız, Cilt V, Sayı 50, Şubat 1937, s. 808.

“Yosma”, İmzasız, Cilt V, Sayı 50, Şubat 1937, s. 808.

“Sineklibakkal”, Agâh Sırrı Levend, Cilt V, Sayı 51, Mart 1937, s. 831-834.

“Anatole France, Thais”, Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1128-1129.

"André Gide, Immarolist", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1129.

"Anatole France, Allahlar Susamışlardı", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1129-1130.

"Dostoievskiy, Netoçka Nezvanova", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1130.

"Gabriel D'Annunzio, Sığıntı", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1130-1131.

"André Maurois, Cephe Sohbetleri", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131.

"Jules Renard, Poil de Carotte", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131.

"Pierre Loti, İzlanda Balıkçısı", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131-1132.

"Georges Duhamel, Gece Yarısı İtirafı", Şerif Hulusi, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1132.

"İçimizdeki Şeytan", Burhan Batıman, Cilt IX, Sayı 86, Şubat 1940, s. 96-98.

"Tatarcık", Agâh Sırrı Levend, Cilt IX, Sayı 89, Mayıs 1940, s. 213-216.

Yeşil Tire: "Kübizm ve (1+15=Leke) Romanı", Ahnet Ece, Sayı 7, 1 İkinciteşrin 1931, s. 11.

Yolların Sesi: "Roman Yazmanın Sırrı Bulunmuş Gibidir", Hikmet Münir, Sayı 6, 28 Şubat 1933, s. 132-136.

“Tipi Dindi ve Mahmut Yesari”, Baha Hulusi, Sayı 10, 31 Temmuz 1933, s. 212.

“Roman Niçin Yazılır”, Vahdet Gültekin, Sayı 14, 31 Kânunusani 1934, s. 288, 295.

Yücel:

“Sıfır Rakkam Oldu”, Mithat Cemal [Kuntay], Cilt I, Sayı 3, Nisan 1935, s. 8.

“Paul Bourget”, V.[edat] Günyol, Cilt II, Sayı 12, Şubat 1936, s. 231-232.

“Kafamda Dönen Şerit”, İmzasız, Cilt III, Sayı 15, Mayıs 1936, s. 140.

“Stendal, Sanat Noktasında Tetkik II”, Galip Gültekin, Cilt III, Sayı 16, Haziran 1936, s. 156-158.

“Dünya Nimetleri”, Muhtar M. Körükçü, Cilt IV, Sayı 20, Birinciteşrin 1936, s. 66-67.

“Büyük İngiliz Romancısı H. G. Wells’in Yetmişinci Senesi”, André Maurois, Cilt IV, Sayı 21, İkinciteşrin 1936, s. 83-85.

“Thais”, Muhtar [M.] Körükçü, Cilt V, Sayı 25, Mart 1937, s. 22-23.

“Akademide Roman”, Paul Bourget, Çev.: V.[edat] Günyol, Cilt V, Sayı 26, Nisan 1937, s. 52-54.

“Kuyucaklı Yusuf”, M.[uhtar] M. K.[örükçü], Cilt V, Sayı 28, Haziran 1937, s. 150-151.

“Gökyüzü”, Sabiha Özsoy, Cilt V, Sayı 30, Ağustos 1937, s. 227-228.

“Yeni Halide Edip, ‘Sinekli Bakkal’ – Halide Edip”, Orhan Burian, Cilt VI, Sayı 31, Eylül 1937, s. 20-24.

“Karamazof Kardeşler”, Orhan Burian, Cilt VI, Sayı 32, İlkteşrin 1937, s. 58-60.

“Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler”, İmzasız, Cilt VI, Sayı 32, İlkteşrin 1937, s. 67.

“Madame Bovary”, V.[edat] Günyol, Cilt VI, Sayı 33, İkinciteşrin 1937, s. 129-134.

“Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler”, İmzasız, Cilt VI, Sayı 33, İkinciteşrin 1937, s. 141.

“Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler”, İmzasız, Cilt VI, Sayı 34, İlkkanun 1937, s. 174.

“Kırmızı ve Siyah”, V.[edat] Günyol, Cilt VI, Sayı 34, İlkkanun 1937, s. 175-178.

“Yolpalas Cinayeti”, İmzasız, Cilt VI, Sayı 35, Sonkanun 1938, s. 220-221.

“Senfoni Pastoral”, İmzasız, Cilt VI, Sayı 36, Şubat 1938, s. 273-274.

“Edebî Haberler, Hatıralar, Nükteler”, İmzasız, Cilt VII, Sayı 37, Mart 1938, s. 21.

“Disciple”, V.[edat] Günyol, Cilt VII, Sayı 37, Mart 1938, s. 29-31.

“Gençlik Bilse…”, Orhan Burian, Cilt VII, Sayı 42, Ağustos 1938, s. 238-241.

“Pickwick Evrakı (Pickwick Papaers) 1837”, Sabiha Özsoy, Cilt VII, Sayı 42, Ağustos 1938, s. 244-247.

“Edebî Haberler”, İmzasız, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 21.

“İkinci Dünya”, İmzasız, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 30.

“Goriot Baba”, Vedat Günyol, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 35-42.

“Yakup Kadri Karaosmanoğlu”, İmzasız, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 105.

“Sinekli Bakkal”, İmzasız, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 163.

“Çalı Kuşu”, İmzasız, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 163.

“İki Roman Okudum”, C. A., Cilt VIII, Sayı 47, Sonkanun 1939, s. 272-274.

“Cesur Yeni Dünya 1932”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 49, Mart 1939, s. 39-48.

“Aşk Iztıraptır”, İmzasız, Cilt IX, Sayı 52, Haziran 1939, s. 171-172.

“Cecile Aramızda”, Vedat Günyol, Cilt X, Sayı 56, Teşrinievvel 1939, s. 83-92.

“Double Meselesi ve Dorian Gray’in Portresi”, Vecdi Hayri Bürün, Cilt X, Sayı 57, Sonteşrin 1939, s. 125-129.

“Tatarcık”, Vedat Günyol, Cilt X, Sayı 58-59, İlkkanun 1939 – Sonkanun 1940, s. 179-187.

“Üç İstanbul”, Faik Karabudak, Cilt X, Sayı 60, Şubat 1940, s. 218-220.

“Dünya Şarkısı”, Vedat Günyol, Cilt XI, Sayı 61, Mart 1940, s. 59-67.

“Dile Gelseler…”, Vedat Günyol, Cilt 11, Sayı 62, Nisan 1940, s. 111-117.

“Selma Lagerlöf”, Leylâ Çambel, Cilt XI, Sayı 64, Haziran 1940, s. 199-203.

Ek – 1.2. Yazar Soyadına Göre

A. B.: "Bir Aşk Gecesi", **Kalem**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 31.

"Güneş Çocuğu", **Kalem**, Cilt I, Sayı 2, 15 Nisan 1938, s. 80.

"Kitaplar", **Kalem**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 31-32.

"Kürek Cehennemi", **Kalem**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s. 32.

"Şişko", **Kalem**, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 176.

A. Nahid: "Hüküm Gecesi", **İçtihat**, Sayı 201, 1 Mayıs 1928, s. 4783-4784.

AB. DJ.: "Goethe", **İçtihat**, Sayı 345, 15 Mayıs 1932, s. 5715-5717.

ABDULLAH, Fevziye: "Reşat Nuri Güntekin, Eski Hastalık (Roman)", **Ülkü**, Cilt XII, Sayı 71, İkincikanun 1939, s. 466-472.

Abdülhak Şinasi: "Roman Mes'elesi", **Marmara**, Sayı 2, 15 Mayıs 1936, s. 41-43.

"Victor Hugo", **Aydabir**, Cilt II, Sayı 12, 1 Eylül 1936, s. 20-25.

Adnan Cemil: "Bir Adam ve Bir Kitap", **Yeni Adam**, Sayı 181, 17 Haziran 1937, s. 14.

Ahmet Cevat: "Kızılcık Dalları", **Yeni Muhit**, Sayı 44, Haziran 1932, s. 16.

"Roman ve Romancı", **Yeni Muhit**, Sayı 42, Nisan 1932, s. 1-3.

"Romanda Hakikat ve İcat, Göthe ve Werther", **Yeni Muhit**, Sayı 44, Haziran 1932, s. 1-7.

AKBAL, Oktay: "George Sand", **Servetifünun**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2305, 24 Birinciteşrin 1940, s. 280, 288.

AKYÜZ, Ali Kâmi: "Halit Ziya Hakkında", **Gündüz**, Cilt V, Sayı 27, Haziran 1938, s. 33-36.

"Halit Ziya Hakkında", **Gündüz**, Cilt V, Sayı 28, Temmuz 1938, s. 50-51.

ALAÇAM, Sabih İzzet: "Acımak", **Millî Mecmua**, Cilt XI, Sayı 115, 1 Mart 1929, s. 10-12.

"Dar Kapı", **İçtihat**, Sayı 337, 15 Kânunusani 1932, s. 5649-5650.

"Edebiyatımız ve Bugünkü Muvaffakiyetli Roman Tarzı", **İçtihat**, Sayı 263, 1 Teşrinisani 1928, s. 5071-5073.

"Gökyüzü", **Yarım Ay**, Sayı 29, 15 Nisan 1936, s. 26-27.

Ali Mümtaz: "Çocuk Kalbi", **Millî Mecmua**, Cilt VI, Sayı 72, 22 Teşrinievvel 1926, s. 1166.

ALTINTUĞ, İhsan: "Halit Ziya Uşaklıgil", **Fikirler**, Cilt VIII, Sayı 192, 15 Birinciteşrin 1939, s. 2-4.

ANDAY, Melih Cevdet: "Roman Hakkında", **Oluş**, Cilt II, Sayı 26, 25 Haziran 1939, s. 407-408.

"Roman ve Röportaj", **Oluş**, Cilt I, Sayı 24, 11 Haziran 1939, s. 377.

ANDER, Sabri Esat: "Oyun – Masal – Roman Dünyasında Çocuk", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 42, Haziran 1936, s. 308-316.

ARKIN, R. G.: "Bu Kalp Duracak", **Kaynak**, Cilt III, Sayı 29, 19 Haziran 1935, s. 664-665.

ARPAD, Bürhan: Thomas Mann ve Son Eseri", **İnanç**, Cilt I, Sayı 4, Nisan 1940, s. 34, 37.

ATAÇ, Nurullah: "Gökyüzü", **Aydabir**, Cilt II, Sayı 7, 1 Mart 1936, s. 68-69.

"Gustave Flaubert ve Madam Bovary", **Aydabir**, Cilt II, Sayı 8, 1 Nisan 1936, s. 65.

AYTEKİN, Sefer: "Tatarcık Romanı Hakkında", **Servetifünun**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2288, 27 Haziran 1940, s. 76, 84.

Baha Hulusi: "Tipi Dindi ve Mahmut Yesari", **Yolların Sesi**, Sayı 10, 31 Temmuz 1933, s. 212.

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı: "Mürteci Roman", **Yeni Adam**, Sayı 175, 6 Mayıs 1937, s. 2.

BARBUSSE, Henri: "Emile Zola ve Naturalizm", **Yeni Adam**, Sayı 142, 17 Eylül 1936, s. 8-9.

BAŞARAN, Vahdet: "Bizde Ramancılık", **Alkım**, Sayı 1, 15 Aralık 1936, s. 29.

BATIMAN, Burhan: "İçimizdeki Şeytan", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IX, Sayı 86, Şubat 1940, s. 96-98.

BAYAL, Vecihi: "Bizde Romancılık..", **Alkım**, Sayı 2, 15 Ocak 1937, s. 23-24.

BERTAUT, Jules: "M. Picwick'in Yüzüncü Yılı", **Her Ay**, Sayı 4, 20 Haziran 1937, s. 102-103.

BEYDEŞ, İrfan: "Yol Palas Cinayeti", **Yeni Adam**, Sayı 151, 19 Birinciteşrin 1936, s. 16.

BIDOU, Henry: "Fransız Romanının Tarihi – I", Çev.: Cavit Yamaç, **Servetifünun**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2285, 6 Haziran 1940, s. 41, 46.

"Fransız Romanının Tarihi – II", Çev.: Cavit Yamaç, **Servetifünun**, LXXXVIII, Sayı 2286, 13 Haziran 1940, s. 54, 58.

"Fransız Romanının Tarihi – III", Çev.: Cavit Yamaç, **Servetifünun**, LXXXVIII, Sayı 2287, 20 Haziran 1940, s. 67, 72.

BLOCH, Jean Richard: "Bir Mille in Romancısı", Çev.: Muammer Necip Arda, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 75, 15 Ağustos 1936, s. 38-39.

BOURGET, Paul: "Akademide Roman", Çev.: V.[edat] Günyol, **Yücel**, Cilt V, Sayı 26, Nisan 1937, s. 52-54.

BOZOK, Hüsamettin:

"Anna Karenin", **Yeni Adam**, Sayı 221, 23 Mart 1939, s. 3.

"Babalar ve Çocuklar", **Yeni Adam**, Sayı 209, 30 Birincikanun 1937, s. 9, 19.

"Bir Tercüme Katliâmı", **Yeni Adam**, Sayı 273, 21 Mart 1940, s. 12-15.

"İklimler", **Yeni Adam**, Sayı 170, 1 Nisan 1937, s. 9.

"İlhami Bekir", **Yeni Adam**, Sayı 232, 8 Nisan 1939, s. 3.

"İnan Bana", **Yeni Adam**, Sayı 233, 15 Haziran 1939, s. 17.

"Kuyucaklı Yusuf", **Yeni Adam**, Sayı 168, 18 Mart 1937, s. 13, 19.

"Madam Bovary", **Yeni Adam**, Sayı 268, 15 Şubat 1940, s. 15.

"Pearl Buck", **Yeni Adam**, Sayı 236, 6 Temmuz 1939, s. 3.

"Remarque'ın Bir Romanı", **Yeni Adam**, Sayı 214, 3 Şubat 1938, s. 11.

"Senfoni Pastoral", **Yeni Adam**, Sayı 212, 20 İkincikanun 1938, s. 13.

BRAUNSCHVIG, M.: "Roman", Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 81, 15 İkinciteşrin 1936, s. 131-134.

"Roman", Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 82, 1 İlkkanun 1936, s. 152-154.

"Roman III", Çev.: Hayri Rüştü Akyürek, **Varlık**, Cilt IV, Sayı 83, 15 İlkkanun 1936, s. 166-167.

BURİAN, Orhan: "Gençlik Bilse…", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 42, Ağustos 1938, s. 238-241.

"Karamazof Kardeşler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 32, İlkteşrin 1937, s. 58-60.

"Yeni Halide Edip, 'Sinekli Bakkal' – Halide Edip", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 31, Eylül 1937, s. 20-24.

BÜRÜN, Vecdi Hayri: "Double Meselesi ve Dorian Gray'in Portresi", **Yücel**, Cilt X, Sayı 57, Sonteşrin 1939, s. 125-129.

C. A.: "İki Roman Okudum", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 47, Sonkanun 1939, s. 272-274.

Cahit Süleyman: "Goethe Eserleri", **Servetifünun**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1861-176, 14 Nisan 1932, s. 318.

CAN, Şefik: "Zolanın Natüralizmine Dair", **Bilgi Yurdu**, Sayı 9, 1 Temmuz 1937, s. 287-291.

Celâlettin Ekrem: "Virineya", **Resimli Şark**, Sayı 20, Ağustos 1932, s. 21-22.

CEMİL, Kudret: "Karmen", **Servetifünun**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2108-423, 14 Sonkanun 1937, s. 119.

CHARLOT, Edmond: "Bugünkü İngiliz Romanı", Çev.: Mustafa Şükrü, **İçtihat**, Sayı 237, 1 Teşrinievvel 1927, s. 4525-4527.

Çakmakçıoğlu: "Eve Düşen Yıldırım", **Çığır**, Cilt II, Sayı 18, Birinciteşrin 1934, s. 16-17.

ÇAMBEL, Leylâ: "Selma Lagerlöf", **Yücel**, Cilt XI, Sayı 64, Haziran 1940, s. 199-203.

ÇAPAN, Münir Süleyman: "Bir Varmış Bir Yokmuş", **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1958-273, 1 Mart 1934, s. 210, 223.

"Kirazlı Pınar", **Doğuş**, Sayı 4, 20 Nisan 1936, s. 5, 12.

DE ZOGHEB, Henry: "André Gide", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 84, 30 Mayıs 1935, s. 87-89.

"André Maurois", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 98, 7 Eylül 1935, s. 312-314.

"James Joyce", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 89, 6 Temmuz 1935, s. 169-171.

DENİZ, Sabiha: "Suad Dervişin 'Hiç' Romanı Kitap Halinde", **Servetifünun**, Cilt LXXXVI-XXII, Sayı 2236-551, 29 Haziran 1939, s. 95.

DİNİZ, Necdet: "Dorian Gray'in Portresi", **19 Mayıs**, Cilt III, Sayı 32, Ağustos 1938, s. 31-32.

"Güneş Çocuğu", **19 Mayıs**, Cilt III, Sayı 32, Ağustos 1938, s. 32.

DÜRDER, Baha: "Bir Sürgün'e Dair", **Kalem**, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 221-222.

"İyi Bir Eser, Muvaffak Bir Tercüme", **Varlık**, Cilt XI, Sayı 173, 15 Eylül 1940, s. 105-107.

"Klâsikler Meselesi", **Kalem**, Cilt II, Sayı 7, 1 Birincikanun 1938, s. 34-38.

"Namık Kemal'in Romanları", **Varlık**, Cilt XI, Sayı 179, 15 Aralık 1940, s. 251-252.

"Tekrar Basılan Kitaplar", **Kalem**, Cilt II, Sayı 12, 1 Mayıs 1939, s. 286.

E. J.: "Roman Nedir?", **Kültür**, Sayı 89, 1 İkincikanun 1940, s. 11-12.

ECE, Ahnet: "Kübizm ve (1+15=Leke) Romanı", **Yeşil Tire**, Sayı 7, 1 İkinciteşrin 1931, s. 11.

EDİZ, Hasan Ali: "Duman Tercümesi Hakkında", **Kalem**, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 253-258.

"Maksim Gorki, Ölümünün Yıldönümü Münasebetiyle", **Yeni Adam**, Sayı 183, 1 Temmuz 1937, s. 12-13.

"Netoçka Nezvanova", Hasan Ali Ediz, **Yeni Adam**, Sayı 180, 10 Haziran 1937, s. 8.

"Uyandırılmış Toprak", **Kalem**, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 93-95.

ERDOĞAN, Fehmi: "Aşkı Memnu'un Tahlili", **İnanç**, Cilt I, Sayı 17, Temmuz 1938, s. 10-12.

"Mai ve Siyahın Tahlili", **İnanç**, Cilt I, Sayı 16, Haziran 1938, s. 13-14.

ERMAN, Peyami: "Frans – Emil Sillanpaa, Bu Seneki Nobel Mükâfatını Kazanan Romancı", **Ülkü**, Cilt XIV, Sayı 83, İkincikanun 1940, s. 414-416.

ERTEM, Sadri: "15 Yılda Roman ve Hikâyeciliğin Geçirdiği İstihale", **Yarım Ay**, Sayı 90, 29 Birinciteşrin 1938, s. 19-21.

"Bizde Roman", **Servetifünun**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2267-582, 1 Şubat 1940, s. 163, 169.

"Bizde Roman", **Servetifünun**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2268-583, 8 Şubat 1940, s. 185.

"Edebiyatta Çocuk", **Yedigün**, Cilt VIII, Sayı 185, 23 Eylül 1936, s. 13.

"Halit Ziya 55'inci Sanat Yılı", **Yeni Adam**, Sayı 176, 13 Mayıs 1937, s. 14.

"İntikal Devrinde Roman Kahramanları", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 366, 12 Mart 1940, s. 5.

"Roman Tipleri", **Yedigün**, Cilt X, Sayı 235, 8 Eylül 1937, s. 16.

"Roman Tipleri", **Yedigün**, Cilt X, Sayı 239, 6 Birinciteşrin 1937, s. 13.

"Romanda Tandans", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 377, 28 Mayıs 1940, s. 15.

"Türk Romanı", **Kalem**, Cilt II, Sayı 11, 1 Nisan 1939, s. 201-203.

ESEN, Muzaffer: "Tarihî Roman", **Bilgi Yurdu**, Sayı 9, 1 Temmuz 1937, s. 286-287.

EVRENSEL, Lâtif: "Paul Bourget ve Eserleri", **Servetifünun**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2121-436, 15 Nisan 1937, s. 326.

EYÜBOĞLU, Sabahaddin: "Fransız Realizmi", **İnsan**, Cilt II, Sayı 12, 8 Mayıs 1939, s. 939-950.

F. N.: "Renksiz Izdırâp", **Hayat**, Cilt V, Sayı 118, 28 Şubat 1929, s. 14.

F. T. C.: "Afrodit'in Buhurdanında Bir Kadın", **Servetifünun**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2195-510, 15 Eylül 1938, s. 260.

Ferit Celâl: "Türkmen Kızı –Bir Roman–", **Kırkpınar**, Sayı 8, 20 Nisan 1934, s. 2-3.

"Türkmen Kızı –Bir Roman–", **Kırkpınar**, Sayı 9, 5 Mayıs 1934, s. 2-3.

Fethi Mustafa: "Tanınmış Rus Ediplerinden F. M. Dostoyevski Hayatı ve Eserleri", **Servetifünun**, Cilt LXX-VI, Sayı 1818-133, 18 Haziran 1931, s. 37-39.

FEYZİ, Reşat: "Eylül ve Mehmet Rauf", **Servetifünun**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1848-163, 14 Kânunusani 1932, s. 106.

"Gözyaşları", **Servetifünun**, Cilt LXXII-VIII, Sayı 1892-207, 17 Teşrinievel 1932, s. 390.

"Roman Nevileri", **Servetifünun**, Cilt LXIX-V, Sayı 1799-114, 5 Şubat 1931, s. 150-151.

GIDE, André: "Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1914-229, 20 Nisan 1933, s. 341.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1915-230, 27 Nisan 1933, s. 360.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1916-231, 4 Mayıs 1933, s. 376.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1917-232, 11 Mayıs 1933, s. 392.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1918-233, 18 Mayıs 1933, s. 408.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1919-234, 25 Mayıs 1933, s. 424.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1920-235, 1 Haziran 1933, s. 16.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1921-236, 8 Haziran 1933, s. 32.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1922-237, 15 Haziran 1933, s. 48.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1923-238, 22 Haziran 1933, s. 64.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1924-239, 29 Haziran 1933, s. 80.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1925-240, 6 Temmuz 1933, s. 96.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1926-241, 13 Temmuz 1933, s. 111-112.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1927-242, 20 Temmuz 1933, s. 128.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1929-244, 3 Ağustos 1933, s. 160.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1930-245, 10 Ağustos 1933, s. 176.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1931-246, 17 Ağustos 1933, s. 192.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1932-247, 24 Ağustos 1933, s. 208.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1933-248, 31 Ağustos 1933, s. 224.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1934-249, 7 Eylül 1933, s. 240.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1935-250, 14 Eylül 1933, s. 256.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1936-251, 21 Eylül 1933, s. 272.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1937-252, 28 Eylül 1933, s. 287.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1938-253, 5 Teşrinievvel 1933, s. 303.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1939-254, 12 Teşrinievvel 1933, s. 318-319.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1940-255, 19 Teşrinievvel 1933, s. 334.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1942-257, 9 İkinciteşrin 1933, s. 383.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1943-258, 16 İkinciteşrin 1933, s. 399.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1944-259, 23 İkinciteşrin 1933, s. 415.

“Dostoievsky”, Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1945-260, 30 İkinciteşrin 1933, s. 15.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1946-261, 7 Birincikanun 1933, s. 32.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1947-262, 14 Birincikanun 1933, s. 47.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1948-263, 21 Birincikanun 1933, s. 63.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1949-264, 28 Birincikanun 1933, s. 79.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1950-265, 4 İkincikanun 1934, s. 95.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1951-266, 11 İkincikanun 1934, s. 111.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1952-267, 18 İkincikanun 1934, s. 126-127.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1953-268, 25 İkincikanun 1934, s. 142-143.

"Dostoievsky", Çev.: Suphi Nuri, **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1954-269, 1 Şubat 1934, s. 159-160.

GÖKŞEN, Enver Naci: "Romancıdan Neler Beklenir?", **Yarım Ay**, Sayı 104, 15 Haziran 1939, s. 6-7.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar", **Yarım Ay**, Sayı 108, 15 Eylül 1939, s. 8.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: Şükûfe Nihal", **Yarım Ay**, Sayı 118, 15 Mayıs 1940, s. 16.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 2, Nezihe Muhittin Tepedelenligil", **Yarım Ay**, Sayı 120, 15 Temmuz 1940, s. 2.

"Türk Edebiyatında Kadın Romancılar: 3, Mebrure Sami", **Yarım Ay**, Sayı 122, 15 Eylül 1940, s. 9.

GÜLTEKİN, Galip: "Stendal, Sanat Noktasında Tetkik II", **Yücel**, Cilt III, Sayı 16, Haziran 1936, s. 156-158.

GÜLTEKİN, Vahdet: "Genç Kızlarda Roman Hevesi", **Yedigün**, Cilt XVI, Sayı 407, 21 Birincikanun 1940, s. 9.

"İtalyan Romanı ve Luigi Pirandelo", **Yeni Edebiyat**, Sayı 1, 8 Ocak 1937, s. 1, 4.

"Roman Niçin Yazılır", **Yolların Sesi**, Sayı 14, 31 Kânunusani 1934, s. 288, 295.

"Tolstoy Hayatı ve Eserleri", **Yeni Adam**, Sayı 106, 9 İkincikanun 1936, s. 8-9, 13.

"Yeni Romanda Dil ve Üslûb", Vahdet Gültekin, **Yeni Adam**, Sayı 59, 14 Şubat 1934, s. 16.

GÜNERİ, Galip: "Üç İstanbul", **Erciyes**, Cilt II, Sayı 14, İkincikanun 1940, s. 446-449.

"Tatarcık", **Erciyes**, Cilt II, Sayı 15-16, Mart 1940, s. 493-494.

[GÜNEY], Eflâtun Cem: "Edebiyatımıza Bir Bakış", **Taşpınar**, Cilt I, Sayı 4, 19 Şubat 1933, s. 66-73.

GÜNEY, Erol: "Andre Malraux'nun Espoir'ı", **İnsan**, Cilt I, Sayı 3, 15 Haziran 1938, s. 267-270.

"Charles Morgan'ın 'Fountain'i", **İnsan**, Cilt II, Sayı 9, 1 Şubat 1939, s. 757-761.

[GÜNTEKİN], Reşat Nuri: "Yeni Bir Roman: İklimler", **Hayat**, Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 4-5.

GÜNYOL, Vedat: "Cecile Aramızda", **Yücel**, Cilt X, Sayı 56, Teşrinievvel 1939, s. 83-92.

"Dile Gelseler…", **Yücel**, Cilt XI, Sayı 62, Nisan 1940, s. 111-117.

"Disciple", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 37, Mart 1938, s. 29-31.

"Dünya Şarkısı", **Yücel**, Cilt XI, Sayı 61, Mart 1940, s. 59-67.

"Goriot Baba", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 35-42.

"Kırmızı ve Siyah", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 34, İlkkanun 1937, s. 175-178.

"Madame Bovary", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 33, İkinciteşrin 1937, s. 129-134.

"Paul Bourget", **Yücel**, Cilt II, Sayı 12, Şubat 1936, s. 231-232.

"Tatarcık", **Yücel**, Cilt X, Sayı 58-59, İlkkanun 1939 – Sonkanun 1940, s. 179-187.

GÜRSES, Mustafa: "Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Eserleri", **Gediz**, Sayı 26, 1 Haziran 1939, s. 14.

H. F.: "Sir Arthur Conan Doyle", **Servetifünun**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1773-88, 7 Ağustos 1930, s. 152-153, 160.

H. O. B.: "Dadaş Kız", **Çığır**, Cilt VII, Sayı 85, Birincikanun 1939, s. 216

Hasan Ali: "Edebiyatımıza Realizm Tavsiyesi", **Millî Mecmua**, Cilt II, Sayı 15, 29 Mayıs 1340, s. 229-230.

Hasan Refik: "Çıkrıklar Durunca", **Servetifünun**, Cilt LXX-VI, Sayı 1818-123, 18 Haziran 1931, s. 34-35.

"Reşat Enis! Seni Tenkit Ediyorum!..", **Servetifünun**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1859-174, 31 Mart 1932, s. 279, 287.

"Tarihî Bir Roman Münasebetile", **Servetifünun**, Cilt LXVII-III, Sayı 1749-64, 20 Şubat 1930, s. 183.

"Tarihî Roman", **Servetifünun**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1784-99, 23 Teşrinievvel 1930, s. 334-335.

HAZAR, İrfan: "Bir Sürgün'e Dair", **Kültür**, Sayı 89, 1 İkincikanun 1940, s. 10-11.

"De Profundis", **Kültür**, Sayı 45, 1 İkinciteşrin 1935, s. 12-13.

Hikmet Feridun: "Nasıl Yazıyorsunuz? Hüseyin Rahmi Bey Anketimize Cevap Veriyor.", **Yeni Muhit**, Sayı 43, Mayıs 1932, s. 59-60.

"Nasıl Yazıyorsunuz? Reşat Nuri Bey Anlatıyor.", **Yeni Muhit**, Sayı 42, Nisan 1932, s. 4-5, 73.

Hikmet Münir: "Roman Uzun mu Yazılmalı?", **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1916-231, 4 Mayıs 1933, s. 366.

"Roman Yazmanın Sırrı Bulunmuş Gibidir", **Yolların Sesi**, Sayı 6, 28 Şubat 1933, s. 132-136.

HİKMET, Neriman: "Yeni Nesil Romancıları ve Romancılığı", **Servetifünun**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2130-445, 17 Haziran 1937, s. 51.

HİMMETOĞLU, M.: "Yakup Kadri ve Yaban", **Yeni Adam**, Sayı 297, 5 Eylül 1940, s. 3.

HÖYİ, İbrahim: "Hıçkırık", **Servetifünun**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2195-510, 15 Eylül 1938, s. 260.

"Maksim Gorki", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 4, 15 Temmuz 1936, s. 117-118.

"W. M. Thackeray (1811-1863)", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 5, 15 Ağustos 1936, s. 135-138.

HULUSİ, Şerif: "Anatole France, Allahlar Susamışlardı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1129-1130.

"Anatole France, Thais", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1128-1129.

"André Gide, Immarolist", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1129.

"André Maurois, Cephe Sohbetleri", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131.

"Dostoievskiy, Netoçka Nezvanova", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1130.

"Gabriel D'Annunzio, Sığıntı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1130-1131.

"Georges Duhamel, Gece Yarısı İtirafı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1132.

"Jules Renard, Poil de Carotte", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131.

"Madame Bovary Roman ve Piyes", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 47, İkinciteşrin 1936, s. 646-647.

"Pierre Loti, İzlanda Balıkçısı", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 57, Eylül 1937, s. 1131-1132.

"Roman Policier", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 49, İkincikanun 1937, s. 748-749.

"Sinema ve Roman", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 46, Birinciteşrin 1936, s. 586-588.

"Sinema – Roman", **Kültür Haftası**, Sayı 16, 29 Haziran 1936, s. 314.

Hüseyin Necmettin:

"Anatol Frans", **Servetifünun**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1767-82, 26 Haziran 1930, s. 64.

"Meşrutiyetten Sonra Türk Romanı, Hususiyet", **Servetifünun**, Cilt LXVII-III, Sayı 1761-76, 15 Mayıs 1930, s. 374-375.

"Meşrutiyetten Sonra Türk Romanı, Hususiyet", **Servetifünun**, Cilt LXVII-III, Sayı 1762-77, 22 Mayıs 1930, s. 390-391, 394.

"Servantes", **Servetifünun**, Cilt LXVII-III, Sayı 1751-66, 6 Mart 1930, s. 214.

İhsan Şükrü: "Dostoyevski Hayatı ve Eserleri", **Yeni Muhit**, Sayı 17, Mart 1930, s. 1313-1315.

İlhami Bekir: "Çıkrıklar Durunca", **Resimli Şark**, Sayı 6, Haziran 1931, s. 39-40.

"On Yıllık Edebiyat", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 11 – 14, Teşrinievvel 1933, s. 1125-1129.

İmzasız: "9-uncu Hariciye Koğuşu, Roman. Muharriri Peyami Safa", **Resimli Ay**, Sayı 12, Şubat 1930, s. 32, 39.

"10 Cümhuriyet Yılında Edebî Hayatımıza Bir Nazar", **Resimli Şark**, Sayı 35, 29 Birinciteşrin 1933, s. 99.

"Açlık", **Yeni Adam**, Sayı 190, 19 Ağustos 1937, s. 14.

"Allahlar Susamışlardı", **Varlık**, Cilt V, Sayı 99, 15 Ağustos 1937, s. 424.

"Ana, Roman. Mütercimi: Mebrure Sami", **Fikir Hareketleri**, Cilt XIII, Sayı 334, 16 Mart 1940, s. 345-348.

"André Gide'in Dünya Nimetleri", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 46, Birinciteşrin 1936, s. 588-590.

"Ankara", **Varlık**, Cilt I, Sayı 11, 15 Birincikanun 1933, s. 167.

"Aşk Güneşi", İmzasız, **Muhit**, Sayı 16, Şubat 1930, s. 1260-1261.

"Aşk Iztıraptır", **Yücel**, Cilt IX, Sayı 52, Haziran 1939, s. 171-172.

"Babalar ve Çocuklar", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2158-473, 30 Birincikanun 1937, s. 88.

"Babalar ve Çocuklar", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 589.

"Babalar ve Çocuklar, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 225, 12 Şubat 1938, s. 266-268.

"Blasco Ibanez", Çev.: İbrahim Höyi, **Varlık**, Cilt I, Sayı 18, 1 Nisan 1934, s. 284-286.

"Bora – Fırtına", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 125, 15 Eylül 1938, s. 72.

"Cephe Sohbetleri", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 143.

"Cephe Sohbetleri", **Varlık**, Cilt V, Sayı 97, 15 Temmuz 1937, s. 394.

"Cephe Sohbetleri, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 228, 5 Mart 1938, s. 314-316.

"Cesur Yeni Dünya 1932", **Yücel**, Cilt IX, Sayı 49, Mart 1939, s. 39-48.

"Çalı Kuşu", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 163.

"Çıplaklar", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 78, 1 Birinciteşrin 1936, s. 94.

"Çıplaklar", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 45, Eylül 1936, s. 526.

"Çöl Güneşi", **Muhit**, Sayı 53, Mart 1933, s. 36.

"Dadaş Kız", **Varlık**, Cilt X, Sayı 158, 1 Şubat 1940, s. 369.

"De Profondis", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 215, 4 Birincikanun 1937, s. 107-109.

"Dinmez Ağrı", **Yeni Adam**, Sayı 175, 6 Mayıs 1937, s. 13.

"Dorian Gray'in Portresi", **Varlık**, Cilt V, Sayı 113, 15 Mart 1938, s. 652.

"Dünya Nimetleri", **Fikir Hareketleri**, Cilt XII, Sayı 308, 16 Eylül 1939, s. 346-348.

"Dünya Nimetleri", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 78, 1 Birinciteşrin 1936, s. 90.

"Düşkünler", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 6, 15 Eylül 1936, s. 185.

"E. M. Karakurt" **Yeni Adam**, Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 3.

"Edebî Haberler", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 21.

"Edebî Haberler, Hatıralar, Nükteler", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 37, Mart 1938, s. 21.

"Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 32, İlkteşrin 1937, s. 67.

"Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 33, İkinciteşrin 1937, s. 141.

"Edebî Hatıralar, Haberler, Nükteler", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 34, İlkkanun 1937, s. 174.

"Esrarlı Ada", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 123, 15 Ağustos 1938, s. 44.

"Esrarsız Hayat", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 123, 15 Ağustos 1938, s. 43-44.

"Gece Yarısı İtirafları, Roman. Yazan: Georges Duhamel", **Fikir Hareketleri**, Cilt VIII, Sayı 207, 9 Birinciteşrin 1937, s. 395-397.

"Gece Yarısı İtirafı", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.

"Georges Duhamel, Philippe Heriat'nın Son Kitapları", **İnanç**, Cilt I, Sayı 1, İkincikanun 1940, s. 13, 34.

"Güneş Çocuğu, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 235, 23 Nisan 1938, s. 9-11.

"Hakikat", **Resimli Ay**, Sayı 1, Mart 1929, s. 32.

"Halide Edip, Tatarcık (Roman)", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 93-96.

"Harb ve Sulh, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 245, 2 Temmuz 1938, s. 169-171.

"Harp ve Sulh", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 126, 1 Birinciteşrin 1938, s. 94.

"Hayat mı Bu?", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 127, 15 Birinciteşrin 1938, s. 110.

"Hayat Ne Güzelsin", **Varlık**, Cilt V, Sayı 114, 1 Nisan 1938, s. 672.

"Henry Bordeaux", **Yeni Adam**, Sayı 269, 22 Şubat 1940, s. 3.

"Immoralist", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2157-472, 23 Birincikanun 1937, s. 72.

"Immoralist, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 226, 19 Şubat 1938, s. 283-285.

"Immarolist (Gayri Ahlakî)", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 88, 1 Mart 1937, s. 248.

"İçimizdeki Şeytan", **Çığır**, Cilt IX, Sayı 92, Temmuz 1940, s. 28-31.

"İçimizdeki Şeytan, Sabahaddin Âli'nin Son Eseri", **İnanç**, Cilt I, Sayı 3, Mart 1940, s. 27, 37.

"İçimizdeki Şeytan. Yazan: Sabahattin Ali", **Fikir Hareketleri**, Cilt XIII, Sayı 331, 24 Şubat 1940, s. 297-299.

"İçtimai Roman Yeniden Canlanacakmı?", **Yeni Muhit**, Sayı 23, Eylül 1930, s. 353.

"İki Süngü Arasında", **Resimli Ay**, Sayı 3, Mayıs 1929, s. 37.

"İki Süngü Arasında: Aka Gündüz", **Resimli Ay**, Sayı 2, Nisan 1929, s. 34-35.

"İkinci Dünya", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 43, Eylül 1938, s. 30.

"İklimler Filme Alınıyor", **Servetifünun**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2258-573, 30 İkincikanun 1939, s. 31.

"İzlanda Balıkçısı", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.

"İzlanda Balıkçısı", **Varlık**, Cilt V, Sayı 97, 15 Temmuz 1937, s. 394-395.

"Jül Vern, Esrarlı Ada", **Ülkü**, Cilt XIII, Sayı 74, Nisan 1939, s. 191.

"Kadın Aşkı", **Fikir Hareketleri**, Cilt XI, Sayı 279, 25 Şubat 1939, s. 297-299.

"Kafamda Dönen Şerit", **Gündüz**, Cilt I, Sayı 1, 15 Nisan 1936, s. 26.

"Kafamda Dönen Şerit", **Yücel**, Cilt III, Sayı 15, Mayıs 1936, s. 140.

"Kara Davut, Muharriri Nizamettin Nazif", **Resimli Ay**, Sayı 4, Haziran 1929, s. 34.

"Kitaplar Arasında: Gökyüzü", **Servetifünun**, Cilt LXXX-XVI, Sayı 2092-407, 24 Eylül 1936, s. 286.

"Kürek Cehennemi", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 589.

"La Dam O Kamelya", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 209, 23 Birinciteşrin 1937, s. 11-14.

"La Dame Aux Camellias", **Varlık**, Cilt V, Sayı 105, 15 Sonteşrin 1937, s. 525.

"La Dame Aux Camelias – Lâdam O Kamelya", **Resimli Şark**, Sayı 3, Mart 1931, s. 10.

"La Dame Aux Camelias. Mütercimi: Mustafa Nihad", **Fikir Hareketleri**, Cilt VIII, Sayı 205, 25 Eylül 1937, s. 363-365.

"Leylaklar Altında", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 50, Şubat 1937, s. 808.

"Madam Bovary", Çev.: Şemsettin Cem, **Servetifünun**, Cilt LXVIII-IV, Sayı 1783-98, 16 Teşrinievvel 1930, s. 316.

"Mai ve Siyah", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 122, 1 Ağustos 1938, s. 25.

"Manon Lesko", **Varlık**, Cilt V, Sayı 112, 1 Mart 1938, s. 636.

"Mayıs Gecesi", **Varlık**, Cilt V, Sayı 116, 1 Mayıs 1938, s. 700.

"Mayıs Gecesi, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 236, 30 Nisan 1938, s. 25-27.

"Mehmetcik", **Çığır**, Cilt II, Sayı 18, Birinciteşrin 1934, s. 18.

"Meşhedi ile Devriâlem", **Güneş**, Sayı 3, 1 Şubat 1927, s. 16.

"Mithat Cemal ve Üç İstanbul", **Aydabir**, Cilt I, Sayı 6, 1 Şubat 1936, s. 10-19.

"Müfettiş", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2154-469, 2 Birincikanun 1937, s. 24.

"Netoçka Nezvanova", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 143.

"Netoçka Nezvanova", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2161-476, 20 İkincikanun 1938, s. 140.

"Odun Kokusu", **Fikirler**, Cilt II, Sayı 28, 1 Teşrinisani 1928, s. 16.

"Öjeni Grande", **Varlık**, Cilt V, Sayı 116, 1 Mayıs 1938, s. 700.

"Ölüm Kadar Acı", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 589-590.

"Ölüm Kadar Acı, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 232, 2 Nisan 1938, s. 378-380.

"Parol dö Karot", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 17, Ağustos 1937, s. 144.

"Peyami Safa", **Çağlayan**, Cilt I, Sayı 2, 10 İkincikanun 1936, s. 14.

"Poil de Carotte, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 219, 1 İkincikanun 1938, s. 171-173.

"Pol ve Virgini", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2153-468, 25 İkinciteşrin 1937, s. 8.

"Pol ve Virjini", **Yeni Adam**, Sayı 245, 7 Eylül 1939, s. 9.

"Pual dö Karot", **Varlık**, Cilt V, Sayı 99, 15 Ağustos 1937, s. 424.

"Roman", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 797-798.

"Romana Dair Konuşuldu", **Kültür Haftası**, Sayı 4, 5 Şubat 1936, s. 61.

"Romandaki Tip, Hayat ve Hakikattaki Tip! Hayatın Fevkindeki Hakikat… Pére Grandet…", **Resimli Şark**, Sayı 1, Kânunusani 1931, s. 20-21.

"Romanlarımıza Dikkat Ediniz!", **Meslek**, Sayı 1, 15 Kânunuevvel 1925, s. 6.

"Rus Ateşi", **Servetifünun**, Cilt LXI, Sayı 1593-119, 24 Şubat 1927, s. 229.

"Senfoni Pastoral", **Varlık**, Cilt V, Sayı 109, 15 İkincikanun 1938, s. 590.

"Senfoni Pastoral", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 36, Şubat 1938, s. 273-274.

"Servantes - Hayatı ve Eserleri", **Yeni Muhit**, Sayı 20, Haziran 1930, s. 144-145.

"Sevgili Düşman", **Muhit**, Sayı 2, 30 Teşrinisani 1928, s. 112.

"Sığıntı", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2162-477, 27 İkincikanun 1938, s. 152.

"Sığıntı", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 97, 1 Temmuz 1937, s. 381.

"Sığıntı, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 229, 12 Mart 1938, s. 331-333.

"Sinekli Bakkal", **İnsan**, Cilt II, Sayı 11, 8 Nisan 1939, s. 925.

"Sinekli Bakkal", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 89, 15 Mart 1937, s. 267.

"Sinekli Bakkal", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 163.

"Sinema, Edebî Bir Esrar: La Dame Aux Camélias", **Yarım Ay**, Sayı 51, 15 Mart 1937, s. 20-21.

"Siyah Melekler (Les Anges Noirs)", **Ağaç**, Sayı 3, 28 Mart 1936, s. 12.

"Sözde Kızlar Sinemada", **Resimli Gazete**, Sayı 9, 3 Teşrinisani 1339, s. 5.

"Şelli'nin Hayatı", **Hayat**, Cilt III, Sayı 74, 26 Nisan 1928, s. 74.

"Şişko, Roman. Yazan: Henri Béraud", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 243, 18 Haziran 1938, s. 137-138.

"Şocuk Kitapları", **Atsız Mecmua**, Sayı 12, 15 Nisan 1932, s. 305.

"Tahtları Deviren Çocuk", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 88, 1 Mart 1937, s. 248.

"Tepe, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt XIII, Sayı 321, 16 Birincikanun 1939, s. 137-140.

"Thais", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 87, 15 Şubat 1937, s. 237.

"Turgenief'in Babalar ve Çocuklar'ı", **İnsan**, Cilt I, Sayı 3, 15 Haziran 1938, s. 276-277.

"Türkçede Roman", **Ağaç**, Sayı 16, 25 Temmuz 1936, s. 15.

"Uyandırılmış Toprak", **Varlık**, Cilt V, Sayı 117, 15 Mayıs 1938, s. 718.

"Uyandırılmış Toprak, Roman. Tercüme Eden: Mustafa Nihad", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 247, 16 Temmuz 1938, s. 201-203.

"Üvey Ana", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 799-800.

"Yaban", **Muhit**, Sayı 53, Mart 1933, s. 35-36.

"Yaban", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 9, Haziran 1933, s. 798-799.

"Yakup Kadri Karaosmanoğlu", **Yücel**, Cilt VIII, Sayı 45, Sonteşrin 1938, s. 105.

"Yeni Eserler", **Kültür**, Sayı 39, 1 Temmuz 1935, s. 16.

"Yeni Kitaplara Dair", **Hayat**, Cilt V, Sayı 116, 14 Şubat 1929, s. 20.

"Yeni Kitaplardan", **Hayat**, Cilt V, Sayı 117, 21 Şubat 1929, s. 20.

"Yeni Neşriyat", **Hayat**, Cilt V, Sayı 121, 21 Mart 1929, s. 20.

"Yeni Romanda Fikir", **Yeni Adam**, Sayı 26, 25 Haziran 1934, s. 6.

"Yeşil Gece", **Fikirler**, Cilt II, Sayı 26, 15 Eylül 1928, s. 16.

"Yolda", **Servetifünun**, Cilt LXI, Sayı 1593-119, 24 Şubat 1927, s. 229.

"Yolpalas Cinayeti", **Yücel**, Cilt VI, Sayı 35, Sonkanun 1938, s. 220-221.

"Yosma", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 50, Şubat 1937, s. 808.

JACOBY, J.: "Yeni Rus Romanı", **Yeni Adam**, Sayı 121, 23 Nisan 1936, s. 13.

K. N.: "Eve Düşen Yıldırım", **Ülkü**, Cilt IV, Sayı 20, Birinciteşrin 1934, s. 142-144.

Kadri: "Göte'nin Romanı", **Ülkü**, Cilt IV, Sayı 23, İkincikanun 1935, s. 331-334.

KALKANCI, Feyzi Kutlu: "Yakup Kadri ve Ankara Romanı", **4 Eylül**, Sayı 2-18, 1 Nisan 1939, s. 11.

KARABUDAK, Faik: "Üç İstanbul", **Yücel**, Cilt X, Sayı 60, Şubat 1940, s. 218-220.

KARAKURT, Esat Mahmut: "Afrodit Müdafaası Güzel Bir Eserdir", **Yeni Adam**, Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 9, 19.

Kâzım Nami: "Roman", **Ülkü**, Cilt I, Sayı 2, Mart 1933, s. 173-176.

"Yaban", **Ülkü**, Cilt I, Sayı 3, Nisan 1933, s. 234-236.

KIRAL, Nezih: "Lisanımıza Nakledilen Eserler", **İnsan**, Cilt II, Sayı 10, 1 Mart 1939, s. 839-841.

KORAP, Ali Rıza: "Bizde Tarihî ve Edebî Roman", **Bilgi Yurdu**, Sayı 7, 1 Mayıs 1937, s. 229-231.

[KORAY], Kenan Hulûsi: "Edebiyatımız Hakkında Halit Ziya Bey Ne Diyor?", **Yeni Muhit**, Sayı 20, Haziran 1930, s. 91-93, 158.

KÖPRÜLÜ, [Mehmet] Fuad: "İnkılâp ve Edebiyat", **Hayat**, Cilt I, Sayı 5, 30 Kânunuevvel 1926, s. 2-3.

KÖRÜKÇÜ, Muhtar M.: "Dünya Nimetleri", **Yücel**, Cilt IV, Sayı 20, Birinciteşrin 1936, s. 66-67.

"Kuyucaklı Yusuf", **Yücel**, Cilt V, Sayı 28, Haziran 1937, s. 150-151.

"Thais", **Yücel**, Cilt V, Sayı 25, Mart 1937, s. 22-23.

KUM, Naci: "Bora – Fırtına, Roman", **Ün**, Cilt V, Sayı 50-51, Mayıs-Haziran 1938, s. 726.

[KUNTAY], Mithat Cemal: "Abdülhamidin Kütüphanesi ve Zabıta Romanları", **Her Ay**, Sayı 4, 20 Haziran 1937, s. 79-86.

"Sıfır Rakkam Oldu", **Yücel**, Cilt I, Sayı 3, Nisan 1935, s. 8.

LEMAITRE, Jules: "Guy de Maupassant ve (Ölüm Kadar Acı)", **Kalem**, Cilt I, Sayı 1, 15 Mart 1938, s.16-21.

LEVEND, Agâh Sırrı: "Çıplaklar", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 47, İkinciteşrin 1936, s. 625-628.

"Gökyüzü", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 39, Mart 1936, s. 127-129.

"Sineklibakkal", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt V, Sayı 51, Mart 1937, s. 831-834.

"Tatarcık", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IX, Sayı 89, Mayıs 1940, s. 213-216.

Lu'den: "Sovyetlerde Roman", **Kültür**, Sayı 23, 1 Birinciteşrin 1934, s. 14.

M. F.: "Charles Dicens, 1812 – 1870", **Servetifünun**, Cilt LXXI-VII, Sayı 1861-176, 14 Nisan 1932, s. 320.

M. R.: "Bir Türkün Fransızca Romanı", **Yeni Muhit**, Sayı 26, Kanunuevvel 1930, s. 64.

M. Feridun: "Tiyatro, Karamazof Kardeşler", **Kültür Haftası**, Sayı 6, 19 Şubat 1936, s. 105.

M. H. D.: "Ölüm Kadar Acı", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2166-481, 24 Şubat 1938, s. 210.

"Rus Edebiyatında İkinci Reform", **Servetifünun**, Cilt LXXXII-XIII, Sayı 2149-464, 28 Birincikanun 1937, s. 362-363.

"Tolstoy ve Dostoyevsky", **Servetifünun**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2135-450, 22 Temmuz 1937, s. 134-135.

"Tolstoy ve Dostoyevsky", **Servetifünun**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2136-451, 29 Temmuz 1937, s. 151.

MARCEL, Gabriel: "Bénédiction, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt V, Sayı 116, 11 İkincikanun 1936, s. 186-188.

"Journal d'un Curé de Campagne, Roman. Yazan: Georges Bernanos", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 142, 11 Temmuz 1936, s. 187-188.

"Kara Kan, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt V, Sayı 113, 21 Birincikanun 1935, s. 139-140.

"Le Prisonnier, Roman. Yazan: M. Claud Aveline", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 145, 1 Ağustos 1936, s. 236-237.

"Minuit, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 137, 6 Haziran 1936, s. 107-108.

"Pia Malécot, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt V, Sayı 114, 28 Birincikanun 1935, s. 155-156.

MAURIAC, François: "Roman (Le Roman)", Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, **Ağaç**, Sayı 1, 14 Mart 1936, s. 8-9.

"Roman (Le Roman)", Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, **Ağaç**, Sayı 2, 21 Mart 1936, s. 8-9.

"Roman (Le Roman)", Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, **Ağaç**, Sayı 3, 28 Mart 1936, s. 8-9.

"Roman (Le Rman)", Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, **Ağaç**, Sayı 4, 4 Nisan 1936, s. 8-9.

"Roman (Le Roman)", Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, **Ağaç**, Sayı 5, 11 Nisan 1936, s. 8-9.

"Roman (Le Roman)", Çev.: Burhan [Ümit] Toprak, **Ağaç**, Sayı 6, 18 Nisan 1936, s. 8-10.

MAUROIS, André:

"Büyük İngiliz Romancısı H. G. Wells'in Yetmişinci Senesi", **Yücel**, Cilt IV, Sayı 21, İkinciteşrin 1936, s. 83-85.

"Neyi İfade Etmeğe Çalıştım", Çev.: Reşat Nuri [Güntekin], **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 1, Teşrinievvel 1932, s. 36-46.

"Stendhal ve Kırmızı ve Siyah", Çev.: Muammer Necib [Arda], **Varlık**, Cilt III, Sayı 58, 1 Birincikanun 1935, s. 153-155.

"Stendhal ve Kırmızı ve Siyah", Çev.: Muammer Necib [Arda], **Varlık**, Cilt III, Sayı 59, 15 Birincikanun 1935, s. 171-172.

"Stendhal ve Kırmızı ve Siyah", Çev.: Muammer Necib [Arda], **Varlık**, Cilt III, Sayı 60, 1 İkincikanun 1935, s. 189-190.

MAXENCE, Jean:

"Romanın İstikbali", **Yeni Adam**, Sayı 19, 7 Mayıs 1934, s. 7.

"Romanın İstikbali", **Yeni Adam**, Sayı 122, 30 Nisan 1936, s. 12, 15.

MAZHAR, Reha: "Eski Şövalye Romanları", **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1964-279, 12 Nisan 1934, s. 311.

Mehmed Emin: "Pervaneler", **Millî Mecmua**, Cilt III, Sayı 35, 15 Nisan 1341, s. 569-570.

Mehmed Zeki: "Rus Edebiyatında Realizm ve Büyük Rus Realistleri", **İnsan**, Cilt II, Sayı 10, 1 Mart 1939, s. 787-793.

MERAM, Ali Kemal: "Bugünkü Roman ve Hikâyecilik", **Servetifünun**, Cilt LXXXIII-XIX, Sayı 2171-486, 31 Mart 1938, s. 295.

MOĞOL, Avni: "Büyülü Dağ ve Thomas Mann", **Yeni Adam**, Sayı 118, 2 Nisan 1936, s. 12.

[MORKAYA], Burhan Cahit: "Roman ve Romancı", **Boğaziçi**, Cilt I, Sayı 6, Mart 1937, s. 18-19.

Mustafa Nihat: "Bu Toprağın Kızları", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 131, 30 Mayıs 1929, s. 17-18.

"İki Süngü Arasında", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 131, 30 Mayıs 1929, s. 17-18.

Mustafa Şekip: "Pervaneler", **Millî Mecmua**, Cilt III, Sayı 36, 1 Mayıs 1341, s. 588-590.

Muvaffak Naci: "Yaprak Dökümü", **Servetifünun**, Cilt, LXVII-III, Sayı 1760-75, 8 Mayıs 1930, s. 358-359.

MÜEYYET, M.: "Kitaplar Arasında", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 18, Şubat 1934, s. 1382-1386.

N. S. C.: "Düşkünler Roman", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 42, Haziran 1936, s. 335-336.

[NAYIR], Yaşar Nabi: "Gözlerin Sırrı", **Yeni Muhit**, Sayı 33, Temmuz 1931, s. 67.

"Roman ve Hayat", **Aydabir**, Cilt I, Sayı 2, 1 Birinciteşrin 1935, s. 61-62, 78.

"Roman ve Hikâye Tarzları", **Yeni Muhit**, Sayı 25, Teşrinievvel 1930, s. 50-51.

"Romana Dair", **Varlık**, Cilt X, Sayı 168, 1 Temmuz 1940, s. 609-612.

"Romancılığımız ve Tercüme", **Varlık**, Cilt VI, Sayı 122, 1 Ağustos 1938, s. 17.

"Yakup Kadri ve Ankara", **Varlık**, Cilt I, Sayı 20, 1 Mayıs 1934, s. 311-312.

"Yakup Kadri'yle Mülâkat", **Varlık**, Cilt I, Sayı 12, 1 İkincikanun 1934, s. 184-186.

"Yakut Kayalar", **Yeni Muhit**, Sayı 33, Temmuz 1931, s. 66-67.

NAZİF, Nizamettin: "En Büyük Sanatkâr Romancı", **Kültür Haftası**, Sayı 20, 27 Mayıs 1936, s. 391-392.

NEBİL, Bülent: "Sadri Etemin İlk Romanı", **Resimli Şark**, Sayı 7, Temmuz 1931, s. 42-44.

O. E.: "Maksim Gorki ve Ana", **Yeni Adam**, Sayı 164, 18 Şubat 1937, s. 10-11.

Orhan Rahmi: "Ölüler Evinin Hatıraları", **Kültür**, Sayı 4, 16 Birincikanun 1933, s. 11-12.

"Yaban – 1", **Kültür**, Sayı 8, 15 Şubat 1934, s. 11-12.

"Yaban – 2", **Kültür**, Sayı 9, 1 Mart 1934, s. 13-14.

"Yaban – 3", **Kültür**, Sayı 11, 1 Nisan 1934, s. 11-12.

OSIPOF, D.: "Gorki ve Tolstoy", Çev.: Nihal Yalaza, **Çığır**, Cilt VI, Sayı 68, Ağustos 1938, s. 121.

OZANSOY, Gavsi Halit: "Ankara", **Servetifünun**, Cilt LXXV-XI, Sayı 1966-281, 26 Nisan 1934, s. 342-343.

"Dünya Nimetleri", **Servetifünun**, Cilt LXXX-XVI, Sayı 2098-413, 5 İkinciteşrin, 1936, s. 371, 374

"Kuyucaklı Yusuf", **Servetifünun**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2123-438, 29 Nisan 1937, s. 355.

"Kuyucaklı Yusuf II", **Servetifünun**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2124-439, 6 Mayıs 1937, s. 373.

"Kuyucaklı Yusuf III", **Servetifünun**, Cilt LXXXI-XVII, Sayı 2125-440, 13 Mayıs 1937, s. 388.

“La Dame Aux Camelias”, **Servetifünun**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2148-463, 21 Birinciteşrin 1937, s. 341.

“Refik Ahmed Sevengilin Son Romanı: Açlık!”, **Servetifünun**, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2138-453, 12 Ağustos 1937, s. 182.

OZANSOY, Halit Fahri: “Beni mi?”, **Servetifünun**, Cilt LX, Sayı 1553-79, 20 Mayıs 1926, s. 10-11.

“Gözyaşları, Etem İzzet B.in Romanı”, **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1896-211, 15 Kânunuevvel 1932, s. 42.

“Romanda Psikoloji”, Cilt LXXXII-XVIII, Sayı 2133-448, 8 Temmuz 1937, s. 98.

“Sergüzeşt’i Okurken”, **Servetifünun**, Cilt LXXIX-XV, Sayı 2072-387, 7 Mayıs 1936, s. 371.

“Yakut Kayalar, Şükûfe Nihal Hn.ın Küçük Romanı”, **Servetifünun**, Cilt LXX-VI, Sayı 1823-138, 23 Temmuz 1931, s. 114-115.

OZANSOY, M.[unis] F.[aik]: “Dünya Nimetleri”, **Marmara**, Sayı 5, Birincikanun 1936, s. 155-158.

ÖRFİ, Safvet: “Romancılık ve Tenkid”, **Millî Mecmua**, Cilt II, Sayı 15, 29 Mayıs 1340, s. 238-240.

“Tenkid ve Romancılık II”, **Millî Mecmua**, Cilt II, Sayı 16, 12 Haziran 1340, s. 254-256.

ÖZGEN, M. Rasim: "Atak Roman (Le Roman Hardi)", **Yarım Ay**, Sayı 43, 15 İkinciteşrin 1936, s. 13.

ÖZGÜ, Melâhat: "Göte'nin Cihan Edebiyatındaki Şahsiyeti", **Kalem**, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 177-181.

"Göte'nin Cihan Edebiyatındaki Şahsiyeti", **Kalem**, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 239-244.

[ÖRİK], Nahit Sırrı: "Bir Aktristin Romanı", **Ülkü**, Cilt XIII, Sayı 77, Temmuz 1939, s. 470-471.

"Bir Emir ve Bir Kitap Hakkında", **Hayat**, Cilt V, Sayı 118, 28 Şubat 1929, s. 15-17.

"Bir Eski Romancı", **Ülkü**, Cilt XIV, Sayı 83, İkincikanun 1940, s. 474-475.

"Bir Romanın Yıl Dönümü", Cilt XIV, **Ülkü**, Sayı 80, Birinciteşrin 1939, s. 179-180.

"Bir Sürgün", **Ülkü**, Cilt XII, Sayı 72, Şubat 1939, s. 553-555.

"Edebiyat Senesi", **Hayat**, Cilt V, Sayı 106, 6 Kânunuevvel 1928, s. 6-7.

"Eve Düşen Yıldırım Münasebetile Roman ve Hikâye'nin Menbaları", **Varlık**, Cilt II, Sayı 31, 15 Birinciteşrin 1934, s. 102-104.

"Halit Ziyaya Hayranlık ve Sevgi", **Varlık**, Cilt III, Sayı, 54, 1 İlkteşrin 1935, s. 84.

"Henri de Régnier", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 44, Ağustos 1936, s. 408-414.

"İki Kımeli Muharrirden Bir Roman", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 83-84.

"Kessel'in Son Romanı", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 132, 6 Haziran 1929, s. 7-8.

"Kuyucaklı Yusuf", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 50, Nisan 1937, s. 150-152.

"Memleketimize Ait Yeni Bir Fransız Roman'ı", **Ülkü**, Cilt XIV, Sayı 80, Birinciteşrin 1939, s. 178-179.

"Münekkidin Mükellefiyetleri Hakkında ve Bir Fransız Romanına Dair", **Ülkü**, Cilt X, Sayı 56, Birinciteşrin 1937, s. 183-185.

"Paul Bourget", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 40, Nisan 1936, s. 161-167.

"Roman, Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Birkaç Mülahaza", **Hayat**, Cilt III, Sayı 77, 17 Mayıs 1928, s. 6-7.

"Roman, Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Birkaç Mülahaza", **Hayat**, Cilt III, Sayı 78, 24 Mayıs 1928, s. 3-4.

"Roman, Büyük Hikâye ve Hikâyeler Hakkında Birkaç Mülahaza", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 80, 7 Haziran 1928, s. 5-6.

"Roman Tasniflerine Dair Son İzah", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 88, 2 Ağustos 1928, s. 3-4.

"Roman Tekniğine Dair Bir Yazı Münasebetile", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 51, Mayıs 1937, s. 231-232.

"Roman ve Hikâye Yazanlar İçin Bir İbret Dersi", **Ülkü**, Cilt X, Sayı 58, Birincikanun 1937, s. 376.

"Roman ve Hikâyelere Dair Mülahazalar", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 83, 28 Haziran 1928, s. 3-5.

"Roman ve Hikâyeye Gelince", **Ülkü**, Cilt XII, Sayı 69, İkinciteşrin 1938, s. 282-283.

"Romanı Bitiriş Tarzları", **Hayat**, Cilt V, Sayı 115, 7 Şubat 1929, s. 4-5.

"Romanlarda Plân ve Tesadüf Mes'eleleri", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 103, 15 Teşrinisani 1928, s. 5-6.

"Sadri Ertem", **Varlık**, Cilt V, Sayı 111, 15 Şubat 1938, s. 610.

"Salammbo", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 144, 1 Kânunuevvel 1929, s. 8-10.

"Selma Lagerlöf", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 86, Nisan 1940, s. 183-184.

"Sinekli Bakkal", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 53, Temmuz 1937, s. 396-398.

"Tarihle Romanın Hudutları", **Çığır**, Cilt I, Sayı 3, Mart 1933, s. 12.

"Tarihle Romanın Hudutları", **Çığır**, Cilt I, Sayı 4, Nisan 1933, s. 14.

"Tarihle Romanın Hudutları", **Çığır**, Cilt I, Sayı 5, Mayıs 1933, s. 13.

"Vehim ve Korkunun Kitabı: Erromango", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 141, 15 Teşrinievvel 1929, s. 14-16.

"Yenilerden Bir Roman", **Ülkü**, Cilt XV, Sayı 85, Mart 1940, s. 84-85.

"Yeşil Gece Hakkında", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 102, 8 Teşrinievvel 1928, s. 7-8.

"Yezid'in Kızı İçin", **Varlık**, Cilt IX, Sayı 150, 1 Ekim 1938, s. 176-177.

[ÖRİK], N. S.; [NAYIR], Y. N.: "Kuyucaklı Yusuf, Bir Kitap Hakkında İki Tahlil", Cilt IV, Sayı 93, 15 Mayıs 1937, s. 328-329.

ÖZSOY, Sabiha: "Gökyüzü", **Yücel**, Cilt V, Sayı 30, Ağustos 1937, s. 227-228.

"Pickwick Evrakı (Pickwick Papaers) 1837", **Yücel**, Cilt VII, Sayı 42, Ağustos 1938, s. 244-247.

P. N.: "Goethe, Bir Dehanın Romanı", **Atsız Mecmua**, Sayı 14, 15 Haziran 1932, s. 48.

P. S.: "Atilâ ve Peyami Safa", **Resimli Şark**, Sayı 14, Şubat 1932, s. 1-2.

PELLIER, Henri: "1900 – 1930 İngiliz ve Fransız Romancılığı", **Servetifünun**, Cilt LXIX-V, Sayı 1811-126, 30 Nisan 1931, s. 344-345.

Pınarlıgil: "Gökyüzü", **Alkım**, Sayı 11-12, 15 Kasım 1937, s. 19-20.

R. F.: "Romancılık", **Servetifünun**, Cilt LXXIV-X, Sayı 1927-242, 20 Temmuz 1933, s. 115.

R. O.: "Beyaz Zambaklar Memleketinde", **Ülkü**, Cilt IV, Sayı 19, Eylül 1934, s. 73-74.

RAHMİ, Sabahaddin: "Fransız Edebiyatında İçtimaî Roman", **Çığır**, Cilt V, Sayı 54, Eylül 1937, s. 34-36.

"Fransız Edebiyatında İçtimaî Roman II", **Çığır**, Cilt V, Sayı 55, Birinciteşrin 1937, s. 53-55.

REMENY, Joseph: "Amerika'da Polis Romanı", **Yeni Adam**, Sayı 124, 14 Mayıs 1936, s. 12.

ROSNY-AINÉ, J. H.: "Romanlaştırılmış Tarih", Çev.: Muhsin Eke, **İnanç**, Cilt I, Sayı 4, Nisan 1940, s. 26.

S. F.: "Çocuk Kalbi", **Hayat**, Cilt I, Sayı 13, 24 Şubat 1927, s. 19-20.

Sabahattin Ali: "De Profundis, Burhan Toprak'ın Tercümesi Münasebetile", **Varlık**, Cilt III, Sayı 56, 1 Sonteşrin 1935, s. 123-124.

SADİ, Vedat: "İki Kitap ve Bir Düşünce", **Kırkpınar**, Sayı 12, 20 Haziran 1934, s. 2-3.

SAFA, Peyami: "Kahramansız Roman", **Edebiyat Gazetesi**, Sayı 4, 14 Temmuz 1932, s. 1.

"Roman Nedir? Dün Nasıl Roman Yazarlardı, Bugün Nasıl Yazarlar?", **Resimli Ay**, Sayı 4, Haziran 1930, s. 9-10.

"Roman Tekniğinin Bazı Esasları", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 7, Nisan 1933, s. 587-590.

"Roman ve Biyografi", **Kültür Haftası**, Sayı 17, 6 Mayıs 1936, s. 322.

"Sovyet Rusyada San'at ve Edebiyat", **Resimli Şark**, Sayı 10, Teşrinievvel 1931, s. 9.

"Tiyatroda ve Romanda Kahramanların Şahsiyetleri", **Resimli Şark**, Sayı 6, Haziran 1931, s. 33.

SAYGUNIŞIK, Tahsin: "İki Roman ve İki Devir", **İnanç**, Cilt IV, Sayı 43, Eylül 1940, s. 10-12.

"İki Roman ve İki Devir", **İnanç**, Cilt IV, Sayı 44, Birinciteşrin 1940, s. 13-15.

SAYMAN, Muzaffer: "Çocuk ve Roman", **Gediz**, Sayı 5, 1 Eylül 1937, s. 19-20.

Sehap Nafiz: "Harp ve Seyahat Edebiyatı", **Servetifünun**, Cilt LXXII-VIII, Sayı 1886-201, 6 Teşrinievvel 1932, s. 294.

SERTELLİ, İskender Fahrettin: "Tarihî Romancılık ve Tarihî Romanların Kültür Yayımı Bakımından Faydası", **Gündüz**, Cilt II, Sayı 11, 15 Şubat 1937, s. 259-260.

SERTKAYA, Celâl: "Bir Roman Hakkında", **Çığır**, Cilt VI, Sayı 67, Temmuz 1938, s. 108-109.

[SEVENGİL], Ahmet Refik: "İvan Turgenief – 1", **Yedigün**, Cilt VI, Sayı 149, 5 İkincikanun 1936, s. 8-9.

"İvan Turgenief – 2", **Yedigün**, Cilt VI, Sayı 150, 22 İkincikanun 1936, s. 6-7.

"Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları", **Yedigün**, Cilt III, Sayı 63, 23 Mayıs 1934, s. 3, 26.

SİHAY, Yaşar: "Tullio Murri Kimdi", **Fikir Hareketleri**, Cilt IX, Sayı 229, 12 Mart 1938, s. 328-329.

SİMAVİ, Sedat: "Bir Varmış, Bir Yokmuş", **Yedigün**, Cilt II, Sayı 41, 20 Birincikanun 1933, s. 5.

SOMAR, Ziya: "Marcel Proust", **Kültür Haftası**, Sayı 8, 4 Mart 1936, s. 144-145, 156.

Spitzer: "Cervantes", Çev.: Sabahattin Rahmi, **Her Ay**, Sayı 5, 1 Kânunusani 1938, s. 39-51.

STEGMAN, Stanislas Andre: "Polis Romanı", Çev.: Selmin Siber, **Yeni Adam**, Sayı 232, 8 Haziran 1939, s. 8, 20.

Suphi Nur: "Boş Beşik ve Akkuş", **Öz Dilimize Doğru**, Cilt I, Sayı 6, 30 Birinciteşrin 1932, s. 100-102.

Suut Kemalettin: "Gabriele D'Annunzio", **İçtihat**, Sayı 242, 15 Kânunuevvel 1927, s. 4622-4624.

"Roman Hakkında", **Servetifünun**, Cilt LXIV, Sayı 1677-203, 4 Teşrinievvel 1928, s. 334-335.

"Tolstoi San'atı", **İçtihat**, Sayı 305, 15 Eylül 1930, s. 5461-5462.

"Tolstoi San'atı", **İçtihat**, Sayı 306, 1 Teşrinievvel 1930, s. 5476-5477.

Süleyman: "Mahmut Yesari, Bağrıyanık Ömer, Roman", **Resimli Ay**, Sayı 4, Haziran 1930, s. 36.

SÜREYYA, Samizade: "Tolstoy ve Dostoyevski", **Varlık**, Cilt III, Sayı 68, 1 Mayıs 1936, s. 308-309.

"Tolstoy ve Dostoyevski II", **Varlık**, Cilt III, Sayı 69, 15 Mayıs 1936, s. 325-327.

"Tolstoy ve Dostoyevski III", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 70, 1 Haziran 1936, s. 342-343.

Ş. A.: "Gabriyele Danunzio Eserlerini Nasıl Yazardı", **Ülkü**, Cilt XI, Sayı 64, Haziran 1938, s. 354-357.

ŞADAN, İzzeddin: "İlim ve Romancılar", **Yeni Adam**, Sayı 208, 23 Birincikanun 1937, s. 9.

Şahap Sıtkı: "İçimizdeki Şeytan", **Varlık**, Cilt X, Sayı 167, 15 Nisan 1940, s. 589-590.

ŞARDAĞ, Rüştü: "Yaban", **Yeni Adam**, Sayı 297, 5 Eylül 1940, s. 6-7, 11.

ŞAZİ, Enver: "Dickens", **Millî Mecmua**, Cilt X, Sayı 110, 15 Mayıs 1928, s. 1774-1777.

"Dickens", **Millî Mecmua**, Cilt X, Sayı 111, 1 Haziran 1928, s. 1793-1794.

"Dickens", **Millî Mecmua**, Cilt X, Sayı 112, 15 Haziran 1928, s. 1809-1811.

"Dickens", **Millî Mecmua**, Cilt X, Sayı 113, 1 İkinciteşrin 1928, s. 1823-1825.

"Dickens", **Millî Mecmua**, Cilt X, Sayı 114, 15 İkinciteşrin 1928, s. 1842-1843.

Şevket Süreyya: "Yaban", **Kadro**, Sayı 18, Haziran 1933, s. 80-87.

ŞEVKİ, Hikmet: "Bir Kadın Düşmanı", **Hayat**, Cilt II, Sayı 31, 30 Haziran 1927, s. 20.

"Gönül Gibi", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 136, 31 Temmuz 1929, s. 15.

"Reşat Nuri Bey'in Romanları", **Hayat**, Cilt VI, Sayı 138, 1 Eylül 1929, s. 14-16.

"Son Yıldız", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 98, 11 Teşrinievvel 1928, s. 8.

"Şimşek", **Hayat**, Cilt II, Sayı 37, 11 Ağustos 1927, s. 20.

"Yakılacak Kitap", **Hayat**, Cilt II, Sayı 37, 11 Ağustos 1927, s. 20.

[T.], Nezihe Muhittin: "Bir Çatı Altında'ki Kadınlar", **Millî Mecmua**, Cilt XI, Sayı 115, 1 Mart 1929, s. 7-8.

Ta. Hay.: "Türk Edebiyatının İlk Original Eseri: Yaban", **Kadro**, Sayı 15, Mart 1933, s. 47-49.

TAHİR, Adnan: "Gabriele D'Annunzio", **Her Ay**, Sayı 5, Mart 1938, s. 59-61.

[TANPINAR], Ahmet Hamdi: "9uncu Hariciye Koğuşu", **Görüş**, Cilt I, Sayı 1, Haziran 1930, s. 56-60.

"Bizde Roman", **Kültür Haftası**, Sayı 2, 22 İkincikanun 1936, s. 25-26.

"Bizde Roman", **Kültür Haftası**, Sayı 3, 29 İkincikanun 1936, s. 45-46.

"Dar Kapı", **Görüş**, Cilt I, Sayı 4, Şubat 1932, s. 230-232.

"Roman", **Görüş**, Cilt I, Sayı 2, Eylül 1930, s. 123-125.

"Silvestre Bonnard", **Görüş**, Cilt I, Sayı 3, Nisan 1931, s. 179-181.

TARLAN, Ali Nihad: "İran Edebiyatında Roman", **Ülkü**, Cilt VIII, Sayı 47, İkincikanun 1937, s. 373-382.

"İran Edebiyatında Roman", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 52, Haziran 1937, s. 259-273.

"İran Edebiyatında Roman", **Ülkü**, Cilt X, Sayı 55, Eylül 1937, s. 36-42.

"İran Edebiyatında Roman, Derviş Kurban", **Ülkü**, Cilt X, Sayı 58, Birincikanun 1937, s. 303-315.

"İran Edebiyatında Roman, Derviş Kurban", **Ülkü**, Cilt XI, Sayı 62, Nisan 1938, s. 129-140.

"İran Halk Edebiyatında Roman", **Ülkü**, Cilt IX, Sayı 54, Ağustos 1937, s. 403-414.

TEKİN, Mansur: "Andre Gidé'in Son Eseri", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt IV, Sayı 38, Şubat 1936, s. 95-96.

"Ankara", **Kadro**, Sayı 28, Nisan 1934, s. 48-50.

TİMUR, Feridun: "Çalıkuşu Romanı Yeniden Basıldı", **Servetifünun**, Cilt LXXVII-XIII, Sayı 2017-332, 18 Nisan 1935, s. 326-327.

TOKGÖZ, Ahmet İhsan: "Rus Ateşi", **Servetifünun**, Cilt LX, Sayı 1579-105, 18 Teşrinisani 1926, s. 13.

"Yarım Asırlık Roman Tercümeleri Etrafında", **Servetifünun**, Cilt LXXXV-XXI, Sayı 2222-537, 23 Mart 1939, s. 274-275.

TOPRAK, Burhan Ümit: "André Gide'den Dünyevî Gıdalar", **Edebiyat Gazetesi**, Sayı 8, 11 Ağustos 1932, s. 1, 4.

"Köylüler ve Münevverler, Yakup Kadri'nin Yaban'ı Münasebetiyle", **Varlık**, Cilt I, Sayı 4, 1 Eylül 1933, s. 58-62.

"Romanımızın Hali", **Ağaç**, Sayı 1, 14 Mart 1936, s. 7-8.

TUNALIOĞLU, Z.: "Kitaplar", **Servetifünun**, Cilt LXXXVII-XXIII, Sayı 2269-584, 15 Şubat 1940, s. 208.

TUNAYA, Tarık Z.: "Sevgim ve Istrabım'ın İkinci Basılışı…", **Yarım Ay**, Sayı 40, 1 Birinciteşrin 1936, s. 23.

TÜRKKAN, R. Oğuz: "İçimizdeki Şeytan; İyi Bir Kabiliyet, Kötü Bir Fikir Hizmetinde", **Bozkurt**, Sayı 3, Mayıs 1940, s. 84-88.

"İçimizdeki Şeytanlar – Yazan: Atsız", **Bozkurt**, Sayı 5, Ağustos 1940, s.125.

[UŞAKLIGİL], Halit Ziya: "Eserlerimi Nasıl Yazdım?", **Resimli Ay**, Cilt V, Sayı 57-9, Teşrinisani 1928, s. 24-26.

Vedat Nedim: "İşte Bir Roman: Yaban", **Kadro**, Sayı 16, Nisan 1933, s. 47-49.

Vir Gül: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", **Yeni Adam**, Sayı 89, 12 Eylül 1935, s. 3.

"İncir Ağacı", **Yeni Adam**, Sayı 114, 5 Mart 1936, s. 13.

"Piyer ve Jan", **Yeni Adam**, Sayı 79, 4 Temmuz 1935, s. 15.

Y. N.: "Açlık", **Varlık**, Cilt IV, Sayı 95, 15 Haziran 1937, s. 364-365.

YAĞIZ, Rahmi; DENİZ, Sabiha: "Bir Kitab, İki Düşünce. Hayat mı Bu!?", **Servetifünun**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2197-512, 29 Eylül 1938, s. 294.

YALÇIN, Hüseyin Cahit: "Ali Mustafa Bey: Romanı Bir Renk ve Bir Ahenk", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 11, 4 İkincikanun 1934, s. 11-12.

"Bay Falih Rıfkı Atalay, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 78, 18 Nisan 1935, s. 412-413.

"Bay Peyami Safa: 9cu Hariciye Koğuşu", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 80, 2 Mayıs 1935, s. 27-29.

"Dünya Nimetleri", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 154, 3 Birinciteşrin 1936, s. 379-380.

"Epikür'ün Bahçesi", **Fikir Hareketleri**, Cilt VIII, Sayı 206, 2 Birinciteşrin 1937, s. 379-381.

"Fuji Yama. Yazan: Bay Sedat Simavi", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 102, 5 Birinciteşrin 1935, s. 379-380.

"Nur Tahsin Hanımefendi: Gözlerin Sırrı, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 22, 22 Mart 1934, s. 11-12.

"Peyami Safa: Bir Tereddüdün Romanı", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 85, 6 Haziran 1935, s. 107-109.

"Peyami Safa: Fatih – Harbiye", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 87, 22 Haziran 1935, s. 140-141.

"Ragıp Şevki Bey: İçimizden Biri, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 32, 31 Mayıs 1934, s. 91-92.

"Reşat Enis Bey: Gonk Vurdu, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 17, 15 Şubat 1934, s. 12-14.

"Server Ziya Bey: Pervane, Küçük Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 38, 12 Temmuz 1934, s. 187-188.

"Sevgi ve Saygı, Roman. Yazan: Fakihe Odman", **Fikir Hareketleri**, Cilt IV, Sayı 103, 12 Birinciteşrin 1935, s. 395-396.

"Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 1 – Yakut Kayalar", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 8, 14 Kânunuevvel 1933, s. 10-12.

"Şükûfe Nihal Hanımefendi: Romanları 2 – Çöl Güneşi", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 9, 21 Kânunuevvel 1933, s. 11-13.

"Türkçede Roman Hakkında Bir Deneme. Yazan: Mustafa Nihad", **Fikir Hareketleri**, Cilt VI, Sayı 147, 15 Ağustos 1936, s. 267-268.

"Üç İstanbul, Roman. Yazan: Mithat Cemal I", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 238, 14 Mayıs 1938, s. 57-59.

"Üç İstanbul, Roman. Yazan: Mithat Cemal II", **Fikir Hareketleri**, Cilt X, Sayı 239, 21 Mayıs 1938, s.73-75.

"Yakup Kadri Bey: Ankara, Roman 1", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 56, 15 İkinciteşrin 1934, s. 60-61.

"Yakup Kadri Bey: Ankara, Roman 2", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 57, 22 İkinciteşrin 1934, s. 74-76.

"Yakup Kadri Bey: Hüküm Gecesi, Roman 1", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 48, 20 Eylül 1934, s. 346-349.

"Yakup Kadri Bey: Hüküm Gecesi, Roman 2", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 49, 27 Eylül 1934, s. 363-364.

"Yakup Kadri Bey: Kiralık Konak, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 54, 1 İkinciteşrin 1934, s. 26-28.

"Yakup Kadri Bey: Nur Baba, Roman 1", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 42, 9 Ağustos 1934, s. 251-253.

"Yakup Kadri Bey: Nur Baba, Roman 2", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 43, 16 Ağustos 1934, s. 266-268.

"Yakup Kadri Bey: Sodome ve Gomore, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 50, 4 Birinciteşrin 1934, s. 380-382.

"Yakup Kadri Bey: Sodome ve Gomore, Roman 2", **Fikir Hareketleri**, Cilt II, Sayı 51, 11 Birinciteşrin 1934, s. 397-398.

"Yakup Kadri Bey: Yaban, Roman", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 55, 8 İkinciteşrin 1934, s. 43-44.

"Yakup Kadri Bey, Umumî Bir Bakış", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 58, 29 İkinciteşrin 1934, s. 91-93.

"Yaşar Nabi Bey: Romanları 1 – Bir Kadın Söylüyor", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 5, 23 Teşrinisani 1933, s. 11-13.

"Yaşar Nabi Bey: Romanları 2 – Âdem ile Havva", **Fikir Hareketleri**, Cilt I, Sayı 6, 30 Teşrinisani 1933, s. 10-12.

"Yepyeni Bir Muharrir: Bay Halit Ziya", **Fikir Hareketleri**, Cilt III, Sayı 59, 6 Birincikanun 1934, s. 107-109.

YAMAÇ, Cavit: "Gecikmiş Tahlil: İçimizdeki Şeytan, Roman, Yazan: Sabahattin Âli", **Servetifünun**, Cilt LXXXVIII, Sayı 2292, 25 Temmuz 1940, s. 123.

YAZAR, M.[ehmet] Behçet: "M. Turhan Tan", **Yedigün**, Cilt XIV, Sayı 353, 12 Birincikanun 1939, s. 13.

"Muazzez Tahsin Berkant", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 386, 30 Temmuz 1940, s. 10.

"Nur Tahsin Salur", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 378, 4 Haziran 1940, s. 13.

"Sadri Ertem", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 390, 27 Ağustos 1940, s. 11.

"Şükûfe Nihal Başar", **Yedigün**, Cilt XV, Sayı 375, 14 Mayıs 1940, s. 15.

YEDEK, Enis Bülent: "Çırpıştırma Roman", **Servetifünun**, Cilt LXXXIV-XX, Sayı 2180-495, 2 Haziran 1938, s. 22.

"La Dame Aux Camelias", **Gündüz**, Cilt III, Sayı 18, Eylül 1937, s. 166.

[YEŞİM], Ragıb Şevki: "Nasrettin Hocayı Nasıl Romana Alıyorum?", **Servetifünun**, Cilt LXXXVI-XXII, Sayı 2245-560, 31 Ağustos 1939, s. 237, 240.

"Sinekli Bakkal", **Yeni Edebiyat**, Sayı 3, 1 Şubat 1937, s. 2.

YETKİN, Suut Kemal: "Adolphe", **Kültür Haftası**, Sayı 5, 12 Şubat 1936, s. 99-100.

"Bir Roman ve Bir Romancının Uyandırdığı Düşünceler", **Kalem**, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 96-98.

"Ivan Ilitchin Ölümü", **Kültür Haftası**, Sayı 2, 22 İkincikanun 1936, s. 19.

"Oscar Wild ve Dorian Grey'in Portresi", **Kalem**, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 148-152.

"Roman ve Felsefe", **Kalem**, Cilt II, Sayı 7, 1 Birincikanun 1938, s. 11-12.

"Romanda Millî Vasıf", **Kültür Haftası**, Sayı 4, 5 Şubat 1936, s. 74.

YILMAZ, Ahmet: "Bir Sürgün", **Taşan**, Cilt III, Sayı 28-52, 1 Eylül 1938, s. 7-8, 12.

[YÖNTEM], Ali Canip: "Muvaffak, Fakat Korkunç Bir Eser", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 98, 11 Teşrinievvel 1928, s. 1.

"Réalizme", **Hayat**, Cilt I, Sayı 12, 17 Şubat 1927, s. 3-4.

YÜCEL, Hasan Âli: "André Maurois", **Yeni Türk Mecmuası**, Cilt I, Sayı 1, Teşrinievvel 1932, s. 29-35.

"Natüralizm ve Alphonse Daudet", **Kalem**, Cilt I, Sayı 6, 15 Ağustos 1938, s. 226-228.

Z. S.: "Paul Bourget", **Yeni Adam**, Sayı 100, 28 İkinciteşrin 1935, s. 8-9, 13.

Zakir Kadri: "Tolstoy", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 93, 6 Eylül 1928, s. 5-7, 16-17.

Zeki Cemal: "Emil Strauss", **Servetifünun**, Cilt LXXIII-IX, Sayı 1908-223, 9 Mart 1933, s. 236-237.

Ziyeaeddin Fahri: "Beyaz Zambaklar Memleketinde", **Hayat**, Cilt IV, Sayı 80, 7 Haziran 1928, s. 18-19.

ZOLA, Emile: "Romana Tatbik Olunmuş Tenkit Formülü", **Kalem**, Cilt I, Sayı 5, 15 Temmuz 1938, s. 204-207.

"Romanda Reel Duygusu", **Kalem**, Cilt I, Sayı 2, 15 Nisan 1938, s. 60-64.

"Romanda Şahsî İfade", **Kalem**, Cilt I, Sayı 3, 15 Nisan 1938, s. 110-113.

"Romanda Tasvir Hakkında", **Kalem**, Cilt I, Sayı 4, 15 Haziran 1938, s. 152-155.

ZWEIG, Stefan: "Charles Dickens", Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 264, 18 İkincikanun 1940, s. 8-9.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 265, 25 İkincikanun 1940, s. 14-15.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 266, 1 Şubat 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 267, 8 Şubat 1940, s. 16.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 268, 15 Şubat 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 269, 22 Şubat 1940, s. 17.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 270, 29 Şubat 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 271, 7 Mart 1940, s. 18.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 272, 14 Mart 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 273, 21 Mart 1940, s. 8.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 274, 28 Mart 1940, s. 14.

“Charles Dickens”, Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 275, 4 Nisan 1940, s. 18.

"Charles Dickens", Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 276, 11 Nisan 1940, s. 18.

"Charles Dickens", Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 277, 18 Nisan 1940, s. 16.

"Charles Dickens", Çev.: Servet Yesarîoğlu, **Yeni Adam**, Sayı 278, 25 Nisan 1940, s. 14.

Ek – 2. Doğrudan Değerlendirilen veya Tanıtılan Romanlar

Ek – 2.1. Türk Romanları

YAZAR ADI	DOĞRUDAN DEĞERLENDİRİLEN VEYA TANITILAN ROMANIN ADI	METİN SAYISI
Aka Gündüz	*İki Süngü Arasında*	3
	Bu Toprağın Kızları	2
	Üvey Ana	1
	Giderayak	1
	Odun Kokusu	1
Burhan Cahit Morkaya	*Bir Çatı Altında*	1
Cahit Uçuk	*Kirazlı Pınar*	1
Cemil Cahit Cem	*Kan İçen Hastalık*	1
Ekrem Reşit Rey	*Désorientée*	1
Enver Naci Gökşen	*İnan Bana*	1
Ercüment Ekrem Talu	*Meşhedi ile Devriâlem*	1
	Beyaz Şemsiyeli	1
Ethem İzzet Benice	*Yosma*	2
	Gözyaşları	2
	Yakılacak Kitap	1
	Istırap Çocuğu	1
	Aşk Güneşi	1
Fakihe Odman	*Sevgi ve Saygı*	1
Falih Rıfkı Atay	*Roman*	4
Faruk Şükrü	*Mehmetçik*	1
Halide Edip Adıvar	*Sinekli Bakkal*	7
	Tatarcık	5
	Yol Palas Cinayeti	2
Halit Ziya Uşaklıgil	*Mai ve Siyah*	5
	Aşk-ı Memnu	1
Hasan Âli Yücel	*Goethe: Bir Dehanın Romanı*	3
Hasan Rasim Us	*Hayatı mı Bu?*	2
Hayrettin Ziya	*Dadaş Kız*	2
Hüsamettin Nuri	*Kafamda Dönen Şerit*	1
İhsan Edip	*İncir Ağacı*	1
İlhami Bekir	*Taşlı Tarladaki Ev*	1
İskender Fahrettin Sertelli	*Tahtları Deviren Çocuk*	1
Kemal Ragıp	*Kapalı Kutu*	1
Kerime Nadir	*Hıçkırık*	1
Mahmut Yesari	*Tipi Dindi*	2
	Bağrıyanık Ömer	2

Mebrure Sami Koray	*Leylaklar Altında*	2
Mehmet Rauf	*Son Yıldız*	2
	Eylül	1
	Halâs	1
Mehmet Turhan Tan	*Akından Akına*	1
	Cinci Hoca	1
	Hürrem Sultan	1
	Piçler	1
Memduh Şevket Esendal	*Miras*	1
Mithat Cemal Kuntay	*Üç İstanbul*	6
Muazzez Tahsin Berkant	*Aşk Fırtınası*	1
	Bahar Çiçeği	1
	Sen ve Ben	1
	Sonsuz Gece	1
Mustafa Ali Soylu	*Bir Renk ve Bir Ahenk*	1
Müfide Ferit Tek	*Pervaneler*	2
Mükerrem Kâmil Su	*Bu Kalp Duracak*	3
	Sevgim ve Istırabım	1
	Dinmez Ağrı	1
Nahit Sırrı Örik	*Eve Düşen Yıldırım*	2
Namık Kemal	*İntibah*	1
Nizamettin Nazif	*Kara Davut*	1
Nur Tahsin Salor	*Gözlerin Sırrı*	3
Oğuz Özdeş	*Aşk Istıraptır*	1
Ömer Âli	*Türkmen Kızı*	1
Peyami Safa	*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*	3
	Bir Tereddüdün Romanı	1
	Fatih – Harbiye	1
	Şimşek	1
	Bir Akşamdı	1
	Attilâ	1
	Sözde Kızlar	1
Ragıp Şevki Yeşim	*İçimizden Biri*	1
	"Nasrettin Hocayı Nasıl Romana Alıyorum"	1
Refik Ahmet Sevengil	*Açlık*	3
	Çıplaklar	2
Refik Halit Karay	*Yezidin Kızı*	1
Reşat Enis Aygen	*Afrodit'in Buhurdanında Bir Kadın*	2
	Kanun Namına	1
	Gonk Vurdu	1

Reşat Nuri Güntekin	*Gökyüzü*	6
	Çalıkuşu	4
	Acımak	3
	Yeşil Gece	3
	Yaprak Dökümü	2
	Eski Hastalık	1
	Kızılcık Dalları	1
	Bir Kadın Düşmanı	1
Sabahattin Ali	*İçimizdeki Şeytan*	9
	Kuyucaklı Yusuf	5
Sadri Ertem	*Çıkrıklar Durunca*	5
	Bir Varmış Bir Yokmuş	3
	Düşkünler	1
Safvet Nezihî	*Zavallı Necdet*	1
Samim Kocagöz	*İkinci Dünya*	1
Samipaşazâde Sezai	*Sergüzeşt*	1
Sedat Simavi	*Fuji Yama*	2
Server Ziya Gürevin	*Pervane*	1
Suat Derviş	*Gönül Gibi*	2
	Beni mi?	1
	Hiç	1
Şükûfe Nihal Başar	*Yakut Kayalar*	4
	Yalnız Dönüyorum	1
	Çöl Güneşi	2
	Renksiz Istırâp	1
	Mefisto	1
Tirede Feylesof	*1+15=Leke*	1
Turgut Akkaş	*Bora – Fırtına*	2
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	*Yaban*	14
	Ankara	6
	Bir Sürgün	6
	Hüküm Gecesi	2
	Nur Baba	1
	Sodome ve Gomore	1
	Kiralık Konak	1
Yaşar Nabi Nayır	*Bir Kadın Söylüyor*	1
	Âdem ile Havva	1
Yusuf Ziya Demircioğlu	*Boş Beşik ve Akkuş*	1
TOPLAM		**224**

Ek – 2.2. Yabancı Romanlar

YAZAR ADI	DOĞRUDAN DEĞERLENDİRİLEN VEYA TANITILAN ROMANIN ADI	METİN SAYISI
A. Muhammed Mesud	*Tefrihatı Şeb*	1
Abbé Prevost	*Manon Lescaut*	1
Aldous Huxley	*Cesur Yeni Dünya*	1
Alexandre Dumas Pere	*Kamelyalı Kadın*	7
André Malraux	*Umut*	1
Anatole France	*Thais*	3
	Allahlar Susamışlardı	2
	Epikür'ün Bahçesi	1
	Enstitü Azasından Silvestre Bonnard'ın Cinayeti	1
André Gide	*Dünya Nimetleri*	7
	Ayrı Yol	4
	Kır Senfonisi	3
	Yeni Nimetler	2
	Dar Kapı	2
André Maurois	*Cephe Sohbetleri*	4
	İklimler	3
	Şelli'nin Hayatı	1
Anton Çehov	*Altıncı Koğuş*	1
Arthur Conan Doyle	*Sherlock Holmes*	1
Balzac	*Goriot Baba*	1
	Eugenie Grandet	1
Benjamin Constant	*Adolphe*	1
Bernardin de Saint Pierre	*Paul ve Virginie*	2
Cervantes	*Don Kişot*	3
Charles Dickens	*Pickwick'in Serüvenleri*	2
Charles Morgan	*Çeşme*	1
Claude Aveline	*Le Prisonnier*	1
Dino Segre	*Aşk Peşinde*	1
Dominique Dunois	*Georgette Garou*	1
Dostoyevski	*Netoçka Nezvanova*	4
	Karamazof Kardeşler	2
	Ölüler Evinin Hatıraları	1
	Suç ve Ceza	1
	Yoksullar	1
	Deli (veya *Cinler*)	1
Edmondo de Amicis	*Çocuk Kalbi*	2
Emile Zola	*Bir Aşk Gecesi*	1
	Hakikat	1
Erich Maria Remarque	*Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*	2
	Dönüş Yolu	1

François Mauriac	*Siyah Melekler*	1
Frans Eemil Sillanpää	*Genç Ölmüş*	1
G. Spiridonoviç Petrov	*Beyaz Zambaklar Ülkesinde*	2
Gabriele D'Annunzio	*Sığıntı*	5
Georges Bernanos	*Bir Kır Papazının Günlüğü*	1
Georges Duhamel	*Gece Yarısı İtirafları*	3
	Cecile Aramızda	1
Goethe	*Faust*	9
	Genç Werther'in Acıları	2
	Wilhelm Meister'in Tiyatroculuğu	1
Gogol	*Mayıs Gecesi*	2
	Müfettiş	1
Gustave Flaubert	*Madam Bovary*	7
	Salammbo	1
Hedwig Vicki Baum	*Esrarsız Hayat*	1
Hénri Beraud	*Şişko*	2
Jack London	*Güneş Çocuğu*	3
Jakıllin	*Büyük Zincir*	1
James Joyce	*Ulysse*	1
Jean Giono	*Tepe*	1
	Dünya Şarkısı	1
Jean Webster	*Sevgili Düşman*	1
Joseph Kessel	*Gündüz Dilberi*	1
Jules Verne	*Esrarlı Ada*	1
Julien Green	*Minuit*	1
Juliette Bruno Ruby	*Yolda*	1
Lidya Seyfulind	*Virineya*	1
Louis Hémon	*Maria Capdelaine*	1
Lucie Delarue Mardrus	*L'Amour Attend*	1
M. Guy Mazeline	*Bêtafeu*	1
M. Hicazî Mutiüddevle	*Ziba*	1
Madame de Montbazon	*Roger Régis*	1
Madame Simone	*Le Paradis Terrestre*	1
Maison Louis Guilloux	*Kara Kan*	1
Maksim Gorki	*Ana*	3
Marcel Proust	*Kayıp Zamanın İzinde*	1
Marsel Prevo	*Kadın Aşkı*	1
Maupassant	*Ölüm Kadar Acı*	4
	Pierre ve Jean	1
Mme Claude Silve	*Nimet*	1
Oscar Wilde	*Dorian Gray'in Portresi*	4
	İşte İnsan	3
Paul Bourget	*Çömez*	1
Paul Herigaut	*Rus Ateşi*	1

Pearl Buck	*Ana*	2
Philippe Hériat	*Şımarık Çocuklar*	1
Pierre Benoit	*Notre Dame de Tortose*	1
	Erromango	1
Pierre Jules Renard	*Poil de Carotte*	4
Pierre Lescure	*Pia Malécot*	1
Pierre Loti	*İzlanda Balıkçısı*	3
Pierre Louÿs	*Afrodit*	1
Prosper Mérimée	*Carmen*	1
Rolan de Cales	*Yolda*	1
Seyid M. Bakır Hicazî	*Derviş Kurban*	1
Stendhal	*Kırmızı ve Siyah*	3
	Parma Manastırı	1
	Lucien Leuwen	1
Şoholov	*Uyandırılmış Toprak*	3
Thomas Mann	*Büyülü Dağ*	1
	Lotte Weimar	1
Tolstoy	*Savaş ve Barış*	5
	Anna Karenina	3
	İvan İlyiç'in Ölümü	1
Tullio Murri	*Kürek Cehennemi*	3
Turgenyev	*Babalar ve Oğullar*	6
	Duman	1
Vicente Blasco Ibanez	*Apokalips'in Dört Süvarisi*	1
	Kadın Düşmanları	1
Victor Hugo	*Sefiller*	1
William Makepeace Thackeray	*Henry Esmond*	1
	Pendennis	1
	The Newcomes	1
	Vanity Fair	1
TOPLAM		**210**